

BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI
VE
OKUL KÜTÜPHANELERİ

Hatice İnci Önal

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Kütüphanecilik Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
DOKTORA TEZİ
olarak hazırlanmıştır.

Ankara
Aralık, 1992

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından Kütüphanecilik Ana-
bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan-----

Prof.Dr. İrfan Çakın (Danışman)

Üye-----

Prof.Dr. Mustafa Akbulut

Üye-----

Prof. Dr. Adil Artukoğlu

Üye-----

Prof. Dr. Tülin Sağlamlı

Üye-----

Prof. Dr. Nilüfer Tuncer

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait
olduğunu onaylarım.

...../...../.....

Prof.Dr. Hüsnü ARICI
Müdür

TEŞEKKÜR

Her anında zevkle çalıştığım bu araştırmayı unutamayacağım yardım ve desteklerle gerçekleştirdim. Burada, teşekkür borçlu olduklarımı sevgi ve saygılarımla anmak isterim.

Çalışmalarımın gerçekleşmesinde, araştırmamın titizlikle değerlendirilmesinde ve tamamlanmasında değerli katkılarını gördüğüm danışmanım ve kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. İrfan Çakın'a en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Araştırma ile ilgili görüş ve eleştirileri için, Sayın Prof. Dr. Nilüfer Tuncer'e, Sayın Prof. Dr. Tülin Sağlamtunç'a, Sayın Prof. Dr. Adil Artukoğlu'na, Sayın Prof. Dr. Mustafa Akbulut'a; çeşitli aşamalarda destekleyen kıymetli hocalarıma ve arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma konusuna ve kullandığım yöntemlere yönelik olarak The University College of Wales'de bilgi edinmemi ve mesleki açıdan görüşlerimin genişlemesini sağlayan British Council yetkililerine ve Sayın Selma Aslan'a teşekkürlerimi iletmek isterim.

İstatistikle ilgili konularda yakın ilgi ve yardımlarını sağlayan hocam Sayın Doç. Dr. Aydın Erar'a; anketlerin titizlikle değerlendirilmesini gerçekleştiren H.Ü. Bilgi İşlem Daire Başkanlığı elemanlarına teşekkür ederim.

Değerli hizmetlerinden daima yararlandığım H.Ü. Beytepe Kütüphanesine, Yükseköğretim Kurulu Dökümantasyon ve Uluslararası Bilgi Tarama Merkezi'ne ve bütün kütüphanelere teşekkürü borç bilirim.

Benden yardımlarını esirgemeyen, her an yanımda olan, mutluluk kaynağım canım ailemin hiçbir zaman haklarını ödeyemem, sağolsunlar.

Adlarını burada belirtmediğim, ancak unutamayacağım yardımlarını gördüğüm kişilere de teşekkür ederim. Onları her zaman hatırlayacağım.

Çalışmalarım boyunca karşılaştığım tüm zorluklar, yılmadan çaba göstermem yolunda bana sonsuz inanç kazandırdı. İnsanlığa, mesleğime ve konuma olan sevgimin artmasını sağlayan herşeye gönülden teşekkürler...

ÖZET

Okul kütüphaneleri; eğitim ve öğretim için gerekli her türlü bilgi kaynağını toplayan, düzenleyen, hizmetleri ile parçası bulunduğu öğretim kademesinin amaçlarının gerçekleşmesine dinamik bir şekilde katılan ve çağın gereksinimlerine uygun olarak gelişen toplumsal kurumlardır. Günümüzde geniş kullanıcı grubuna sahip olan okul kütüphaneleri, hizmet vermekle yükümlü oldukları toplumun bilgi gereksinimlerini karşılamak zorundadırlar.

Araştırmamız; Türkiye'de ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençlikle ilgili olarak şunları amaçlamaktadır:

- Derslerle ilgili olduğu kadar, kişisel ilgilere yönelik bilgi gereksinimlerini saptamak;
- Bilgi gereksinimlerini etkileyen unsurları ortaya çıkarmak;
- Bilgi gereksinimlerinin nerelerden, nasıl ve ne şekilde karşılanacağını gösteren okul kütüphaneleriyle ilgili çözümleri içeren model geliştirmek;
- Okul kütüphanelerinin hizmet vermede karşılaştıkları sorunları çözümleneyen önerilerde bulunmaktır.

Öğrencilere yönelik kütüphane hizmetlerindeki yetersizliklerin nedenini ortaya çıkartan, araştırma hipotezi olarak: "Okul kütüphanelerinin gerek yapı ve gerekse fonksiyon itibarıyla eğitim sistemi içinde etkinlik kazanabilmeleri için; hizmet ettikleri öğrenci kitlesinin ne tür bilgiye gereksinimleri olduğunun saptanması ve gereksinimleri karşılamaya yönelik önlem alınması gerekir" görüşü sınanmıştır.

Betimleme ve bibliyometri yöntemlerinin kullanıldığı araştırmamızda veriler literatür incelemesi, anket, görüşme ve gözlem tekniklerinden yararlanılarak elde edilmiş-

tir. Türk Milli Eğitim Sistemi tarihsel süreç içinde incelenmiştir. Ankara'daki liselerden örneklem olarak seçtiğimiz 17 Okuldan 1500 öğrenciye anket uygulanmıştır. 17 Okul müdürü, 17 Kütüphane memuru ve konumuzla ilgili çalışan yetkililerle görüşmeler yapılmıştır. Okul kütüphanesi hizmetleri gözlem yapılarak incelenmiştir. Anket sonuçları Khi Kare Testi yapılarak ve ilgi-ilişki-bağlantı derecesi ölçülerek değerlendirilmiş ve böylelikle hipotez kanıtlanmıştır. Genel olarak elde ettiğimiz sonuçlara göre bilgi gereksinimlerini: Devam edilen okulun bulunduğu şartlar, öğrenci gençliğin özellikleri ve bilgi kaynaklarının kullanımı etkilemektedir.

Araştırmamıza dayanarak günümüz koşullarında duyulan gereksinimleri karşılamak ve gelecekte beklenilere cevap vermek için "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" geliştirilirken bu modelin yapısına uygun "Program Modeli" hazırlanmıştır. "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" yapı ve görevleri açısından Milli Eğitim Bakanlığı örgütüne uyum sağlayacak şekilde: Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi, İl Merkezi Okul Kütüphaneleri, İlçe Okul Kütüphaneleri ve Okul Kütüphanelerinden meydana gelmektedir. öğrencilerin bilgi gereksinimleri bu yapı içinde ve işbirliği sonucu karşılanacaktır. "Program Modeli" ise maddi kaynakların; personel ve yönetimin, eğitim ve öğretim çalışmalarının, kütüphane hizmetlerinin uyum içinde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

Gerçekleşmesi beklenen temel önerimiz "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"nin ve "Program Modeli"nin uygulanması olmuştur.

SUMMARY

As social organizations school libraries acquire and organize all kinds of information sources which are essential for education and training, in order to meet current information needs of society. They also contribute dynamically to their parent organizations in reaching their aims.

The goals of present research are four fold:

- to identify information needs of high school students with regard to their school activities and special interests;
- to identify elements which have effects on their information needs;
- to develop models which include solutions to school library problems;
- to suggest solutions to problems related to school library services.

Research hypothesis is based on inefficiency of school library services: "School libraries must find out information needs of their users (students) and take measures to meet them, so the system of education can function efficiently."

Present research is based on a survey and bibliometrics methods. Data have been collected by utilizing literature analysis, questionnaires, interviews and observation techniques. Interviews and one thousand five hundred questionnaires were conducted on seventeen high schools in the metropolitan Ankara. For the analysis of questionnaire results chi-square test and correlation technique were applied.

As a result, research hypothesis was proved and

information needs of high school students in regard to their school activities and special interests and how they meet these needs have been found out. According to the results, information needs of students are effected by: Location and type of the school, subject, sex, previously attended schools, level of achievement, educational and financial status of the family, use of information sources, problems in accessing information, library orientation programs, free time activities and special interests, location of information sources, use of other libraries, and help provided by the staff of libraries.

Based on the results of this study two models have been developed: "An Information Network Model for School Libraries" and "A School Library Model". "The Information Network Model" has been designed in a way that it would be capable of adjusting itself to the hierarchical structure of Ministry of National Education. As to the "School Library Model", it has been developed to provide a harmony among financial sources, personnel, services, management, education and training activities that are thought to form the infrastructure of the Network Model.

The characteristic features of the models, beside their advantages, have been discussed in addition to the questions relating to their applications. Recommendations have also been made according the results of this research.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	iii
SUMMARY.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar.....	xiii
ŞEKİLLER.....	xvi
ÖNSÖZ.....	xvii
I. GİRİŞ.....	1
I.1. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ.....	7
I.3. ARAŞTIRMANIN ALANI, KAPSAMI VE EVRENİ.....	10
I.4. YÖNTEM.....	13
I.5. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	19
I.6. TERMİNOLOJİ.....	21
I.7. KAYNAKLAR.....	23
II. BİLGİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	28
II.1. BİLGİ KAVRAMI.....	28
II.1.1. TERMİNOLOJİK BELİRLEME.....	29
II.1.2. BİLGİNİN DEĞİŞİK ANLAMLARDA KULLANIMI...	30
II.1.3. BİLGİ TANIMLARINDAKİ TARTIŞMALAR.....	32
II.1.4. BİLGİ KAVRAMININ ANALİZİ.....	35
II.1.5. TANIMLAR.....	36
II.1.6. BİLGİ TÜRLERİ.....	37
II.2. BİLGİ GEREKSİNİMLERİ KAVRAMI.....	38
II.2.1. BİLGİ ARAMA DAVRANIŞI.....	41
II.2.2. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI....	43
II.2.3. BİLGİ SİSTEMLERİNİN KURULMASI.....	45
III. GENÇLİK VE GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI.....	46
III.1. GENÇLİĞİN ÖZELLİKLERİ.....	46

III.1.1. GENÇLİĞİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ.....	46
III.1.2. GENÇLİĞİN GEREKSİNİMLERİ.....	48
III.1.3. GENÇLİĞİN İLGİLERİ.....	49
III.2. GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	50
III.2.1. KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN DUYULAN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	51
III.2.2. DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN DUYULAN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	54
III.3. GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI.....	58
III.3.1. GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ.....	60
III.3.2. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINDA OKUL KÜTÜPHANELERİNİN ÖNEMİ.....	62
III.3.2.1. OKUL KÜTÜPHANELERİNİN HİZMET FELSEFESİ	63
III.3.2.2. OKUL KÜTÜPHANELERİNİN AMAÇLARI.....	64
III.3.2.3. OKUL KÜTÜPHANELERİNİN GÖREVLERİ.....	66
III.3.3. OKUL KÜTÜPHANELERİYLE İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI.....	67
III.3.3.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE HALK KÜTÜPHANELERİ ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI.....	68
III.3.3.2. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE ÖZEL KÜTÜPHANELER ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI.....	69
III.3.3.3. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI.....	69
III.3.3.4. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE MİLLİ KÜTÜPHANE ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI.....	70
III.3.4. KÜTÜPHANE BİLGİ AĞLARI.....	70
III.3.5. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE BİLGİ AĞLARI.....	73
III.3.6. OKUL KÜTÜPHANELERİYLE İLGİLİ BİLGİ AĞI UYGULAMALARI.....	76
IV. CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDE GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI.....	80

IV.1. MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU.....	80
IV.2. KALKINMA PLANLARI.....	82
IV.3. MİLLİ EĞİTİM ŞURALARI.....	84
IV.4. ÖĞRETİM PROGRAMLARI.....	89
IV.5. MEVZUAT ÇALIŞMALARI.....	92
IV.5.1. ÖDEV YÖNETMELİĞİ.....	92
IV.5.2. DERS KİTAPLARI YÖNETMELİĞİ.....	94
IV.5.3. OKUL KÜTÜPHANELERİ YÖNETMELİĞİ.....	95
IV.6. OKUL KÜTÜPHANELERİ ŞUBESİNİN ÇALIŞMALARI....	100
V. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINA İLİŞKİN BULGULAR	102
V.1. OKUL MÜDÜRLERİNİN UYGULAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	103
V.2. KÜTÜPHANE MEMURLARININ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR.....	106
V.3. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINA İLİŞKİN BULGULAR.....	113
V.3.1. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	113
V.3.2. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	115
V.3.2.1. KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	117
V.3.2.1.1. BOŞ ZAMAN UĞRAŞILARI.....	121
V.3.2.1.2. OKUMA ETKİNLİKLERİ.....	124
V.3.2.2. DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	127
V.3.3. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİYE ULAŞMADA KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER.....	133
V.3.4. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAMAK İÇİN KULLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARI.....	135
V.3.5. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ.....	140
V.3.5.1. KÜTÜPHANE KULLANIMININ GENEL OLARAK İNCELENMESİ.....	144

V.3.5.2. KÜTÜPHANE KULLANIMININ BÖLGELERE GÖRE İNCELENMESİ.....	147
V.3.5.3. SÜREKLİ YARARLANILAN VEYA ÜYE OLUNAN KÜTÜPHANELER.....	155
V.3.5.4. KÜTÜPHANE HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	157
V.3.6. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAMAYA YÖNELİK BİLGİ KULLANIMLARININ ÖLÇÜLMESİ.....	162
V.3.6.1. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAMAK ÜZERE BİLGİ KULLANIMLARINA GENEL BAKIŞ.....	163
V.3.6.1.1. KİTAP VE ANSİKLOPEDİ KULLANIMI.....	166
V.3.7. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİYE ERİŞİMİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI.....	166
VI. DEĞERLENDİRME VE YORUM.....	171
VI.1. TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİ.....	171
VI.2. OKUL MÜDÜRLERİNİN VE KÜTÜPHANE MEMURLARININ UYGULAMALARI.....	178
VI.3. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI.....	181
VI.3.1. GENEL ÖZELLİKLER.....	181
VI.3.2. BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	182
VI.3.2.1. KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	183
VI.3.2.2. DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ.....	185
VI.3.3. BİLGİYE ULAŞMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER....	187
VI.3.4. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAMAK İÇİN KULLANILAN BİLGİ KAYNAKLARI.....	187
VI.3.5. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ.....	190
VI.3.5.1. KÜTÜPHANE KULLANIMININ GENEL OLARAK İNCELENMESİ.....	191
VI.3.5.2. KÜTÜPHANE KULLANIMININ BÖLGELERE GÖRE İNCELENMESİ.....	194

VI.3.5.3. SÜREKLİ YARARLANILAN VEYA ÜYE OLUNAN KÜTÜPHANELER.....	196
VI.3.5.4. KÜTÜPHANE HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	197
VI.3.6. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAMAYA YÖNELİK BİLGİ KULLANIMLARININ ÖLÇÜLMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	199
VI.3.6.1. BİLGİ KAYNAKLARININ KULLANIMI VE BİLGİYE ERİŞİM.....	201
VI.3.6.1.1. KİTAPLAR.....	201
VI.3.6.1.2. ANSİKLOPEDİLER.....	202
VI.3.6.1.3. ÖĞRETMENLER, ARKADAŞLAR, AİLE VE BENZERİ GİBİ BİLGİ VEREN KİŞİLER.....	204
VI.3.6.1.4. DERGİLER,GAZETELER.....	204
VI.3.6.1.5. GÖRÜŞMELER, GEZİLER, KONFERANSLAR, TOPLANTILAR.....	205
VI.3.6.1.6. FİLM, BROŞÜR, KASET, BİLGİSAYAR PROGRAMLARI.....	205
VI.3.6.1.7. SÖZLÜKLER.....	206
VI.3.7. BİLGİYE ERİŞİM VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI.....	206
VII. OKUL KÜTÜPHANELERİYLE İLGİLİ MODEL ÖNERİSİ.....	208
VII.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİ.....	211
VII.1.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİ'NİN TANIMI.....	211
VII.1.2. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİ'NİN AMAÇLARI.....	213
VII.1.3. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİNİN YAPISI VE GÖREVLERİ.....	214
VII.1.3.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MERKEZİ....	216
VII.1.3.2. İL MERKEZİ OKUL KÜTÜPHANESİ.....	217
VII.1.3.3. İLÇE OKUL KÜTÜPHANESİ.....	219
VII.1.3.4. OKUL KÜTÜPHANESİ.....	220
VII.1.4. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER.....	221
VII.2. PROGRAM MODELİ.....	222

VII.2.1. MADDİ KAYNAKLAR.....	224
VII.2.1.1. BÜTÇE.....	224
VII.2.1.2. BİNA.....	225
VII.2.1.3. DÜZENLEME.....	226
VII.2.1.4. ARAÇLAR.....	227
VII.2.1.5. BİLGİ KAYNAKLARI VE KOLEKSİYON.....	227
VII.2.1.5.1. İL MERKEZİ OKUL KÜTÜPHANESİ KOLEKSİYONU	228
VII.2.1.5.2. İLÇE OKUL KÜTÜPHANESİ KOLEKSİYONU.....	230
VII.2.1.5.3. OKUL KÜTÜPHANESİ KOLEKSİYONU.....	230
VII.2.1.6. BİLGİ KAYNAKLARININ ORGANİZASYONU.....	231
VII.2.2. PERSONEL VE YÖNETİM.....	231
VII.2.2.1. PERSONEL.....	232
VII.2.2.2. YÖNETİM.....	233
VII.2.2.2.1. KARAR.....	233
VII.2.2.2.2. PLANLAMA.....	233
VII.2.2.2.3. ÖRGÜTLEME.....	234
VII.2.2.2.4. İLETİŞİM.....	234
VII.2.2.2.5. ETKİ.....	235
VII.2.2.2.6. KOORDİNASYON.....	236
VII.2.2.2.7. DEĞERLENDİRME.....	236
VII.2.3. EĞİTİM VE ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI.....	237
VII.2.4. KÜTÜPHANE HİZMETLERİ.....	237
VII.2.4.1. MÜRACAAT HİZMETLERİ.....	238
VII.2.4.2. REHBERLİK HİZMETLERİ.....	238
VII.2.4.3. ÖDÜNÇ VERME HİZMETLERİ.....	238
VII.2.4.4. KÜTÜPHANE KULLANIMINI ÖĞRETİM.....	239
VII.2.4.5. OKUMA ALIŞKANLIĞI.....	240
VII.3. MODELLERİN UYGULANMASINI SAĞLAYACAK ÖZELLİKLER.....	240
VII.4. MODELLERİN SAĞLAYACAĞI KATKILAR.....	242
VIII. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	245
KAYNAKÇA.....	263
YARDIMCI KAYNAKÇA.....	286
EKLER.....	297

TABLOLAR

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa No</u>
1	Örnekleme Oluşturan Okullar ve Buldukları Gruplar..... 12
2	Okul Müdürlerinin Okul Kütüphanesine Yönelik İstekleri..... 107
3	Kütüphane Sorumlularının Eğitim Düzeyleri.... 107
4	Koleksiyon Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı... 110
5	Öğrenci Gençliğin Bilgi Gereksinimleri..... 116
6	Öğrenci Gençliğin En Çok İlgisini Çeken Konular 118
6.1.	Öğrenci Gençliğin En Çok İlgisini Çeken Konuların Yüzde Olarak Dağılımı..... 119
7	Öğrenci Gençliğin En Çok Yaptıkları Boş Zaman Uğraşmaları..... 122
7.1.	Öğrenci Gençliğin En Çok Yaptıkları Boş zaman Uğraşmalarının Yüzde Olarak Dağılımı..... 123
8	Öğrenci Gençliğin Okumayı Tercih Ettikleri Roman Konuları..... 125
8.1.	Öğrenci Gençliğin Okumayı Tercih Ettikleri Roman Konularının Yüzde Olarak Dağılımı..... 126
9	En Sevilen Derslerin, En Başarılı Derslerle İlişkisi..... 130

10	Derslere Göre Ödev Konusu Seçilirken Dikkat Edilen Unsurlar.....	132
11	Ödev Konularına Göre Ödev Yapma Süreleri.....	134
12	Bilgiye Ulaşmada Karşılaşılan En Önemli Güçlükler.....	136
13	Kişisel İlgileri Karşılama ve Dersleri-ödevleri Yapmak İçin Bilgi Toplama Biçimleri.	138
14	Çeşitli Konularda En Çok Kullanılan ve Yararlı Olan Bilgi Kaynakları.....	139
15	Kişisel İlgileri Karşılama İçin Kitap Seçerken En Çok Dikkat Edilenler.....	141
16	Dersleri-ödevleri Yapmak İçin Kitap Seçerken En Çok Dikkat Edilenler.....	142
17	Öğrencilerin Gittikleri ve Görmüş Oldukları Kütüphane Sayısı.....	145
18	Öğrencilerin Aradıkları Bilgiyi Buldukları Kütüphane Sayısı.....	146
19	Kütüphane Türlerine Göre, Kütüphane Kullanımı	148
20	Kişisel İlgileri Karşılama İçin Kullanılan Kütüphane Sayısının Bölgelere Göre Dağılımı..	149
21	Dersleri-ödevleri Yapmak İçin Kullanılan Kütüphane Sayısının Bölgelere Göre Dağılımı..	150
22	Kişisel İlgileri Karşılama İçin Kullanılan Kütüphane Türlerinin Bölgelere Göre Dağılımı.	152

23	Dersleri-ödevleri Yapmak İçin Kullanılan Kütüphane Türlerinin Bölgelere Göre Dağılımı.	153
24	Okullarda Okul Kütüphanelerinin Kullanımı....	154
25	Sürekli Yararlanılan veya Üye Olunan Kütüphane Türlerinin Bölgelere Göre Dağılımı.....	156
26	Kütüphanelerden Yararlanmak İstenildiğinde Karşılaşılan En Önemli Güçlükler.....	158
27	Kütüphanelerden En Çok İstenilen Hizmetler....	160
28	Kütüphane Hizmetlerinin Değerlendirilmesi.....	161
29	Ödevlerde Yapılan Referans Sayısı.....	164
30	Ödevlerde Bilgi Kaynağı Kullanımının Yapılan Referanslara Göre İncelenmesi.....	165
31	Ödevlerde Kitaplara Yapılan Referansların Dağılımı.....	167
32	Ödevlerde Ansiklopedilere Yapılan Referansların Dağılımı.....	168
33	Ödev Yapmak İçin Bilgiye Erişim: Bilgi Kaynaklarının Bulunduğu Yerlere Göre, Bilgi Kaynaklarına Yapılan Referansların Dağılımı...	170

ŞEKİLLER

<u>Sekil No</u>	<u>Sayfa No</u>
1 Bilgi Kavramının Analizi.....	36
2 Bireysel ve Toplumsal Bilgi Arasındaki Bağlantı	38
3 Gereksinimleri Etkileyen Faktörler ve Bilgi Arama Davranışı.....	42
4 Bilgi Gereksinimlerinin Oluşmasını ve Karşılanmasını Sağlayan Unsurlar.....	209
5 Bilgi Arama Davranışı ve Bilgi Gereksinimlerinin Karşılanması.....	210
6 Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli.....	212
7 Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli İçinde Bilgi Arama Davranışı.....	215
8 Program Modeli.....	223

ÖNSÖZ

Geleceğin güvencesi olan gençlerin eğitilmesi ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmesi amacıyla "eğitim sistemleri" hazırlanarak yürürlüğe konmuştur. Değişen şartlara ve ortaya çıkan yeni durumlara göre "eğitim sistemleri" sürekli geliştirilmiştir.

Türk Milli Eğitim Sistemi genel ve özel amaçları, temel ilkeleri, yapısı ve yönetimi ile her dereceden okulda çağdaş eğitim ve öğretimin gerçekleşmesini hedeflemiştir. Gençliğin bilgi gereksinimlerinin karşılanması ve yaşam boyu bilgiden yararlanma alışkanlığının kazandırılması önem kazanmıştır. Bilgi gereksinimlerinin artması; gençliğin başta "okul kütüphaneleri" olmak üzere kütüphaneleri ve çeşitli bilgi kaynaklarını kullanmalarını zorunlu kılmıştır.

Türkiye'de okul kütüphanelerinin etkin hizmetler verememeleri, sadece kurulmalarının yeterli görülüp çağdaş önlemler alınamaması: "Bilgi Gereksinimlerinin Karşılanması ve Okul Kütüphaneleri" konusunda araştırma yapmamıza temel dayanak olmuştur. Gerek öğrencilik dönemimizden, gerekse kütüphanecilik eğitimine başladığımız yıllardan beri gözlediğimiz, yaşadığımız ve araştırdığımız sorunların çözümü için "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" ve bu modelin yapısına uygun "Program Modeli" geliştirilmiştir. Türkiye şartlarına göre hazırlanan bu modellerin uygulanarak sorunların çözümlenmesi en büyük dileğimizdir.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

I.1. KONUNUN ÖNEMİ

Yaşam boyunca, insan; sonsuz çabalarıyla kendisini ve çevresini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Geleceğe umutla bakmayı sağlayan amacını ve temel sorumluluklarını yerine getirmesi için gereken bilgi, insana doğal bir olgu gibi hazır olarak verilmemektedir. Bilgi edinmeyi sağlayan en önemli unsurlardan biri eğitim olmaktadır. Bilgi ve eğitim, insanın içinde yer aldığı sosyal çevrenin, daha geniş kapsamda toplumun yardımıyla sağlanmaktadır. Geçmişte ve günümüzde olduğu gibi, gelecekte de toplumların her alanda çeşitli düzeylerde bilgi üretmeye devam edecekleri tahmin edilmektedir. Yüzyıllardır üretilmeye devam edilen bilginin; insana eğitimle kazandırılması ve yeni bilgi ufuklarının açılması gerekmektedir.

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler, bilgi artışını hızlandırmaktadır. Artık, çağdaş toplum "bilgi toplumu" niteliğini kazanmaktadır. Bilgi toplumu; bilim evrenini anlayan ve yorumlayan; bilgiyi kullanan ve üreten; kazandığı bilgi, beceri ve alışkanlıkları davranışlarına yansıtan; sorunları gözmede başarılı kişilerden meydana gelmektedir. Gelişmelere paralel olarak toplumdaki sosyal, ekonomik ve kültürel kurumlarla, bunların fonksiyonları da değişmektedir. Yeni koşullara uyum sağlayabilecek davranışların ve çalışma yöntemlerinin geliştirilmesi istenmektedir.

Dünyadaki değişme ve gelişme hızı arttıkça, insanın yetiştirilmesi ve eğitilmesi daha büyük önem kazanmaktadır. Devletin yükümlülüğünü, vatandaşların hak ve görevlerini en geniş kapsamda toplayan "anayasa" eğitimle ilgili

yargılara yer vermektedir. Eğitimle bilinçlenmemiş yurttaşların insanlık haklarından; yurttaşlık hak ve ödevlerinden haberleri olmayacağı bilinmektedir. Her ülkenin anayasası geleceğini emanet ettiği vatandaşlarının üstün niteliklere sahip olmasını istediğinden; sağlam, yaygın ve güçlü eğitimin temel dayanağı anayasa olmaktadır (İnan 1983; Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1985).

Eğitim; geleneksel yöntemler ötesinde, çağdaş anlayışlara ve değerlere uygun olarak geliştirilmektedir. Çağdaş eğitim sistemleriyle öğrencilerin öğrenme yanında; bizzat yapma, yaratıcılık, deneme, ilişkiyi görme gibi özelliklerini geliştirmeleri istenmektedir. Günümüzde çağdaş eğitim sistemleri:

1- Öğrencilerin neleri öğrenmek istediklerini ve neleri öğrenmeye gereksinim duyduklarını saptayarak, onların öğrenilmesini sağlayacak;

2- En etkili nasıl öğrenileceğini belirleyecek;

3- Öğrencilerin ilgileri, istekleri doğrultusunda öğrenmeye nasıl sevkedileceğini bulacak yöntemler geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymuşlardır. Bilim adamlarına göre öğrencilerin, bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik şekilde "öğrenmeyi öğrenmeleri" önem kazanmıştır (Boaz 1981:20-21).

Eğitimciler daha çok öğrenciye, daha az zamanda, daha fazla bilgi öğretmek zorunda kalmaktadırlar. Özellikle hızla artan bilgiyi öğrencilere bütünüyle kazandırmak mümkün olmadığından, onlara en gerekli temel bilgiyi vermek ve öğrenme yeteneğini kazandırmak gerekmektedir. Daha iyi, verimli ve çabuk öğrenme-öğretmeyi sağlamak için teknolojik gelişmelerden geniş ölçüde yararlanılmaktadır. Günümüzde basılı kaynakların yanı sıra, görsel-işitsel

bilgi kaynaklarından bilgisayar yazılımlarına değin, çok çeşitli kaynaklar bilgi gereksinimlerini karşılamaktadır. Bu kaynakların bulunduğu kütüphaneler ve bilgi elde edilebilecek merkezler yoğun olarak kullanılmaktadır.

Her eğitim kurumu hizmetinde bulunduğu grup için gerekli kaynakları toplamalı, onları belirli bir düzen uyarınca organize etmeli ve hizmete sunmalıdır. Bu görev toplum eğitimi yönünden halk ve çocuk kütüphanelerine, yüksek öğretim ve araştırma kurumlarında üniversite-araştırma kütüphanelerine, okullarda ise okul kütüphanelerine düşmektedir (Soysal 1967:232). Öğrenciler; öğretim programı doğrultusunda derslere-ödevlere yönelik olduğu kadar, temel gereksinimleri, farklı yetenek ve ilgileri oranında bilgi aramayı, bulmayı ve onları kullanmayı istemektedirler. Bilgiye erişim sağlanmadıkça, öğrenme isteğiyle dolu öğrenciler umutsuzluğa kapılmakta ve öğrenmenin faydasızlığına inanmaktadırlar. Burada en önemli husus:

Bilgi kaynaklarının dolayısıyla bilginin ona gereksinim duyanlara iletilmesidir. Bilgi kaynakları kullanıcıların ellerine ne kadar sık ve çabuk geçerse kütüphane o denli başarılı oluyor demektir. İnsanların bilgiye, bir başka deyişle kütüphanelere duydukları gereksinimin nedenlerini, bilgi kaynaklarının muhafaza edilmesi, eğitim, araştırma ve boş zamanları değerlendirme olarak belirleyebileceğimiz olayların özelliklerinde aramak gerekir. Bu olaylardan en az birinin söz konusu olduğu koşullarda kütüphane kurma ve geliştirme için yeterli nedenler var demektir (Çakın 1986:14-15).

Bilginin iletilmesinde ve kütüphanelerden beklenen görevlerin gerçekleştirilmesinde; sorumluluk taşıyan her türden kütüphane gibi, okul kütüphanelerinin de oluşumunda gereksinim ön koşul olmakla birlikte, yeterli değildir. Ayrıca, bilinçli bir desteğin sağlanması gerekmektedir. Söz konusu desteğin sağlanmasında yükümlülük, kütüphaneye

gereksinim duyan kurumlara düşmektedir. Eğitim ve öğretim işlerinden sorumlu kurumlar; okul kütüphanelerine bütçe, personel, bina ve gereçlerden oluşan maddi desteklerin yanı sıra hizmetlerde gözetilecek amaçları ve bu amaçlara ulaşmada izlenecek yasa, yönetmelik ve programları içeren manevi destekleri de sağlamaları gerekmektedir (Çakın 1982:57).

Bilgi gereksinimlerinin artması; öğrencilerin başta okul kütüphaneleri olmak üzere, okul kütüphanelerinin yanında ulusal ve uluslararası bilgi kaynaklarını kapsayan ve onları hizmete sunan her tür kütüphaneyi de kullanmalarını gerektirmiştir. Öğrencilere verilen ders ödevlerinin incelenmesi sonucunda, gereksinimler ve kişisel özellikler doğrultusunda değişik bilgi kaynaklarının ve kütüphanelerin kullanıldığı anlaşılmıştır. Bu tür çalışmalara örnek olarak Mancall ve Drott (1983)'un yaptığı araştırmalar, öğrencilerin ödevlerine ilişkin olarak bilgi gereksinimlerini ve bu gereksinimlerini nasıl karşıladıklarını ortaya koymuştur. Hızal (1982:399)'ın bulgularına göre, belirli bir konuda araştırma, inceleme veya ödev yapan öğrenci kaynak bulma ve bunlardan yararlanmada güçlüklerle karşılaşmaktadır. Bu güçlük iki yönlü bir görünüm arz etmektedir. Bir yandan okul kütüphanesinin sınırlı imkanlarına bağlı olarak kaynak bulunamamakta, eksiklik söz konusu olmaktadır. Öte yandan çok sayıda bilgi kaynağı bulunsa bile, kaynaklar belirli bir düzen içinde sunulmadığından yararlanma oranı yüksek olmamaktadır. Bilgi gereksinimi duyan herkesin, bu tür sorunlarla karşılaşması, kütüphane türlerine yönelik önlemlerin alınmasını gerektirmiştir.

Öncelikle gelişmiş ülkeler bilgiyi, dünyada bilinen kaynakların en güçlülerinden biri olarak kabul etmişlerdir. Yıllardır gözlenen bilginin önemi konusundaki bilinç eksikliği dönemini aşmışlardır. Üretimi daha verimli,

yönetimi daha güçlü, eğitimi daha etkin kılacak; böylece ülkelerin hızlı ve sağlıklı kalkınmasını sağlayacak bilgi erişim sistemlerinin gereğine inanılmıştır. Artan bilgi gereksinimlerini karşılamak üzere; bilgi birikimini düzenleyen, ekonomik ve akılcı bir biçimde bilgi erişimi sağlayan kütüphanelerarası işbirliği çalışmaları yapılmıştır. Çalışmalar sonucunda bilgi ağı modelleri hazırlanmış, verilecek hizmetler planlanmış, uygulanmış ve geliştirilmiştir.

Okul kütüphanelerinin işbirliği programlarına ve bilgi ağlarına katılımı, öncelikle okul kütüphanelerinin yeniden düzenlenmesini ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik kütüphane hizmet programının uygulanmasını gerektirmiştir. Zaman içinde hizmet anlayışının sürekli geliştirilmesi beklenmiştir.

Dünyada okul kütüphanelerinin önemi kabul edilmekle birlikte, işbirliği programlarının ve bilgi ağlarının kapsamına alınması 1970'li yıllarda ortaya çıkmıştır. 1975 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde, NCLIS (National Commission on Libraries and Information Science) ulusal bilgi ağı çalışmalarını sürdürürken, okul kütüphanelerini de bu kapsama dahil etmiştir. 1977'de AASL (American Association of School Librarians), ALA (American Library Association) ve NCLIS yaptıkları ortak çalışmalar sonucunda ulusal bilgi ağı içinde okul kütüphanelerine yönelik işbirliği programı hazırlamışlardır. Program aşağıdaki temellere dayanmaktadır:

1- Okullardaki kullanıcıların bilgi gereksinimleri çok önemlidir;

2- Bu gereksinimler işbirliği yapılmaksızın karşılanamaz;

3- İlk ve ortaöğretime hitap eden okul kütüphanelerinin geniş kullanıcı grubu vardır;

4- Bugünün öğrencileri yarının bilgi üreticileri ve kullanıcılarıdır. Hayatlarının en önemli devresinde edinecekleri deneyimler, yarınlarını olumlu biçimde etkileyeceği gibi, ülkenin bilgi hizmetlerinin artan verimle sürdürülmesini de sağlayacaktır (Sorensen 1980:309-311).

Okul kütüphanelerinin işbirliği programlarına ve bilgi ağı çalışmalarına katılması genellikle iki şekilde gerçekleşmektedir. Bunlar:

1- Bölgelere, okul türlerine ve benzeri düzenlemelere göre okul kütüphaneleri bilgi ağlarının oluşturularak, çeşitli bilgi ağlarıyla bağlantı kurulması; ve

2- Okul kütüphanelerini de kapsayan ulusal bilgi ağlarında yer alınmasıdır.

Çeşitli ülkeler tarafından kabul edilen ortak düşünce, kullanıcıların gerçek bilgi gereksinimlerine ve ülke şartlarına göre "bilgi ağı modelinin" oluşturulmasıdır. Bunu saptayacak hazır bir reçete yoktur. Her ülkenin değerlerine, yönetsel organizasyonuna, kütüphane sistemine, politik ve ekonomik yapısına göre değişik modeller uygulanmaktadır. Okul kütüphaneleri bilgi ağının diğer bilgi ağlarıyla uyum içinde çalışması istenmektedir. Başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere, Avustralya, Kanada, İngiltere, Kolombiya gibi çeşitli ülkeler, okul kütüphaneleriyle ilgili işbirliği ve bilgi ağı çalışmaları yaparlarken, hedeflenen kullanıcıların bilgi gereksinimlerini de saptamışlardır. Eğitim-öğretim sistemine, toplumsal yapıya, yönetsel düzene ve ilgili olabilecek diğer özelliklere göre okul kütüphaneleri bilgi ağı modelleri

geliştirmişlerdir (Immroth 1980; Hazell 1988; Castrillon de Miranda 1981). Hızlı, güvenilir ve kolay erişilir hizmetler için bilgisayarlar önemli araçlar olarak kullanılmıştır. Ancak uygulamaların mutlaka bilgisayarlarla yapılması da gerekmemiştir.

Teknolojik gelişmeler sonucunda, artan bilgi gereksinimleri Türkiye'de de eğitim sistemini ve okul kütüphanelerini etkilemektedir. Başbakanlık, Milli Eğitim Bakanlığı ve çeşitli kurumlar; Türk Milli Eğitim Sistemini çağın koşullarına uygun olarak geliştirmek için çalışmalarını sürdürmektedirler. Türkiye çapında eğitimin yaygınlaştırılması, eğitim kalitesinin yükseltilmesi ve bilgi gereksinimlerinin karşılanması istenilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından; çağdaş bilgi erişim modeli ve teknolojilerin kullanılması ile gelişime yönelik bir dizi yoğun çalışmaların devam ettiği, konu ile ilgili çalışmaların izlendiği ve planlamaların sürdüğü belirtilmektedir (Akyol 1991; Milli Eğitim Bakanlığı 1992).

Yıllardır etkili ve verimli okul kütüphanesi hizmetlerine duyulan gereksinimlere ve bu konuda yürütülen çabalara rağmen, Türkiye'de henüz olumlu bir sonuç alınamamıştır. Öğrencilerin bilgi gereksinimleri saptanmadığından, bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik önlemler alınamamıştır. Araştırmamızın, ulusal bilgi ağının ilk adımlarının oluşturulmasına katkıda bulunması beklenmektedir.

I.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE HİPOTEZİ

Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yardımcı olabilmek, yaşam boyu kütüphane kullanma alışkanlığı yaratabilmek ve ülkemizde etkili okul kütüphanesi hizmetleri vermeye yönelik çabaları olumlu bir sonuca ulaştırabilmek için, araştırmamız:

1- Ortaöğretimdeki öğrenci gençliğinin dersleriyle ilgili olduğu kadar, özel ilgilerini karşılamaya yönelik bilgi gereksinimlerini saptamayı;

2- Bilgi gereksinimlerini etkileyen unsurları ortaya çıkarmayı;

3- Bilgi gereksinimlerinin nerelerden, nasıl ve ne şekilde karşılanacağına yönelik okul kütüphaneleriyle ilgili çözümleri içeren model geliştirmeyi;

4- Okul kütüphanelerinin hizmet vermede karşılaştıkları aksaklıkları giderici önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır.

Dünyadaki gelişmelerin ışığı altında, Türkiye'nin yapısına uygun, ülkemiz gençliğinin bilgi gereksinimlerini karşılayacak model önerilmeden önce, sorunların durum saptamasıyla belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Böylece, okul kütüphanelerine ilişkin ulusal düzeyde çalışmalar yapan kuruluşlar, sorunları çözmeye yönelik önlemleri zamanında alarak; gereksiz masraf ve çabadan kaçınabileceklerdir. Bu alandaki çeşitli deneyimler, okul kütüphanelerinden yararlanmak isteyenlerin, özellikle öğrencilerin çeşitli sorunlarla karşılaştıklarını ve bu sorunların acilen çözümünü istediklerini göstermiştir. Saydığımız nedenlerden ötürü, araştırmamız boyunca çözmek istediğimiz asıl sorunlar şunlar olmaktadır:

Türkiye'de okul kütüphanelerinin etkin hizmetler veremediğini, yaptığımız ön araştırmalar sonucunda saptamış bulunuyoruz. Okul kütüphanelerinin sadece kurulmaları yeterli görülmemekte, eğitim sistemi içinde etkinlik kazanabilmeleri için çağdaş önlemler alınmamaktadır. Oysa ki, okul kütüphanelerinin en büyük kullanıcı grubu olan öğrenciler; gerek derslerini-ödevlerini yapmak için,

gerekse kişisel ilgilerine yönelik olmak üzere bilgi gereksinimleri duymaktadırlar. Bilgi gereksinimleri güçlükle karşılanmaktadır ya da karşılanamamaktadır. Bu ortamda okul kütüphaneleri etkinliğini kaybetmektedir. Öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılamaları, okul kütüphanelerinin etkin ve verimli hizmetler vermeleri için; Türkiye'de okul kütüphaneleri arasında bilgi ağı kurulabilir mi? Böyle bir girişime temel olacak modelin özellikleri neler olabilir? Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrencilerin bilgi gereksinimleri nedir ve neden karşılanamamaktadır? Şimdiye değin, bilgi gereksinimleri nerelerden, nasıl ve ne şekilde karşılanmıştır? Kullanılan bilgi kaynakları ve bunlardan yararlanım düzeyleri nedir? Girişimleri destekleyecek veya engel olacak etkenler nelerdir? Sorunların çözümü için koşullar uygun mudur? Türkiye gibi, genel nüfus içerisinde genç nüfus oranı yüksek olan bir ülkede, bu tür güçlükler geniş bir kesimi etkilemektedir. Bu nedenle geliştireceğimiz modelin söz konusu güçlüklerin çözümlenmesinde yardımcı olacağı umulmaktadır.

Belirtilen sorunlara göre; araştırmamızın temel problemi: "Ortaöğretimin lise kademesinde okul kütüphaneleri eğitim sistemi içinde neden etkinlik kazanamamaktadırlar?" biçiminde ifade edilebilir. Öğrencilere yönelik kütüphane hizmetlerindeki yetersizliklerin nedeni olarak hipotezimiz şöyle belirlenmiştir:

Okul kütüphanelerinin gerek yapı ve gerekse fonksiyon itibarıyla, eğitim sistemi içinde etkinlik kazanabilmeleri için, hizmet ettikleri öğrenci kitlesinin ne tür bilgiye gereksinimleri olduğunun saptanması gerekir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin ne tür bilgiye gereksinim duydukları ortaya çıkarılmaksızın ve gereksinimleri karşılamaya yönelik önlem alınmaksızın sağlıklı kütüphane hizmetleri vermek mümkün değildir.

I.3. ARAŞTIRMANIN ALANI, KAPSAMI VE EVRENİ

Araştırmanın alanını; ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri, okul kütüphanesi hizmetleri ve bu ortama uygun model geliştirme çabaları oluşturmaktadır. Araştırmanın alanı ile ilgili olarak öğrencilerin bilgi gereksinimleri; dersleri, ödevleri yapmak ve kişisel ilgileri karşılamak yönünden ele alınmıştır. Okul kütüphanesi hizmetleri; personel, bütçe, koleksiyon, hizmet verilen yer ve öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanması açısından önem taşımaktadır. Sayılan bu unsurlar model kapsamına alınmıştır. Öğrenciler dışında, okul kütüphanelerini kullanabilecek diğer kullanıcı grupları (öğretmenler, okul personeli ve diğerleri) araştırma kapsamına alınmamıştır.

Araştırma süresi, konu ile ilgili gelişmelerden ötürü, zaman zaman kesintiye uğramıştır. Öğrencilerin bilgi kullanımlarını ölçmek amacıyla, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan yönetmeliklerin uygulanması beklenmiştir. Sonuçta anket ve görüşmelerimiz Şubat 1991-Mayıs 1992 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın evrenini, Ankara'nın merkez ilçelerindeki "Genel Liseler" oluşturmaktadır. Evren ve örnekleme belirlemek üzere, Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü'nden 1989-1990 ve 1990-1991 öğretim yıllarında okul bazında istatistikî bilgiler alınmıştır. Bu bilgilere göre Ankara'nın 7 merkez ilçesinde "Genel Lise" olarak; 50 Lise, 4 Anadolu Lisesi, 1 Fen Lisesi, 15 Özel Lise (Genel Türk Lisesi) bulunmakta olup; lise bir, iki ve üçüncü sınıflarda öğretim yapmaktadırlar. "Genel Lise" lerin her üç sınıfında öğretim yapmayan okullar, belirtilen sayılara dahil edilmemiştir. 1990-1991 Öğretim Yılında Lise, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Özel Liselerde toplam öğrenci sayısı 67 652'dir. Örneklekimizi seçerken:

1- Araştırma evreni (yukarıda sayılan özelliklere sahip olacak şekilde) belirlenmiştir;

2- Merkez ilçelerdeki liseler buldukları "bölgeye", Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Özel Liseler "okul türüne" göre sayıldıktan sonra okul sayısı: 1-5 arasında olanlardan 1, 6-10 arasında olanlardan 2, 11-15 arasında olanlardan 3 okul örnekleme alınmıştır;

3- Belirlenen sayılarda olmak üzere, rastgele seçimle örneklem saptanmıştır.

Okul türüne ve bölgelere göre seçtiğimiz tüm okullar şube ayrımıyla birlikte, öğrenci sayıları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Örnekleme oluşturan okullarda öğrenci sayısı 25 515 dir. Anketi uyguladığımız örneklem:

$$n_0 = \frac{t^2 \cdot p \cdot (1-p)}{d^2} \text{ ve } n = \frac{n_0}{1 + \frac{n_0}{N}} \text{ 'den}$$

$\alpha=0.05$ yanılma olasılığında hesaplanarak 1500 olarak alınmıştır. 17 Okulun her birinde lise 2'nci sınıflardan rasgele seçilen fen ve edebiyat şubesine anket uygulanmıştır. Sadece Fen Lisesinde, edebiyat şubesi olmadığından örneklemin tamamı fen şubesinden alınmıştır.

Örneklemin tamamı olan 17 okuldan 1500 öğrenciye anket uygulanmış; cevaplanmamış anket soruları olduğunda; anket sorularını tamamlaması için ilgili öğrenciye yönleltmeler ve açıklamalar yapılmıştır. 17 Okul müdürü ve 17 kütüphane memuruyla önceden hazırlanmış sorular

TABLO 1 : Örnekleme Oluşturan Okullar ve Buldukları Gruplar

OKUL TÜRÜ	BÖLGELER	OKULLAR	ŞUBELER		TOPLAM ÖRNEKLEM SAYISI
			FEN ŞUBESİ	EDEBİYAT ŞUBESİ	
LİSE	ALTINDAĞ	Ankara Lisesi	45	45	90
		Gazi Lisesi	52	64	116
	ÇANKAYA	Bahçelievler Cumhuriyet Lisesi	50	50	100
		Deneme Lisesi	50	60	110
		Kurtuluş Lisesi	48	57	105
	ETİMESGUT	Mehmetçik Lisesi	50	40	90
	KEÇİÖREN	Fatih Sultan Mehmet Lisesi	40	40	80
		Kanuni Lisesi	50	50	100
	MAMAK	Başkent Lisesi	60	52	112
	SİNCAN	Sincan Lisesi	48	42	90
	YENİMAHALLE	Gazi Çiftliği Lisesi	41	25	66
		Mustafa Kemal Lisesi	42	42	84
	ANADOLU LİSESİ	Gazi Anadolu Lisesi	83	22	105
	FEN LİSESİ	Fen Lisesi	75	-	75
ÖZEL LİSE	T.E.D. Ankara Koleji Vakıf Lisesi	32	28	60	
	Özel Yükseliş Lisesi	38	27	65	
	Özel Tevfik Fikret Lisesi	24	28	52	
T O P L A M			828	672	1500

yardımıyla görüşme yapılmıştır. Ayrıca okul kütüphanesi hizmetleri gözlem yapılarak incelenmiştir. Ankara ilinde ve ortaöğretim düzeyinde gerçekleştirilen araştırmamızla ulaşılabilecek sonuçların, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaöğretimdeki tüm okul kütüphaneleri için geçerliliği söz konusu olabilecektir.

I.4. YÖNTEM

Okul kütüphaneleri alanında yıllardır süregelen sorunlar, araştırmalar yapılarak çözümler bulunması gerektiğini ortaya koymuştur. Uygulanabilir çözümler geliştirmek için önce konu hakkında geniş bilgi sahibi olmaya çalışılmıştır. Başta milli eğitim sistemi olmak üzere okul kütüphanelerini "etkileyen" unsurlar belirlenmiştir. Öğrenci, öğretmen ve kütüphane memurları gibi okul kütüphanelerinin bulunduğu durumdan "etkilenenler" incelenmiştir.

Bu aşamadan sonra, kapsamlı literatür taraması yapılarak, alanla ilgili önemli yayınlar saptanmıştır. Araştırmamızın kuramsal temelini oluşturan yayınlar, kullanılacak yöntemlerin belirlenmesinde de yardımcı olmuştur.

Araştırmanın amacını gerçekleştirmek bakımından betimleme yöntemi ve bibliyometri yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma boyunca karşılaşılan sorunları anlamada, gruplamada ve ilişkileri saptamada betimleme yöntemi kullanılmıştır. Betimleme yöntemi şu şekilde açıklanabilir:

Olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların "ne" olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan incelemelerdir. Bunlar "nedir?" sorusuna cevap bulmaya yöneliktirler. Bununla mevcut durumlar, koşullar, özellikler aynen ortaya konmaya çalışılır. Betimleme araştır-

maları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır. Bu yöntemeye dayanan araştırmalarla: Durum nedir? Neredeyiz? Ne yapmak istiyoruz? Nereye, hangi yöne gitmeliyiz? Oraya nasıl gideriz? gibi sorulara, mevcut zaman kesiti içinde olduğu düşünülen verilere dayanılarak cevap bulmak istenir (Kaptan 1985:69).

Bibliyometri yöntemi, araştırmamızın amacına uygun olarak öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin ve bilgi kullanımlarının ölçülmesinde ve değerlendirilmesinde kullanılmıştır. İlk kez Pritchard (1969:348-349) tarafından 1969 da kullanılmaya başlanan bibliyometri: "Bilginin, yayınların ve bunları üreten yazarların sayısındaki büyük artış sonucunda meydana gelen gelişmelerin matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle incelenmesidir" şeklinde tanımlanmaktadır. Bibliyometrenin başlıca kullanım alanları: Belirli bir konuda literatür artışını değerlendirmek; yazarların üretkenliğini belirlemek; bilgi gereksinimlerini ve bilgi kullanımlarını ölçmek ve değerlendirmek; çeşitli bilgi kaynaklarına göre ayrı ayrı olmak üzere, gerektiğinde birbirleriyle bütünleşebilen ve en çok kullanılan temel koleksiyonu hazırlamak; koleksiyonları ve bibliyografyaları değerlendirmek; bir konunun çeşitli bilgi kaynaklarına dağılımını belirlemek; her hangi bir konuda indeks ve abstrak hazırlarken, önce alınacak bilgi kaynaklarına, sonra en sık tekrarlanarak konuyu tanımlayan terimlere karar vermek; istenilen bir konuda veri tabanı oluşturacak bilgi kaynaklarını saptamak; kullanımdan düşen bilgi kaynaklarını ortaya çıkarmaktır (Buckland 1983;Broadus 1987; Egghe 1988).

Bibliyometri yöntemi için temel bilgi kaynakları: Alıntılar, bibliyografyalar, toplu listeler ve rehberler olmaktadır (Lawani 1981:300-302). Bu yöntemi kullanarak kütüphanecilik ve bilgi-enformasyon bilimlerinin sorunla-

rına çözümler getirilebilir. Ayrıca, bibliyometri yöntemiyle kütüphanecilik ve bilgi-enformasyon bilimine teorik temeller kazandıracak modeller geliştirilebilir (Broadus 1987; Egghe 1988; Lawani 1981).

Betimleme ve bibliyometri yöntemlerine uygun veri toplama tekniklerinden yararlanarak toplanan verilerin geçerlilik ve güvenilirliğini test etmek suretiyle modeller geliştirilmiştir. Modellerden yararlanarak geleceğin önceden kestirilmesine çalışılmıştır. Model incelenen olayların, kurumların ve çeşitli alanların temel boyutlarını göz önünde tutan; gerçeği olabildiğince temsil ederek anlaşılmasına, açıklanmasına ve sorunlarının gözülmesine yardım eden sistemin (yapının) açık ve yalına indirgenmiş bir görünümüdür. Model "ideal" bir ortamın temsilcisi olup, yalnızca "önemli" görülen unsurları içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş halidir. Model oluşturmada amaç; gerçekte varlığı olan bir sistemi kurallarıyla, açıkça ve tüm olası durumlarıyla ifade ederek, doğal ortamla belirtilen sistem arasındaki ilişkiyi açıklamaktır. Sorunların çözümüne yol açmaktır. Modeller kuramsal olarak hazırlanırlar. Modeli oluşturan öğeler, aynı zamanda modelin uygulama alanını gösterirler. Ancak model ile gerçek veya doğal ortam arasında tam bir uyum olmayabilir. Bir başka deyişle; modelle, modelin temsil ettiği gerçek arasında fark bulunabilir. Bundan dolayı, modeller gözlenebilir gerçeklere dayanmalı, onları yansıtmalı ve sürekli olarak geliştirilmelidir. Böylece modelle gerçek ya da doğal ortam arasında dinamik ilişki sağlanacak, modelin geçerlilik derecesi yükselecek ve sorunların çözümlenmesi olanaklı olacaktır (Checkland 1988; Armağan 1977).

Konumuzla ilgili sorunlara çözüm getirecek model geliştirmek için, betimleme ve bibliyometri yöntemine uygun olarak veri toplama tekniklerinden literatür

incelemesi, anket, görüşme ve gözlem ile araştırmamıza gerekli veriler toplanmıştır. Mevcut basılı kaynaklar, yürürlükte olan lise öğretim programları (müfredat programları) ve Talim Terbiye Kurulunun onayladığı yayın listeleri incelenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerinden konumuzla ilgili olarak sürekli bilgi alınmıştır. Anket ve görüşmelere ek olarak gözlem de yapılarak, okul kütüphanelerinin bulunduğu durum ve verdiği hizmetler saptanmıştır.

Araştırmamıza ait verileri topladığımız anket ve görüşme soruları her grup için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Okul müdürleri ile 7, kütüphane memurları ile 19 önceden hazırlanmış temel soru ve onları açıklayan sorular yardımıyla görüşmeler yapılmıştır. Öğrencilere uygulanan anket soruları bilgisayarla değerlendirmeye olanak sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Anlaşılması güç veya değiştirilmesi gerekli soruların olabileceği düşünülerek, bunları saptamak amacıyla rehberlik öğretmenleri ile görüşülmüştür. Ayrıca, anket soruları 150 öğrenciye uygulanarak ön çalışma yapılmıştır. Alınan tepkilerin yardımıyla gerekli görülen sorularda değişiklikler yapılarak, anket soruları geliştirilmiştir. Öğrencelere 35 anket sorusu uygulanmıştır. Bunlar, temel sorular altında açıklayıcı soruları; doldurmalı (açık anket) soruları; çoktan seçmeli, sıralamalı veya birden çok şıkkın işaretlenebileceği kapalı anket sorularını kapsamaktadır.

Anketler betimleme ve bibliyometri yöntemine uygun bir şekilde aşağıdaki aşamalarda uygulanmış ve değerlendirilmiştir:

1- Örneklemeye dahil okullarda araştırmayı gerçekleştirmek için Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ve Okul Müdürlüklerinden yazılı izin alınmıştır;

2- Okul müdürleri ve öğretmenlerle görüşülmüş, ödev yönetmeliğine göre öğrencilerin yılda bir kez araştırmaya ve bilgi kaynaklarına dayanarak yaptıkları ödevlerin genel özellikleri ve öğretmenlere teslim tarihleri saptanmıştır;

3- Rasgele olarak, lise ikinci sınıflardan birer fen ve edebiyat şubesi seçilmiştir;

4- Belirlenen sınıfların öğretmenleri ile görüşülerek araştırmanın amacı, niçin ve nasıl yapılacağı açıklanmıştır. Bu araştırmanın öğrencileri değerlendirmede öğretmenlere de yardımcı olacağı vurgulanmıştır;

5- Öğrencilerin ödevlerini getirdikleri ders saatinde sınıflara gidilmiştir. Anketin amacı, niçin ve nasıl yapılacağı öğrencilere açıklandıktan sonra, anket uygulanmıştır. Yöneltilmeler ve açıklamalar anında yapılmıştır. Bibliyometrik analiz yapmayı gerektiren 35'inci soruda, ödevlerde kullanılan bilgi kaynaklarının ve onları nereden bulduklarının yazılması istenmiştir;

6- Anketlerle birlikte, ödevler de toplanmıştır. Öğretmenlerden uygun bir süre (yaklaşık 2-3 saat) için, ödevler ödünç alınmıştır;

7- Öğrenci adına-soyadına bakılarak her bir öğrencinin ödevi ve anketi bir araya getirilmiştir. Ödevle ilgili sorulara verilen yanıtlar, kontrol edilmiştir. Özellikle 35'inci soru için, ödevlerdeki kaynakçaya bakılarak, kullanılan bilgi kaynaklarının tam künyesi anket formuna aktarılmıştır;

8- Mümkün olduğunca çabuk olarak, öğretmenlere ödevler geri verilmiştir;

9- 1500 öğrencinin anketi tamamlandıktan sonra, her

bir anket formu kontrol edilmiştir. Doldurmalı (açık anket) sorular okunarak "kodlama formları" geliştirilmiştir;

10- Bilgisayarla değerlendirilmesi için, anketlerdeki ilgili bölümler, kodlama formundaki bilgilere uygun biçimde kodlanmıştır;

11- Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile bağlantı kurularak, anketlerin değerlendirilmesi için çalışılmıştır. Bibliyometrik analiz için program geliştirilmiştir;

12- Öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlar, birbirleriyle ilgili olabileceği düşünülen bazı soruların yanıtlarıyla test edilmiştir. Yanıtların birbirleriyle anlamlı sayılabilecek derecede farklı (önemli, bağımsız) olup olmadığını araştırma "Khi Kare Testi" yardımı ile % 5 güven sınırında yapılmıştır. Hesapla bulunan Khi Kare değeri (X^2_H), Khi Kare tablosunda, aynı serbestlik derecesinde (SD) ve yanılma olasılığında ($\alpha = 0.05$) bulunan Khi Kare değeri (X^2) ile karşılaştırılmıştır. Hesapla bulunan Khi Kare değerleri (X^2_H) anketleri değerlendiren Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığı tarafından hesaplanmıştır;

13- Birbirleriyle ilgili olabileceği düşünülen sorulara verilen yanıtların, ilgi-ilişki-bağlantı derecesi (korelasyon katsayısı) ölçülmüştür. Bu konuda ilgi-ilişki-bağlantı olup, olmadığı; varsa miktarının ve yönünün ne olduğu hesaplanarak bulunmuştur.

İlişki olması (korelasyon bulunması) ile anlatılmak istenilen şey, veri gruplarının birbirleriyle ilişkili-ilişki-ilişki-bağlantılı ve düzenli olarak değişmesidir. Bu düzenli değişimde iki şekil görülmektedir: Birinci şekil, iki grup verinin aynı yönde, paralel olarak değişmesi;

yani, bir grup veriler büyürken diğer gruptakilerin de büyümesi ya da bir grup veriler küçülürken diğer gruptakilerin küçülmesidir. Buna pozitif ilişki denmektedir. İkinci şekil ise ilişkinin ters yönde olması; yani bir gruptaki veriler büyüdükçe diğer gruptakilerin küçülmesi ya da bir gruptaki veriler küçüldükçe diğer gruptakilerin büyümesidir. Bu tür ilişkiye negatif ilişki denmektedir. Negatif ilişki katsayısı eksi, pozitif ilişki katsayısı artı işaretiyle belirtilmektedir. Genellikle pozitif ilişki katsayısının önüne artı işareti yazılmamaktadır (Kaptan 1984; Korum 1981; Ural 1983);

14- Khi Kare Testinin ve ilişki miktarının anlamlı bir şekilde belirtilmesi için "Phi Katsayısı ve Kontenjan Katsayısından" yararlanılmıştır. Bu katsayılar, sıfır olduğu zaman ilişkinin yokluğunu ve tama yaklaştıkça yüksek ilişkiyi göstermektedirler.

Öğrenci sayısı (n) ve Khi Kare Değeri (X^2) bu konuda yardımcı olmuştur. Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Daire Başkanlığında, Phi Katsayısı ve Kontenjan Katsayısı aşağıdaki formüller kullanılarak hesaplanmıştır:

$$\text{Phi Katsayısı} = \sqrt{\frac{X^2}{n}}$$

$$\text{Kontenjan Katsayısı} = \sqrt{\frac{X^2}{(n + X^2)}}$$

I.5. ARASTIRMANIN DÜZENİ

Araştırma sekiz bölümden oluşmaktadır. Giriş başlığını taşıyan birinci bölümde: Konunun önemi; araştırmanın

amacı ve hipotezi; araştırmanın alanı, kapsamı ve evreni; kullanılan yöntemler; terminoloji ve son olarak yararlanılan kaynaklar hakkında bilgi verilmiştir.

II. Bölümde; bilgi ve bilgi gereksinimleri geniş bir bakış açısından ele alınmış, literatürde yer alan görüşlerle birlikte tartışılmıştır.

III. Bölümde; gençliğin özellikleri çerçevesinde bilgi gereksinimlerinin neler olabileceği literatüre dayanarak incelenmiştir. Okul kütüphaneleri bilgi ağının kurulmasına neden olan gelişmeler hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir.

IV. Bölüm; Türkiye'de "Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemi içinde Gençliğin Bilgi Gereksinimleri ve Bilgi Gereksinimlerinin Karşılanması" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, Milli Eğitim Sisteminde yer alan; Milli Eğitim Temel Kanunu, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şuraları, Öğretim Programları, Mevzuat Çalışmaları ve Okul Kütüphaneleri Şubesi'nin Çalışmaları tarihsel süreç içinde incelenmiştir.

V. Bölümde; okul müdürleri ve kütüphane memurları ile yaptığımız görüşmelerle, öğrencilere uyguladığımız anketlerden elde ettiğimiz bulgular sonucunda, mevcut durum çeşitli boyutlarıyla sergilenmeye ve tanımlanmaya çalışılmıştır.

VI. Bölümde; araştırmamızın ortaya çıkardığı bulgular değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

VII. Bölümde; araştırmamızla elde ettiklerimizi temel dayanak olarak kabul edip, bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik "Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" ve bu modelin yapısına uygun "Program Modeli" önerilmiştir.

VIII. Bölüm; sonuç ve önerilere ayrılmıştır. Varılan sonuçlar tartışılmış ve bazı gözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Kaynakça, yardımcı kaynakça ve ekler "sonuç ve öneriler" bölümünden sonra yer almıştır.

I.6. TERMINOLOJİ

Kütüphanecilikte "terminoloji" konusunda henüz gözüme ulaşmamış güçlükler, araştırmamızın çeşitli aşamalarında hissedilmiştir. Bu nedenle; en yaygın ve benimsenmiş olan terimler araştırmamız boyunca kullanılmıştır. Yazımda Türk Dil Kurumu'nun yayınları, özellikle Türkçe Sözlük (1988) ve İmlâ Klavuzu (1988) kullanılmıştır.

Araştırmanın içinde geçen bazı terimlerin anlamları ve bunlara getirilen sınırlamalar aşağıda belirtilmiştir.

Bilgi: İngilizce "information" kelimesine karşılık olarak, Türkçe'de "enformasyon" ve "bilgi" kullanılmaktadır. Ancak daha yaygın olarak "bilgi" kelimesi tercih edilmektedir. Bu kelime yabancı dildeki anlamı nesne ve eylem olarak tam karşılamamakta, bilgi; bilgi gereksinimi, bilgi kaynakları, bilgi aktarma, bilgi erişim, bilgi yayma, bilgi verme gibi tamlamalar gerektirmektedir. Araştırmamızda bilgi; bilgi gereksinimi ve bilgi kaynakları şeklinde sık olarak kullanıldığından, bunlarla bütünlük sağlamak amacıyla "enformasyon" yerine "bilgi" kelimesi tercih edilmiştir. Enformasyon anlamında kullandığımız "bilgi" ile birlikte "bilgi kavramı" araştırmamızın ikinci bölümünde ayrıntılı olarak tartışılmıştır.

Bilgi Ağı: Araştırmamızda bilgi ağı; çeşitli kütüphane işlemleri, hizmetleri ve kaynak paylaşımı

konusunda işbirliği ve yardımlaşmayı sağlamak amacıyla, belli kurallar çerçevesinde, gerektiğinde bilgisayar ve iletişim araçlarından yararlanarak yapılan geniş kapsamlı etkinliklerin tümü olarak ele alınmaktadır.

Bilgi Gereksinimleri: İnsanın temel gereksinimlerinden biri olan bilgi gereksinimleriyle şunlar ifade edilmektedir:

1- Kişisel ilgileri karşılamak için duyulan bilgi gereksinimleri: Kişisel ilgi alanlarına, boş zaman faaliyetlerine ve okumaktan hoşlanılan konulara yöneliktir.

2- Dersleri-ödevleri yapmak için duyulan bilgi gereksinimleri: Ders programı doğrultusunda ve yılda bir kez olmak üzere araştırma sonucunda yapılan ödevle ilgilidir.

Bilgi Kaynakları: Bilgi taşıyan yayınları, görsel işitsel bilgi kaynaklarını, bilgi ileten toplantıları, bilgi veren kişileri ve benzeri kaynakları içermektedir.

Ortaöğretim: Ortaöğretim, ilköğretime dayalı en az üç yıllık genel liseler ile mesleki ve teknik liseleri kapsamaktadır. Ortaöğretim, çeşitli programları uygulayan liselerden oluşur. Bu liselere ağırlık verdikleri programlara göre isimler verilir. Genel liselerin amacı, öğrencileri ortaöğretim seviyesinde asgari genel kültüre sahip, kişi ve toplum sorunlarını tanıyan, ülkenin iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan insanlar olarak yetiştirmek ve yükseköğretime hazırlamaktır. Mesleki ve teknik liseler, iş ve meslek alanlarına eleman yetiştiren ve öğrencileri yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumlarıdır (Milli Eğitim Bakanlığı 1992:22-23).

Ortaöğretimdeki Genel Liseleri Oluşturan Okul Türleri:
Lise, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, öğretmen Lisesi, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Akşam Lisesi ve Özel Lisedir (Milli Eğitim Bakanlığı 1992:24-28). Araştırmamızın kapsamına genel liselerden, Ankara'nın merkez ilçelerinde yer alan her üç sınıfında da öğrenci bulunan okul türleri alınmıştır.

Ortaöğretimin Lise Kademesindeki Öğrenci Gençlik: Bu kavramla araştırmamızın kapsamına giren Lise, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Özel Lise öğrencileri ifade edilmektedir.

I.7. KAYNAKLAR

Konuyla ilgili kaynakları saptamak amacıyla, geniş kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Yükseköğretim Kurulu Dökümantasyon ve Uluslararası Bilgi Tarama Merkezi'ne düzenli olarak her sene tarama yaptırılmış, saptanan kaynaklar adı geçen merkezden sağlanmıştır. Ülkemizde ve yabancı ülkelerde yapılmış çalışmalarını izleme ve değerlendirme olanağı bulmak için ayrıntılı olarak elle tarama da yapılmıştır. Doğrudan veya dolaylı olarak konuyla ilgili bulunan kaynaklar saptanmış, izlenmiş ve değerlendirilmiştir. Aşağıda yer alan kaynaklardan, parantez içinde belirtilen senelerde literatür taraması yapılmıştır. Literatür taraması yapılan kaynaklar şunlardır:

CABLIS (Current Awareness Bulletin for Library and Information Staff) (1984 -)

Cumhuriyet Döneminde Çocuk ve Gençlere Ait Yasal Düzenlemeler ve Yayınlar (Gökçe:1983)

Education Index (1967 -)

Information Science Abstracts (1983 -)

Library and Information Science Abstracts (1969 -)

Library Literature (1936-1939; 1958 -)

Library Science Abstracts (1950-1968.)

Türkiye Bibliyografyası (1935 -)

Türkiye Gençlik Sorunları Açıklamalı Bibliyografyası
(Duruöz ve Doğan 1985)

Türkiye Makaleler Bibliyografyası (1952 -)

Bu kaynaklardan: Bilgi kavramı; bilgi gereksinimleri; gençliğin özellikleri; gençliğin bilgi gereksinimleri, bilgi gereksinimlerinin karşılanması ve kütüphane kullanımı; okul kütüphanesi hizmetleri; kütüphane bilgi ağları ve okul kütüphaneleri; betimsel istatistik, ilişkilerin ölçülmesi ve ilişkilerin test edilmesi; bibliyometri ile ilgili konu başlıklarında tarama yapılmıştır. Künyeleri belirlenen makaleler, kitaplar, mikroformlar okunmuştur. Kütüphanelerin konu katalogları da taranarak yerli ve yabancı kaynaklar saptanmış ve değerlendirilmiştir.

T.C. Resmi Gazete, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi ve Ortaöğretimle İlgili Mevzuat (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1988) temel başvuru kaynakları olmuştur.

Az sayıda yerli kaynak bulunabilmiştir. Bulunanlar ise, konu hakkında derinlemesine bilgi vermekten uzaktır. Yerli kaynaklar arasında özellikle Soysal (1969)'ın Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi adlı eseri sorunları çözümlenmede, bir el kitabı olarak kullanılmıştır. Okul

kütüphanelerinde yaygın olarak bulunan, hizmetleri etkileyen ve okul kütüphaneleri alanındaki ilk eserlerden biri olan Öğretimde Okul Kütüphanesi ve Öğretmen Kütüphaneci (Göndem ve Alaylıoğlu 1954) adlı esere de başvurulmuştur.

Bibliyometri ve betimleme yöntemi kullanarak öğrencilerin bilgi kullanımlarını ölçen çalışmalara Mancall ve Drott (1983)'un Measuring Student Information Use adını taşıyan eseri öncülük etmiştir. Geniş kapsamlı araştırmalara dayanan bu eser, Amerika Birleşik Devletleri'nde okul kütüphanelerinin düzenlenmesine, hizmetlerin geliştirilmesine ve bilgi ağlarına katılıma yol açmıştır. Bu nedenlerden ötürü adı geçen eser, araştırmamızın her aşamasında bize örnek olmuştur. Konumuzla ve kullandığımız yöntemlerle doğrudan ilgili geniş bilgi kapsayan Information Power (AASL ve AECT 1988) ile Encyclopedia of Library and Information Science (1987) adlı eserlerden yararlanılmıştır.

Model geliştirirken başvurulan başlıca kaynaklar şunlar olmuştur:

The Choice to Change (Krimmelbein 1989)

Curriculum Initiative: An Agenda and Strategy for Library Media Programs (Eisenberg ve Berkowitz 1990 a)

Library Media Center Programs for Middle Schools: A Curriculum Based Approach (Smith 1989)

Resource Companion for Curriculum Initiative (Eisenberg ve Berkowitz 1990 b)

Systems Thinking, Systems Practice (Checkland 1988)

Bilgi gereksinimlerine ve okul kütüphanelerine ilişkin veriler, anket sonuçlarına ve görüşmelere dayalı olarak elde edilmiştir. İstatistikle ilgili çalışmaların yürütülmesinde kullanılan kaynaklar şunlardır:

Investigative Methods in Library and Information Science (Martyn ve Lancaster 1981)

İstatistiğe Giriş (Korum 1981)

İstatistik Yöntemleri ve Uygulamaları (Ural 1983)

Sosyal Araştırmada Sayısal Anlatım (Zeisel 1974)

Bibliyometri, bilgi gereksinimlerinin saptanması, bilgi kullanımlarının ölçülmesi ve okul kütüphanesi hizmetlerinin planlanması konularında "The University College of Wales" de, 1988 yılında düzenlenen "International Graduate Information Studies School" tarafından verilen eğitim ve yaptığımız uygulamalar çalışmamıza yararlı olmuştur.

Türkiye'de kütüphanecilik alanında temel kaynak niteliğinde olan Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni ve onu izleyen Türk Kütüphaneciliği'nin bütün sayıları taranmış ve konu ile ilgili bulunan bilgilerden yararlanılmıştır. IASL (International Association of School Librarianship) Newsletter, School Librarian, School Library Journal ve School Library Media Quarterly düzenli olarak izlenen süreli yayınlar olmuştur. Library Trends'in birçok sayısı; özellikle "Library Services to Youth: Preparing For the Future (1988)"; "Bibliometrics (1981)" ve "Problem Solving in Libraries (1989)" konulu sayıların içerdikleri makaleler bizim için oldukça yararlı olmuştur.

Tez düzeninin belirlenmesinde Hacettepe Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü (1989)'nün Yüksek Lisans ve Doktora-Sanatta Yeterlilik Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi'nde belirtilen esaslara uyulmuştur. Adı geçen Yönergenin kapsamadığı durumlarda Turabian (1987)'in "A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations adlı eserinden yararlanılmıştır.

II. BÖLÜM

BİLGİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

II.1. BİLGİ KAVRAMI

"Bilgi nedir?" sorusu bugüne dek birçok filozofları ve bilim adamlarını yakından ilgilendirmiş ve bu soruya cevap aramaya yöneltmiştir. Felsefe tarihi boyunca bilgi kavramı ile ilgili olarak ortaya çıkan bütün düşünce akımları, bilgiyi bilmenin insan için mümkün olup olmadığı yolunda savlar ileri sürmüşlerdir. Bilgiyi bilmenin mümkün olmadığını iddia eden düşünce akımları "bilinemezcilik-agnostisizm" genel adı altında toplanmıştır. Bunlara karşı bilgiyi bilmenin mümkün olduğunu ileri sürenler, özellikle bilginin kaynakları, değeri, sınırları ve türleri üzerinde durmuşlardır (Hançerlioğlu 1977). Bu konuda materyalizm, natüralizm, idealizm, realizm, rasyonalizm, ampirizm gibi değişik görüşler ve düşünce akımları geliştirilmiştir (Armağan 1974:17-30).

Bilginin ne olduğu tam olarak belirlenmemekle birlikte, hemen hemen tüm meslekler, bilimler ve kültürlerde var olmaktadır. Günümüzde veri, bilgi-enformasyon (information) ve bilgi (knowledge) terimlerini içeren bilgi kavramını konu alan "bilgi sosyolojisi, bilgi ekonomisi, bilgi politikaları, bilgi psikolojisi, bilgi teorisi, bilgi kavramı, bilgi teknolojisi, bilgi yönetimi, bilgi bilimleri" gibi bilim dallarında çalışmalar yapılmaktadır. Bunlara ek olarak "kütüphanecilik, dokümantasyon, arşiv çalışmaları, gazetecilik, müzecilik, bilgisayar bilimleri, iletişim teorileri, sibernetik, linguistitik, matematik, sistem teorisi, bilim tarihi, felsefe ve diğer birçok bilim dalı bilgi kavramını ele alıp, değişik yönlerden incelemektedir (Yuexiao 1988:479).

II.1.1. TERMINOLOJİK BELİRLEME

Bilgi kavramı terminolojik açıdan ele alıp irdelendiğinde, üç temel belirlemenin yapıldığı görülmektedir:

1- Bir araştırmanın, tartışmanın, muhakemenin-akıl yürütme eyleminin hareket noktası olan ana öge ve bir sonuca varabilmek için gereken ilk bilgi anlamında Latince'de "datum" yer almıştır. Günümüz İngilizce'sinde "data" olarak kullanılan bu sözcüğün, Fransızca'sı "donnee", Almanca'sı "Daten"dir. Türkçe'ye "veri" olarak geçmiştir.

2- Biçimlendirme, şekillendirme, birşeyi simgeleme veya hayalinde canlandırma, açıklama, yorumlama, haberleşme, danışma, eğitme, öğretme, bilgi verme ve bilgi gibi değişik birçok anlamı olan "Informatio" kelimesi Latince'den gelmiştir. Eski Fransızca'da bilgi, tekil "Une information" olarak, araştırma sonuçlarını ve yasal dökümanları toplama ve sıralama süreci anlamlarında yer almıştır (Kirschenmann 1970:18). Bu anlamda "information" terimi Latince'den ve eski Fransızca kullanımından türemiştir. İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rusça'da "information" kullanılmaktadır. Türkçe'de bu terim genellikle "bilgi", son zamanlarda da "enformasyon" olarak kabul edilmektedir.

Araştırmamızda kullandığımız "bilgi" kelimesiyle, buradaki "bilgi-enformasyon - (information)" kastedilecektir.

3- Latince'de bilgi anlamında "cognitio" sözcüğü türemiştir. İngilizce'de "knowledge", Fransızca'da "connaissance", Almanca'da "Kenntnis" kullanılmaktadır. Bilgi (knowledge) kişinin çevresiyle-özneye nesne arasındaki- ilişkisi, inanışları ve ifade ettikleri olarak

düşünülmüştür. Daha geniş kapsamda incelendiğinde kanıtlanmış gerçekler, sözler, ifadeler bilgi (knowledge) olarak kabul edilmiştir. Bilgide (knowledge) kesinlik yoktur. Bilgiye (knowledge) ancak gözlemlerle, deneyimle elde edilen verilere dayanarak yapılan tümevarım (indüksiyonlar) yardımıyla varılır (Kemp 1976:161).

Türkçe'de bilgi olarak kabul edilen bu terim, araştırmamızda dildeki karışıklığı önlemek amacıyla "bilgi (knowledge)" olarak geçecektir.

II.1.2. BİLGİNİN DEĞİŞİK ANLAMLARDA KULLANIMI

Bilgi değişik anlamlarda kullanılmaktadır. Böylesine geniş kullanımı sağlayan başlıca etmenler şunlar olmuştur:

- 1- Daha önce bilinmeyen birşey olması;
- 2- Kişilere ipucu sağlaması;
- 3- Bilinenleri etkilemesi;
- 4- Verinin nasıl yorumlanacağını göstermesi;
- 5- Kişiye ulaştığında faydalı olması;
- 6- Karar vermede kullanılması;
- 7- Belirsizliği azaltması;
- 8- Cümlelerdeki kelimelere anlam vermesi;
- 9- İfade ettiğinden daha çok değer taşıması;
- 10- Kişinin inançlarında veya beklentilerinde değişiklikler yaratmasıdır (Machlup ve Mansfield 1983:1-2).

Tüm insanlığı etkileyen bilgi, yaşamda başlıca şu anlamlar dahilinde kullanılmaktadır:

- 1- Ticari Ürün Olarak Bilgi: Bir kitaba, bir belgeye, bir istatistiğe veya bir düşünceye yönelten; ticari ürün olarak düşünülen bilgi ekonomik bir değer taşır. Elde bulundurulması büyük üstünlük sağlar. "Bilgi güçtür" ilkesinin anlamı açıktır. Kişi veya kuruluş belirli bir

bilgiye sahipse, başarıya ulaşır. Bilgi kişileri ve nesnelere kontrol altında tutabilmeyi sağlar.

2- Enerji Olarak Bilgi: Fiziksel varlığı veya yokluğu deneysel olarak sınınanabilmesinden, herhangi bir biçimdeki enerji gibi nakledilebilmesi veya bekletilebilmesinden ötürü bilgi enerji olarak değerlendirilir.

3- İletişim Olarak Bilgi: Bilginin iletişimle eşanlı olduğu düşünülür. Kişi diğer biriyle iletişim kurduğunda, verilerin karşılıklı değişimi gerçekleşir. Kişi bilgi edinir. Bu nedenle, bilgi edinme iletişimin veya bilgi aktarmanın sonucudur.

4- Gerçek Olarak Bilgi: Bilgi genellikle gerçekte bir kabul edilir. Herkes doğrudan gereksinimi olmasa da olaylar ve nesnelere hakkındaki gerçekleri öğrenmek ister. Gerçekler ilgiyi artırır. Bilgi, önermelerin ve yargıların gerçeğe uygunluğunu dile getirir.

5- Veri Olarak Bilgi: Tartışılması sonraki bölümlerde yapılacağı gibi veri, anlamı olsa da olmasa da ilk anda bilgiyle eş anlamlı olarak düşünülür.

6- Bilgi (Knowledge) Olarak Bilgi: Farkına varmanın ötesinde anlama durumu olan bilgi (knowledge), olayları değerlendirme ve kendine özgü karar verme yeteneğini ifade eder. Bilmek veya düşünmek genelde bilgi olarak adlandırılır (Debons, Horne ve Cronenweth 1988:2-3).

7- Süreç Olarak Bilgi: Bilgi, bilgi edinme sürecidir. Görülebilen, işitilebilen veya herhangi bir yolla algılanabilen sinyaller bilgi edinme sürecini başlatır. Kişinin önceki bilgileri, anlayış kabiliyeti ve benzeri unsurlar sürecin gerçekleşmesine ve gerektiğinde devamlı sürdürülmesine katkıda bulunur. İnsanlığa yönelik olarak

hiçbir zaman, hiçbir yerde bu süreç bitmeyecek ve son bilgiye ulaşılmayacaktır (Buckland 1983:95-96).

II.1.3. BİLGİ TANIMLARINDAKİ TARTIŞMALAR

Bilgi kavramı konusunda çeşitli dillerde, ifade edilen duruma bağlı olarak değişik sözcükler türetilmiştir. Burada araştırmamızın temelini oluşturan bilgi sözcüğünü tanımlarken, bu konuda kullanılan diğer sözcüklerin farklılığı da ortaya çıkacaktır.

Çeşitli sözlüklerde, değişik tanımları yapılan bilgi; bilgilendirme amacıyla biçimlendirmek, şekil vermek fiilinden türemiştir. Bilginin tanımları; öğretme, haber, bilgi (knowledge) kazanmaya yöneltme, birine bir konuyu bildirme ve bilmesini sağlama, bilgilendirme, herhangi bir biçimde bilgi verme ve bunun sonucunda kişinin bilgi (knowledge)'sini etkileme anlamlarını kapsamaktadır. (1)

Bilginin veriyle olan ilişkisini ve farklılığını gören Hayes (1969:217-219)'e göre "veri, bilginin temelini oluşturur". Bilgiyi "işlenmiş ve birleştirilmiş veriyi anlamlı bir biçime sokma" şeklinde tanımlar.

Whittemore ve Yovits (1973:222-224) bilgiyi, karar verme durumunda, karşı karşıya bulunulan belirsizliği gidermede anlam taşıyan veriler olarak tanımlar. Önemli bir karar öncesinde elde etme uğruna çaba gösterilen bilgi, kararın sonuçları istenilen yönde değilse değersizleşir. Değer verilmediği için alınmayan bilginin

(1) Genellikle sözlükler bilgiyi sayılan ortak anlamlarıyla tanımlamaktadırlar. Bu sözlüklerden bazıları şunlardır: ALA Glossary of Library and Information Science (1980); Oxford Ansiklopedik Sözlük (1990); Redhouse Sözlüğü: İngilizce-Türkçe (1988); Türkçe Sözlük (1988).

kayıplara neden olduğunu anlamak oldukça üzücüdür. Bilginin herhangi bir parçası sadece karar vermede değil, bilgi edinme ve iletişimde de büyük önem taşır.

Bilgi, aynı zamanda, bilgi (knowledge) ile bağlantılıdır, fakat birbirleriyle eş anlamlı değildir. Bilgi (knowledge)'nin yapısı tam olarak bilinmemesine rağmen; "belirli iş, konu veya olayla ilgili iletişimin yapılarak değerlendirilmesidir" şeklinde tanımlanabilir. Bilgi (knowledge), bu durumda bilginin sonucudur. Bilgi (knowledge) ayıklanmış, biçimlenmiş, açıklanmış, seçilmiş ve gerektiği gibi dönüştürülmüş bilgidir (Brookes 1975:48).

Bilgi-enformasyon bilimi konusunda çalışanlar önce bilgi tanımına fazla önem vermemişlerdir. 1959-1971 Yılları arasında bu konudaki çeşitli tanımların yapıldığı 39 çalışmayı karşılaştırmalı olarak inceleyen Wellisch (1972:157-187), bu çalışmalardan sadece sekizinde bilginin ne anlam taşıdığı gerekli görülerek tanımlandığını belirtmiştir. Bunların da tümünde ortak tanımlamaya ve ortak unsurlara karar verilememiştir.

Journal of the American Society of Information Science, bilgi-enformasyon bilimi konusunda çalışan bilim adamlarının yaptıkları çalışmalara yer veren en önemli mesleki yayınlardan biridir. 1979-1986 Yılları arasında bu yayında bilgi-enformasyon bilimine ait 49 konuda 341 araştırma yapılmıştır. Bunlar arasında 40 adet araştırmayla üzerinde en fazla çalışılan konu bilginin yapısı, tanımı ve bilgi kavramı olmuştur (Debons, Horne ve Cronenweth 1988:12-13).

Görüldüğü üzere bilgi-enformasyon biliminde bilgi tanımına yönelik çalışmalar 70'li yıllardan sonra artış göstermiştir.

Bilgiyi konu alan tüm bilimlerde, bilgi tanımlanırken kaçınılmaz şekilde bazı yanlışlıklar yapılmıştır. Bunlardan biri; bilginin en genel ve öz biçimde yapısı, görevleri ele alınırken sadece felsefi yönünün üzerinde durulmasıdır. Diğerleri ise, bilim dallarıyla ilgisinden ötürü tüm bilimleri birleştirecek şekilde tanımlamaya gidilmesidir (Yuexiao 1988:484).

Bilgi kavramı içinde bilginin ontolojik özellikleri ve henüz evrensel olarak tanımlanmaması nedenleriyle günlük hayatta çok kullanılmaması gerektiğini savunanlar da vardır (Fox 1983:43).

Kütüphanecilik ve bilgi-enformasyon bilimlerinde araştırmacılar kendi çalışma amaçlarına uygun biçimde değişik tanımlar yapmışlardır. Faibisoff ve Ely (1976:3) aktif ve kullanılmaya hazır niteliğinden hareketle bilgiyi "anlam bütünlüğü taşıyan sembol ve semboller grubu" şeklinde tanımlamıştır. Taşıdığı anlam ve değer yargılarına göre aynı sembol veya semboller grubu kişiden kişiye farklı anlamları ifade edebilir.

Terminolojiyi inceleyerek bulduğu yirmi tanımı değerlendiren Trauth (1978:4), bilginin anlamını dört grup halinde sınıflandırmıştır. Buna göre bilgi; hareket halindedir; kaynaktan hedefe olduğu gibi vericiyle alıcı arasındaki süreçtir; karar verme veya problem çözmeye benzer şekilde dinamik süreç içinde ulaşmak istenilendir; gerçek veya veridir.

Yapısındaki karışıklık ve belirsizlik nedeniyle bilgiyi tanımlamanın zor olduğu; ancak bilgi kavramının analizlenmesiyle ve sonuçların incelenmesiyle belirli bir yere ulaşılabileceği ortaya çıkmıştır (Goffman 1970:591).

II.1.4. BİLGİ KAVRAMININ ANALİZİ

Veri (data), bilgi (information), bilgi (knowledge) ve akıl (wisdom) birbirlerinden kesin sınırlarla ayrılmayan, biri diğ̈erinin sonucu olacak şekilde gözlenmektedir.

Bilgi kavramının analizi "Şekil 1" de gösterilmiştir. Buna göre dünyadaki durum veya şartların değişmesiyle olay meydana gelir. Olayın ifade edilmesi için sayılar, harfler, işaretler, şekiller ve benzerlerinden oluşan çeşitli semboller icat edilmiştir. Kurallar ve formüller kullanarak semboller düzenlenir, veri veya veriler hazırlanır. Hem sayı sistemi, hem de lisan bu şekilde hazırlanmıştır.

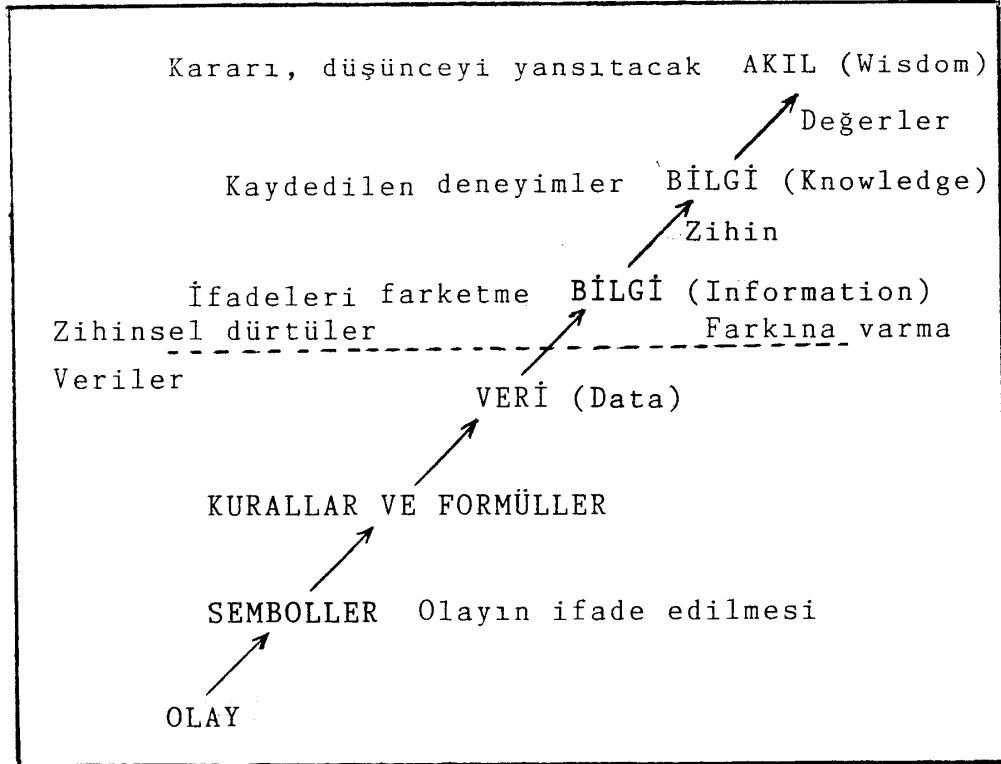
Duyuların uyarmasıyla veriler algılanır, olaylar hakkındaki verilerin farkına varılır. Bu noktada bilgi kazanılmıştır. Bilgiye çeşitli şekillerde karşılık verilir; bellekte saklanır veya bir parça kağıda kaydedilir.

Anlaşılan, gerektiğinde kullanılabilen, zihinde saklanabilen bilgi (knowledge)'dir. Bilgi (knowledge) düşünmenin, belleğin, dünyayı izleme yolunun parçası olup, gerektiğinde kitap veya herhangi bir fiziksel forma dönüştürülebilir.

Son olarak tüm kararları ve değerleri kapsayan akıl meydana gelir. Bilgi edinmekle ortaya çıkan ürün akıldır.

Bilgi kavramının analizi hiyerarşik olarak belirtilen sıra dahilinde gerçekleşmektedir (Debons, Horne ve Cronenweth 1988:4-7).

Şekil 1: Bilgi Kavramının Analizi

(Debons, Horne ve Cronenweth 1988: 5)

II.1.5. TANIMLAR

Bilgi kavramının analizinden yararlanarak, aşağıdaki temel tanımlar yapılmaktadır.

Veri (Data): Olayları ve buldukları durumları göstermek için kullanılan; belirli kurallara, yöntemlere göre düzenlenen; harfler, sayılar, şekiller, grafikler ve benzeri sembollerdir.

Bilgi (Information): Herhangi bir fiziksel form dahilinde hazırlanan verinin zihinsel olarak algılanmasıdır. Bu durum bilgi edinme sürecine imkân tanır.

Bilgi (Knowledge): Algılamanın ötesinde zihinsel durumdur. Anlama ve hayatta karşılaşılan olaylarla anlayış

kabiliyetini artırarak deneyimlerin kaydedilmesidir. Bilgi (knowledge) aynı zamanda kazanılmış tecrübelerin kitap, rapor gibi herhangi bir fiziksel forma dönüştürülmesine olanak tanır.

Akıl (Wisdom): Toplum tarafından kabul edilen belirli kriter veya değerler çerçevesinde, kararları-düşünceleri yansıtacak biçimde bilgi (knowledge)'nin uygulanmasıdır (Debons, Horne ve Cronenweth 1988:8).

II.1.6. BİLGİ TÜRLERİ

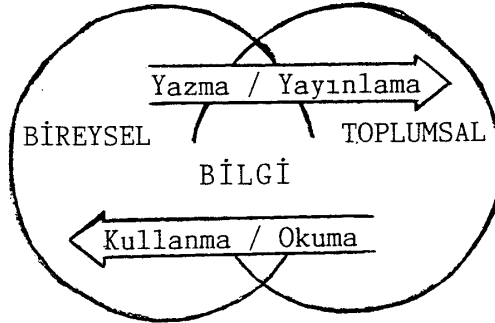
İnsanların akıl ya da gözlem yoluyla elde edip, doğru olarak kabul ettikleri ve herhangi bir biçimde belgeledikleri bildirimler bilgi kavramını oluşturmuştur (Grünberg 1966:2). Bilgi kavramı içinde yer alan veri, bilgi ve bilgi (knowledge) çeşitli dönemlerde, değişik düşünce akımlarına, çalışma alanlarına veya çok çeşitli nedenlere göre türlere ayrılmıştır.

Kütüphanecilik ve bilgi-enformasyon bilimleri ile ilgili olarak bilgi kavramı bireysel ve toplumsal bilgi olmak üzere iki genel gruba ayrılmıştır:

Bireysel bilgi kişinin düşüncelerinde yer alan, sadece onun tarafından bilinen ve kişiye soru sorularak elde edilen bilgidir. Toplumsal bilgi, toplumun bir bütün olarak sahip olduğu, toplumun bilgi kaynaklarında yer alan ve tüm bireylerin eşit ve serbest olarak kullanabilecekleri bilgi türüdür. Bu iki tür bilgi birbirlerinden bağımsız olmamakla birlikte, aralarındaki en önemli ayrılık bilgiye erişimden kaynaklanmaktadır. Şekil 2'de görüldüğü gibi bireysel ve toplumsal bilginin oluşması birbirlerine bağlıdır. Bireysel bilgi kaydedilerek toplumsal bilgiye dönüştürülebilir. Toplumsal bilgi çeşitli biçimlerde kullanılarak bireysel bilgiye çevrilebilir (Kemp 1976:28).

Toplumsal bilgi, daima bireyler tarafından kazanılan bilgiden büyüktür. Tarih boyunca birçok nesil ve bir arada yaşayan insanlar, bireylerin elde edebileceklerinden daha fazla bilgi üretmişlerdir. Bu bilgi, toplum tarafından ilk planda birçok insanın hafızalarına yayılarak; ikinci planda da yazıyla sürekli kaydedilerek depo edilmiştir. Bu anlamda her türlü kitap, kayıt ve belge toplumda kazanılan bilgiye fiziksel depo olarak hizmet etmiştir. Örneğin, hiç kimse bütün telefon numaralarını veya bilimin yaptığı bütün buluşları bilemeyebilir. Ancak bu konudaki toplu bilgi, çeşitli kurumlar yoluyla kazanılabilir. Bireysel bilgiye dönüşebilir. Toplumda, daima bireylerin katkıda bulunabileceği ve ondan birşeyler öğrenebileceği toplumsal bilgi birikimi vardır (Cornforth 1975:145-147).

Şekil 2: Bireysel ve Toplumsal Bilgi Arasındaki Bağlantı

(Kemp 1976: 28)

II.2. BİLGİ GEREKSİNİMLERİ KAVRAMI

İnsanın en büyük kaynaklarından biri bilgi, özel avantajlarından biri de bilgiyi kullanma ve özümleme yeteneğidir. Bilgi; karşılaşılan sorunların çözümünde, bilimsel çalışmalarda, günlük yaşamda ve diğer birçok alanlarda sürekli kullanılarak, tüm insanlığı etkiler. Çağımızda bilgi, insan yaşamında gereksinim duyulan önemli bir unsur olmuş, uluslararası anlayış ve işbirliğinin

temeli haline gelmiştir (King ve Palmour 1981:69).

Yaşayan her türlü organizmanın yaşamını sürdürmesi ve gelişmesi için tatmin edici biçimde karşılanması gereken gereksinimleri vardır. İnsanın temel gereksinimleri psikologlar tarafından yapılan araştırmalarla üç gruba ayrılmıştır. Bunlar:

1- Beslenme, barınma gibi çeşitli gereksinimleri içeren "fiziksel-fizyolojik gereksinimler";

2- Sevgi, korku, nefret, ilgi, istek, tutum gibi çeşitli duygusal yönlerin ve öğrenmelerin baskın olduğu "duygusal gereksinimler";

3- Beceri edinme, bilme, bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez, değerlendirme gibi zihinsel öğrenme ve zihinsel melekelerin geliştirilmesine yönelik "zihinsel gereksinimler" dir (Wilson 1981:7).

Kesin sınırlarla ayrılamayan bu gereksinimler, bir-biri ardınca gerçekleşir. Gereksinimler ifade edilebilir, ifade edilemez veya henüz hissedilmemiş olabilir (Rohde 1986:52).

Karmaşık olduğu kadar, bulunduğu çevreye de uyum gösterebilen insan, yaşamını sürdürebilmek için bilgiye hayati önemde gereksinim duyar (Frants ve Brush 1988:86). Bilgiye duyulan gereksinim; istek, talep, yararlanma veya şartlılığın ötesinde mutlaka gerçekleşmesi gereken beklentidir (Line 1974:87). Bilgi gereksinimleri; hava, su, yiyecek ve barınaktan sonra insanın beşinci gereksinimi olarak kabul edilmektedir (Kemp 1976:101).

Taylor (1968:178-194) bilgi gereksinimlerini oluşturan dört gereksinimi şu şekilde belirtmiştir:

1- Bilinçli veya bilinçsiz olarak bilgiye gereksinim duymayla oluşan "var olan ancak belirtilemeyen gereksinim";

2- "Bilinçli gereksinim";

3- Sorunun açıkça tanımlandığı "biçimlenmiş gereksinim";

4- Yeniden düzenlenerek, kaynaklardan elde edilebilir hale getirilen "uzlaştırılmış gereksinim"dir.

Dinamik yapısı ve karşılanır karşılanmaz yeni bilgi gereksinimlerinin ortaya çıkmasından ötürü; psikologlar tarafından bilgi gereksinimleri "hoşnutsuzluk" veya "hastalık" hali olarak düşünülmüştür (Frants ve Brush 1988:87). 1948'den bu yana, "bilgi gereksinimleri" üzerinde durulmasına rağmen; bu konuda çalışmalar 1967'den itibaren yoğunlaşmıştır.

Bilgi gereksinimlerine yönelik tanımlar şu şekilde yapılmıştır:

Kişinin; çevresindeki olayların ve başarmak istediklerinin, şimdiki düzeyine uymadığını farkederek önlem almaya yönelmesidir (Line 1981:80).

Genelde yaşamla, özelde işle veya kişisel durumlarla ilgili olarak; bilinmeyenlerin ortaya çıkarılması ve nelerin bilinmediğinin tanımlanmasıdır (Krikelas 1983:6).

Geçerli veya içten gelen sebeplerle bilgiyi elde etme amacına katkıda bulunan koşuldur (Derr 1983:276).

Kararsızlığın nedenini belirleme, güç durumdaki kişinin ilerlemesine engel olanı tanımlama veya kişinin

aldığı mesajlarla eksikliğini algılamasıdır (Rohde 1986:53).

Kişiyi etkileyen çeşitli durumların davranışa ya da soruya çevrilmesiyle bilgi gereksinimleri ortaya çıkmaktadır. Genelde iki tür bilgi gereksinimi olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan ilki; konu sınırları açıkça tanımlanabilen, tam olarak sorulabilen ve yanıt alınabilen, yanıtlanınca ortadan kalkan "somut bilgi gereksinimleri" dir. Diğeri; konu sınırları belirlenmemiş, tam olarak ifade edilemeyen, karşılanamayan ve uzun müddet sürebilen "soruna yönelik bilgi gereksinimleri" dir (Frants ve Brush 1988:86-91).

Bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik çalışmalarda en önemli sorun; kişilerin isteklerini, kullandıklarını bilmelerine rağmen, neye gereksinim duyduklarını bilmemeleri veya belirtememeleridir (Faibisoff ve Ely 1976:3). Bu aşamada kişinin bilgi arama davranışını incelemek önem kazanır.

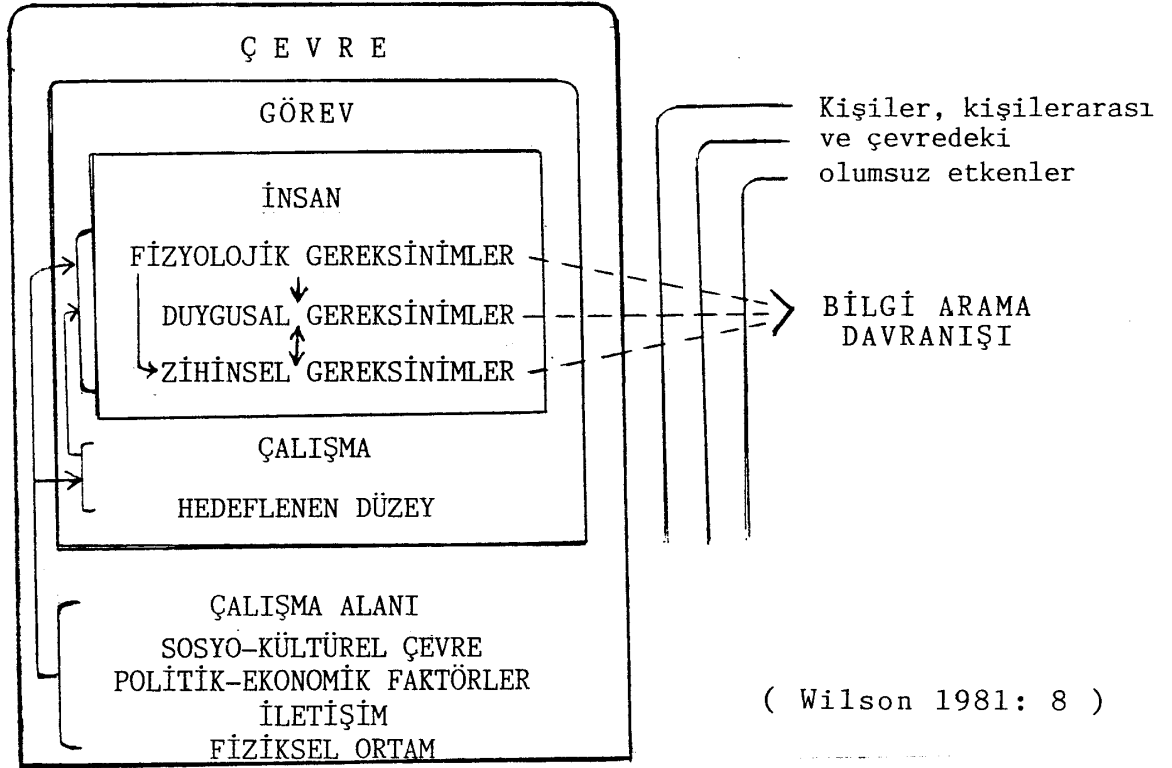
II.2.1. BİLGİ ARAMA DAVRANIŞI

Bilgi arama davranışı; kişinin bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, değişik bilgi kaynaklarından aldığı mesajları belirlemek ve bunlar arasında seçim yapmak için kullandığı metodlar olarak tanımlanmıştır. Bilgi arama davranışı dinamik ve değişken ortamda Şekil 3'te görüldüğü gibi gerçekleşmektedir (Wilson 1981:8).

Çevredeki herşey gereksinimleri, bilgi gereksinimlerini ve kullanımını etkilemektedir. Çok çeşitli unsurlar olmakla birlikte, bilgi gereksinimleri ve bilgi arama davranışı: Çalışma alanı; içinde bulunulan sosyal değerler, ekonomik güçler, politika ve kuralların yer aldığı çevre faktörleri; iletişim; fiziksel ortam; sorun çözme,

karar verme ve duyulan tüm gereksinimler ile etkileşim halindedir (Wilson 1981:8-9).

Şekil 3: Gereksinimleri Etkileyen Faktörler ve Bilgi Arama Davranışı

Horne (1983:5-14) bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla girişilen davranışlardan "soru yöneltmeyi" incelemiştir. İstatistiksel analizleriyle veri girdisi arttıkça soru sormanın azaldığını; dilbilimsel analizleriyle de soruyu ifade etme ve ortaya koyma ile bilgi gereksinimlerini anlamamanın mümkün olduğunu bulmuştur. Belirli bir grubun bilgi gereksinimlerini tanımlamak için; bilgi edinmedeki amacın belirlenmesi, sonra da verilecek bilgiyle bu amacın ne denli karşılanabileceğinin kararlaştırılması gerekir. Psikolojik faktörlerin de etkin olduğu bu ortamda, karşılıklı sorulan sorularla bilgi gereksinimlerine ve nasıl karşılanabileceğine karar vermek mümkün olacaktır.

Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik bilgi arama davranışını olumsuz yönde etkileyen unsurlar vardır. Bunlar:

- 1- Sorunun yanıtlanması için belirli yöntemlerin olmaması;
- 2- Dil ve ifade güçlüğü;
- 3- Toplumsal ve politik engeller;
- 4- Psikolojik sorunlar nedeniyle bilgiye erişememe;
- 5- Bireysel ve eğitimsel yetersizlikler;
- 6- Kavrayış eksiklikleri;
- 7- Gereksinim duyulan bilginin fiziksel yapısının olmaması ve benzeri nedenlerdir (Buckland 1983:97-98).

Çeşitli etkenlere karşın bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik genellemeler yapılmıştır.

II.2.2. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI

Bilgi gereksinimleri bireyseldir. Kişinin isteğine, görevine, bilgi ve tecrübe düzeyine, ilgi alanına, ilgi alanının genişliğine, alanın niteliğine ve değişik birçok özelliğe bağlıdır. Bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla ilgili araştırmaları inceleyen Faibisoff ve Ely (1976:9-11), bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik şu genellemeleri yapmışlardır:

- 1- Kişiler en kolaylıkla elde edebilecekleri bilgiyi arama eğilimindedirler;

2- Kişiler bilgi ararken alıştıkları yöntemleri izlerler;

3- Toplumlar bilgi kaynaklarını ve onların kullanımını tamamen bilemezler;

4- Yüzyüze iletişim en önemli bilgi kaynağıdır;

5- Değişik kişiler, değişik bilgi kaynağı kullanırlar;

6- Gereksinim duyulan bilginin yapısı ve kapsamı konudan konuya ve gruptan gruba değişir;

7- Kişilere gereken bilgi miktarı çeşitlilik gösterir;

8- Bilgi miktarı kişinin kullanabileceğinden çok fazladır;

9- Kişinin bilgi gereksinimleri mesleğinin değişik aşamalarında ve tasarılarındaki değişikliklerle farklılık gösterir;

10- Resmi veya gayri resmi kaynaklardaki yetersizlikler bilgiye erişmeden, bilginin kaybına neden olur;

11- Bilgi erişim hizmetlerinde sık sık eksiklikler oluşur;

12- Bilgi miktarı ve kalitesi arasında genellikle ters orantı vardır;

13- Bilgiye kolaylıkla erişim için planlama yapılmalıdır;

14- Bilgi gereksinim duyulduğunda, zamanında ve tam olarak sağlanmalıdır.

İnsanın tarih boyunca bilgi gereksinimlerini karşılaması iki değişik yolla gerçekleşmiştir. İlk yol; insan tarafından oluşturulan bilgi kümesi arasından, gereksinim duyulan bilgiyi bulmaya çalışmaktır. İkincisi, bilginin bizzat üretilmesidir. İlk yol bilgi arama yöntemlerine, ikinci yol bilimlerin gelişmesine katkıda bulunmuştur (Frants ve Brush 1988:86).

II.2.3. BİLGİ SİSTEMLERİNİN KURULMASI

Genellikle karar verme, yönetim, araştırma, öğretme, öğrenme ve yaşamla ilgili çeşitli amaçlarla bilgiye gereksinim duyulmakta ve kullanılmaktadır. Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik herkes için geçerli bir bilgi sisteminin (yapısının) kurulamayacağı ortaya konmuştur. Her meslek grubu, bilim dalı, belirli yaş grupları ve benzeri gruplamalar için bilgi gereksinimleri, bilgi arama davranışı ve bilgi sistemi (enformasyon sistemi) farklıdır. Buna göre, çeşitli gruplara yönelik ülke çapında araştırmalar yapıldıktan sonra, ortak unsurlar çerçevesinde bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik bilgi sistemleri oluşturmak mümkündür (Wilson 1981:3-15).

Kurulan bilgi sistemleri, kişilerin gereksinim duydukları bilgiye erişmelerine ve etkin kullanımlarına olanak sağlamalıdır. Artan bilgiyle sistem genişletilmeli; kişilere zamanında, yeterince bilgi verilmeli; sistem hizmet verilen grubun gereksinimlerine daima uygun tutulmalı ve verilmekte olan hizmetler kadar, gelecek için de planlamalar yapılmalıdır. Kişiler; yaşamlarının tüm evrelerinde bilgiye gereksinim duyduklarında, bunun karşılanması gerektiğine inandırılmalıdırlar. Her türlü bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik bilginin mevcut olduğu ve bilgi sistemlerinde bulunduğu kişilere "mutlaka" öğretilmelidir (Faibisoff ve Ely 1976:11-15).

III. BÖLÜM

GENÇLİK VE GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI

III.1. GENÇLİĞİN ÖZELLİKLERİ

Gençlik, insan yaşamının gelişim aşamalarından biridir. Devamlı ve düzenli gelişim sonucunda; gençlik bir taraftan çocukluğun, diğer taraftan yetişkinliğin etkisindedir. İçinde yaşanılan toplumun yakın geleceğini belirlemektedir. Bu nedenle "gençlik dönemi" çeşitli yönleriyle ele alınmakta ve incelenmektedir.

Gençlerin duygu, düşünce, tutum, davranış, amaç ve beklentileri başlıca üç temel özelliğin etkisindedir. Bunlar:

- 1- Temel kişilik yapısı;
- 2- Gençlik döneminin psiko-sosyal özellikleri;
- 3- Yaşanılan toplumun sosyal, kültürel, ekonomik, politik ve benzeri özellikleridir. Sayılan temel özellikler arasındaki dengesizlikler bireysel ve toplumsal sorunlara neden olmaktadır. Sağlıklı gelişim; büyük ölçüde, temel özellikler arasındaki dengeye bağlıdır (Köknel 1981:225).

III.1.1. GENÇLİĞİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ

Gençliğin yaş grupları arasındaki yerinin saptanması, çeşitli toplumlarda ve dönemlerde değişik yaklaşımlarla ele alınmıştır. Aynı toplumun çeşitli kesimlerinde farklı yaklaşımlar da görülmektedir. Bunlar, içinde yaşanılan toplumun doğal, kültürel ve diğer özelliklerine bağlı olmaktadır. Köknel (1981:32-34) gençlik dönemini aşağıdaki yaş gruplarına göre ayırmıştır:

- 1- Ön Erinlik (Buluğ Öncesi): Kız "10-12", Erkek "12-14" yaşları arası;

- 2- Erinlik (Buluğ): Kız "13-15", Erkek "15-17" yaşları arası;
- 3- Erginlik: Kız "16", Erkek "17" yaş;
- 4- Ön Erişkinlik: Kız "16-18", Erkek "17-20" yaşları arası;
- 5- Erişkinlik: Kız "18"den, Erkek "20"den sonra 30 yaşına değin.

Çocukluktan gençliğe gelişim, genelde üç aşamada gerçekleşmektedir:

- 1- Bedensel gelişim: Boy, ağırlık ve beden gelişimi;
- 2- Sosyal ve duygusal gelişim:
 - a- Genç ile ev ve aile üyeleri arasındaki ilişkilerin değişmesi;
 - b- Gencin ev dışında çevresini geliştirmesi;
 - c- Arkadaş grubundan alınan değerlerin, aileden kazanılan değerlerin yerine geçmesi ve değişen toplumsal davranışlar;
 - d- Karşı cinse duyulan ilgi;
 - e- Grup arkadaşlıklarına gereksinim duyulması ve yetişkinlerin kontrolünden uzaklaşma isteği;
 - f- Toplumsal ve kişisel yetersizlik duygusunun hissedilmesi;
 - g- Ahlâk ölçüleri ve manevi değerlerin gelişmesi.
- 3- Zihinsel gelişim ve kültürel ilgilerin artması;
 - a- Zihni yeteneklerin, belleğin, dikkatin, akıl yürütme ve düşünmenin gelişmesi;
 - b- Okuma, izleme, dinleme, koleksiyon yapma, sanatsal faaliyetler ve benzeri alanlara ilgilerin artması (Van Vliet 1984; Köknel 1981; Lukenbill 1985).

Önceki yılların etkisinde olan ve sonraki yılları da etkileyen gençliğin gereksinimleri ve ilgileri toplumun geleceğini yakından ilgilendirmektedir.

III.1.2. GENÇLİĞİN GEREKSİNİMLERİ

İnsan yaşamının belirli bir aşaması olan gençlik döneminde de, araştırmamızın II.2 bölümünde belirtilen temel gereksinimler geçerlidir. Daha ayrıntılı olarak araştırıldığında, gereksinimler çeşitlenmektedir. Kişiler "Gereksinimler Piramidi" olarak adlandırılan, hiyerarşik yapıda ve alttaki karşılanmadan üsttekinin ortaya çıkmadığı gereksinimler duymaktadır. Günümüze değin genel olarak, gereksinimler şöyle sınıflandırılmaktadır (Demirel ve Ün 1987:80-82):

1- Estetik	Gereksinimler: Yaşamın her aşamasında düzenden ve dengeden hoşlanma, güzellik duygusu ve sevecenlik.	İçten gelirler. Var olmaya ve gelişmeye yöneliktirler. Süreklidirler. Karşılandıkça güçlenirler.
2- Zihinsel	Gereksinimler: a- Anlama Gereksinimleri: İlişkiler, sistemler ve süreçler hakkında bilgi sahibi olma isteği; b- Bilgi Gereksinimleri: Bilgi ve uzmanlığa yakınlık; eşyaların, olayların ve simgelerin yapılarını-anlamalarını bilmek isteme.	
3- Toplumsal	Gereksinimler: a- Kabul Görme, Farklı Olma ve Kendini Gerçekleştirme Gereksinimleri; b- Sevme ve Sevilme Gereksinimleri.	Dış etkilerle ortaya çıkarlar. Sürekli ve
4- Fiziksel	Gereksinimler: a-Güvenlik Gereksinimleri: Yarınından emin olma isteği; b- Yaşamını Sürdürme ve Varlığını Düşünme Gereksinimleri.	güçlüdürler. Tekrarlanabilirler. Karşılanmaz ise güçlenirler.

Gençlik döneminde gereksinimler; gençlik döneminin tüm özelliklerinden, değerlerinden, tutumlarından ve beklentilerinden etkilenmektedir. 14-18 Yaş grupları arasında bulunan, eğitimlerine devam eden gençlerin gereksinimlerinin karşılanmasında; aileleri, öğretmenleri ve akranları rehberlik etmektedirler. Toplumsal kurumların hizmetleri içine de giren gereksinimlerin karşılanmasında; gereksinimlerin belirlenmesi, öncelikli gereksinimlere karar verilmesi, gereksinimlerin karşılanması ve sonucun değerlendirilmesi yolu izlenmektedir (Packwood ve Whitaker 1988:2-3,146).

Bireysel farklılıklar ve çeşitli aşamalardaki gereksinimler, ilgilerin oluşmasını sağlamaktadır.

III.1.3. GENÇLİĞİN İLGİLERİ

İlgi, bir gereksinim işaretidir. Herhangi bir olaya, etkinliğe, kişiye ya da nesneye dikkat etme; onunla uğraşmaktan zevk alma eğilimine ilgi denmektedir. İlgiler doyurucu yaşantılar sonucu edinilmektedir. Örneğin; çocukluk yaşlarında okumayla ilgili olumlu yaşantılar geçiren, anne-babasının okuduğunu gören çocuk, daha sonra okumaya ilgi duyabilmektedir (Demirel ve Ün 1987:98).

İlgileri etkileyen unsurlar, genellikle şunlar olmaktadır:

1- Yaş, cinsiyet, fiziksel gelişim, zeka, aile ve akranların etkisi, sosyo-ekonomik durum, kültürel özellikler, önceki eğitim yaşantıları ve başarılar, ırk, milliyet, din ve benzeri etkenler;

2- İçinde yaşanılan dönemin ve çevrenin özellikleri;

3- Yaşam koşullarındaki değişmeler;

4- Sanat, siyaset ve bilim olayları (Uğurel-Şemin 1984:145-147).

Gençlik dönemine ait ilgiler araştırıldığında, bu dönemde yaygın olan tüm özelliklerin ilgilere yansıdığı görülmektedir. Gencin duygu ve davranışlarındaki aşırılık, ölçsüzlük ve kararsızlık ilgilerine de egemen olmaktadır. Gençlik ilgileri çok, çeşitli ve değişkendir (Razon 1985:77). Bu dönemde ilgi duyulan konulara daha çok zaman ayrılmakta, onları öğrenmek için daha fazla çaba harcanmaktadır. Bir başka deyişle, ilgi duyulan konular öğrenilmiş olmak için değil, öğrenmek istenildiği için öğrenilmektedir. Bu nedenle gence rehberlik etmek aileye, okula ve çeşitli toplumsal kuruluşlara düşen belli başlı görevlerdendir. Gencin ilgilerine önem verme, yalnızca "gencin ilgilerine göre hareket etmek, ona ilgi duyduğu konuları öğretmek" demek değildir. Çünkü gençler bazen gereksiz olan, ya da gerçekleşmesi güç olan ilgilere sahip olabilirler. Bundan dolayı ilgileri ortaya çıkarmak, geliştirmek, değiştirmek ve yönlendirmek önem kazanmaktadır (Demirel ve Ün 1987; Uğurel-Şemin 1984).

İlgiler, gereksinimleri karşıladıkları için sürekli dirler. Gereksinimler ve ilgiler, gençlerin çeşitli konularda "bilgi gereksinimleri" duymalarını sağlamaktadırlar.

III.2. GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

Özellikleri, gereksinimleri, çok ve değişen ilgileri ile gençler çeşitli konularda bilgi gereksinimleri duymaktadırlar. Bilgi gereksinimleri geniş bir alana yayılmaktadır. 14-18 Yaş grubunda ele aldığımız gençliğin bilgi gereksinimleri temel iki başlık altında toplanabilir. Bunlar:

1- Kişisel ilgileri karşılamak için duyulan bilgi gereksinimleri;

2- Dersleri-ödevleri yapmak için duyulan bilgi gereksinimleridir.

Bu konularda duyulan bilgi gereksinimlerinin incelenmesi, gençliğin bilgi gereksinimlerini ayrıntılı olarak ortaya çıkaracaktır.

III.2.1. KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN DUYULAN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

Biyolojik, psikolojik ve sosyal kimlikteki değişim ve gelişimin etkisiyle, gençler çeşitli konularda karşılaştıkları sorunların çözümüne ve kişisel ilgilerinin karşılanmasına yönelik bilgi gereksinimleri duymaktadırlar (Lukenbill 1983:15). Düşüncelerde, duygularda ve hareketlerde görülen aşırılık nedenleriyle; gençlik, ilgilerin çoğaldığı devredir. Gençlik döneminde görülen çeşitli ilgilerin bir kısmı çocukluktan getirilmiş olup, bir kısmı ise yenidir. Yaş ilerledikçe, çocukluktan getirilen ilgilerin yerini bu döneme ait ilgiler alır. Artık bunlar, yetişkin insanın temel ilgilerini teşkil etmektedirler (Lukenbill 1983:16-18).

Gençlerin kendi kendilerini daha iyi tanımaları ve çevreleriyle sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri için, yöneldikleri başlıca kişisel ilgi alanları şu konularda yoğunlaşmaktadır:

- 1- Edebiyat (Şiir, roman vb. okuma ve yazma);
- 2- Sanat (Müzik, resim, sinema, tiyatro ile ilgilenme);
- 3- Sosyal konular, çalışma hayatı, ekonomi;
- 4- Gençlik sorunları;

- 5- Psikoloji, felsefe, tarih;
- 6- Din;
- 7- Spor;
- 8- Ülkeler, coğrafya, turizm;
- 9- Askerlik, havacılık, denizcilik;
- 10- Güncel olaylar;
- 11- Araştırmalar, yenilikler, buluşlar;
- 12- Fen bilim, teknoloji, bilgisayarlar, uzay çalışmalarları;
- 13- Doğa, bitkiler, hayvanlar alemi;
- 14- Ev işleri, el işleri, moda;
- 15- Cinsel bilgiler;
- 16- Eğlence;
- 17- Derslerle ilgili konular;
- 18- Diğer konular.

Gençlerin kişisel ilgilerinin karşılanmasında; ailelerin sosyo-ekonomik düzeyi, toplumdaki kurumların gençlere götürdüğü hizmetlerin niteliği ve yetiştirme koşulları etkindir. Gençler, çalışma ve diğer görevlerinden arta kalan zaman içinde; ilgileri yönünde dinlenmeye, eğlenmeye ve kendilerini geliştirmeye yönelik boş zaman faaliyetlerine katılmaktadırlar. Boş zaman faaliyetleri, gençlerin diğer kişilerle kültürel, sosyal, psikolojik ve mesleki açılardan kaynaşmasına; etkileşim ve işbirliği içine girmesine yardımcı olmaktadır.

Gençlerin ilgi gösterdikleri boş zaman faaliyetlerinin genelde şunlar olduğu saptanmıştır:

- 1- Kitap, dergi, gazete okumak;
- 2- Müzik dinlemek;
- 3- Şiir, öykü yazmak;
- 4- Arkadaşlarıyla toplanmak, sohbet etmek, dolaşmak;
- 5- Sinemaya, tiyatroya, konsere gitmek;
- 6- Spor yapmak, spor faaliyetlerini izlemek;

- 7- El ve ev işleri ile uğraşmak;
- 8- Televizyon izlemek, radyo dinlemek;
- 9- Derslerle ilgili kurslara gitmek, ders çalışmak;
- 10- Dans, resim gibi ilgi alanlarına yönelik kurslara gitmek;
- 11- Belirli bir şeyle uğraşmamak;
- 12- Diğer faaliyetler.

Kişisel ilgileri karşılamak ve boş zamanları değerlendirmek için duyulan bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla; gençler ilgi duydukları, çalışmak istedikleri ve başarı gösterdikleri alanlara doğru yönelmektedirler.

Toplumların ekonomik, kültürel, teknolojik ve yapısal değişim ve gelişimi ile "bilgi" önem kazanmıştır. Bilgi gereksinimleri artmıştır. Bu hızlı değişim ve gelişime uyum sağlamak, bilgiyi elde etmeyle mümkündür. Bilgiyi elde etmenin ön koşullarından biri de okumak olduğundan, kişisel ilgilerin karşılanmasında ve boş zamanların değerlendirilmesinde "okuma" daima yer almıştır. Gençler için de büyük önem taşıyan "okuma" ve "okuma alışkanlığı" ile ilgili araştırmalar süregelmiştir. Gençlerin daha çok okumaları ve okuma alışkanlığı kazanmaları için; okunacakların kişisel ilgilere, derslere ve ödevlere yönelik konularda olması gerektiği ortaya konmuştur (Harmon ve Bradburn 1988:20-24).

Gençlerin kişisel ilgileri, dersleri ve ödevleri ile ilgili konular çerçevesinde; boş zamanlarında okudukları başlıca eserlerin şu kapsamda olduğu belirlenmiştir:

- 1- Duygusal aşk romanları;
- 2- Bilim kurgu;
- 3- Esrarengiz konular, macera;
- 4- Güldürü, mizah;
- 5- Çizgi roman;
- 6- Tarih, kahramanlık, halk hikayeleri;

- 7- Dini konular;
- 8- Doğa ve hayvanlar alemi;
- 9- Gençlik sorunları;
- 10- Ünlü kişilerin hayatını anlatan biyografiler;
- 11- Diğer konular.

Kişisel ilgiler genellikle yaşam boyunca edinilmiş, gencin çevresindeki kişi ve kurumların katkısıyla çeşitlenmiştir. Günümüz eğitim anlayışlarına hakim olan "öğrenmeyi öğrenmede"; dinleme, konuşma, anlatma, okuma ve yazma temel iletişim becerileridir. Bu becerilerin içinde okuma alışkanlığı kişinin yaşamı ve sosyal hayattaki başarısı için temel unsurdur (Raddon 1984:159).Gençlerin okumalarını etkileyen temel unsurlar: Yaş; cinsiyet; zeka; yetenek ve tutumlar; sosyo-ekonomik durum; aile, arkadaş ve öğretmenlerin etkisi; görsel işitsel kaynaklar; okuma materyallerinin elde edilebilirliği ve okuma alışkanlığı kazandırmak için yapılan çalışmalardır (Lukenbill 1983: 20-25).

Kişisel ilgileri karşılamak için duyulan bilgi gereksinimlerinin saptanmasında, anket uygulamak en geçerli yöntemlerden biri olarak kabul edilmiştir. Gençlerin bilgi gereksinimleri saptandıktan sonra; çeşitli kurumlar tarafından, bilginin nasıl elde edileceği, eğitim programları çerçevesinde öğretilmelidir (Mancall, Aaron ve Walker 1986:26).

III.2.2. DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN DUYULAN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

Gençlik döneminde en yoğun bilgi gereksinimleri eğitim amacıyla ortaya çıkar. 14-18 Yaşlarında, kişi bilgiye gereksinim duyduğunun farkına varmıştır. İşte bu dönemde, sorunların çözümünde bilgiyi kullanma becerisi

geliştirilebilir. Eğitim amacıyla bilgi gereksinimleri duyma ile başlayan sürecin, öğrenmeyle sonuçlanması beklenir. Bir öğrenci için okuma yeterliliği ve sözlü anlatım gücü çok önemli olup, öğretim programlarıyla kapsanan derslerin öğrenilmesini ve ilgilerin karşılanmasını sağlar. Öğretim araçlarının büyük bir kısmı ve öğretimin kendisi büyük ölçüde dile dayalı olduğundan, yeterince sözlü anlatım ve okuma düzeyine erişemeyenler genellikle başarılı olamamaktadırlar (Bloom 1979:208-218).

Eğitimin ve öğretimin başarıya ulaşmasında ödevler gereklidir. Ödevler; öğrencilerin ders programını tam olarak kavramaları, davranışları ile benimsemeleri, edindikleri bilgi ve beceriyi yeni durumlarda kullanabilmeleri için öğretmen rehberliğinde yapılan bir etkinlik, bir iştir. Öğretim programındaki tüm dersler için ödev verilebilir. Öğrenmeye yardımcı bir etken olması bakımından, ödevlerin: İşlenen konu ile ilgili gözlem, araştırma ve incelemelere dayanması; düşünme, yargılama, kıyaslama, yaratıcılık gibi beceriler kazandırmaları istenir. Ödevlerin başarılı olmasında ilgiler, yetenekler, zaman ve rehberlik göz önünde bulundurulmalıdır. Derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerinin ortaya çıkarılması ve karşılanmasında izlenecek yol şudur:

- 1- Ödev konusunun verilmesi;
- 2- Konunun ve kapsamının anlaşılması;
- 3- Zamanın belirlenmesi;
- 4- Belirtilen zamanda ne tür bilgi edinilebileceğinin kararlaştırılması;
- 5- Bilinenlerin ortaya konulması;
- 6- Bilgi kaynaklarının saptanması;
- 7- Kim veya kimlerden, nereden veya nerelerden bilgi edinilebileceğinin anlaşılması;
- 8- Bilgiye erişim için en uygun yöntemin seçilmesi;
- 9- Bilginin zamanında ve doğru olarak elde edilmesi;
- 10- Bilginin değerlendirilmesi ve rapor haline

getirilmesi;

11- Gerekirse ek çalışmaların yapılması;

12- ödev hakkında düşüncelerin alınması;

13- Öğrencinin neyi öğrendiğinin ve bilgi gereksinimlerini karşıladığının bilincine varması;

14- Ulusal düzeyde bilime katkının düşünülmesidir

(Krapp 1988; Coles, Shepherd ve White 1982; Smith 1989).

Derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında: Kütüphanelerden; kitap, dergi ve benzeri kaynaklardan; aileden, öğretmenlerden, arkadaşlardan ve gerekli kişilerle yapılan görüşmelerden; konferanslardan, toplantılardan ve benzeri bilgi kaynaklarından yararlanmanın önemli olduğu ortaya konmuştur (Bloom 1979; Smith 1989).

Dersler ve ödevlerle gençlere sadece bilim kavramını ve temel ilkeleri değil, daha iyi düşünme sürecini de öğretmek gerektiği yıllardır üzerinde durulan bir konu olmuştur. Bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, bilgiyi bulma ve kullanmayı sağlayacak araştırmalarda soru sorma, mantıksal akıl yürütme ve problem çözme yöntemlerinden yararlanılmaktadır. Ancak "öğrenmeyi öğretmek", bilgi gereksinimlerinin karşılanmasını sağlayan en etkin yöntemlerden biri de "eleştirel düşünmeyi" öğretmektir (Krapp 1988:32-33). Bilimsel, kültürel ve sosyal ölçütlere göre; sorunların çözümüne yönelik şekilde bilgiyi değerlendirme ve davranışları edinilen bilgiye göre değiştirme "eleştirel düşünme" olarak tanımlanmıştır (Mancall, Aaron ve Walker 1986; Krapp 1988). Sadece bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına ve sorunların çözümüne yönelik değil, düşünen bireylerin yetiştirilmesine de yönelik olarak eleştirel düşünme önem kazanmıştır. Eleştirel düşünme sürecinde işlemlerin temelini şu basamaklar oluşturmaktadır:

- 1- Gerçekler ve doğrulanabilir olguları ayırt etme;
- 2- Bir kaynağın güvenilirliğini saptama;
- 3- Bir ifadenin doğruluğunu saptama;
- 4- Bilgi, iddia ve nedenlerin uygun olanlarını olmayanlardan ayırt etme;
- 5- Ön yargıyı açığa çıkarma;
- 6- İfade edilmemiş varsayımları tanıma;
- 7- Belirsiz, tutarsız ve karmaşık anlamlı düşünceleri tanıma;
- 8- Bir düşüncenin gücünü saptama (Hughes 1986; Kulleseid 1986; Rankin 1988).

Bu süreçte basamakların yeri değiştirilebilir, daha genişletilebilir ve çeşitli konulara uygulanabilir. Derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında "nasıl düşünülmesi gerektiğini" gösterir. Eleştirel düşünmenin öğretilmesi, bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında olumsuz etkilerden korumayı sağlayacak bir araç olacaktır.

Kişisel ilgilere ve derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimleri birbirleriyle etkileşim halindedir. Gençliğin, özellikle öğrencilik döneminde, kişisel ilgilere ve derslere-ödevlere yönelik olan bilgi gereksinimleri; geleceğe yönelik olarak eğitim, meslek, iş, yaşam koşulları ve diğer konularla ilgili bilgi gereksinimleriyle çeşitlenmektedir (Norris ve Diğerleri 1972:29-30).

Tüm gereksinimlerin sağlıklı bir zeminde oluşması ve karşılanması için; konuya resmi, yarı resmi ve özel kuruluşların yardım ve destek vermesi gerekmektedir.

III.3. GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI

Gençliğin bilgi gereksinimleri sürekli artış gösteren bilgi kaynaklarından karşılanmaktadır.

Bilgi veren nesnelere belge veya bilgi kaynağı olarak bilinmektedirler. Bilgi kaynakları fiziksel yapılarına ve kullanım özelliklerine göre birbirlerinden farklılık göstermektedirler. Ne kadar farklı olurlarsa olsunlar; bilgi kaynakları özgün, kökeni belli (yazarı, tarihi ve diğer özellikleri bilinir), güvenilir, yararlanabilmek için erişilebilir ve kullanılabilir olmalıdırlar. Bilgi kaynaklarının yararlı olup olmamaları; bilgi kaynaklarının özelliklerine ve gereksinimleri karşılama derecelerine bağlıdır (Stibic 1980; Ford ve Harris 1981; Guinchat ve Menou 1990).

Eğitim ve öğretim ortamında kullanılan başlıca bilgi kaynakları şunlardır:

- 1- Kitaplar;
- 2- Dergiler, gazeteler;
- 3- Ansiklopediler (1);
- 4- Sözlükler ve benzeri danışma eserleri;
- 5- Film, kaset, bilgisayar programları ve benzeri görsel-işitsel bilgi kaynakları;
- 6- Konferanslar, toplantılar;
- 7- öğretmenler, arkadaşlar, aile gibi bilgi veren kişiler.

(1) Ansiklopediler geniş kullanım alanına sahip olmaları nedeniyle, danışma eserlerinden ayrı olarak ele alınmışlardır.

Gereksinimler doğrultusunda ve bilgi arama davranışı sonucunda, bilgi erişim gerçekleşmektedir. Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençlik; kişisel ilgilerini karşılamak ve derslerini-ödevlerini yapmak için duydukları bilgi gereksinimlerini aşağıdaki şekillerde karşılamaktadırlar:

- 1- Kütüphaneleri kullanarak:
 - a- Okul kütüphanelerini;
 - b- Halk kütüphanelerini;
 - c- Üniversite kütüphanelerini;
 - d- Milli kütüphaneyi;
 - e- Araştırma kuruluşlarında, resmi dairelerde, şirketlerde bulunan özel kütüphaneleri kullanarak;
- 2- Evde, komşularda veya kişilerde bulunan kitaplardan yararlanarak;
- 3- Kitap, dergi ve benzeri yayınları satın alarak;
- 4- Televizyondan, radyodan yararlanarak;
- 5- Çeşitli kuruluşlarla bağlantı kurarak;
- 6- Gerekli kişilerle görüşmeler yaparak;
- 7- Aileden ve yakın çevreden yararlanarak;
- 8- Öğretmenlerin rehberliği sağlanarak;
- 9- Arkadaşlarla birlikte çalışarak.

Sayılan bilgi merkezlerinden, kişilerden ve diğer yerlerden edinilen bilgi; gereksinimleri ne denli karşılarsa, kullanımı da daha yoğun olmaktadır. Bilginin bulunduğu yer ve orada gençlerle iletişimin sağlanması kullanımı arttırmaktadır. Bilgi merkezleri hizmet vermeyi amaçladıkları kişilerin bilgi gereksinimlerini anlamak, onların değişen gereksinimlerini algılamak, bilgi gereksinimlerini karşılamak, bu konuda ne derece başarılı olduklarını ölçmek ve gerekli düzenlemeler yapmak için sürekli çaba göstermelidirler. Bunların sonucunda bilgi

gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik araştırmalar önem kazanmıştır (Cook 1981; Ford ve Harris 1981; Guinchat ve Menou 1990).

III.3.1. GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

Her ülkede değişik değerlendirmeler sonucunda birbirinden farklı eğitim sistemleri meydana getirilmiştir. Eğitim sistemlerinin bazılarında; öğretmenlerin yönetiminde öğrencilerin belirli ders kitaplarından istenilenleri aynen tekrarlamaları ve ezberlemeleri istenmiştir. Bu sistemler öğrencilerin zekasını değil, hafızasını işleten, öğrenilenler üzerinde düşündürmeyen sistemlerdir. Günümüzde geçerli olan sistemlerde, eğitimin resmi olarak okullarda başlayacağına, fakat yaşam boyunca devam edeceğine inanılmıştır.

Çağdaş eğitim sistemlerinde: Öğrenciler temel olarak ele alınmış, farklı yetenekleri, ilgileri doğrultusunda kişilikli ve bilinçli; kendine güvenli; araştırmacı, üretici, yaratıcı ve kendini sürekli yenileyerek geliştiren; kendi kendine yeterli olduğu kadar ailesinin, arkadaşlarının ve toplumun mutluluğu için görev yapan; sevgi duyan; kendini ve milletini yüceltmeye çalışan; medeni cesaret sahibi ve azimli olan; estetik değerlere sahip ve doğayı koruyan; sosyal ve kültürel faaliyetlere katılarak görev ve sorumluluklarını yerine getiren kişiler olarak yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Eğitim sistemlerine uygun olarak yukarıda sayılan amaçları yerine getirmek; toplumun gereksinim duyduğu biçimde öğrencileri kendine, ailesine ve yaşadığı topluma yabancılaştırmadan yetiştirmek; öğrencilere bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırarak fiziksel ve ruhsal gelişimlerini sağlamak için "okullar" kurulmuştur (Smith 1989:44-47).

Genelleme yapılırsa; öğrencilik döneminde gençlerin araştırmacı, kendi kendilerine öğrenici, hatta öğretici olarak yetişmeleri ve bunları hayat boyunca devam ettirmeleri hedeflenmiştir. İşte bu aşamada, eğitim ve öğretim ortamlarında kütüphaneler aktif olarak yer almışlardır. Öğrencilerin ilgilerini, yeteneklerini ve bilgi gereksinimlerini karşılayacak; kazanılan bilgiye yenilerini ekleyecek kütüphaneler büyük önem kazanmışlardır. Eğitim sistemleri okullar kadar, kütüphanelere de yer vermişlerdir. Öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında sadece okullar yeterli olamamış, çeşitli bilgi kaynaklarını bulunduran bilgi merkezlerinden yararlanılması zorunlu olmuştur. Gençlere verilecek hizmetler konusunda uzman kadroların görev yaptığı, yeterli bütçeye ve bilgi kaynaklarına sahip, hizmete elverişli ortamlarda kullanıcılarına geniş kapsamlı hizmetler verebilen "kütüphaneler" in gençliğin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında en önemli bilgi merkezlerinden biri olduğuna inanılmıştır (Flum 1983; Flum 1988).

Bu unsurların yanı sıra, kütüphaneler gençlerin:

- 1- Yarınlara sorumluluk sahibi ve bilinçli olarak yetişmelerinde;
- 2- Toplumsal ve kültürel değerleri kazanmalarında;
- 3- Bilgiye gereksinim duymalarında, elde etmelerinde, kullanmalarında ve yeniden bilgiye yönelmelerinde;
- 4- Günümüz teknolojilerini kullanmalarında ve değişen teknolojilere uyum sağlamalarında;
- 5- Çeşitli bilgi kaynaklarını kullanmalarında;
- 6- Sorunları çözmek için eleştirel düşünme yeteneği kazanmalarında;
- 7- Dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi iletişim becerileri elde etmelerinde;
- 8- İnsan haklarına ve insani değerlere saygı duymalarında;
- 9- Hayat boyu öğrenme isteğine ve yeteneğine sahip

olmalarında;

10- Daha iyi bir dünya için çalışmalarını sağlayacak nitelikleri elde etmelerinde yararlanacakları "bilgi merkezleri" dir. Kütüphanelerin geçmişten günümüze olduğu kadar, gelecek için de önemi kabul edilmiştir (Mathews, Flum ve Whitney 1990:169-170).

III.3.2. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINDA OKUL KÜTÜPHANELERİNİN ÖNEMİ

Eğitim anlayışlarındaki değişiklikler sonucunda; gelişimin bilgiyle sağlanacağına duyulan inanç, bireysel farklılıkların kabul edilmesi, teknolojik yenilikler, öğretim programlarındaki gelişmeler, yeni öğretim programlarının uygulanması, boş zamanları değerlendirme eğitimi yapılarak kişisel ilgilere önem verilmesi ve bilgi gereksinimlerinin karşılanması gerekliliği okul kütüphanelerinin önemini ortaya çıkarmıştır (Luskay 1983; Brewer 1981; Whitenack 1964).

Öğrenciler, özellikle derslere-ödevlere yönelik olarak, çeşitli kütüphaneleri ve bilgi kaynaklarını kullanma eğilimindedirler. Ancak bu eğilim tam olarak ortaya çıkarılmalı ve yönlendirilmelidir. Öğrenciler bilgi gereksinimlerini karşılayacak düzeyde araştırma yöntemlerini öğrenmelidirler. Aradıkları bilgiyi bulamadıklarında vazgeçmeden, daha değişik boyutta araştırmaya devam etme isteği kazanmalıdırlar. Bu aşamada önem kazanan okul kütüphaneleri: Araştırma yöntemlerini, çeşitli kütüphaneleri, bilgi kaynaklarını tanıtmaya ve kullanma eğitimi verme sorumluluğuna sahiptirler (Kuhlthau 1985:36-39).

Eleştirel ve yaratıcı düşünme yeteneğinin gelişimi; yazılı, görsel ve işitsel bilgi kaynaklarıyla iletişimde bulunarak bilgidan etkin olarak yararlanabilmeye bağlıdır.

öğrencilere bilgiyi bulma, inceleme, değerlendirme, yorumlama ve iletişim yolları öğretilerek düşünme becerilerinin gelişmesi sağlanır. Bu unsurları içeren planlı hizmetlerle, okul kütüphaneleri öğrencilerin "bilgi merkezleri" haline gelirler. Öğretmenlerin ve öğrencilerin; bilgi kaynaklarını ve bilgi teknolojilerini öğrendikleri, öğrettikleri ve kullandıkları merkezler olarak hizmet verirler. Gerektiğinde, onları çeşitli kütüphanelere yöneltirler. Böylelikle öğrencilerin bireysel gelişimlerine, bilinçlenmelerine ve yeteneklerinin arttırılmasına katkıda bulunurlar. Bağımsız çalışmaya ve grup çalışmalarına imkan tanırırlar (AASL ve AECT 1988:15-16). Başarılı "okul kütüphanesi modeli" verdiği hizmetlerle öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşıladığı gibi, hayat boyu bilgidan yararlanma alışkanlığı da kazandırır.

III.3.2.1. OKUL KÜTÜPHANELERİNİN HİZMET FELSEFESİ

Her ülkede okul kütüphanelerinin hizmet felsefesi, okul kütüphanelerinin öneminden kaynaklanan ve Milli Eğitim Sistemlerinin oluşmasını sağlayan ortamlardan etkilenerek biçimlenir. Genel olarak okul kütüphanelerinin hizmet felsefesi şu unsurlara yönelik hazırlanır:

- 1- Eğitim sistemlerini ve öğretim programlarını zenginleştirmek;
- 2- Öğrencilerin dersleriyle ilgili olduğu kadar, kişisel ilgilerine yönelik çeşitli bilgi kaynaklarını seçmek ve sağlamak;
- 3- Öğretmenlere, okul personeline, ailelere ve topluma hizmet vermek;
- 4- Çeşitli bilgi kaynaklarının kullanımını öğretmek

ve rehberlik yapmak;

5- Kullanıcı eğitimi programlarının uygulanmasıyla gençlere hayat boyu bilgiden yararlanma yollarını açmaktır (Trehan ve Malhan 1980; MSDE 1984; Karpisek 1989).

Sayılanlara ek olarak okul kütüphanelerinin hizmet felsefesi; bulunulan ülkenin eğitim, öğretim, yayıncılık ve kütüphanecilik ile ilgili yasal yaptırımlarıyla sürekli etkileşim halindedir.

III.3.2.2. OKUL KÜTÜPHANELERİNİN AMAÇLARI

Genliğin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında büyük önem taşıyan okul kütüphanelerinin amaçları şunlardır:

1- Genliğin özelliklerine ve bilgi gereksinimlerine uygun olarak, gereksinim duydukları bilgiyi seçme, erişme, analizleme, değerlendirme ve sentezleme yöntemlerini öğretmek;

2- Teknolojik gelişmelerden de yararlanarak çeşitli bilgi kaynaklarının seçimini, teknik işlemlerini ve sistematik düzenlemesini yapmak;

3- Okul kütüphanesi dışında, çeşitli kütüphane türleriyle gerçekleştirilecek işbirliği programlarına ve bilgi ağlarına katılarak "bilgi erişimi" mümkün kılmak;

4- Kütüphanecilerin yanı sıra merkezi yönetim ve eğitim sorumlusu, okul müdürü, öğretmenler, öğrenciler ve velilerin bilgili, yapıcı ve yararlı katkılarını birleştirecek; gençlerin gereksinimlerini saptayacak ve başarılı hizmetlere yöneltecek geniş kapsamlı kütüphane programla-

rının planlanması ve geliştirilmesi için "toplumsal destek" kazanmak;

5- Sosyal, kültürel, ekonomik, coğrafik ve teknolojik güçlüklerden engellenmeden; bilgiden serbestçe yararlan-
dırmak;

6- Okuma alışkanlığı, dinleme ve izleme zevki kazan-
dırarak; gençliği "bilgi kullanımına" özendirmek;

7- Problem çözmeyi, karar vermeyi, yaratıcı ve
eleştirel düşünmeyi, ilgi ve yetenekleri geliştirecek hiz-
metler düzenlemek;

8- Basılı ve görsel-işitsel bilgi kaynaklarına yö-
neltmek, başarıyla kullanırmak ve yararlandırmak;

9- Kütüphane kullanma deneyimleri sağlayarak, yararlı
toplumsal davranışlar kazandırmak;

10- Okula bilgi merkezi olarak hizmet verme yoluyla,
eğitim ve öğretimle ilgili konularda bilgi sağlamak;

11- Okulun amaçlarının yerine getirilmesine ve gelişt-
tirilmesine yardım etmek;

12- Kişisel ilgilere ve derslere-ödevlere yönelik
bilgi gereksinimlerini karşılayarak, yaşam boyu öğrenmeye
katkıda bulunmak;

13- Bireysel ve grup çalışmalarına yönelik elverişli,
rahat ve estetik ortamlar sağlayarak, çalışma isteği
uyandırmak;

14- Kütüphane kullanma alışkanlığı ve becerisini plan
dahilinde kazandırmak;

15- Toplumdaki kütüphaneleri öğrencilere tanıtarak, bu kütüphanelerin eğitim ve kültürel gelişmeyi destekleyen çalışmalarına katılmak.

Araştırmamızda, öğrencilere yönelik olarak ele aldığımız okul kütüphanelerinin amaçları; öğretmenlere, okul personeline ve çevreye sağlanacak imkan ve hizmetlerle daha geniş kapsama ulaşmaktadır.

III.3.2.3. OKUL KÜTÜPHANELERİNİN GÖREVLERİ

Okul kütüphanelerinin amaçları ve görevleri birbirlerini tamamlar niteliktedir. Belirtilen amaçlar, ilgili hizmetlerin verilmesini sağlamaktadır. Okul kütüphanelerinin görevleri şu temel noktalarda toplanabilir:

- 1- Bilgi kaynaklarının seçilmesi, satın alınması, sipariş işlemlerinin yapılması, kataloglanması ve yerleştirilmesi;
- 2- Danışma ve okuyucu hizmetlerinin verilmesi;
- 3- Bilgi gereksinimlerinin karşılanması;
- 4- Öğretim programlarında aktif olarak yer alınması;
- 5- Okuma ve araştırma yapma alışkanlığının kökleştirilmesi;
- 6- Kütüphanelerin, bilgi merkezlerinin ve bilgi kaynaklarının kullanımının öğretilmesi;
- 7- Bilgi ağlarına katılarak, geniş kapsamlı bilgi hizmetleri verilmesi;
- 8- Okulun amaçlarının desteklenmesi;
- 9- Bilgi kaynaklarının üretilmesi ve mevcut donanımın bakım işlemlerinin yapılması;
- 10- Gereken teknolojilerle bağlantı kurulması ve uygulanması;
- 11- Yararlı sosyal davranışlar kazandırılmasıdır (Herring 1988; AASL ve AECT 1988; LISC 1985).

Okul kütüphaneleri sayılan bu görevler çerçevesinde hizmet verirken; sadece üstün başarılı, istekli veya sorunlu öğrencilerin değil, her düzeyden öğrencilerin aktif katılımını istemektedirler (Lippmann ve Arbuss 1983:11).

III.3.3. OKUL KÜTÜPHANELERİYLE İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI

Okul kütüphaneleri amaç ve görevleri çerçevesinde hizmet vererek, bilgi gereksinimlerini karşılamaktadırlar. Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında sadece yetersiz kaldıklarından değil, kullanıcılarına daha geniş kapsamlı hizmetler sağlamak için, işbirliği programlarına ve bilgi ağlarına katılmaktadırlar. İşbirliği programları hizmetlerin zenginleşmesine ve verimliliğin artmasına neden olmaktadır. Özellikle, bilgi kaynaklarına erişim kolaylıkla sağlanmakta ve diğer kütüphane türlerinden de yararlanma imkanı bulunmaktadır. İşbirliği programları okul kütüphanelerinin etkinliğini ve değerini arttırmaktadır (AASL ve AECT 1988:12-13).

Galler (1986:40-41) okul kütüphanelerine yönelik olarak, işbirliği programlarında uyulması gereken temel şartların beş noktada toplandığını ifade etmiştir. Bunlar:

- 1- İşbirliği ve paylaşım isteği;
- 2- Ortak kurallarda ve hizmet anlayışında birleşilmesi;
- 3- Yasal dayanakların oluşturulması;
- 4- Kütüphanelerin bağlı olduğu kuruluşlardan destek ve koordinasyonun sağlanması;
- 5- İşbirliğine katılan kütüphaneler arasında karşılıklı iyi niyet, anlayış ve işbirliğini sürdürme isteğinin olmasıdır.

Günümüzde okul kütüphaneleri, gereksinimler doğrultu-

sunda kütüphane türleriyle işbirliği yapmaktadırlar. Kütüphanelerarası işbirliği programları, bilgi ağlarına kadar uzanmaktadır.

III.3.3.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE HALK KÜTÜPHANELERİ ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI

Halk kütüphaneleri, okul kütüphanelerinin en yaygın olarak işbirliği yaptıkları alandır. İşbirliğinde, halk kütüphaneleri aşağıda belirtilen alanlarda faaliyetler göstermektedirler:

- 1- Halk kütüphaneleri hizmetlerini tanıtmak amacıyla düzenli aralarla geziler, gösteriler düzenleyerek ve isteyenler üye yapılarak ilgilerin daima canlı tutulması sağlanmaktadır;
- 2- Sergiler, konferanslar, yarışmalar, yazarlarla söyleşiler, kurslar gibi çeşitli kültürel ve sanatsal faaliyetler düzenlenmektedir;
- 3- Okul kütüphanelerine yayın listeleri gönderilmektedir;
- 4- Okuma rehberliği yapılmaktadır;
- 5- Gereksinimlere uygun bilgi kaynakları sağlanmaktadır;
- 6- Okul kütüphanecileriyle düzenli aralıklarla, mesleki konular ve güncel sorunlarla ilgili toplantılar düzenlenmektedir (Woolfs 1980; Aaron 1980; Galler 1986).

Öğrenciler bilgi gereksinimlerinin nasıl karşılanacağı konusunda, öncelikle okul kütüphanelerinde eğitilmelidir. Kütüphane kullanımına alıştırmalıdır. Sayılan çalışmaların ilk aşamaları okul kütüphanelerinde

düzenlenmelidir. Halk kütüphaneleriyle uyumlu çalışmalar, öğrencilerin hayat boyu kütüphanelerden yararlanmalarını sağlayacaktır.

III.3.3.2. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE ÖZEL KÜTÜPHANELER ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI

Okul kütüphaneleri; eğitim konusunda çalışan ve geniş kapsamlı bilgi hizmetleri vermeyi amaçlayan özel kütüphane türü olarak da düşünülebilir. Belirli bir konuda uzmanlaşmaları nedeniyle, okul kütüphaneleri ve özel kütüphaneler arasında işbirliği yapılmaktadır. Ancak işbirliği, daha çok okul kütüphanesi kullanıcılarının, özel kütüphanelerden yararlanmaları yönünde olmaktadır. Genellikle, özel kütüphaneler; kendi konularıyla ilgili kütüphanelerden yararlanmaktadırlar (Galler 1986; Cook 1981).

III.3.3.3. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI

Genellikle üniversite kütüphaneleri gelişmiş olup, işbirliği programlarına ve bilgi ağlarına ilk katılan kütüphanelerdir. Yer aldıkları işbirliği programlarında ve bilgi ağlarında, okul kütüphaneleri de bulunmaktadır. Üniversite kütüphaneleri, okul kütüphanelerinin kullanıcıları olan öğrenciler ve öğretmenler tarafından sık sık kullanılmaktadırlar. Gerektiğinde, okul kütüphaneleri de, üniversite kütüphanelerine hizmetler vermektedirler (Galler 1986:45-46).

III.3.3.4. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE MİLLİ KÜTÜPHANE ARASINDA İŞBİRLİĞİ PROGRAMLARI

Milli Kütüphane amaçları, verdiği hizmetleri ve bulunduğu durum nedeniyle okul kütüphanelerini etkilemektedir. Ulusal düzeyde işbirliği programlarının ve bilgi ağlarının kurulması ve işleminde Milli Kütüphane büyük sorumluluklar yüklenmiştir. Okul kütüphaneleri, bu çalışmaların; başka bir deyişle, bilgi hizmetlerinin doğal bir parçası olması nedeniyle, Milli Kütüphane ile aralarında daima işbirliği olmaktadır (Galler 1986:46-47).

Sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimlerin etkisiyle kütüphanelerin tek başına olmalarından çok, işbirliği veya bilgi ağı kurarak birlikte hizmet vermeleri gerekli hale gelmiştir. Önce kendi türleri arasında, sonra da diğer türlerle birleşerek kuracakları işbirliği programları ve bilgi ağları ulusal düzeyde bilgi akışını sağlayacaktır. Bu konuda uluslararası tecrübeler, derneklerin katkıları ve yeni teknolojilerin kullanılması süreci hızlandıracaktır (Galler 1986; AASL ve AECT 1988).

III.3.4. KÜTÜPHANE BİLGİ AĞLARI

Yayınlardaki büyük artış, gereksinimlerin çeşitlenmesi, gereksinim duyulan bilgiye mümkün olduğunca çabuk erişim isteği ve diğer nedenler sonucunda bilgi ağları kurularak hizmet vermeye başlamışlardır. Bilgi ağları tarafından sağlanan hizmetler şunlardır:

- 1- Teknik hizmetler;
- 2- Ortaklaşa sağlama politikalarının, işbirliğinin ve koleksiyonların geliştirilmesi;
- 3- Ödünç verme işlemleri;
- 4- Danışma hizmetleri, bibliyografik tarama, bilgi

erişimin gerçekleşmesi;

- 5- Süreli yayın denetimi;
- 6- Kütüphanelerarası ödünç verme;
- 7- Döküman teslimi;
- 8- Bilgi kaynaklarını depolama ve koruma;
- 9- Kaynak paylaşımı;
- 10- Tanıtım;
- 11- Sürekli eğitim (White 1980:320-325).

Bilgi ağları kurulurken, bilgi ağı modellerinin neler olduğu belirlenmelidir. Değişik görüş açılarına göre; Becker, farklı bilgi ağı modellerini çeşitli çalışmalarında şu şekilde sınıflandırmaktadır (Bakınız:Trezza 1981:102-103):

- 1- Taşıdıkları sinyallere göre:
 - a- Sayısal (digital) bilgi ağı;
 - b- Video bilgi ağı;
 - c- Analog bilgi ağı;
 - d- İletişim bilgi ağı.
- 2- Mantıksal yapılarına göre:
 - a- Yıldız veya merkezi bilgi ağı;
 - b- Merkezi olmayan bilgi ağı;
 - c- Dağıtık (distributive) bilgi ağı;
 - d- Hiyerarşik bilgi ağı.
- 3- Kurumsal yapılarına göre:
 - a- Halk kütüphaneleri bilgi ağı;
 - b- Akademik kütüphaneler bilgi ağı;
 - c- Özel kütüphaneler bilgi ağı.
- 4- Yapılan işlere göre:
 - a- Kataloglama bilgi ağı;
 - b- Bibliyografik bilgi ağı;
 - c- Kütüphanelerarası ödünç verme bilgi ağı;

d- Müracaat hizmeti bilgi ağı.

5- Üstlendikleri konulara göre:

- a- Tıbbi konular bilgi ağı;
- b- Tarım konuları bilgi ağı;
- c- Enerji konuları bilgi ağı.

6- Kullandıkları araçlara göre:

- a- Teletype bilgi ağı;
- b- Telefon bilgi ağı;
- c- Radyo bilgi ağı;
- d- Televizyon bilgi ağı;
- e- Bilgisayar bilgi ağı.

7- Kapsadıkları coğrafi alana göre:

- a- Yerel bilgi ağı;
- b- Bölgesel bilgi ağı;
- c- Ulusal bilgi ağı;
- d- Uluslararası bilgi ağı.

Katılanlar arasındaki ilişkilerden kaynaklanan bilgi ağı modelinin ne olacağına karar verildikten sonra belirlenmesi gereken unsurlar şunlardır:

1- Bilgi ağının hangi amaç ve görevleri yerine getireceği belirtilmelidir;

2- Bilgi kaynaklarının içerikleri, buldukları yeri veya elde edilmesini kapsayan bilgi erişim türlerinden hangisinin uygulanacağı açıklanmalıdır;

3- Hangi tür bilgi kaynaklarının yer alacağına karar verilmelidir;

4- Sunulacak hizmetler saptanmalıdır;

5- İletişimin hangi tür araçlarla sağlanacağı açıklanmalıdır (Griffiths ve King 1984:31-39).

Bunlara ek olarak; Bender (1979:30-31) açıklığa

kavuşturulması gereken diğer unsurları şöyle belirtmiştir:

- 1- Hizmet birimlerinin yapısı açıklanmalıdır;
- 2- Bilgi ağının sürekliliğini sağlayan, destekleyen, yasal ve politik dayanaklar konulmalıdır;
- 3- Hizmet verilecek kişi ve kuruluşların bilgi ağını benimseyip benimsemeyecekleri araştırılmalıdır;
- 4- Maliyet, elde edilecek başarı veya başarısızlık durumunda harcamaların nasıl karşılanacağı incelenmelidir;
- 5- Kullanıcılara en iyi hizmeti vermek için yönetsel organizasyon yapılmalıdır;
- 6- Katılanların ilgisine ve gereksinimlerine cevap verecek ayrıntıda, yasal dayanak olacak doküman hazırlanmalıdır;
- 7- Personel eğitimini uygulama biçimi kararlaştırılmalıdır.

III.3.5. OKUL KÜTÜPHANELERİ VE BİLGİ AĞLARI

Gençliğin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında meydana gelen güçlükler; eğitim ve öğretimle ilgili olduğu kadar, kişisel ilgilere yönelik bilgi gereksinimlerinin yüksek olması ve bilgiye erişim isteği okul kütüphanelerinin bilgi ağı çalışmalarına katılmalarını sağlamıştır (Elliott 1981:9). Okul kütüphanelerinin bilgi ağı çalışmalarına katılmalarını gerektiren diğer nedenleri, Broadbent (1981:63-68) şöyle belirtmektedir:

1- Eğitim ve öğretim ortamında bilgiye duyulan gereksinimler çok ve çeşitlidir. Kütüphanelerde bulunan bilgi kaynaklarından, kişilerden ve kuruluşlardan yararlanılması bilgi kaynaklarının paylaşımını ve daha verimli kullanımını sağlayacaktır.

2- Eğitim sistemleri ve öğretim programları sürekli değişim halindedir. Eğitim sistemlerinde ve ortamlarında;

öğrenmeyi öğrenmenin, bireysel farklılıkların ve öğrenme sürecine aktif olarak katılımın önemi kabul edilmektedir. Bu özelliklere sahip ortamlarda hizmet veren bilgi ağları, bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına katkıda bulunacaktır.

3- Bilgi ağları kişi ve kuruluşlara hizmet vermede gereksiz ikilemeleri (duplikasyon) önleyeceklerdir. Zaman ve paradan tasarruf edilecektir.

4- Okul dışındaki bilgi kaynaklarını kullanmak gerekmektedir. Yerleşim özellikleri ve coğrafi konum bilgi paylaşımını engellememelidir. Bilgi ağlarıyla; bilginin nerede depo edildiğine bakılmaksızın, bilgiye erişimde kişilere eşit şartlar tanınacaktır.

5- Bilgi hizmetleri verilirken, kütüphaneciler arasında karşılıklı güven ve işbirliği sağlanacaktır. Bunlar mesleki dayanışmaya yol açacaktır.

6- Eğitim ve öğretim ortamında sadece basılı bilgi kaynaklarının değil, görsel-işitsel bilgi kaynaklarının da önemi kabul edilmektedir. Her türden bilgi kaynaklarına erişim, bilgi ağlarının kurulmasıyla gerçekleşecektir.

Okul kütüphanelerinin, kütüphane bilgi ağlarına katkıları temel olarak üç noktada toplanmaktadır:

1- Bilgi Kaynakları: Okul kütüphanelerinde eğitim ve öğretimle ilgili olan mesleki eğitim, kişisel ilgiler, dersler-ödevler, boş zamanları değerlendirme, dil eğitimi gibi çeşitli konularda basılı ve görsel-işitsel bilgi kaynakları bulunmaktadır. Bilgi ağlarına katkıların sonucunda; bu kaynaklar, yararlanmak isteyenlerin hizmetine sunulabilir.

2- Hizmetler: Okul kütüphanelerinde teknik hizmetler, bilgisayar destekli eğitim, yayıncılık, ödünç verme, tanıtım, danışmanlık, müracaat hizmetleri ve benzeri hizmetler verilmektedir. Bilgi ağlarına katkıların sonucunda; bu hizmetlerden daha çok kişi yararlanabilir.

3- Personel: Okul kütüphanelerinde mesleki eğitim görmüş kütüphaneciler ve her konudan öğretmenler görev yapmaktadırlar. Bilgi ağlarına katkıların sonucunda; bu uzman personel, daha çok kişiye danışmanlık yapabilir (Broadbent 1980:74).

Bilgi ağı kurmak ve bilgi ağlarına katılmak isteyen okul kütüphaneleri, daha önce verdikleri hizmetlerin yetersizliğinden kaynaklanan ve hedeflere ulaşmada engel yaratacağına inanılan sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar:

- 1- Psikolojik nedenlerden;
- 2- Politik ve yasal dayanak eksikliğinden;
- 3- Mâli olanakların yetersizliğinden;
- 4- İletişim kanallarının sağlanamayacağından;
- 5- Planlananlara uyulamayacağından kaynaklanmaktadır.

Günümüzde çoğu kez aşılmış olan bu engeller, genellikle sadece "ilk aşamada" önemli sorunlar yaratmaktadırlar (Doan 1985; Elliott, Karas ve Mac Rae 1981).

Eğitim ve öğretim ortamında bilgi ağı kurulması ve bilgi ağlarına katılımın sağlanmasıyla:

- 1- Katılanların bilgiye erişimi mümkün olacaktır;
- 2- Çeşitli merkezlerden yararlanarak bilgi gereksinimleri karşılanacaktır;
- 3- Katılanlar arasında koordinasyon sağlanacaktır;
- 4- İkilemeler (duplikasyon) önlenecektir;
- 5- Sınırlı kaynaklar en başarılı şekilde kullanılacaktır.

caktır. Az maliyetle, en kısa zamanda verimli hizmetler verilecektir;

6- Çalışanların hizmetleriyle ve katılanların kullananların aktif çalışmalarıyla geleneksel kütüphane imajı değiştirilecektir. Bilgi ağı hizmetleri topluma benimsetilecektir;

7- Sürekli gelişim gerçekleştirilecektir (Broadbent 1983:4-7).

Bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler, kütüphane bilgi ağlarına geniş imkanlar tanımaktadır. Söz konusu edilen gelişmeler, toplumun artan bilgi bilinciyle birleşince; okul kütüphaneleri bilgi ağı kurmada, bilgi ağlarına katılımı ve bilgi ağlarıyla bütünleşmede büyük başarı sağlayacaklardır.

III.3.6. OKUL KÜTÜPHANELERİYLE İLGİLİ BİLGİ AĞI UYGULAMALARI

Genel olarak bilgi ağlarındaki gelişmeler okul kütüphanelerinin bilgi ağı oluşturmalarını ve bilgi ağlarına katılmalarını etkilemektedir.

1960'lardan 1980'li Yıllara kadar, büyük boy (mainframe) bilgisayara dayalı merkezi bilgi ağları ve veri tabanları kurularak kütüphanelerarası işbirliği desteklenmiştir. Bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki ilerlemeler, geniş kapsamlı bilgi ağlarının gelişimine neden olmuştur. çeşitli kütüphanelerin katılımıyla, ulusal bilgi ağı kurma düşüncesi ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise; özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, ulusal bilgi ağı yaratmaya yönelik çalışmaların yerini, gelişmiş bilgi ağlarına katılma ve işbirliğini sağlama çabaları almıştır.

Bilgisayar destekli eğitim metodlarının kullanılmasıyla okullara bilgisayarların girmesi ve öğretim programlarını destekleyecek çeşitli kaynakların sağlanmak istenmesi, okul kütüphanelerine yönelik bilgi ağı çalışmalarının gerekli olduğunu açıkça göstermiştir. Okul kütüphanelerinin hizmetlerini geliştirmeleri sonucunda, önce halk kütüphaneleriyle başlayan işbirliği daha sonra bölgesel ve ülke çapında bilgi ağlarına girme şeklinde ilerleme göstermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde okul kütüphanelerini üyeliğe kabul eden bilgi ağlarının öncüleri:

- 1- Illinois Library and Information Network (ILLINET);
- 2- Washington Library Network (WLN); ve
- 3- Önceleri "Ohio College Library Center" adını

taşıyan online Computer Library Center (OCLC) olmuştur. Bilgi ağlarına katılmakla, okul kütüphanelerinin kullanıcıları geniş kapsamlı hizmetlerden yararlanma imkanı bulmaktadırlar (Givens 1985; Driver ve Driver 1982; Immroth 1980).

Okul kütüphanelerinin bilgi ağlarına katılımlarında; bilgisayar kullanımı iletişim ortamı sağlaması açısından yararlı olmakla birlikte, uygulamaların mutlaka bilgisayarlarla yapılması da gerekmemektedir. Bazı kütüphaneler bilgisayar kullanmadan, bazıları bilgisayar kullanarak, bazıları ise kısmen bilgisayar kullanarak bilgi ağı çalışmalarına katılmışlardır (Immroth 1984:27).

Okul kütüphanelerinin bilgi ağlarına katılımı, öncelikle okul kütüphanelerinin yeniden düzenlenmesini ve hizmet anlayışını geliştirmesini gerektirmiştir. Bunların temelinde; bilginin önem kazanmasıyla birlikte, Amerika Birleşik Devletleri'nde 1974-1978 yılları arasında toplumun bilgi gereksinimlerini ve bilgi kullanımlarını inceleyen toplantılarda, eğitim-öğretim ortamında bilgiye duyulan gereksinimlerin ele alınması yatmaktadır. Bu

toplantılarda gençliğin bilgi gereksinimlerinin önemi, bilgiyi elde etme hakkı ve bilgi gereksinimlerini karşılama zorunluluğu kabul edilmiştir. 1977 yılında NCLIS (National Commission on Libraries and Information Science) tarafından, AASL (American Association of School Librarians) ve ALA (American Library Association) katkılarıyla ulusal bilgi ağında okul kütüphanelerinin rolü (Task Force on the Role of the School Library Media Program in the National Network) konulu rapor önceki çalışmalar incelenerek hazırlanmış ve 1978 yılında yayınlanmıştır. Adı geçen rapor; Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu kadar, çeşitli ülkelerde okul kütüphanelerinin önce tek başına düzenlenmesini, daha sonra bölgesel ve ulusal düzeyde, hatta ticari amaçlarla kurulmuş bilgi ağlarına ve veri tabanlarına girmelerini etkilemiştir (Rogers 1981:86-104).

Van Orden ve Wilkes (1989:123-133) yaptıkları araştırmada, Amerika Birleşik Devletleri'nde okul kütüphanelerinin bilgi ağlarıyla ilişkilerini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre; okul kütüphaneleri bölgesel amaçlarla hazırlanmış bilgi ağlarından yararlandıkları gibi ticari amaçlarla hazırlanmış bilgi ağlarından da geniş kapsamlı olarak yararlanmaktadırlar. Kullanıcıların bilgi gereksinimleri karşılanmaktadır. Okul kütüphanelerinin bilgi ağlarıyla kurdukları ilişkilerden ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasından doğan başarı artmaktadır. Bunların sonucunda, okul kütüphanelerinin bilgi ağlarına katılmasını engelleyen nedenler azalmaktadır. Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında okul kütüphanelerinin bilgi ağlarıyla yürüttükleri çalışmalar; bölgelere, eğitim sistemlerine, kullanılan bilgi kaynaklarına ve ilişki kurulan bilgi ağlarının özelliklerine göre değişim göstermektedir. Bu nedenlerle; okul kütüphaneleri bilgi ağı kurulurken, çeşitli bilgi ağlarıyla ilişki başlatılırken ve elde edilen başarı değerlendirilirken geniş kapsamlı araştırmalar yapılmalıdır. Okullar, kullanıcıların

özellikleri, kütüphane hizmetleri, bilgi ağları ve ilgili olabilecek diğer unsurlar örneklem dahilinde ele alınmalıdır. Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla ilgili araştırmalar sürdürülmelidir.

Okul kütüphanelerini de kapsayan ulusal bilgi ağına iyi bir örnek olarak "Australian Library Network" verilebilir. Avustralya Ulusal Enformasyon Politikası, bilginin hayati ve ekonomik değer taşıdığına inanmıştır. Kamu ve özel sektör için olduğu kadar, bilgiye gereksinim duyan herkesin bilgiye ulaşmasına imkan sağlamıştır. Bu nedenlerle bilginin ulusal düzeyde toplanmasına, depolanmasına ve etkin olarak kullanılmasına yönelik amaçlarla hazırlanmıştır. Ulusal Enformasyon Politikası çerçevesinde oluşturulan "Australian Library Network" 10 000 okul kütüphanesini kapsamaktadır. Okul kütüphanelerinde; bilgi hizmetleri verilmekte, bilgiden yararlanma yolları öğretilmekte, yayınlar üretilmekte ve benzeri çok geniş kapsamlı hizmetler gerçekleştirilmektedir (Hazell 1988: 27-31).

Dünyadaki bu gelişmeler sonucunda "Türkiye'de gençliğin bilgi gereksinimlerinin karşılanması için okul kütüphaneleri modeli nasıl oluşturulabilir?" sorusu önem kazanmaktadır.

IV. BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİ İÇİNDE GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI

Eğitim sistemi; bilim ve teknolojinin geliştirilmesi ve uygulanması ile ülkenin kalkınması ve sosyo ekonomik gelişmesi için gerekli insan gücünü yetiştirmeyi amaçlayan yöntemlerin tümüdür. Eğitim sistemini etkileyen temel faktörler: Toplumun amaç ve hedefleri, rejimi, sosyal yapısı, bilgi evreni, kültürel değerleri; eğitim personelinin niteliği ve niceliği; öğrencilerin niteliği ve niceliği; bilgi; finansman ve ekonomi; fiziki kaynaklar ve doğal çevredir. Bu ortamda milli eğitim sistemi oluşmaktadır (Akyol 1990:6).

Türk Milli Eğitim Sistemi içinde "gençliğin bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla" ilgili olarak: Milli Eğitim Temel Kanunu, Kalkınma Planları. Milli Eğitim Şûraları, Öğretim Programları (Müfredat Programları), Mevzuat Çalışmaları, Okul Kütüphaneleri Şubesi'nin Çalışmaları önem kazanmaktadır.

IV.1. MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU

Türk Milli Eğitim Sistemi'nin genel ve özel amaçları, temel ilkeleri, yapısı ve yönetimi, her-derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kuruluşları; bunlarla ilgili görev, yetki ve sorumlulukları, 1973 yılında yürürlüğe giren 1739 sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu"nda tespit edilmiştir. 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu; 3 Mart 1924 tarih ve 430 sayılı Öğretimde Birlik (Tevhid-i Tedrisat) Kanunu'na dayalı olarak hazırlanarak yürürlüğe konmuştur (Milli Eğitim Bakanlığı 1990:7). 1983 Yılında "Milli

Eğitim Temel Kanunu"n bazı maddeleri değiştirilmiştir.

1739 Sayılı "Milli Eğitim Temel Kanunu"nda ve 2842 sayılı "14.6.1973 Tarih ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun"da Türk Milli Eğitiminin genel ve özel amaçları Şu Şekilde tanımlanmaktadır:

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini:

1- Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek (Resmi Gazete 18081:4);

2- Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı Şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3- İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu arttırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.

Türk eğitim ve öğretim sistemi, bu genel amaçları gerçekleştirecek Şekilde düzenlenir ve çeşitli derece ve türdeki eğitim kurumlarının özel

amaçları, genel amaçlar ve temel ilkelere uygun olarak tespit edilir (Resmi Gazete 14574:1).

2709 sayılı 1982 "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası" doğrultusunda Milli Eğitim Temel Kanunu, okullara dek uzanan uygulamaların dayanağı olmaktadır. Genelde toplumun, özelde gençliğin; bilgi gereksinimlerine ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına ilişkin görev ve sorumluluklar yüklenmektedir (Resmi Gazete 17863:1-57).

IV.2. KALKINMA PLANLARI (1)

Türkiye'de sosyal hareketlerin gençlik kesimini etkilemesi sonucunda meydana gelen gelişmeler, gençliğin sorunlarına yaklaşılmasına neden olmuştur. Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan Beş Yıllık Kalkınma Planlarına da bu durum genel olarak yansımıştır.

Planlı kalkınma dönemine girildikten sonra, toplam nüfus içinde, çocukluk ve olgunluk çağıları arasında yer alan gençlik konusu 1963-1967 Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda yer almamıştır. İlk kez, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan başlayarak gençlik konusu ele alınmıştır. Demografik olarak tanımlanan genç nüfusun alt ve üst yaş sınırları, ülkedeki gelişmelere ve uluslararası tanımlara uygun olarak değişiklik göstermiştir. Hazırlanan Kalkınma Planlarının ikincisinde 14-24, üçüncüsünde 14-22, dördüncü ve beşincisinde 12-24 ve altıncısında 15-24 yaş grupları gençlik dönemi olarak kabul edilmiştir.

(1) Devlet Planlama Teşkilatı tarafından altı kez hazırlanan Kalkınma Planlarından: Birinci Beş Yıl: 1963-1967; İkinci Beş Yıl: 1968-1972; Üçüncü Beş Yıl: 1973-1977; Dördüncü Beş Yıl: 1979-1983; Beşinci Beş Yıl: 1985-1989; Altıncı Beş Yıl: 1990-1994 yılları arasını kapsamaktadır.

Kalkınma Planlarında demografik olarak verilen bu tanımın sosyal içeriği incelendiğinde gençlik döneminde, gençlik kesimi içine:

- 1- Temel, orta ve yüksek öğretimde, eğitim süreci içinde olan ve işgücüne katılmaya hazırlanan gençler;
- 2- Eğitim süreci dışında bulunan ve ücretli olarak işgücüne katılan gençler;
- 3- Ailesi ve daha büyük sosyal çevresine ekonomik ve sosyal bağımlılık içinde bulunan gençler;
- 4- Suçlu ve sakat gençler girmektedir.

Kalkınma Planlarında gençlerin eğitim, sağlık, çalışma sorunları, istihdam, kültür, sosyal güvenlik gibi sosyal sektörlerle ilişkileri saptanmıştır. Bu konularda iyileştirici, düzenleyici ve programlayıcı ilkelere, politikalara ve tedbirlere yer verilmiştir. Uygulamalarda yukarıdaki konuların ilgili olduğu Bakanlıklara, kurumlara ve Üniversitelere Yıllık Programlar uyarınca görevler dağıtılmıştır. Bu aşamada Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı; uygulamalara doğrudan katılmamakla birlikte, politikaların uygulanmasında kamu kuruluşlarına izleyicilik ve sorumlulukları paylaşma açılarından yardımcı olmuştur. Gençlik sorunlarına ilişkin çalışmalar özellikle Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere, diğer ilgili Bakanlıkların çalışmalarına dayalı olarak sürdürülmüştür (Ergil 1983; Ergil 1986).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'yla başlayan gençlik sorunlarına yaklaşım, bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında: Gençlerin milli, manevi ve kültürel değerlerle birlikte; çağdaş toplumun ve teknolojilerin bilgisi ile donatılmış olarak yetiştirilmelerini ve eğitilmelerini

ilke edinmiştir. Gençlerin yapıcı ve yaratıcı yönlerini ortaya çıkarmak üzere kişilik, düşünce ve beden yönünden gelişmelerini sağlayacak okul içi ve dışı düşünce, kültür, sanat, spor ve izcilik faaliyetlerinin destekleneceği belirtilmiştir. Ancak; Kalkınma Planlarında "gençlerin bilgi gereksinimlerini kütüphanelerden karşılamaları" için özel ve belirgin maddeler yer almamaktadır. Kalkınma Planlarının gençlik, eğitim, boş zamanların değerlendirilmesi, bilim-araştırma ve kültür ile ilgili maddeleri incelendiğinde "genel olarak" konuya değinen maddelerin hazırlandığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında genel olarak:

1- Kütüphane hizmetlerinin daha verimli ve ülke çapında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılmasına;

2- Kütüphanelerin, okuyucuların-kullanıcıların isteklerine ve gereksinimlerine uygun yeterli seviyeye ulaştırılmasına;

3- Kişilere okuma zevk ve alışkanlığı kazandırılmasına yönelik maddelerin bulunduğu görülmüştür (Devlet Planlama Teşkilatı 1989).

IV.3. MILLİ EĞİTİM ŞURALARI (1)

Eğitim sisteminin düzenlenmesi ve zaman içinde yenileştirilmesi çalışmalarına Milli Eğitim Şûrası Cumhuriyet

(1) 1939, 1943, 1946, 1949, 1953, 1957, 1962, 1970, 1974, 1981, 1982, 1988 yıllarında olmak üzere bugüne dek oniki kez toplanan Milli Eğitim Şuralarının kararları incelenmiştir. Onikinci Milli Eğitim Şûrası Kararlarının yer aldığı 28 Kasım 1988 tarih ve 2274 sayılı Resmi Gazete'den yararlanılarak değerlendirme yapılmıştır.

dönemi boyunca önemli girişim ve katkılarda bulunmuştur. Milli Eğitim Şûralarında eğitim ve öğretim ile ilgili konular incelenmekte, teklif niteliğinde kararlar alınmaktadır.

Gençlerin, özellikle ortaöğretimdeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla ilgili olarak Milli Eğitim Şûralarının kararları incelenmiştir. Maddeler halinde açıkça belirtilmemesine rağmen, alınan kararlarda:

1- Öğrencilerin yetenek ve ilgileri ölçüsünde bilgi gereksinimlerinin çeşitlenmesine imkan sağlayacak;

2- Daha sonraki eğitim ve öğretim kademelerine devam etmek için gerekli olan bilgi ve becerileri kazandıracak;

3- Çevrenin ekonomik özelliklerini de göz önünde bulundurarak iş alanlarına veya mesleklere yöneltecek;

4- Ülkenin kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde öğrencilerin yetiştirilmesini sağlayacak görüşlere rastlanmıştır.

Bilgi gereksinimlerinin karşılanması amacıyla:

1- Öğrencilere okuma sevgisi ve alışkanlığının kazandırılması;

2- Kitapların cazip, güzel, eğitici ve öğretici özelliklere sahip olacak şekilde hazırlanması;

3- Görsel-işitsel bilgi kaynaklarının çağdaş özelliklerde ve yeterli miktarlarda üretilmesi;

4- Bilgi toplumuna uygun, gelişme ortamını yaratacak kütüphanelerin kurulması, hizmet vermesi ve hizmetlerin

yaygınlaştırılması görüşleri çeşitli maddelerde genel olarak yer almıştır.

Milli Eğitim Şûralarının Kararları okul kütüphaneleriyle ilgili olarak incelendiğinde, konunun özellikle Yedinci Milli Eğitim Şûrası'nda ele alındığı görülmektedir. Daha önceki Şûralarda genel olarak kütüphanelerin öneminden bahsedilmiş, ancak; ileri sürülen fikirler kararlara yansıtılmamıştır. Yedinci Milli Eğitim Şûrası; Milli Eğitim Planlama Kurulu'nun eğitimin temel konularında oluşturulan komitelerin çalışmalarından sonra toplanmıştır (Milli Eğitim Bakanlığı 1973:106-107, 115). Bu komitelerden biri olan Kütüphaneler Komitesi, kütüphanelerin sorunlarıyla ilgili çalışmalarda bulunmuş; Kütüphaneler Komitesi Raporu hazırlanmıştır.

Kütüphaneler Komitesi Raporu (1961:38-39)'nda okul kütüphanelerinin önemi açıklanmıştır. Hizmetlerdeki yetersizliklerin nedeni:

- 1- Eğitim sistemine;
- 2- Çocuklar ve gençler için yayınların yetersizliğine;
- 3- Kütüphanelerin öğretici fonksiyonlarının ihmal edilmesine;
- 4- Yetişmiş personelin olmamasına bağlanmıştır.

Modern okul kütüphanesi hizmetleri için: İdari organizasyon, bütçe, kütüphane hizmetleri, bina ve personel gerekli bulunmuştur. On yıllık plan hazırlanmıştır. Kütüphaneler Komitesi Raporu (1961:42-43)'nun On Yıllık Planı'nda:

- 1- Tüm okullarda olduğu gibi, yeni kurulacak bölge okullarında da tam teşekküllü kütüphanelerin kurulması, pansiyonlu okullarda "dormitory library" tipinin benimsenmesi;

2- Öğrencilere kütüphane kullanımının öğretilmesi ve hayat boyu kütüphanelerden yararlanma alışkanlığının kazandırılması konuları yer almıştır.

Kütüphaneler Komitesi Raporu tartışıldıktan ve değişikliklerden sonra Yedinci Milli Eğitim Şûrası Kararlarına (1962:266-267) şu şekilde yansımıştır:

- 1- İlk ve ortaöğretim okul kütüphanelerinde, kütüphane idaresinden müdüre karşı sorumlu tek şahıs kütüphaneci müdür yardımcısı olmalıdır;
- 2- Okul kütüphanelerinin teftişi, kütüphaneci müfettişler tarafından yapılmalıdır;
- 3- Köy okullarında, birkaç köyü içine alan bölge köy okulu kütüphaneleri kurulmalıdır;
- 4- Ortaöğretim okullarında tam teşekküllü kütüphaneler bulunmalıdır;
- 5- Yeni yapılacak okullarda, modern kütüphane icaplarına göre gerekli planlamaya gidilmelidir;
- 6- Okul kütüphaneleri, halk kütüphaneleriyle işbirliği yapmalıdır;
- 7- İlkokulun üçüncü sınıfından itibaren ortaokul ve lise sınıflarında, ayrıca ilköğretmen okullarında Türkçe dersleri müfredatı içinde kütüphaneciliğe yer verilmelidir.

Sekizinci Milli Eğitim Şûrası (1971:136) ve Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası (1975:285,294) kararlarında, ortaöğretimde okutulan dersler arasına, seçmeli ders olarak kütüphane bilgisi dersinin konulması kabul edilmiştir.

Onbirinci Milli Eğitim Şûrası'nda (1982:329), okul kütüphanelerinin yeterince hizmet vermediği, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin uygulanmadığı, okuma zevkinin ve alışkanlığının kazandırılmadığı belirtilmiştir. Aksaklıkları gidermek üzere "Okul Kütüphaneciliği Uzmanı"

ünvanını taşıyacak okul kütüphanecilerinin yetiştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Anayasada ve kanunlarda yer alan hükümlere uygun olarak, Türk gençliğinin korunması ve yetiştirilmesi; gençlerin zihnen ve bedenen geliştirilmesi; devletçe götürülecek hizmet ve faaliyetlerin belirlenmesi; gençlik problemlerinin ve en etkili çözüm yollarının tespit edilmesi amacıyla 24-28 Ekim 1988 de "I. Gençlik Şûrası" toplanmıştır. Eğitim tarihimizde ilk kez toplanan ve gençleri de temsil eden çok sayıda üyenin bulunduğu Şûrada çeşitli konu ve sorunlar tartışılmış ve bu sorunların çözümüyle ilgili tavsiye kararları alınmıştır.

Bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla ilgili olarak Gençlik Şûrası'nda alınan kararlar şunlardır:

1- Gençlik 2000 yılı dünyasının sorunlarını anlayabilecek ve çözüm bulabilecek şekilde her konuda bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmelidir. Bilimsel merakı uyandıracak çalışmalara ve araştırmalara katılmaları sağlanmalıdır (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1989:470).

2- Bilgi edinme, görüşlerini geliştirme ve boş zamanları değerlendirme amaçlarına yönelik olarak; gençliğe okuma alışkanlığı kazandırılmalıdır. Bu amaçlarla, okullarda kütüphane imkanları yaratılmalı, öğretmenlerin okuma alışkanlığını teşvik edici faaliyetleri yönlendirilmelidir (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1989:486, 494).

3- Geniş gençlik kitlelerinin yararlanabileceği kütüphaneler kurulmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Bol ve çeşitli kitaplarla, gençlerin bilgi gereksinimleri

karşılanmalıdır (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1989:487,496).

4- Mesleki eğitim görmüş kütüphaneciler okul kütüphanelerinde istihdam edilmelidir (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1989:494).

IV.4. ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Toplumsal ve kişisel gereksinimlerdeki değişmeler, bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler Öğretim Programlarının (Müfredat Programlarının) hazırlanmasını; amaç, ders konuları, uygulama ve değerlendirme tekniklerinin devamlı olarak yenileştirilmesini gerekli kılmıştır.

Öğretim Programlarının geliştirilmesinde; Türk milletinin bütün fertlerini Atatürk ilkelerine, Türk milliyetçiliğine ve demokrasi ideallerine bağlı vatandaşlar olarak yetiştirmek, böylece milli birlik ve bütünlüğü eğitim yolu ile sağlamak temel amaç olarak benimsenmiştir. Çeşitli konularda bilgi vermekle birlikte karşılaşılabilecek sorunları çözebilecek yetenek ve davranışlar kazandırılacaktır. Ezbere dayanan bilgiden çok, temel ilkeleri ve kavramları anlamaya ve uygulamaya imkan veren, araştırmaya yönelten, bağımsız düşünme alışkanlığı kazandıran konular seçilecektir. Belirtilen amaçlar doğrultusunda ders konularının ne derece uygulandığı, geliştirildiği ölçülecek ve alınan sonuçlar değerlendirilecektir. Öğretim Programlarının bu unsurlara göre hazırlandığı ve yenileştirildiği ifade edilmektedir.

Cumhuriyet döneminin ilk Lise Öğretim Programı 1924 yılında hazırlanmıştır (Yücel 1938:189-190). Cumhuriyetin kuruluşunu izleyen yıllarda Öğretim Programları uygulanırken, geliştirme ile ilgili çalışmalara devam edilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın son olarak 1987'de yayınladığı Lise Öğretim Programı da halen geliştirilmektedir (Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı 1987).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın 1927, 1931, 1934, 1937, 1947, 1949, 1952, 1956, 1957, 1960, 1970, 1974, 1987'de değişiklikler yaparak hazırladığı Lise Öğretim Programları öğrencilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphanelere verilen önem açısından incelenmiştir. Öğretim Programlarını ele alan: Yücel (1938), Soysal (1969), Milli Eğitim Bakanlığı (1972), Bayraktar ve Duman (1982), Cicioğlu (1983), Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (1987)'nin değerlendirmeleri göz önünde tutulmuştur. Lise Öğretim Programlarında, öğrencilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphanelere verilen önem, genel olarak aşağıdaki ilkeler çerçevesinde belirtilmiştir:

1- Öğrencilerin farklı ilgi, duygu, fikir ve yetenekleri ortaya çıkartılacak ve geliştirilecektir. Başarıya ulaşmaları için rehberlik yapılacaktır.

2- Yaşamla bütünleşecek gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırılacak, kültürel değerlerimiz tanıtılıp benimsetilecektir.

3- Öğrencilerin Atatürk inkılap ve ilkelerine, Devlete ve Anayasasına bağlı, Türk Milli Eğitiminin amaçları doğrultusunda yurttaşlar olarak yetişmelerini sağlayıcı, geliştirici öğrenme fırsatları ve yaşantıları yaratılacaktır.

4- Anlama, yorumlama ve uygulama yetenekleri geliştirilerek, serbest düşünme ve eleştirme yeteneği kazandırılarak, günlük hayattaki sorunlara bilimsel açıdan

bakabilen ve bilgi gereksinimlerini karşılayabilen öğrenciler yetiştirilecektir.

5- Belirli bilgileri aktarmaktan ziyade bilgi kazanma yolları öğretilecektir. Öğrenciler ders konuları ile ilgili bilgi kaynaklarına yöneltilerek, kendi kendilerine öğrenebilmelerini sağlayıcı programlar uygulanacaktır.

6- Öğrencileri bir konuya, bir çalışmaya karşı ilgilendirmek için onların ilgilerinden yararlanılacaktır. Programlar inceleme ve araştırma yapma zevkini uyandıracak ve sürdüreceğ biçimde, teşvik edici nitelikte olacaktır.

7- Derslerin canlı, çekici olmasını sağlamak için gereğince yardımcı basılı ve görsel-işitsel bilgi kaynakları kullanılacaktır. Yayın türleri tanıtılacak, kullanımları öğretilecektir.

8- Öğrencilerin Türk Dili ve Türkçeyi doğru kullanmaları için, değerli eğitim, bilim ve sanat eserlerinden yararlanmaları konusunda yeterli bilgi ve beceriler kazandırılacaktır.

9- Okuma öğretime önem verilecektir. Okuma alışkanlığı ve kitap sevgisi aşılanacaktır.

10- Öğrencilerin bilgi gereksinimleri duydukları ders dışı çalışmalar ve araştırmalar desteklenecektir.

11- Boş zamanları en iyi şekilde kullanma alışkanlığı kazandırılacaktır. Okuma ve kütüphanelerden yararlanma teşvik edilecektir.

12- Estetik olguları kavrama, sevgi ve saygı duygusu gibi nitelikler geliştirilecektir.

13- Öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılayabilecek şekilde kütüphane, laboratuvar ve atölyeler kurulacaktır. Belirtilen bu merkezlerde kazanılan bilgi, öğretim programlarından edinilen bilgiyle bütünleştirilecektir.

IV.5. MEVZUAT ÇALIŞMALARI

Milli Eğitimle ilgili Yönetmelikler, Mevzuat Çalışmaları kapsamına girmektedirler. Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla ilgili olarak:

- 1- Ödev Yönetmeliği;
- 2- Ders Kitapları Yönetmeliği;
- 3- Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği incelenecektir.

IV.5.1. ÖDEV YÖNETMELİĞİ

Öğrencilere verilen ödevler; Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenler, öğrenciler, veliler ve çeşitli kuruluşlar (kütüphaneler, dershaneler ve benzeri) tarafından daima ifade edilen sorunlar arasında yer almıştır. 1989 Yılına dek; ortaöğretimdeki öğrencilere her kanaat döneminde, her dersten birer ödev yaptırılmıştır. Bu durum öğrencilerin bilgi gereksinimleri doğrultusunda yönlendirilmesini engelleyeceği veya ödevlerin başkaları tarafından yapılabileceği kuşkusunu ortaya çıkarmıştır. Sık sık tekrarlanan bu olumsuzluklar dikkate alınarak Ödev Yönetmeliği- 1989 yılında yeniden düzenlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı 1989:52).

Günümüzde bu konuya çözüm getirmesi beklenen "Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik" uygulanmaktadır. Adı geçen yönetmeliğe göre şu amaçları gerçekleştirmek üzere öğrencilere ödev yaptırılmaktadır:

- a- Ödevi özenle yapma ve zamanında teslim etme alışkanlığı kazandırmak;
- b- Plan yapma bilgi ve becerisi geliştirmek;
- c- Gerekli bilgi, araç, gereç veya malzemeyi toplayabilmek ve bunları amacına uygun olarak kullanabilmek;
- d- Ödevin, çeşitli kişi ve eserlerden faydalanmakla birlikte öğrencinin kendisini geliştirmek amacıyla bizzat yapması gereken bir görev olduğu şuurunu kazandırmak;
- e- Ödev yapılırken yararlanılan kaynakları, kendisinden bilgi alınan kişileri belirleme alışkanlığı kazandırmak;
- f- İletişim kurabilme, kaynaklardan faydalanabilme, alet yapabilme ve kullanabilme alanlarındaki yeteneği geliştirmek;
- g- Ödevde varılan sonuçların, kullanılan kaynak ve yöntemlere bağlı olduğunu fark ettirmek;
- h- Konulara değişik açılardan bakabilme, danışabilme, tartışabilme ve soru sorabilme davranışları kazandırmak;
- i- Birlikte çalışma davranışı kazandırmak;
- j- Düşünme gücünü geliştirmek;
- k- Bilmediğini araştırıp bulmaktan ve öğrenmekten zevk almayı sağlamak;
- l- Gözlem, deney ve yeni buluşlara yönelik çalışmalar yapmaktan zevk almayı sağlamak;
- m- Başarmanın hazzını tatma duygusu kazandırmak (Resmi Gazete 20336:24-25).

Bu Yönetmeliğe göre ortaöğretimdeki öğrenciler, bir öğretim yılında, istedikleri bir dersten ve öğretmenleri ile belirleyecekleri konuda, sadece bir ödev yapacaklardır. Ödev konularının belirlenmesinde öğrencilerin gereksinimleri, yetenekleri; okul, aile ve çevre imkanları göz önünde bulundurulacaktır. Konuların açık ve anlaşılır olması, yanlış yorumlara yol açmaması, öğretim Programlarına uygun olması gibi özellikler dikkate

alınacaktır. Burada önemli olan, öğrencilerin belli bir konuda daha ayrıntılı olarak bilgi kazanmalarından çok, buldukları sınıf seviyesine göre araştırma yapmalarını, bilgi gereksinimlerini karşılamalarını ve kendi kendilerine bir fikir ürünü meydana getirmelerini sağlamaktır (Resmi Gazete 20336:25).

Ödev hazırlama teknikleri şöyle belirtilmiştir:

Ödevler, dersin özelliğine göre eser okuma, inceleme, tanıtma, mülakat, röportaj, gözlem yapma, anket uygulama, proje yapma ve benzeri tekniklerle hazırlanabilir.

Ayrıca öğrenci, kazandığı bilgi ve beceriye göre ödev olarak bir araç veya iş de yapabilir (Resmi Gazete 20336:26).

Yönetmelik boyunca, ödevlerin dikkatli çalışarak ve çeşitli kaynaklardan faydalanılarak hazırlanması; ödevlerin sonuna hangi kaynaklardan faydalandığını gösteren kaynakçanın yazılması istenmektedir. Ödev notunun, sözlü ve yazılı yoklama notu gibi, kanaat dönemi not ortalamasına doğrudan katılması sağlanmıştır.

IV.5.2. DERS KİTAPLARI YÖNETMELİĞİ

Milli Eğitim Bakanlığı (1990:111) öğrencilerin öğrenmelerini sağlamak, bilgi gereksinimlerini karşılamak ve benzeri amaçlarla ders kitapları, yardımcı ders kitapları, kaynak ve başvuru kitaplarının hazırlanmasıyla ilgili esasları düzenlemektedir. Mevcut ders kitaplarını kullanmanın yanısıra, kitap yazma ve yenilerini geliştirme çalışmaları da devam etmektedir. Kitaplar hazırlanırken: Alan araştırmaları yapma; öğretmenlerin, öğrencilerin, bilim adamlarının, alan uzmanlarının görüş ve tekliflerini alma yoluna gidilmiştir.

"Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği"ne göre kitapların hazırlanmasında:

- 1- Konuların öğretim programlarına uygun olması;
- 2- Konuların sistemli bir şekilde işlenmesi;
- 3- Öğretime yardımcı unsurlar bakımından çalışmaya, araştırmaya, düşünmeye, gözlem ve deney yapmaya özendirilmesi;
- 4- Yönlendirici olacak soruları, işlemleri, metinleri, açıklayıcı resimleri ve kullanımı kolaylaştıran unsurları içermesi;
- 5- Fiziksel özellikler bakımından yeterli ve göz sağlığına elverişli özellikleri taşıması ilkelerine uyulması istenmektedir (Resmi Gazete 20788:24-25).

Öğrencilerin ilgi, yetenek ve gereksinimleri göz önünde bulundurularak; eğitcilik ve öğreticilik niteliklerine sahip kitapların hazırlanması istenmekte, uygulama sonuçları izlenerek gerekli düzenlemelerin yapılması yoluna gidilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı 1990:111). Kitaplar hem Milli Eğitim Bakanlığı, hem de özel kesim tarafından üretilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygun görülenler tavsiye edilmekte ve hizmete sunulmaktadır.

IV.5.3. OKUL KÜTÜPHANELERİ YÖNETMELİĞİ

Eğitimde kütüphaneler; kişisel ilgileri geliştirmek, bilgi gereksinimlerini karşılamak ve çeşitli bilgi kaynaklarını hizmete sunmak görevlerini yüklenerek önem kazanmışlardır. Türk Milli Eğitim Sisteminin tarihsel

gelişimi; eğitim kütüphane ilişkisini etkilemiş, okul kütüphanelerinin kurulmasına ve hizmet vermesine yönelik kuralların oluşturulmasını sağlamıştır.

"Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği", Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin hazırlanmasını etkileyen unsurlardan biri olmuştur. 1927 yılında çıkarılan Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi (Maarif Vekâleti 1927:17-18,20,22); 39-40, 45, 52-53 maddeleriyle okul kütüphanelerine yer vermiştir. Kütüphane malzemesinin elde edilmesi, korunması, ayıklanması, devredilmesi ile kütüphane yönetimi üzerinde durmuş; ancak okul kütüphanelerinin görevlerinin neler olacağını açıklamamıştır. Bu durum, 1930 yılında çıkarılan Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi'nde (Maarif Vekâleti 1930:11-12,15); 24-25, 31, 36-37'nci maddelerle değişmemiştir. 1943'den Bu yana hazırlanan Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği'nde okul kütüphaneleri ile ilgili maddeler "Okul yönetimi içinde sorumlulukların genel olarak belirtilmesi" şeklinde devam etmiştir. Genel olarak kapsamı değişmeden, dil açısından yenileştirilen, Lise ve Ortaokullar Yönetmeliklerinde okul kütüphaneleriyle ilgili maddeler yer almıştır. Bu maddeler şunlardır:

Okul Müdürünün görev ve yetkisi içinde:

Madde 7-h) Öğrencilerin laboratuvar, atölye ve kitaplıklardan yararlanmaları için öğretmenlerin aldıkları tedbirleri yakından izlemek; öğretmenlerin öğrencilere yaptırdıkları yazılı ödevleri de ara sıra öğretmenlerden isteyerek bunların, bu husustaki yönetmelik ve emirlere uygun olup olmadığını incelemek bulunmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı 1964: 7).

Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği'nde "kitaplık" için şu maddeler hazırlanmıştır:

Madde 39- Kitaplık memurunun ve ayniyat mutemedinin ödevleri şunlardır:

- a) Ayniyat Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak kitaplık ayniyat mutemetliği ödevini yapmak ve kitaplık demirbaş eşya ana defterini tutmak;
- b) Kitaplık demirbaş ana defterinden başka, kitapların bilgi bölümlerine göre bölümlenmeli bir defterini ve kitapların yazar adlarına göre fişlerini düzenlemek;
- c) Kitaplığı okul müdürünün uygun göreceği zamanlarda öğrencilerin yararlanması için açık bulundurmak;
- d) Kitaplık dışında okunmak üzere kitap isteyen öğretmen ve öğrencilere özel yönetmeliğe göre kitap verip, geri alma işini yürütmek;

Madde 40- Kadrolarında kitaplık memuru bulunmayan okullarda bu ödev, öğretmenler kurulunun seçeceği ve müdürün ödevini onaylayacağı öğretmenlerden biri tarafından yapılır. Bu öğretmen, kaybolan kitapları ödemekle yükümlüdür (Milli Eğitim Bakanlığı 1964:17).

1959 yılında "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" hazırlanınca, okul kütüphaneleri "Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği"nde yukarıda belirtilen şekliyle ayrıntıya inilmeden yer almaya devam etmiştir.

Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, temel eğitim okulları ile ortaöğretim kurumlarında okul kütüphanelerinin kurulması ve yönetilmesi için hazırlanmış, yürürlüğe girmiş ve halen de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Önceki bölümlerde ele alınan gelişmeler sonucunda, 1959 yılında Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği yayınlanmıştır.

"Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"ne göre:

Öğrencilerin, fikri gelişmelerine; istidat ve kabiliyetlerine uygun istikametlerde gelişme ve programların ihtiva ettiği konularda şahsi araştırma ve inceleme yapmalarına geniş ölçüde imkanlar hazırlamak ve öğrenimin başlıca dayanağı olmak üzere, bütün orta dereceli okullarda birer "Okul Kütüphanesi" kurulması amaçlanmıştır (Maarif Vekaleti 1959:3).

1959 Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği, okul kütüphanelerinin önemini ve eğitimsel değerini kurallara bağlayamamıştır. 26.8.1976 Tarihinde yeniden "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" hazırlanınca, 1959 Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmıştır.

1976 da hazırlanan Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin amacı şöyle açıklanmıştır:

Öğrencilerin, Türk Milli Eğitiminin genel amaçları çerçevesinde yetişmelerine; fikir ve ruh bakımından olgunlaşmalarına; ilgi, istidat ve kabiliyetlerine uygun doğrultularda gelişmelerine ve programların ihtiva ettiği konularda şahsi araştırma ve inceleme yapmalarına geniş ölçüde imkanlar hazırlamak ve öğretim ve eğitimin başlıca dayanağı olmak üzere bütün temel eğitim ve ortaöğretim okullarında kütüphane çalışmalarını düzenlemektir.

Bu amaçları gerçekleştirmek üzere bütün okullarda birer okul kütüphanesi ve her sınıfta bir sınıf kitaplığı kurulur. Okul Kütüphanelerinde öğretmen kitaplığı adı ile bir bölüm ayrılır. Okul kütüphanelerinin kuruluşunda okulun amacı, derecesi ve özellikleri göz önünde tutulur (Milli Eğitim Bakanlığı 1977:3).

Adı geçen Yönetmeliğe göre; okul kütüphanelerinin yönetiminde yetki ve sorumluluk okul müdürü tarafından müdür yardımcılarında birisine verilir. Müdür, müdür yardımcısı, gerekirse Edebiyat-Türkçe öğretmenlerinden birisi ve kütüphane memuru okul kütüphanesine yönelik görevleri, sorumlulukları derecesinde yapmakla yükümlüdürler. Okul kütüphanesinin geliştirilip zenginleştirilmesi için izlenecek yol şu şekilde açıklanmıştır:

Bakanlıkça gönderilecek kitaplar dışında, okula bu maksat için ayrılmış ödenekten, Okul-Aile Birliği'nin ve Koruma Derneği'nin yardımlarından, öğrenci velilerinin ve öğrencilerin yapacakları bağışlardan yararlanılır.

Amaçlara varılmasına yardım edecek, programların ve ders konularının işlenişinde yardımcı araç

olarak kullanılabilir; öğrencilerin yaş ve seviyelerine uygun, onların fikri, edebi ve ilmi gelişmelerini, zihni ve ahlaki bir formasyon kazanmalarını sağlayıcı nitelikte kitaplar satın alınır. Öğrencilerin satın alma güçlerinin üstünde olup devamlı başvurulması lüzumlu olan ansiklopedi, sözlük, biyografi ve diğer müracaat eserlerinin alınmasına öncelik tanınır (Milli Eğitim Bakanlığı 1977:5).

Eğitim ve öğretim çalışmalarının önemli bir merkezi olarak, okul kütüphanelerinin başlıca çalışmaları şunlardır:

- a- Öğrencilere kitabın ve kitap okumanın yararları, insana neler kazandırdığı anlatılır; okul kütüphanesindeki eserler tanıtılır.
- b- Katalog, ansiklopedi, sözlük ve bibliyografyalardan faydalanma yolları gösterilir; inceleme ve araştırmanın metod ve tekniği, not alma usulleri öğretilir.
- c- Kütüphanelerde, kitapla ilgili konularda konferanslar, münazaralar, sergiler ve benzerleri düzenlenir.
- ç- Öğrencilere ödevler verilerek, geziler düzenlenerek çevredeki özel ve genel kütüphaneler tanıtılır.
- d- Öğrencilerin kitap, dergi ve benzerini edinmelerini teşvik için kitap tanıtma saatleri, kitap piyangoları, kooperatiften yararlanılarak indirimli kitap satışları ve benzeri tertiplenir.
- e- Öğrencilere kitap okuma zevki ve boş zamanlarını kitap okuyarak değerlendirme alışkanlığı kazandırılır.
- f- Öğrencilerin varsa, öğretici filmlerden, plaklardan, diapositiflerden yararlanmaları sağlanır.
- g- Çocuk kitapları ve Kütüphane Haftaları ile ilgili çalışma programları uygulanır (Milli Eğitim Bakanlığı 1977:6).

1976'da Hazırlanan Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde "Sınıf kitaplıkları, kütüphanecilik kolları, kataloglama, sınıflandırma, müracaat hizmeti, okuyucu rehberliği, ödünç verme hizmeti, kütüphanenin revizyonu" başlıkları altında okul kütüphanelerinde yapılması gereken görevler yer almıştır. Yönetmeliğe bilgi kaynaklarının kaydının nasıl yapılacağını; uygulanacak sınıflama sistemini ve katalog fişi örneklerini gösteren "Okul Kütüphaneleri Kılavuzu" eklenmiştir.

"Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin 1., 2. ve 17. Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik" yayınlanmıştır. Burada yapılan değişikliklerle, temel eğitim okulları ve ortaöğretim kurumlarında uygulanan yönetmeliğin kapsamına, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı yüksek okulların kütüphaneleri de dahil edilmiştir (Resmi Gazete 15931: 1-2).

Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği genelgelerle desteklenerek uygulanmaya devam edilmektedir.

IV.6. OKUL KÜTÜPHANELERİ SUBESİ'NİN ÇALIŞMALARI

179 Sayılı "Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname"ye göre; Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgüt yapısı şu şekilde gösterilmektedir:

- 1- Merkez Yönetim Örgütü;
- 2- Taşra Yönetim Örgütü;
 - a- İl örgütü;
 - b- İlçe örgütü;
 - c- Okul örgütü;
- 3- Yurt Dışı Yönetim Örgütü (Resmi Gazete 18251 1. Mükerrer: 127-149).

Merkez Yönetim Örgütü içinde, Ana Hizmet Birimlerinin etkinliklerini daha sağlıklı bir biçimde yerine getirmesinde yardımcı olmak üzere kurulan birimlerden biri de Yayınlar Dairesi Başkanlığı'dır.

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın çeşitli görevleri arasında şunlar da bulunmaktadır:

1- Öğretim kurumlarında kullanılması uygun görülen ders kitapları ile yönetici, öğretmen, Bakanlığın diğer personeli ve öğrenciler için kaynak ve yardımcı olacak eğitim dökümanları ile basılı evrak ve diğer uygun eserleri basmak ve bastırmak;

2- Basılmış kitap ve dökümanlardan uygun görülenleri satın almak ve dağıtmak;

3- Okul kütüphanelerini hizmetleri yönünde desteklemek (Resmi Gazete 18251 1. Mükerrer: 139).

Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Daire Başkanlığı bünyesinde 24.4.1981 tarihinde "Okul Kütüphaneleri Şubesi" kurulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı kapsamında bulunan Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün Kültür Bakanlığı'na devredilmesi üzerine, okul kütüphaneleri alanında boşluk doğması nedeniyle bu değişikliğe gidilmiştir. Okul Kütüphaneleri Şubesi; okullardaki mevcut kütüphanelere işlerlik kazandıracak; kütüphanesi olmayan okullara kütüphane açacak ve kütüphanelerin kütüphanecilik tekniklerine göre düzenlenmesini sağlayacak görevler yüklenmiştir.

Okul kütüphaneleri; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Okul Kütüphaneleri Şubesi tarafından, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği ve Yönetmeliği destekleyici hizmetlerin verilmesine yönelik Genelgeler uyarınca yönetilmektedir.

V. BÖLÜM

ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Türk Milli Eğitim Sistemi; gençliğin, kişisel ilgilerini karşılamak ve derslerini-ödevlerini yapmak için duydukları bilgi gereksinimlerini ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasını etkilemektedir. Bu bölümde, uygulamalar sonucunda mevcut durumun ne olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Örneklem olarak Liselerden, Anadolu Liselerinden, Özel Liselerden ve Fen Lisesinden aldığımız toplam 17 Lisenin okul müdürleri ve kütüphane memurları ile görüşmeler yapılmış; okul kütüphaneleri gözlem yapılarak incelenmiş; öğrencilere anket uygulanmıştır. Elde ettiğimiz bulgular araştırmamızın temelini oluşturmuştur.

Araştırmamızda; önce okul müdürlerinin, daha sonra kütüphane memurlarının uygulamaları, öğrencilerin bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanması için verdikleri hizmetler açısından incelenmiştir.

Ortaöğretimin lise kademesinden araştırmamıza katılan öğrenci gençliğin anket sorularına verdikleri yanıtlar ve onlardan elde edilen bulgular sergilenmeye çalışılmıştır. Yanıtların birbirlerinden anlamlı sayılabilecek kadar farklı (önemli, bağımsız) olup olmadığını araştırmak için Khi Kare Testleri yapılmıştır. Ayrıca birbirleriyle ilgili olabilecek yanıtlar arasındaki ilişki-ilgi-bağlantı korelasyon analizi yapılarak bulunmuştur. Korelasyon katsayıları hesaplanmıştır.

Bu bölümde "betimleme" ve "bibliyometri" yöntemleri uygulanmıştır.

Elde edilen bulgular ilgili grupların görüşlerini ve durumlarını yansıtmaktadır.

V.1. OKUL MÜDÜRLERİNİN UYGULAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR

Okul müdürü bulunduğu okulun yönetiminden sorumludur. Okula ve okul kütüphanesine yönelik tedbirler almaya yetkilidir. Okul müdürünün bulunduğu okula ve okul kütüphanesine ilişkin vereceği bilgi, ortamın tanımlanmasına ve planlama yapılmasına olanak sağlayacaktır.

Araştırmamızda, örnekleme dahil 17 okul müdürünün, okul ve okul kütüphanesiyle ilgili çalışmalarını belirlenmiştir.

Okul müdürlerinin yanıtlarına göre; tüm okullarda öğretime başlanılan yıl, okulda kütüphane kurulmuş ve çalışmaya başlamıştır.

Okul kütüphanelerine yönelik çalışmaların nasıl gerçekleştiği görevli personel, bütçe, yayın sağlama, hizmet verilen okuyucu grubu, kütüphane hizmetleri için ayrılan yer ve okuyucuların-kullanıcıların bilgi gereksinimleri açısından incelenmiştir.

Her okulda, kütüphaneden sorumlu bir kişi vardır. Ancak, kütüphan-e memurları, müdürler tarafından yetersiz bulunmaktadır. Sadece, Üniversite Kütüphanecilik Bölümü mezunu olan, TED Ankara Koleji Vakıf Lisesi okul kütüphanecisinden müdür memnundur.

Okul kütüphanelerine bütçe ayrılmamaktadır. Koruma Derneği, Okul-Aile Birliği ve kurslardan edinilen maddi imkanlar, çok gerektiğinde harcamaların yapılmasına olanak sağlamaktadır. Harcamalar genellikle yayın satın alımına

ayrılmaktadır.

Okulların hepsine Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlar gönderilmektedir. Ancak bunlar yeterli olmamaktadırlar. Öğretmenler ve öğrenciler ödevlerin yapılmasına yönelik yayınların alınmasını istemişlerdir. Fakat hiçbir okulda gereksinim duyulan bilgi kaynakları ve yayınlar öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılayacak ölçüde sağlanamamaktadır. Liselerin koleksiyonları genellikle her konuda yetersiz iken; Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Özel Liselerin koleksiyonları güncel yayınlar ve fen bilim konuları bakımından eksiklikler göstermektedir. Bilgi gereksinimlerini karşılamak için yayın satın alınırken, öğretmenler tarafından komisyonlar oluşturulmakta, özellikle ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerini karşılayacak ansiklopediler seçilmektedir. Kitap kampanyaları düzenlenerek, kişilerin ve araştırma kurumlarının yayınları bağış olarak kabul edilmektedir. Okul müdürleri, öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılayacak düzeyde bilgi kaynaklarına sahip olmadıklarını söylemektedirler.

Tüm okullarda, kütüphaneyi en çok öğrenciler kullanmaktadırlar. Bunu öğretmenler ve başka okullardan gelen öğrenciler izlemektedir.

Kütüphane hizmetleri için ayrılan yer 10 okulda yeterli olurken, 7 okulda yetersizdir. Fiziksel şartların geliştirilmesi tüm okullarda düşünülmektedir. Fakat okullarda, bu masraflar için ayrılacak maddi imkanların olmadığı bildirilmiştir.

Okul müdürleri, okullarında bulunan kütüphanenin gereksinimleri ne ölçüde karşıladığına dair kesin bilgi sahibi değildirler. Okul kütüphanesinde verilen hizmetlerin değerlendirilmesini hiç yapmamışlardır. Sadece, öğrencilerin derslerini-ödevlerini yapmak için kütüphaneye

gereksinim duyduklarını gözlemlemişlerdir. Okul müdürleri, okul kütüphanelerinin yeterli olmadığını bilmekte, okulun gereksinimlerini karşılamaktan uzak, yetersiz hizmetler verdiğini kabul etmektedirler.

Okul müdürleri kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için; kişilerle, kurumlarla ve kütüphanelerle belirli bir program dahilinde işbirliği yapmamaktadırlar. Şimdiye değin 7 okul kütüphanesi çevrenin, velilerin, kurumların desteğini sağlamaya çalışmıştır. Kişilerin ve kurumların kitap bağıışı olmuştur. 10 Okul müdürü çevreden, velilerden, kurumlardan yardım isteseler dahi, yardım alamayacaklarına inanmaktadırlar. Bu nedenle işbirliği yapmaya kalkışmamışlardır.

Okul kütüphanesinin ve çevredeki diğer kütüphanelerin hizmetlerini duyurmak için okulun yayını; varsa dergisi, gazetesi ve benzeri yayınları önemli görevler yüklenmektedirler. Bu amaçla müdürlere, okul yayınlarının olup olmadığı ve burada kütüphane hizmetlerine ne denli yer verdikleri sorulmuştur. Alınan yanıtlara göre okulların hepsinde duvar gazetesi hazırlanmaktadır. Duvar gazetesinde, Kütüphane Haftasına ait kutlamalar ve haberler yer almaktadır. Ancak hiçbirinde okul kütüphanesi ve diğer kütüphanelerin hizmetleri hakkında bilgi verilmemektedir. Sadece, Gazi Anadolu Lisesi'nde duvar gazetesiyle birlikte, gazete de yayınlanmakta; bu yayında kütüphane kullanma ve okuma alışkanlığı yaratmaya yönelik bölümler hazırlanmaktadır.

Değişik aralıklarla, kütüphanelerin verdikleri hizmetler değerlendirilmektedir. Kütüphane memurlarından faaliyet raporu alınmaksızın, okulların genel teftişlerinde; kütüphaneler müfettişlerce ve okul müdürleri tarafından teftiş edilmektedir. Teftişlerde:

- 1- Yasak kitapların bulunup, bulunmadığı;
- 2- Okul kütüphanesinin düzeni;
- 3- Okul kütüphanesinde memur olup olmadığı incelenmektedir.

Araştırmamıza giren 17 okul müdürünün hepsi, okul kütüphanelerinin gelişmesi için çalıştıklarını belirtmişlerdir. Tüm gelişmelerin kendi yönetim sürelerinde olduğunu, kütüphaneyi kurduklarını, kütüphane kurulmuş ise kütüphaneye işlerlik kazandırdıklarını ifade etmişlerdir.

Okul kütüphanelerinin hizmetleri yeterli bulunmamaktadır. Görülen yetersizlikler, okul kütüphanesiyle ilgili isteklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tablo 2 "Okul Müdürlerinin Okul Kütüphanesine Yönelik İsteklerini Göstermektedir. Okul müdürlerinin birden fazla yanıtlarına göre, okul kütüphanelerine ilişkin istekler öncelik sırasıyla ve yanıt sayısıyla Tablo 2'de yer almaktadır. Bu istekler Milli Eğitim Bakanlığı'na bildirilmemektedir. İsteklerin gerçekleşmeyeceği kabul edilmektedir.

V.2. KÜTÜPHANE MEMURLARININ UYGULAMALARINA İLİŞKİN BULGULAR

Kütüphane memurlarının Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği ile belirlenen görevleri; bilgi kaynaklarıyla ilgili tüm işlemlerin yapılması ve okuyucu hizmetlerinin verilmesi ile ilgilidir.

Araştırmamızda; örnekleme giren 17 okulun kütüphanesinde görev yapan kütüphane memurlarından okula, okul kütüphanesine ve uygulamalara yönelik bilgi alınmıştır.

Okullarda, okul kütüphanesinden sorumlu bir kişi bulunmaktadır. 13 Okulun her birinde kütüphanede çalışan

TABLO 2 : Okul Müdürlerinin Okul Kütüphanesine
Yönelik İstekleri

OKUL KÜTÜPHANESİNE YÖNELİK İSTEKLER	YANIT SAYISI (%)
Yeni yayınlar alınmalıdır	17 (100)
Kütüphanenin fiziksel şartları geliştirilmelidir	13 (76.5)
Yetişmiş kütüphane memuru veya kütüphaneci sağlanmalıdır	8 (47)
Mali kaynaklar gereklidir	8 (47)

TABLO 3 : Kütüphane Sorumlularının Eğitim Düzeyleri

EĞİTİM DÜZEYLERİ	OKUL SAYISI (%)
İlkokul mezunu	1 (5.9)
Ortaokul mezunu	3 (17.6)
Lise mezunu	7 (41.2)
Üniversite öğrencisi	3 (17.6)
Öğretmen	2 (11.8)
Üniversite Kütüphanecilik Bölümü mezunu	1 (5.9)
TOPLAM	17 (100)

bir memur vardır. 2 Okulda (Mehmetçik ve Sincan Lisele-
rinde) kütüphanede çalışan memur yoktur. Türkçe
öğretmenleri kütüphanedeki görevleri yüklenmişlerdir. Bir
okulda (Özel Yükseliş Lisesi'nde) 3 kütüphane memuru
çalışmaktadır. Sadece bir okulda (TED Ankara Koleji Vakıf
Lisesi) Üniversite Kütüphanecilik Bölümü mezunu bir
kütüphaneci sorumluluğunda, bir kütüphane memuru ve bir
hizmetli görev yapmaktadır. Okullarda görev yapan
kütüphane memurları, kütüphaneci veya öğretmenler en az
bir yıldır okul kütüphanesinde çalışmaktadırlar. Kütüphane
sorumlularının eğitim düzeyleri Tablo 3'deki gibidir.

12 Kişi kütüphane memuru, 2 kişi hizmetli, 2 kişi
öğretmen, 1 kişi kütüphaneci uzman kadrosunda görev
yapmaktadır. Kütüphane memuru ve hizmetli olarak
çalışanların 8'i okul ayniyat memurluğu, daktilo yazımı,
öğrenci işleri ve sekreterlik görevlerini de
yüklenmektedirler; 6'sı sadece okul kütüphanesinde
görevlidir. 2 Öğretmen okul kütüphanesiyle birlikte
öğretmenlik görevini de yürütmektedir. Kütüphaneci uzman
olarak çalışan kişi, okul kütüphanesinde görev yapmanın
gerektirdiği tüm işlerden sorumludur.

Okul Kütüphaneciliği Hizmet İçi Eğitim Programların-
dan geçen 10 kişi, kütüphane memuru ve biri hizmetli
kadrosundadır. Üniversite Kütüphanecilik Bölümü mezunu bir
kişi dışında kalan 6 kişi kütüphanecilikle ilgili hiçbir
eğitimden geçmemişlerdir. Okul kütüphanesinde çalışanların
hepsi görevlerinden memnundur. Ancak görevlerinde başarılı
olamadıklarını da bilmektedirler.

Öğretmen ve öğrenciler, buldukları okulun kütüpha-
nesine üye olarak kabul edilmektedirler. Bazı kayıtların
tutulmasına karşın, hiçbir okulda haftalık ve aylık
kütüphane kullanımıyla ilgili kesin bilgi edinilememiştir.
Kişisel ilgilere yönelik olarak edebi eserlerin hafta

sonlarında; derslere-ödevlere yönelik olarak da ikinci dönemde ve ödev teslimine yakın tarihlerde kütüphane kullanımının yoğunlaştığı saptanmıştır.

Öğrenciler okul kütüphanesine en fazla ödev yapmak için gelmektedirler. Bunu ders çalışmak ve kişisel ilgilerini karşılamak amacıyla kitap okumak veya ödünç almak izlemektedir. Okul kütüphanelerinin çalışma saatleri, hizmet verilen okulun ders saatlerine paraleldir. Öğlen saatlerinde ve Cumartesi günlerinde de hizmet verilmesi istenmesine rağmen, henüz resmen gerçekleşmemiştir.

Örnekleme giren okul kütüphanelerinin 7'sinde kütüphane olarak ayrılan yer elverişli değildir; karanlık ve soğuktur. Okulların 10'unun kütüphanesi elverişli, aydınlık ve sıcaktır.

Okulların hepsinde, okul kütüphanesi için ayrılan bütçe yoktur. Okul Koruma Derneği, Okul-Aile Birliği ve kurslardan edinilen maddi kaynaklar; öncelikle yayın satın alımı için harcanmaktadır. Bunu ciltleme masrafları izlemektedir.

Yayın seçimi öğretmenler ve okul müdürü tarafından gerçekleştirilmektedir. Sadece Kütüphanecilik Bölümü mezunu olan, TED Ankara Koleji Vakıf Lisesi kütüphanecisi, öğretmen ve öğrencilerin gereksinimleri, istekleri çerçevesinde yayın satın almada yetki sahibidir. Diğer kütüphane memurları, yayın seçiminde hiçbir katkılarının olmadığını bildirmektedirler.

Koleksiyon sayısı ve türlere göre dağılımı Tablo 4 göstermektedir. Okul kütüphanelerinin koleksiyonu düzensiz ve karışıktır. Bu nedenle sayılar yaklaşık olarak, yüzdeler şeklinde belirlenmiştir.

TABLO 4 : Koleksiyon Sayısı ve Türlerine Göre Dağılımı¹

OKUL KÜTÜPHANELERİ	KOLEKSİYON SAYISI	YÜZDE OLARAK TÜRLERE GÖRE DAĞILIM					
		MÜRACAAT ESERİ	KİTAP	EDEBİ ESER, ROMAN	DERGİ	GAZETE	GÖRSEL İŞİTSEL BİLGİ KAYNAĞI
Ankara Lisesi	9000	25	20	50	5	-	-
Gazi Lisesi	6170	30	25	40	5	-	-
Bahçelievler Cumhuriyet Lisesi	6773	25	30	40	5	-	-
Deneme Lisesi	6700	25	24	45	5	-	1
Kurtuluş Lisesi	6527	25	30	40	5	-	-
Mehmetçik Lisesi	2500	30	10	55	5	-	-
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	1500	20	10	60	8	-	2
Kanuni Lisesi	3200	26	30	35	7	-	2
Başkent Lisesi	4048	25	20	50	5	-	-
Sincan Lisesi	3500	25	20	50	5	-	-
Gazi Çiftliği Lisesi	5000	30	15	50	5	-	-
Mustafa Kemal Lisesi	6472	20	35	40	5	-	-
Gazi Anadolu Lisesi	3785	30	30	30	8	-	2
Fen Lisesi	9600	25	35	25	10	5	-
T.E.D. Ankara Koleji Vakıf Lisesi	5040	25	25	40	10	-	-
Özel Yükseliş Lisesi	6334	35	25	35	5	-	-
Özel Tevfik Fikret Lisesi	13000	23	20	30	5	2	20

(1) Bu sayılar Yaklaşık Olarak Belirlenmiştir.

Bilgi kaynaklarının kataloglanması ve sınıflandırılması, bilgiye erişim için şarttır. TED Ankara Koleji Vakıf Lisesi, Fen Lisesi ve Gazi Anadolu Lisesi'nde Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları ve Dewey Onlu Sınıflandırma Sistemi kullanılmaktadır. Bu okullarda, katalog yardımıyla bilgi kaynaklarına erişim mümkündür. Özel Tevfik Fikret Lisesi, Deneme Lisesi ve Mustafa Kemal Lisesi'nde kütüphane memurları kuralları uygulamaksızın, kendi düşünceleri doğrultusunda çalışmaktadırlar. Bilgi kaynaklarına erişim kütüphane memurlarının yardımlarıyla sağlanmaktadır. Geri kalan 11 okul kütüphanesinde, Dewey Onlu Sınıflandırma Sistemine göre genel düzenleme yapılmıştır. Bilgi kaynaklarına erişim için, doğrudan raflara gitmek gerekmektedir.

Okul kütüphanelerinde kurulduğundan bu yana, koleksiyon ayıklama yapılmaksızın hizmete sunulmaktadır. Sadece; Fen Lisesi, Deneme Lisesi ve TED Ankara Koleji Vakıf Lisesi'nde çok eskiyen ve yıpranan kitaplar koleksiyondan çıkarılmıştır.

15 okulun kütüphane memurları, öğrencilere kütüphanelerden nasıl yararlanabileceklerini öğretmemişlerdir. Aranılan kaynakları bulmak suretiyle yardım etmektedirler. Kataloglama ve sınıflama yapılmayan okullarda, kütüphane memurları çoğu kez, aradıklarını kendilerinin de bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Gazi Anadolu Lisesi ve TED Ankara Koleji Vakıf Lisesi'nde öğretmenlerin de yardımıyla, öğrencilere kütüphanenin nasıl kullanılacağı öğretilmiştir. Okul kütüphanesinin düzeni ve kütüphanelerde davranış konularında bilgi verilmiştir.

Öğrencilerin kişisel ilgilerini karşılayacak ve boş zamanlarını değerlendirecek sosyal-kültürel faaliyetler 6 kütüphanede düzenlenmektedir. Belirli aralıklarla ve program dahilinde yapılmamakla birlikte, bu faaliyetler,

konferansları, toplantıları, yarışmaları, sergileri, müzik dinletilerini kapsamaktadır.

Ödev konuları verilirken, okul kütüphanesi incelenmemektedir. Sadece 3 okulda (Özel Tefik Fikret Lisesi, Gazi Çiftliği Lisesi ve TED Ankara Koleji Vakıf Lisesi) öğretmenler ve öğrenciler okul kütüphanesinde bulunan yayınları inceledikten sonra ödev konularını belirlemektedirler. Diğer okullarda bu tür faaliyetler düzenlenmemektedir.

Kütüphane memurları hizmet verdikleri okulun yakınında kütüphane olup, olmadığını bilmemektedirler. Kütüphanelerle işbirliği yapılmamaktadır. Ödevler için gerektiğinde, öğrenciler sırasıyla Milli Kütüphaneye, Üniversite kütüphanesine ve halk kütüphanesine yönlendirilmektedirler. Dışardan gelenlere, okul kütüphanesini kullanma izni verilmektedir. Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için kişilerle, kuruluşlarla ve kütüphanelerle işbirliği yapmak, kütüphane memurlarının sorumluluğunu aşmaktadır. Bu sorumluluk okul müdürüne aittir.

Okul kütüphanelerinin kurulmasını, yönetimini ve hizmet vermesini sağlamak amacıyla hazırlanan "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"nden 8 kütüphane memurunun hiç haberi yoktur. 7 Kütüphane memurunun haberi vardır, ancak çalışmalarında yararlanmamaktadırlar. Deneme Lisesi ve Mustafa Kemal Lisesi'nde, kütüphane memurları bu yönetmeliğe göre düzeni sağlamışlardır.

Kütüphane memurlarının, okul kütüphanesinin kullanımını arttırmak ve bilgiye ulaşımı kolaylaştırmak için planları vardır. Bunlar; yayın alımını, fiziksel düzenlemeyi, teknik işlemlerin yapılmasını, tatil günlerinde de hizmet verilmesini kapsamaktadır. TED Ankara Koleji Vakıf lisesi kütüphanecisinin dışında, kütüphane memurları belirtilen

bu planları yerine getirmeye yetkilerinin olmadığını bilmektedirler.

Genel olarak 12 kütüphane memuru, okul kütüphanesinin verdiği hizmetleri yetersiz olarak değerlendirmişlerdir. Diğerleri hizmetleri yeterli bulmaktadırlar. Hizmetleri yeterli ve yetersiz bulanların hepsi, kütüphanenin kendi kişisel çabalarıyla işlerlik kazandığını ifade etmişlerdir.

V.3. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINA İLİŞKİN BULGULAR

Türk Milli Eğitim Sistemi doğrultusunda, ortaöğretim lise kademesinde gerçekleşen uygulamalar çerçevesinde, öğrenci gençliğin özelliklerinden başlayarak, bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına kadar uzanan mevcut durum burada incelenmektedir.

V.3.1. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Araştırma örneğine 811 (% 54) kız, 689 (% 46) erkek öğrenci girmiştir. Kız öğrencilerin % 48'i fen, % 52'si edebiyat şubesinde; erkek öğrencilerin % 63'ü fen, % 37'si edebiyat şubesinde okumaktadır.

Öğrencilerin ilkokulu nerede bitirdikleri incelendiğinde % 4'ünün köyde, % 6'sının kasabada, % 90'ının şehirde bitirdiği görülmüştür. Ortaokulu bitirme yerleri incelendiğinde % 5'inin kasabada, % 95'inin şehirde bitirdiği görülmüştür. Örneğin büyük çoğunluğu önceki eğitim sürecini Ankara'da geçirmiştir.

Başarı kavramının göreceli bir nitelik taşımasına

karşın, başarının değerlendirilmesinde, öğrencilerin hem kendi durumlarını değerlendirmeleri, hem de karnedeki başarı derecelerini yansıtmaları istenmiştir. Teşekkür ve iftihar derecesi olarak başarı derecesi "çok iyi" olanlar % 9; zayıfı olmayan "iyi" derecede başarılı olanlar % 42, 1-2 zayıfla "orta" düzeyde başarılılar % 41 ve daha fazla zayıfı olup başarı düzeyi "kötü" olanlar % 8'dir.

Khi Kare Testine göre % 5 güven sınırında değerlendirme yapıp, başarı derecesinin şubelere ve cinsiyete göre farklı olup olmadığı sınıanmıştır. Buna göre fen ve edebiyat şubeleri değerlendirildiğinde, fen şubesi daha başarılı bulunmuştur. Başarı derecesi açısından kızlar daha başarılıdır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin genel niteliklerinin tanımlanmasında öğrenci ailelerinin öğrenim düzeyi, maddi durumu ve kütüphane kullanımları önem kazanmaktadır. Annelerin % 6'sı (87 kişi), babaların % 1'i (17 kişi) okur yazar değildir. Annelerin % 6'sı (91 kişi), babaların % 3'ü (36 kişi) okur-yazardır. Annelerin % 41'i (615 kişi), babaların % 25'i (375 kişi) ilkökul mezunudur. Annelerin % 29'u (433 kişi), babaların % 32'si (487 kişi) ortaokul, lise veya dengi okul mezunudur. Annelerin % 18'i (274 kişi), babaların % 39'u (585 kişi) üniversite veya yüksek okul mezunudur.

Öğrenci ailelerinin öğrenim düzeyi yükseldikçe öğrenci başarıları da yükselmektedir.

Öğrencilerden ailelerinin maddi durumunu değerlendirmeleri istenmiştir. Örnekleme giren gençlerin büyük çoğunluğu (% 57'si 852 kişi) ailelerinin maddi durumunu "iyi" olarak belirtmiştir. Buna ailelerini orta halli olarak görenler (% 32, 487 kişi) eklenirse karşımıza % 89 gibi oldukça olumlu bir oran çıkmaktadır. Maddi durumu

"çok iyi" olanlar (% 8, 118 kişi) ve "kötü" olanlar (% 3, 43 kişi) da bulunmaktadır. Burada ekonomik durumun istenmesi, gencin okul ve toplum içinde kendisini karşılaştırmalı olarak nasıl gördüğünü anlatabilmesi içindir. Maddi durumla başarı derecesi arasında 0.21'lik ilgi bulunmuştur.

Ailelerde kütüphanelere giden veya üye olan çok azdır. Annelerin % 3'ü (50 kişi), babaların % 6'sı (84 kişi), kardeşlerin % 37'si (550 kişi) kütüphanelere gitmektedir.

V.3.2. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini genel olarak saptamak için; en yoğun duyulan bilgi gereksinimine 1 vermek üzere, 2'nci ve 3'üncü tercihlerin bildirilmesi istenmiştir. Tercih sırasına göre öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri Tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5 incelendiğinde, en çok 1'inci tercihin "derslerimi-ödevlerimi yapmak için" seçeneğine yapıldığı, fakat 1'den 3'e kadar tercihlerin genel olarak değerlendirilmesi sonucu "merak ettiklerimi öğrenmek ve kendimi yetiştirmek için" seçeneğinin başta geldiği görülmektedir. Bunları "boş zamanlarımı değerlendirmek, eğlenmek ve dinlenmek için", "güncel haber almak için", "çeşitli sorunlarımı çözmek için" seçenekleri izlemektedir.

Bilgi gereksinimlerinin, devam edilen okul ile ilgisi 0.37 olarak bulunmuştur. % 5 Güven sınırında yapılan Khi Kare Testlerinin sonuçlarına göre Tablo 5'de sırasıyla gösterilen bilgi gereksinimleri; fen ve edebiyat şubelerinde, kız ve erkek öğrenciler arasında, derslerde başarı

TABLO 5 : Öğrenci Gençliğin Bilgi Gereksinimleri

ÖNEM SIRASI	BİLGİ GEREKSİNİMLERİ	1. DERECE TERCİH (%)	2. DERECE TERCİH (%)	3. DERECE TERCİH (%)
1	Merak ettiklerimi öğrenmek ve kendimi yetiştirmek için	531 (35.4)	561 (37.4)	208 (13.9)
2	Derslerimi - Ödevlerimi yapmak için	717 (47.8)	235 (15.7)	204 (13.6)
3	Boş zamanlarımı değerlendirmek, eğlenmek ve dinlenmek için	97 (6.5)	242 (16.1)	302 (20.1)
4	Güncel haber almak için	85 (5.7)	211 (14.1)	363 (24.2)
5	Çeşitli sorunlarımı çözmek için	58 (3.8)	251 (16.7)	333 (22.2)
6	Bilgi gereksinimi duymuyorum	12 (0.8)	-	-
	Cevapsız	-	-	90 (6)
	TOPLAM	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)

derecesi farklı olan gruplarda ve değişik ekonomik seviyelerden gelen öğrenciler arasında önemli bir farklılık göstermemektedir. Kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için bilgi gereksinimlerinin incelenmesi, öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini ayrıntılarıyla ortaya çıkaracaktır.

V.3.2.1. KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

Öğrenci gençlik kişisel ilgilerini karşılamak amacıyla bilgi gereksinimleri duymaktadır.

Günümüzde modern teknolojilerin sağladığı yoğun iletişim, ilgilerde nicelik ve nitelik yönünden değişikliklere yol açmaktadır. Çevredeki her durum, olay ve obje kişileri farklı yönlerden etkilemektedir.

Öğrenci gençliğin geniş bir alana yayılan çok ve çeşitli ilgilerini ortaya çıkarmak amacıyla soru yöneltilmiştir. En çok ilgi çeken konuya 1 vermek üzere 5'e kadar tercih yapılması beklenen bu soruya alınan yanıtların sayı olarak dağılımı Tablo 6'da ve yüzde olarak dağılımı Tablo 6.1'de yer almıştır.

Öğrenci gençliğin en çok ilgilerini çeken konulara cinsiyet açısından bakıldığında kızlar ve erkekler arasında farklılık görülmektedir. Kızların en çok ilgi duydukları konular: 1- Sanat (Müzik, resim, sinema, tiyatro ile ilgilenme), 2- Edebiyat (Şiir, roman ve benzerini okuma ve yazma), 3- Eğlence, 4- Güncel olaylar 5- Gençlik sorunları şeklinde sıralanmaktadır. Erkeklerin en çok ilgi duydukları konular sırasıyla: 1- Spor, 2- Eğlence, 3- Cinsel bilgiler, 4- Güncel olaylar, 5- Fen bilim, teknoloji, bilgisayarlar, uzay çalışmalarıdır. Kız

TABLO 6 : Öğrenci Gençliğin En Çok İlgisini Çeken Konular

ÖNEM SIRASI	İLGİ DUYULAN KONULAR	1. DERECE TERCİH		2. DERECE TERCİH		3. DERECE TERCİH		4. DERECE TERCİH		5. DERECE TERCİH	
		KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.
1	Spor	279		189		142		98		86	
		67	212	62	127	42	100	45	53	49	37
2	Sanat (Müzik, Resim, Sinema, Tiyatro ile ilgilenme)	240		165		93		91		76	
		180	60	119	46	59	34	67	24	42	34
3	Eğlence	113		161		159		188		207	
		71	42	76	85	93	66	107	81	117	90
4	Güncel Olaylar	83		133		208		167		110	
		59	24	83	50	115	93	88	79	59	51
5	Edebiyat (Şiir, Roman vb. okuma veya yazma)	177		95		79		66		60	
		142	35	80	15	59	20	44	22	33	27
6	Gençlik Sorunları	94		123		107		106		93	
		75	19	89	34	88	19	71	35	60	33
7	Fen Bilim, Teknoloji, Bilgisayarlar, Uzay Çalışmaları	98		81		80		68		67	
		39	59	25	56	38	42	26	42	31	36
8	Cinsel Bilgiler	71		62		87		102		137	
		13	58	19	43	29	58	29	73	55	82
9	Derslerle İlgili Konular	61		46		64		125		132	
		40	21	30	16	33	31	63	62	68	64
10	Doğa, Bitkiler, Hayvanlar Alemi	38		72		88		112		83	
		24	14	40	32	50	38	65	47	44	39
11	Sosyal Konular, Çalışma Hayatı, Ekonomi	68		64		68		60		62	
		32	36	42	22	37	31	37	23	34	28
12	Araştırmalar, Yenilikler, Buluşlar	29		76		84		77		97	
		19	10	36	40	39	45	34	43	49	48
13	Askerlik, Havacılık, Denizcilik	53		67		64		53		37	
		16	37	14	53	16	48	-	53	12	25
14	Din	60		42		48		32		27	
		12	48	17	25	20	28	18	14	10	17
15	Psikoloji, Felsefe, Tarih	36		50		52		49		27	
		22	14	32	18	39	13	35	14	27	-
16	Ülkeler, Coğrafya, Turizm	-		43		46		53		37	
		-	-	17	26	25	21	25	28	23	14
17	Ev İşleri, El İşleri, Moda	-		31		31		53		53	
		-	-	31	-	31	-	53	-	53	-
	Cevapsız	-		-		-		-		109	
										59	50
TOPLAM		1500		1500		1500		1500		1500	

TABLO 6.1 : Öğrenci Gençliğin En Çok İlgisini Çeken Konuların Yüzde Olarak Dağılımı

ÖNEM SIRASI	İLGİ DUYULAN KONULAR	1. DERECE TERCİH		2. DERECE TERCİH		3. DERECE TERCİH		4. DERECE TERCİH		5. DERECE TERCİH	
		KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.
1	Spor	18.6		12.6		9.5		6.6		5.7	
		4.4	14.2	4.1	8.5	2.8	6.7	3	3.6	3.2	2.5
2	Sanat (Müzik, Resim, Sinema, Tiyatro ile ilgilenme)	16		11		6.2		6.1		5.1	
		12	4	7.9	3.1	3.9	2.3	4.5	1.6	2.8	2.3
3	Eğlence	7.5		10.7		10.6		12.6		13.8	
		4.7	2.8	5.1	5.6	6.2	4.4	7.1	5.5	7.8	6
4	Güncel Olaylar	5.6		8.9		13.9		11.1		7.3	
		4	1.6	5.6	3.3	7.7	6.2	5.8	5.3	3.8	3.5
5	Edebiyat (Şiir, Roman vb. okuma veya yazma)	11.8		6.3		5.3		4.4		4	
		9.5	2.3	5.3	1	4	1.3	3	1.4	2.2	1.8
6	Gençlik Sorunları	6.3		8.2		7.1		7.1		6.2	
		5	1.3	5.9	2.3	5.8	1.3	4.8	2.3	4	2.2
7	Fen Bilim, Teknoloji, Bilgisayarlar, Uzay Çalışmaları	6.6		5.4		5.3		4.5		4.5	
		2.6	4	1.7	3.7	2.5	2.8	1.7	2.8	2	2.5
8	Cinsel Bilgiler	4.8		4.1		5.8		6.8		9.1	
		0.9	3.9	1.2	2.9	1.9	3.9	1.9	4.9	3.6	5.5
9	Derslerle İlgili Konular	4		3		4.3		8.3		8.8	
		2.6	1.4	2	1	2.2	2.1	4.2	4.1	4.5	4.3
10	Doğa, Bitkiler, Hayvanlar Alemi	2.5		4.8		5.9		7.5		5.5	
		1.6	0.9	2.7	2.1	3.4	2.5	4.4	3.1	2.8	2.7
11	Sosyal Konular, Çalışma Hayatı, Ekonomi	4.5		4.3		4.5		4		4.1	
		2.1	2.4	2.8	1.5	2.4	2.1	2.5	1.5	2.1	2
12	Araştırmalar, Yenilikler, Buluşlar	1.9		5.1		5.6		5.1		6.5	
		1.2	0.7	2.4	2.7	2.6	3	2.3	2.8	3.3	3.2
13	Askerlik, Havacılık, Denizcilik	3.5		4.5		4.3		3.5		2.5	
		1.1	2.4	0.9	3.6	1	3.3	-	3.5	0.8	1.7
14	Din	4		2.8		3.2		2.1		1.8	
		0.8	3.2	1.1	1.7	1.3	1.9	1.2	0.9	0.6	1.2
15	Psikoloji, Felsefe, Tarih	2.4		3.3		3.4		3.3		1.8	
		1.5	0.9	2.1	1.2	2.6	0.8	2.4	0.9	1.8	-
16	Ülkeler, Coğrafya, Turizm	-		2.9		3		3.5		2.5	
		-	-	1.1	1.8	1.6	1.4	1.7	1.8	1.5	1
17	Ev İşleri, El İşleri, Moda	-		2.1		2.1		3.5		3.5	
		-	-	2.1	-	2.1	-	3.5	-	3.5	-
	Cevapsız	-		-		-		-		7.3	
		-	-	-	-	-	-	-	-	3.9	3.4
T O P L A M		100		100		100		100		100	
		54	46	54	46	54	46	54	46	54	46

ve erkekler arasındaki ilgilerdeki farklılık % 5 güven sınırında yapılan Khi Kare Testinde de ortaya çıkmıştır. ilgi duyulan konuların cinsiyetle bağlantısı 0.43'dür. Cinsiyete göre yanıtların sayı olarak dağılımını da Tablo 6 ve yüzde olarak dağılımında Tablo 6.1 vermektedir.

ilgi duyulan konulara, devam edilen okulların etkisi 0.47 olarak hesaplanmıştır.

Okul türleri açısından ilgiler incelendiğinde, Fen Lisesi'nde "Fen bilim, teknoloji, bilgisayarlar, uzay çalışmaları" ve "Araştırmalar, yenilikler, buluşlar"a daha yoğun ilgi gözlenmiştir. Ayrıca Anadolu Lisesi, Fen Lisesi ve Özel Liseler gruplarında ilgilerin çok çeşitli alanlara yayıldığı ortaya çıkmıştır.

Fen ve Edebiyat şubelerinde okuyan öğrencilerin ilgileri karşılaştırmalı olarak incelendiğinde ve % 5 güven sınırında Khi Kare Testi yapıldığında farklılık görülmektedir. Bu farklılık fen şubesindeki öğrencilerin fen konularına, edebiyat şubesindeki öğrencilerin de sosyal ve edebiyat konularına daha çok ilgi duymalarından kaynaklanmaktadır.

Daha önceki eğitimlerin geçtiği yerler, derslerdeki başarı dereceleri, ailelerin öğrenim derecesi ve maddi durumu ilgi duyulan konuları etkilemektedir. Ancak Tablo 6'dan ve Tablo 6.1.'den farklı bir durum ortaya çıkmamaktadır.

Gençlerin bu dönemdeki ilgileri, yetişkinlik çağı ilgilerinin temelini oluşturmaktadır.

V.3.2.1.1. BOŞ ZAMAN UĞRAŞILARI

öğrenci gençler eğitimlerine, sosyal hayatlarına ve ailelerine yönelik görevlerini yerine getirdikten sonra; istekleri doğrultusunda dinlenmeye, eğlenmeye, topluma katılmaya, bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik boş zaman uğraşlarına katılmaktadırlar.

Boş zaman uğraşlarıyla ilgili olarak yöneltilen soruda, en çok yapılan uğraşıya 1 vermek üzere 5'e kadar tercihde bulunulması istenmiştir. Alınan yanıtlara göre, öğrenci gençliğin boş zaman uğraşları: Öğrenci sayısı olarak Tablo 7'de ve yüzde olarak Tablo 7.1'de gösterilmiştir.

Konuya cinsiyet açısından bakıldığında, kızlarda ve erkeklerde "Müzik dinlemek" birinci sırayı almaktadır. Erkeklerde ikinci sırada yer alan "Spor" etkinlikleri, kızlarda sekizinci sıraya düşmektedir. Kızların ikinci tercihleri olan "Kitap, dergi, gazete okumak" erkeklerin beşinci tercihidir. Kızların ve erkeklerin üçüncü tercihleri "Arkadaşlarla toplanmak, sohbet etmek, sokakta dolaşmak"; dördüncü tercihleri "Televizyon izlemek, radyo dinlemek"tir. "Sinemaya, tiyatroya, konsere gitmek" kızların beşinci tercihidir. % 5 Güven sınırında yapılan Khi Kare Testine göre, çeşitli boş zaman uğraşlarına katılım oranları farklıdır. Boş zaman uğraşlarına katılımın, kişisel ilgilerle ilişkisi 0.67'dir.

Bu soru okullar ve okul türleri açısından incelenmiştir. Okulların boş zaman uğraşlarına etkisi 0.43 olarak bulunmuştur. Tablo 7 ve Tablo 7.1 ile uyumlu olmakla birlikte, "Kitap, dergi, gazete okumak" en fazla Fen Lisesi'nde yoğunlaşmakta olup, birinci tercihe kadar yükselmektedir.

TABLO 7 : Öğrenci Gençliğin En Çok Yaptıkları Boş Zaman Uğraşmaları

ÖNEM SIR.	BOŞ ZAMAN UĞRAŞILARI	1. DERECE TERCİH		2. DERECE TERCİH		3. DERECE TERCİH		4. DERECE TERCİH		5. DERECE TERCİH	
		KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.
1	Müzik dinlerim	503		409		206		118		101	
		319	184	239	170	103	103	60	58	44	57
2	Arkadaşlarla toplanır, sohbet eder, sokakta dolaşırız	183		253		268		264		155	
		79	104	122	131	147	121	131	133	86	69
3	Kitap, dergi , gazete okurum	312		201		180		156		146	
		206	106	143	58	109	71	76	80	76	70
4	Televizyon izler, radyo dinlerim	111		201		215		294		227	
		59	52	86	115	113	102	163	131	122	105
5	Spor yapar, spor faaliyetlerini izlerim	191		133		183		167		106	
		23	168	30	103	57	126	73	94	65	41
6	Sinemaya , tiyatroya,konsere giderim	37		121		191		192		175	
		23	14	71	50	114	77	99	93	86	89
7	Derslerle ilgili kurslara gider , ders çalışırım	80		51		96		145		150	
		48	32	30	21	46	50	90	55	96	54
8	El ve ev işleri ile uğraşırım	25		40		76		89		74	
		25	-	40	-	76	-	77	12	62	12
9	Şiir,öykü yazarım	21		59		67		40		36	
		21	-	48	11	45	22	27	13	21	15
10	Dans, resim gibi ilgi alanlarıma yönelik kurslara giderim	20		21		18		24		60	
		20	-	-	21	18	-	10	14	27	33
11	Diğer	17		11		-		11		61	
		-	17	-	11	-	-	-	11	27	34
12	Belirli birşey yapmam	-		-		-		-		38	
		-	-	-	-	-	-	-	-	23	15
	Cevapsız	-		-		-		-		171	
		-	-	-	-	-	-	-	-	76	95
	TOPLAM	1500		1500		1500		1500		1500	

TABLO 7.1 : Öğrenci Gençliğin En Çok Yaptıkları Boş Zaman
Uğraşılarının Yüzde Olarak Dağılımı

ÖNEM SIR.	BOŞ ZAMAN UĞRAŞILARI	1. DEREÇE TERCİH		2. DEREÇE TERCİH		3. DEREÇE TERCİH		4. DEREÇE TERCİH		5. DEREÇE TERCİH	
		KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.
1	Müzik dinlerim	33.6		27.3		13.8		7.9		6.8	
		21.2	12.4	16	11.3	6.9	6.9	4	3.9	3	3.8
2	Arkadaşlarla toplanır, sohbet eder, sokakta dolaşırız	12.2		16.9		17.9		17.6		10.4	
		5.1	7.1	8.1	8.8	9.7	8.2	8.7	8.9	5.8	4.6
3	Kitap, dergi , gazete okurum	20.8		13.4		12		10.4		9.8	
		13.6	7.2	9.6	3.8	7.1	4.9	5.1	5.3	5.1	4.7
4	Televizyon izler, radyo dinlerim	7.4		13.4		14.3		19.6		15.1	
		3.8	3.6	5.7	7.7	7.4	6.9	10.9	8.7	8.1	7
5	Spor yapar, spor faaliyetlerini izlerim	12.7		8.9		12.2		11.2		7.1	
		1.4	11.3	2	6.9	3.6	8.6	4.9	6.3	4.3	2.8
6	Sinemaya , tiyatroya,konsere giderim	2.5		8.1		12.7		12.8		11.6	
		1.4	1.1	4.8	3.3	7.4	5.3	6.6	6.2	5.7	5.9
7	Derslerle ilgili kurslara gider , ders çalışırım	5.3		3.4		6.4		9.7		10	
		3.1	2.2	2	1.4	2.9	3.5	6.1	3.6	6.4	3.6
8	El ve ev işleri ile uğraşırım	1.7		2.6		5.1		5.9		4.9	
		1.7	-	2.6	-	5.1	-	5.2	0.7	4.1	0.8
9	Şiir,öykü yazarım	1.4		3.9		4.4		2.6		2.4	
		1.4	-	3.2	0.7	2.7	1.7	1.8	0.8	1.4	1
10	Dans, resim gibi ilgi alanlarıma yönelik kurslara giderim	1.3		1.4		1.2		1.6		4	
		1.3	-	-	1.4	1.2	-	0.7	0.9	1.8	2.2
11	Diğer	1.1		0.7		-		0.7		4	
		-	1.1	-	0.7	-	-	-	0.7	1.8	2.2
12	Belirli birşey yapmam	-		-		-		-		2.5	
		-	-	-	-	-	-	-	-	1.5	1
	Cevapsız	-		-		-		-		11.4	
		-	-	-	-	-	-	-	-	5	6.4
	TOPLAM	100		100		100		100		100	
		54	46	54	46	54	46	54	46	54	46

Aynı veriler bölgeler, fen ve edebiyat şubeleri, önceki eğitimlerin geçtiği yerler, başarı dereceleri ve maddi düzeyler açısından irdelendiğinde Tablo 7'de ve Tablo 7.1'de sergilenen bulguları destekleyen sonuçlar alınmıştır.

Boş zaman uğraşlarında, okuma etkinlikleri de yer almaktadır. Bu çerçevede, tercih edilen konular araştırılacaktır.

V.3.2.1.2. OKUMA ETKİNLİKLERİ

Okuma, sadece boş zaman uğraşısı olarak değil, aynı zamanda bilgi edinme faaliyeti olarak düşünülmelidir. Gereksinim duyulan bilgi, her zaman bilgiyi üretenden elde edilmeyebilir. Çevre, yeterince yardımcı olmayabilir. Bu durumda en gerekli yardım kitaplardan, dergilerden, gazetelerden, ansiklopedilerden, sözlüklerden ve benzeri bilgi kaynaklarından sağlanır.

Boş zaman uğraşları sıralandığında (Bakınız:Tablo 7 ve Tablo 7.1) "Kitap, dergi, gazete okumak" üçüncü sırada yer almaktadır. Öğrenci gençliğin en çok ilgisini çeken, bilgi gereksinimleri duydukları ve okuduklarında tercih ettikleri konular Tablo 6'da ve Tablo 6.1'de görülmektedir. Okuma etkinliklerinde en çok tercih edilen edebi türlerden biri "romanlar"dır. Öğrenci gençliğe "Hangi konularda roman okumayı tercih edersiniz?" sorusu yöneltip, en çok ilgilerini çeken beş konuyu 1'den 5'e kadar sıralamaları istendiğinde, alınan yanıtların dağılımı: Öğrenci sayısı olarak Tablo 8'de, yüzde olarak Tablo 8.1'de gösterilmektedir.

En çok ilgi çeken konularla, tercih edilen roman konuları arasında 0.57 olarak hesaplanan bağlantı vardır.

TABLO 8 : Öğrenci Gençliğin Okumayı Tercih Ettikleri Roman Konuları

ÖNEM SIR.	ROMAN KONULARI	1. DERECE TERCİH		2. DERECE TERCİH		3. DERECE TERCİH		4. DERECE TERCİH		5. DERECE TERCİH	
		KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.
1	Esrarengiz konular macera	411		349		202		123		82	
		249	162	200	149	117	85	62	61	46	36
2	Güldürü, mizah	249		326		348		180		91	
		118	131	171	155	202	146	107	73	62	29
3	Bilim kurgu	172		155		143		136		117	
		59	113	71	84	68	75	71	65	71	46
4	Duygusal aşk romanları	207		98		110		126		114	
		150	57	67	31	84	26	84	42	73	41
5	Gençlik sorunları	121		146		149		152		154	
		94	27	116	30	108	41	107	45	89	65
6	Çizgi roman	77		97		109		175		143	
		33	44	37	60	45	64	77	98	64	79
7	Tarih, kahramanlık halk hikayeleri	50		99		110		118		122	
		21	29	45	54	42	68	43	75	64	58
8	Ünlü kişilerin hayatını anlatan biyografiler	61		66		82		104		131	
		42	19	40	26	47	35	69	35	78	53
9	Dini konular	65		47		71		82		80	
		20	45	20	27	25	46	44	38	38	42
10	Doğa ve hayvanlar alemi	23		52		86		114		123	
		11	12	26	26	41	45	60	54	54	69
	Roman okumak istemeyen	64		-		-		-		-	
		16	48	-	-	-	-	-	-	-	-
	Cevapsız	-		65		90		190		343	
		-	-	18	47	32	58	87	103	172	171
	TOPLAM	1500		1500		1500		1500		1500	

TABLO 8.1 : Öğrenci Gençliğin Okumayı Tercih Ettikleri
Roman Konularının Yüzde Olarak Dağılımı

ÖNEM SIR.	ROMAN KONULARI	1. DERECE TERCİH		2. DERECE TERCİH		3. DERECE TERCİH		4. DERECE TERCİH		5. DERECE TERCİH	
		KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.	KIZ	ERK.
1	Esrarengiz konular, macera	27.4		23.3		13.5		8.2		5.5	
		16.6	10.8	13.4	9.9	7.8	5.7	4.1	4.1	3.1	2.4
2	Güldürü, mizah	16.6		21.8		23.2		12		6.1	
		7.8	8.8	11.4	10.4	13.4	9.8	7.1	4.9	4.1	2
3	Bilim kurgu	11.5		10.3		9.6		9.1		7.8	
		3.9	7.6	4.7	5.6	4.6	5	4.8	4.3	4.7	3.1
4	Duygusal , aşk romanları	13.8		6.5		7.3		8.4		7.6	
		10	3.8	4.4	2.1	5.6	1.7	5.6	2.8	4.9	2.7
5	Gençlik sorunları	8.1		9.7		9.9		10.1		10.3	
		6.3	1.8	7.7	2	7.2	2.7	7.1	3	6	4.3
6	Çizgi roman	5.2		6.5		7.3		11.7		9.6	
		2.2	3	2.5	4	3	4.3	5.1	6.6	4.3	5.3
7	Tarih,kahramanlık, halk hikayeleri	3.3		6.6		7.3		7.9		8.1	
		1.4	1.9	3	3.6	2.8	4.5	2.9	5	4.2	3.9
8	Ünlü kişilerin hayatını anlatan biyografiler	4.1		4.4		5.5		6.9		8.7	
		2.8	1.3	2.7	1.7	3.1	2.4	4.6	2.3	5.2	3.5
9	Dini konular	4.3		3.1		4.7		5.5		5.3	
		1.3	3	1.3	1.8	1.7	3	2.9	2.6	2.5	2.8
10	Doğa ve hayvanlar alemi	1.5		3.5		5.7		7.6		8.2	
		0.7	0.8	1.7	1.8	2.7	3	4	3.6	3.6	4.6
	Roman okumak istemeyen	4.2		-		-		-		-	
		1	3.2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Cevapsız	-		4.3		6		12.6		22.8	
		-	-	1.2	3.1	2.1	3.9	5.8	6.8	11.4	11.4
	TOPLAM	100		100		100		100		100	
		54	46	54	46	54	46	54	46	54	46

Roman okumak için, en çok tercih edilen konular cinsiyet değişkeni ölçüt alınarak incelendiğinde ve % 5 güven sınırında Khi Kare Testi yapıldığında Tablo 8'de ve Tablo 8.1'de farklılık ortaya çıkmaktadır. Kızların en çok tercih ettikleri roman konuları sırasıyla: 1- Esrarengiz konular, macera, 2- Güldürü, mizah, 3- Gençlik sorunları, 4- Duygusal aşk romanları, 5- Bilim kurgu'dur. Erkeklerin tercihleri: 1- Güldürü, mizah, 2- Esrarengiz konular, macera, 3- Bilim kurgu, 4- Çizgi roman, 5- Tarih, kahramanlık, halk hikayeleri şeklinde sıralanmaktadır. Tercih edilen roman konularına cinsiyetin etkisi 0.41 olarak bulunmuştur.

Tablo 8'e ve Tablo 8.1'e göre gençlerin büyük çoğunluğu tercih ettikleri konularda roman okumayı istemekte veya okumaktadırlar. Roman okumayı istemeyen ve hiçbir tercihde bulunmayanların oranı % 4.2 (64 kişi) dir. Roman konusunda ikinci tercihleri olmayanlar % 4.3 (65 kişi), üçüncü tercihleri olmayanlar % 6 (90 kişi), dördüncü tercihleri olmayanlar % 12.6 (190 kişi), beşinci tercihleri olmayanlar % 22.8 (343 kişi)'dir.

Khi Kare Testi yardımıyla yapılan önem kontrolü ve korelasyon katsayısı hesaplamaları ile çeşitli konularda roman okumanın bazı değişkenlerden etkilendiği ve aralarında bağlantı kurabileceği ortaya çıkmıştır. Buna göre bulunulan çevre 0.30; okul türü 0.24; okul 0.40; şube 0.19; başarı derecesi 0.19; ailenin maddi durumu 0.22 oranlarında okuma etkinliğiyle bağlantılıdır.

V.3.2.2. DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin başarıya ulaşmasını sağlayan temel unsurlardan biri de, öğrencilerin yetenekleri, ilgileri ve öğrenme düzeyleri doğrultusunda

duydıkları "bilgi gereksinimlerinin" karşılanabilmesidir. Öğrenciler öğrenim gördükleri lisenin türüne ve buldukları fen veya edebiyat şubesine göre değişen dersler görmektedirler. Öğrencilerin derslerin hepsine karşı aynı ilgiyi gösterdikleri ve başarı kazandıkları söylenemez. Bazı derslere daha çok ilgi duyulmakta, daha yüksek başarı gösterilmekte veya başarısız olunmaktadır.

Öğretim programında okutulan derslere göre; öğrencilerden en başarılı ve başarısız oldukları derslerle, en çok sevdikleri dersleri ayrı ayrı belirtmeleri istenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre fen derslerinden daha çok fen şubeleri başarılı olurken; sosyal bilgiler ve edebiyat derslerinden edebiyat şubeleri başarılı olmaktadır. Fen dersleri fen şubesi öğrencilerinden % 32'sinin (256 kişi) en başarılı dersleri olurken; edebiyat şubesinden % 6'sının (44 kişi) en başarılı dersleridir. Buna karşın edebiyat şubesinde sosyal ve edebiyat dersleri öğrencilerin % 54'ünün (354 kişi) en başarılı dersleridir; fen şubesinde bu oran % 29 (241 kişi) olmaktadır. Yabancı dil, din ve ahlak dersleri açısından şubeler arasında önemli bir başarı farkı yoktur. Beden eğitimi, müzik ve resim dersleri ise her iki şube tarafından en başarılı dersler arasında gösterilmektedirler.

En başarısız olunan ders grubu fen şubesi için sosyal ve edebiyat dersleri (% 31, 249 kişi) olurken; edebiyat şubesi için fen dersleri (% 59, 394 kişi) dir.

Derslerdeki başarının şubelerle olan ilişkisi 0.32'dir. En çok ilgi çeken konuların derslerdeki başarıyla bağlantısı 0.46'dır. % 5 Güven sınırında yapılan Khi Kare Testleriyle bu değerler önemli bulunmuştur.

Öğrencilerin en sevdikleri derse ilişkin başarı durumlarını görmek amacıyla değerlendirme yapılmıştır.

Tablo 9 en sevilen derslerin en başarılı derslerle ilişkisini göstermektedir. Buna göre öğrencilerin, en çok ilgi duydukları ve sevdikleri derslerde başarılı oldukları anlaşılmaktadır. En sevilen derslerin, en başarılı derslerle ilişkisi 0.66 olarak hesaplanmıştır.

Veriler şubelere göre değerlendirildiğinde, en sevilen derslerin şubelerle ilişkisi 0.43 bulunmuştur. % 5 Güven sınırında yapılan Khi Kare Testinde fen ve edebiyat şubelerinin en sevdikleri derslerin birbirlerinden anlamlı şekilde farklı oldukları görülmüştür. Matematik dersini seven 277 öğrencinin 238'i fen, 39'u edebiyat şubesindedir. Türk Dili ve Edebiyatı Dersini seven 259 öğrencinin 173'ü edebiyat, 86'sı fen şubesindedir. Fen şubesinde, fen dersleri; edebiyat şubesinde, edebiyat ve sosyal dersleri daha çok sevilmiştir.

Yabancı dil ve beden eğitimi derslerini seven öğrencilerin, şubelere göre dağılımında benzerlik vardır. Yabancı dili en sevdiği ders olarak belirten 153 öğrencinin 80'i fen, 73'ü edebiyat şubesindedir. En çok beden eğitimi dersini seven 227 öğrencinin 115'i fen, 112'si edebiyat şubesindedir.

Konuya cinsiyet açısından bakıldığında, en büyük fark Türk Dili ve Edebiyatı ile beden eğitimi derslerinde görülmektedir. Türk dili ve Edebiyatı dersini seven 259 öğrencinin 167'si kız, 92'si erkektir. Beden eğitimi dersini seven 227 öğrencinin 84'ü kız, 143'ü erkektir. En sevilen dersin cinsiyetli ilgisi 0.31 olarak hesaplanmıştır.

En sevilen dersler, en çok ilgi çeken konularla bağlantılıdır. Söz konusu iki değişken arasında 0.61 olarak hesaplanan ilişki bulunmuştur.

TABLO 9 : En Sevilen Derslerin , En Başarılı Derslerle İlişkisi

EN SEVİLEN DERSLER	EN BAŞARILI OLUNAN DERSLER						TOPLAM (%)
	FEN BİLİMLER	SOSYAL BİLİMLER	EDEBİYAT	YABANCI DİL	DİN VE AHLAK	BEDEN EĞİTİMİ, MUZİK, RESİM	
Türk Dili ve Edebiyatı	13	53	105	18	17	53	259 (17.3)
Psikoloji	-	34	20	12	-	20	86 (5.7)
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	-	10	-	-	24	-	34 (2.3)
Tarih	-	47	10	-	-	13	70 (4.6)
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	16	-	-	-	11	27 (1.8)
Sanat Tarihi	-	10	13	-	-	-	23 (1.5)
Coğrafya	-	23	-	11	-	10	44 (2.9)
Milli Güvenlik Bilgisi	-	-	-	-	-	17	17 (1.3)
Matematik	142	46	10	20	17	42	277 (18.5)
Biyoloji	10	12	-	10	-	-	32 (2.1)
Fizik	45	12	-	12	-	12	81 (5.4)
Kimya	28	15	12	-	-	10	65 (4.3)
Yabancı Dil	16	16	10	84	-	27	153 (10.2)
Beden Eğitimi	26	63	28	10	12	88	227 (15.1)
Resim	10	-	-	-	-	24	34 (2.3)
Müzik	10	15	15	-	-	31	71 (4.7)
TOPLAM (%)	300 (20)	372 (24.8)	223 (14.8)	177 (11.8)	70 (4.7)	358 (23.9)	1500 (100)

Eğitim ve öğretim sürecinde yer alan faaliyetlerden biri de ödevdir. Öğrencilerin ödevlerini kendi kendilerine veya grup halinde severek yapmaları, onlarda çalışma ve başarma istek ve heyecanı yaratması bakımından önem taşımaktadır. 8 Kasım 1989 tarihli ve 20336 sayılı "Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik" gereği; her öğrenci, bulunduğu sınıfta, belirlenecek bir konuda öğretim yılı boyunca bir ödev hazırlamak zorundadır. Öğretim yılı başında yapılan zümre öğretmenleri toplantısında; öğrencilerin bilgi gereksinimleri, yetenekleri, okul, aile, çevre ve benzeri imkanları göz önünde bulundurularak ödev konuları belirlenmektedir. Öğrenciler tercih sırasına göre ödev yapmak istedikleri beş ders adını sınıf öğretmenlerine bildirmektedirler. Bu istekler ilgili müdür yardımcısının başkanlığında toplanan sınıf öğretmenleri kurulunda, tercih sırası da dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

Araştırmamızda öğrenciler, ödev konusu seçerken dikkat ettikleri unsurları belirtmişlerdir. Elde edilen verilerle Tablo 10 hazırlanmıştır. Tablo 10 derslere göre ödev konusu seçilirken dikkat edilen unsurları göstermektedir.

Ödev konuları derslerin özelliklerine göre belirlenmektedir. Genellikle tüm dersler için araştırma, inceleme ödevleri verilmektedir. Fen derslerinde; özellikle matematikte teori ve kuralları açıklamayla ilgili ödevler yapılmaktadır, sorular veya problemler çözülmektedir. Çeşitli derslere yönelik olarak uygulamalar tanıtılmaktadır. Sosyal ve fen derslerinde az da olsa; görüşme, röportaj, gözlem yapılmakta; anket uygulanmaktadır. Edebiyat ve yabancı dil dersleri için eser okunmakta, izlenmekte, değerlendirilmekte veya tercüme edilmektedir. Araç üretme ve proje hazırlama çok az olmakla beraber fen

TABLO 10 : Derslere Göre Ödev Konusu Seçilirken
Dikkat Edilen Unsurlar

DERSLER	ÖDEV KONUSU SEÇİLİRKEN DİKKAT EDİLEN UNSURLAR					TOPLAM (%)
	Konunun ilgi çekmesi	Bilgi artışına ve öğrenmeye katkıda bulunması	Yüksek not almayı sağlaması	Kolay olması	Hiçbir şeye dikkat edilmedi	
Fen Dersleri	202	86	265	35	18	606 (40.4)
Sosyal Bilimler	212	72	129	56	24	493 (32.9)
Yabancı Dil	50	24	79	17	10	180 (12)
Edebiyat	62	19	40	11	13	145 (9.7)
Din ve Ahlak	13	12	13	14	--	52 (3.4)
Beden Eğitimi Müzik, Resim	14	--	--	10	--	24 (1.6)
TOPLAM (%)	553 (36.9)	213 (14.2)	526 (35.1)	143 (9.5)	65 (4.3)	1500 (100)

derslerinde gerçekleştirilmektedir. Ödev konularının derslerle bağlantısı 0.77'dir. En çok ilgi çeken konuların ödevlere etkisi 0.42 olmaktadır.

Verilen süre içerisinde, öğrenciler ödevlerini yapmaktadırlar. Yönetmelikle belirtilen usul ve esaslara uygun olarak hazırlanan ödevler, ders kesimine iki ay kala öğrencilerden toplanmakta ve değerlendirilmektedir. Öğrencilere ödevlerinin konusu ve ödev yapma süreleri sorulmuştur. Alınan yanıtlarla Tablo 11 meydana getirilmiştir. Ödev konularına göre ödev yapma süreleri okul türüne, şubelere, cinsiyete ve derslerdeki başarı durumuna göre önemli derecede farklılık göstermediği % 5 güven sınırında yapılan Khi Kare Testleriyle anlaşılmıştır.

Ödevlerin, gelecekteki bilgi gereksinimlerine etkisini saptamak amacıyla "Yaptığınız dersler-ödevler sonucunda yeni ilgi alanlarınız ve daha ayrıntılı öğrenmek istediğiniz konular olur mu?" sorusu yöneltilmiştir. Yanıtların % 29'u (426 kişi) "evet"; % 56'sı (844 kişi) "bazen"; % 15'i (230 kişi) "hayır" olmuştur. Belirtilen bu durum şubeler, cinsiyet, derslerdeki başarı durumu ve yapılan ödevler açısından incelendiğinde, % 5 güven sınırında Khi Kare Testleri yapıldığında önemli bir farklılık görülmemiştir.

V.3.3. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİYE ULAŞMADA KARŞILAŞTIKLARI GÜÇLÜKLER

Öğrenci gençlik kişisel ilgilerine ve derslerine-ödevlerine yönelik bilgi gereksinimleri duymakta ve bilgi gereksinimlerini karşılamaya çalışmaktadırlar. Bilgi gereksinimlerinin karşılanması, yenilerine yol açmaktadır. Bu süreçte bazı güçlüklerle de karşılaşılmaktadır.

TABLO 11 : Ödev Konularına Göre Ödev Yapma Süreleri

ÖDEV KONULARI	ÖDEV YAPMA SÜRELERİ						TOPLAM (%)
	1-6 GÜN	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	4. HAFTA	2-3 AY	
Araştırma , İnceleme	92	157	134	80	206	47	716 (47.8)
Teori ve Kuralları açıklama	26	46	40	22	58	20	212 (14.1)
Tercüme etme , Soru çözme	15	40	29	14	27	10	135 (9)
Uygulamaları tanıtma	27	47	28	14	64	21	201 (13.4)
Görüşme, röportaj gözlem yapma ; anket uygulama	--	--	--	19	24	24	67 (4.5)
Araç üretme , Proje hazırlama	--	--	--	11	19	14	44 (2.9)
Eser okuma , izleme , değerlendirme	11	23	15	10	53	13	125 (8.3)
TOPLAM (%)	171 (11.4)	313 (20.9)	246 (16.4)	170 (11.3)	451 (30.1)	149 (9.9)	1500 (100)

Bilgiye ulaşmada karşılaşılan güçlükleri öğrenmek amacıyla; öğrencilere belirli seçenekler verilmiş, ayrıca karşılaştıkları diğer güçlükleri de belirtmelerine imkan sağlanmıştır. Tercihlerine göre sıralama yapmaları beklenen bu soruya alınan yanıtlar Tablo 12'de gösterilmiştir. % 5 Güven sınırında yapılan Khi Kare Testlerinde bölgelere, şubelere, cinsiyete, derslerdeki başarı derecesine ve maddi duruma göre değerler Tablo 12'den önemli derecede farklı değildir.

Bilgiye ulaşmada karşılaşılan güçlüklerin, öğrencilerin devam ettikleri okulun imkanlarıyla 0.48 oranında bağlantılı olduğu hesaplanmıştır.

Bilgi gereksinimlerini karşılamak için bilgi kaynaklarının bilinęli kullanımı, bilgiye ulaşmadaki güçlükleri önleyecektir.

V.3.4. ÖĞRENCİ GENęLİĐİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARşILAMAK İÇİN KULLANDIKLARI BİLGİ KAYNAKLARI

Ortaöğretimin lise kademesindeki ğrenci genęler, buldukları ortamla ve ęevreyle sürekli iletişim ve etkileşim halindedirler. Genęler, kişisel ilgilerini karşılamak ve derslerini-ödevlerini yapmak için duydukları bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla öğretmenleri, arkadaşları, aile ęevreleri, gerekli gördükleri kişiler, kitaplar, ęeřitli basılı kaynaklar, kitle iletişim araçları ve ilgili olabilecek diğer kaynaklarla iletişim ve etkileşimi sürdürmektedirler.

Öğrenci genęlięin bilgi gereksinimlerini karşılamak için kullandıkları bilgi kaynaklarını öğrenmek amacıyla "Kişisel ilgilerinizi karşılamak ve derslerinizi-ödevlerinizi yapmak için nerelerden bilgi toplarsınız?" sorusu

TABLO 12 : Bilgiye Ulaşmada Karşılaşılan
En Önemli Güçlükler

ÖNEM SIRASI	BİLGİYE ULAŞMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	1. DERECE TERCİH (%)	2. DERECE TERCİH (%)	3. DERECE TERCİH (%)
1	Bilgiyi nereden ve nasıl bulacağımı bilmiyorum	533 (35.6)	218 (14.5)	177 (11.8)
2	Hangi kütüphaneden, nasıl yararlanacağımı bilmiyorum	239 (15.9)	373 (24.9)	303 (20.2)
3	Diğer (Lise öğrencilerine sunulan bilgi hizmetlerinin çok kısıtlı olması)	285 (19)	200 (13.4)	182 (12.2)
4	Hangi kitabı , ansiklopediyi vb. kullanacağımı bilmiyorum	132 (8.8)	349 (23.3)	273 (18.2)
5	Bilgiyi arayacak zamanımın olmaması	173 (11.5)	188 (12.5)	191 (12.7)
6	Güçlkle karşılaşmıyorum	108 (7.2)	-	-
7	Şimdiye kadar bilgiye ulaşmam gerekmedi	30 (2)	-	-
	Cevapsız	-	172 (11.4)	374 (24.9)
	TOPLAM	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)

yöneltmiştir. Her iki amaç için ayrı ayrı olarak, birden çok yanıt verilebileceği belirtilmiştir. Yanıt sayısı kişisel ilgileri karşılamak için 3734, dersleri-ödevleri yapmak için 3773 olmuştur. Alınan yanıtlar Tablo 13'de gösterilmiştir. Bilgi gereksinimlerini karşılamak için seçilen bilgi toplama biçimleri; bilgi gereksinimlerinden, okul türünden, cinsiyetten, derslerdeki başarı derecesinden ve maddi durumdan etkilenmektedir. Ancak % 5 güven sınırında yapılan Khi Kare Testlerine göre Tablo 13'den önemli bir farklılık görülmemektedir.

Kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için, gençler çeşitli biçimlerde bilgi toplamaya yönelmektedirler. Kişisel ilgileri karşılamak amacıyla gençlerin % 23'ü (335 kişi) bir; % 29'u (434 kişi) iki; % 26'sı (392 kişi) üç; % 12'si (182 kişi) dört; % 5'i (71 kişi) beş; % 2'si (34 kişi) altı değişik kaynaktan bilgi toplamıştır. Her hangi bir biçimde bilgi kaynağına yönelmeyenlerin oranı % 3 (52 kişi) olmuştur. Dersleri-ödevleri yapmak amacıyla gençlerin; % 21'i (308 kişi) Bir; % 30'u (455 kişi) iki; % 29'u (434 kişi) üç; % 13'ü (198 kişi) dört; % 4'ü (61 kişi) beş; % 1'i (18 kişi) altı değişik kaynaktan bilgi toplamıştır. Hiçbir kaynaktan bilgi toplamayanların oranı % 2 (26 kişi) olmuştur.

Araştırmamızın kapsamına giren, lise öğrencisi gençlerin kişisel ilgilerini karşılamak ve derslerini-ödevlerini yapmak için bilgi toplama biçimleri saptandıktan sonra; ayrıntıya inilerek çeşitli konularda "En çok kullanılan ve yararlı olan bilgi kaynakları" ile bilgi kaynaklarından biri olan "Kitap seçerken en çok dikkat edilenler" incelenmiştir.

Tablo 14 "Çeşitli konularda en çok kullanılan ve yararlı olan bilgi kaynaklarını" göstermektedir. Okul türü, şubeler, cinsiyet, derslerdeki başarı derecesi ve maddi

TABLO 13 : Kişisel İlgileri Karşılama ve Dersleri ,
Ödevleri Yapmak İçin Bilgi Toplama Biçimleri

BİLGİ TOPLAMA BİÇİMİ	KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK (%)	DERSLERİ ÖDEVLERİ YAPMAK (%)
Kütüphanelere giderek	220 (5.9)	1098 (29.1)
Kitap, Dergi vb. satın alarak	966 (25.9)	631 (16.7)
Televizyondan , Radyodan	770 (20.6)	97 (2.5)
Gerekli kişilerle görüşmeler yaparak	418 (11.2)	489 (13)
Aileden bilgi edinerek	481 (12.9)	229 (6.1)
Öğretmenlerden bilgi edinerek	227 (6.1)	829 (22)
Arkadaşlardan bilgi edinerek	600 (16.1)	374 (9.9)
Bilgi toplamak gerekmedi	52 (1.3)	26 (0.7)
TOPLAM YANIT SAYISI (%)	3734 (100)	3773 (100)

TABLO 14 : Çeşitli Konularda En Çok Kullanılan ve Yararlı Olan Bilgi Kaynakları

BİLGİ KAYNAKLARI	KONULAR					KULLAN- MAYANLAR (%)	TOPLAM (%)
	Edebiyat ve Sanat (%)	Sosyal Bilimler (%)	Fen Bilimler (%)	Güncel Olaylar (%)	Tüm Konular (%)		
Dergiler , gazeteler	61 (4.1)	35 (2.3)	38 (2.5)	942 (62.8)	283 (18.9)	141 (9.4)	1500 (100)
Ansiklopediler	74 (5)	276 (18.4)	300 (20)	11 (0.7)	679 (45.3)	160 (10.6)	1500 (100)
Kitaplar	493 (32.9)	187 (12.5)	155 (10.3)	59 (3.9)	388 (25.9)	218 (14.5)	1500 (100)
Öğretmenler, arkadaşlar , aile vb. gibi bilgi veren kişiler	94 (6.2)	133 (8.9)	93 (6.2)	303 (20.2)	310 (20.7)	567 (37.8)	1500 (100)
Film , kaset, bilgisayar	68 (4.5)	67 (4.4)	267 (17.8)	211 (14.1)	134 (9)	753 (50.2)	1500 (100)
Konferanslar, toplantılar	143 (9.5)	195 (13)	78 (5.2)	223 (14.9)	106 (7.1)	755 (50.3)	1500 (100)
Sözlükler	309 (20.6)	108 (7.2)	47 (3.1)	18 (1.2)	76 (5.1)	942 (62.8)	1500 (100)

durum gibi temel değişkenler çeşitli konularda kullanılan bilgi kaynaklarının seçimini ve türünü etkilemektedir. Ancak % 5 güven sınırında yapılan Khi Kare Testine göre Tablo 14'den önemli derecede farklı sonuçlar görülmemektedir. Çeşitli konularda kullanılan bilgi kaynakları devam edilen okulun imkanlarıyla 0.43 oranında bağlantılı bulunmuştur.

Tablo 15'de kişisel ilgileri karşılamak, Tablo 16'da dersleri-ödevleri yapmak için kitap seçerken en çok dikkat edilen unsurlar yer almaktadır. Belirtilen tüm unsurlar okulun bulunduğu bölge, okulun türü, öğrencilerin cinsiyeti, derslerdeki başarı derecesi ve maddi olanaklardan etkilenmektedir. Bununla beraber % 5 güven sınırında yapılan Khi Kare Testlerinde Tablo 15 ve Tablo 16'nın dağılımlarından önemli derecede farklı sonuçlar elde edilmemiştir.

Çeşitli bilgi kaynaklarına erişimi sağlayan en önemli merkezlerden biri de kütüphanelerdir. Bilgi merkezi olarak kütüphanelerin kullanılması, gençlerin bilinçli olarak bilgi hizmetlerinden yararlanmasını sağlayacaktır.

V.3.5. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

Biyolojik, psikolojik ve sosyal yönlerden hızlı bir olgunlaşma çağında bulunan gençler, toplumsal kişilik kazanmaya çalışmaktadırlar. Toplumla daha yoğun ilişkiler kurmaya yönelmektedirler. Bu yöneliş doğal olarak tüm gereksinimleri olduğu gibi, bilgi gereksinimlerini de etkilemektedir. Kişisel ilgilere ve derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerinin belirlenmesinde ve karşılanmasında kişiler, çevre, toplum, kültür, okul, kütüphane gibi birçok unsurlar yer almaktadır.

TABLO 15 : Kişisel İlgileri Karşılama İçin Kitap Seçerken En Çok Dikkat Edilenler

ÖNEM SIRASI	KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN KİTAP SEÇERKEN EN ÇOK DİKKAT EDİLENLER	1. DERECE TERCİH (%)	2. DERECE TERCİH (%)	3. DERECE TERCİH (%)	4. DERECE TERCİH (%)	5. DERECE TERCİH (%)
1	Arkadaşlarımla tavsiye etmesine	389 (25.9)	228 (15.2)	177 (11.8)	153 (10.2)	93 (6.2)
2	Kitabın konusuna	285 (19)	244 (16.3)	232 (15.5)	206 (13.7)	105 (7)
3	Beğendiğim yazarların kitapları olmasına	211 (14.1)	243 (16.2)	232 (15.5)	163 (10.9)	97 (6.5)
4	Gazete ve dergilerde tanıtılmasına	110 (7.3)	215 (14.3)	204 (13.6)	181 (12.1)	123 (8.2)
5	Ailemin tavsiye etmesine	138 (9.2)	176 (11.7)	125 (8.3)	83 (5.5)	105 (7)
6	Öğretmenlerimin tavsiye etmesine	215 (14.3)	82 (5.5)	90 (6)	75 (5)	131 (8.7)
7	Kitabın görünümüne, yazısına, resmine	26 (1.8)	128 (8.5)	97 (6.5)	98 (6.6)	123 (8.2)
8	Kitabın adına	39 (2.6)	76 (5.1)	88 (5.9)	112 (7.4)	152 (10.1)
9	Kütüphane görevlilerinin tavsiye etmesine	19 (1.3)	54 (3.6)	80 (5.3)	85 (5.7)	90 (6)
	Sadece ne bulursam onu okurum	32 (2.1)	-	-	-	-
	Kitap okumam, okumak istemem	36 (2.4)	-	-	-	-
	Cevapsız	-	54 (3.6)	175 (11.6)	344 (22.9)	481 (32.1)
	TOPLAM	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)

TABLO 16 : Dersleri - Ödevleri Yapmak İçin Kitap
Seçerken En Çok Dikkat Edilenler

ÖNEM SIRASI	DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN KİTAP SEÇERKEN EN ÇOK DİKKAT EDİLENLER	1. DERECE TERCİH (%)	2. DERECE TERCİH (%)	3. DERECE TERCİH (%)	4. DERECE TERCİH (%)	5. DERECE TERCİH (%)
1	Öğretmenlerimin tavsiye etmesine	1118 (74.6)	126 (8.4)	46 (3.1)	22 (1.5)	24 (1.6)
2	Kütüphane görevlilerinin tavsiye etmesine	68 (4.5)	355 (23.7)	269 (17.9)	164 (11)	98 (6.6)
3	Arkadaşlarımla tavsiye etmesine	74 (4.9)	382 (25.5)	181 (12.1)	161 (10.8)	129 (8.6)
4	Kitabın konusuna	86 (5.8)	128 (8.6)	233 (15.5)	240 (16)	175 (11.7)
5	Ailemin tavsiye etmesine	44 (2.9)	192 (12.8)	198 (13.2)	107 (7.1)	104 (6.9)
6	Kitabın adına	56 (3.7)	56 (3.7)	86 (5.8)	117 (7.8)	163 (10.9)
7	Gazete ve dergilerde tanıtılmasına	-	101 (6.7)	124 (8.3)	119 (7.9)	130 (8.7)
8	Beğendiğim yazarların kitapları olmasına	-	41 (2.7)	111 (7.4)	116 (7.7)	100 (6.6)
9	Kitabın görünümüne, yazısına, resmine	-	20 (1.3)	37 (2.4)	58 (3.8)	33 (2.2)
	Sadece ne bulursam onu okurum	34 (2.3)	-	-	-	-
	Kitap okumam , okumak istemem	20 (1.3)	-	-	-	-
	Cevapsız	-	99 (6.6)	215 (14.3)	396 (26.4)	544 (36.2)
	TOPLAM	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)

Hizmet verdikleri toplumun kalkınmasına her yönden katkıda bulunan kütüphaneler, lise öğrencisi gençlerin bilgi gereksinimlerini karşılamak için yararlandıkları bilgi merkezleri olmaktadır. Araştırmamıza katılan öğrencilerin % 51'i (764 kişi) ortaokuldan itibaren kütüphanelere gitmeye başlamışlardır. % 23'ü (356 kişi) ilkokuldan itibaren; % 15'i (217 kişi) liseye başlamasıyla kütüphanelere gitmektedirler. % 11'i (163 kişi) Kütüphanelere gitmediklerini belirtmektedirler.

Kütüphanelere gitmeye başlamakla, gidiş sıklığı arasında 0.49 oranında bağlantı bulunmaktadır. Okul kütüphanelerine öğrencilerin % 6'sı (90 kişi) her hafta; % 6'sı (96 kişi) her ay; % 68'i (1010 kişi) ancak gitmesi gerektiğinde gitmektedirler. % 20 Oranında 304 öğrenci hiç kütüphaneye gitmediğini veya sadece kütüphane gördüğünü ancak gitmediğini belirtmiştir.

Benzer durum, okul kütüphanesi dışında öğrencilerin halk, üniversite, Milli ve araştırma kütüphanelerine gidiş sıklığında da görülmektedir. Bu kütüphane türlerine öğrencilerin % 1'i (22 kişi) her hafta; % 5'i (82 kişi) her ay; % 80'i (1176 kişi) ancak gitmesi gerektiğinde gitmektedir. Öğrencilerin % 14'ü (220 kişi) belirli bir sıklıkla veya hiç gitmemektedir.

Öğrencilerin bilgi gereksinimleri duymaları 0.60 oranında, bilgiye ulaşmada karşılaşılan güçlükler 0.62 oranında okul ve çeşitli kütüphane türlerine gidiş sıklığını etkilemektedir.

Öğrencilerin kütüphaneleri kullanmaları için teşvik edilip edilmedikleri incelenmiştir. Birden fazla yanıt vererek; öğrencilerin % 30'u (453 kişi) öğretmenlerinin, % 22'si (328 kişi) arkadaşlarının, % 22'si (330 kişi) ailesinin kütüphaneleri kullanmaları için kendilerini

teşvik ettiklerini bildirmişlerdir. Kimse önermeden kendiliğinden kütüphanelere gidenlerin oranı % 48 (725 kişi), gitmeyenlerin oranı % 18 (267 kişi) olmuştur.

Kütüphanelere gitmeye başlayış, gidiş sıklığı ve teşvikler bakımından; % 5 güven sınırında yapılan Khi Kare Testleriyle, devam edilen okul türü, okul, şube, cinsiyet ve başarı düzeyleri açısından farklı sonuçlara rastlanmamıştır.

Bilgi gereksinimleri doğrultusunda, öğrencilerin kütüphane kullanımları önce genel olarak; daha sonra devam edilen okulun bulunduğu bölgenin sağladığı imkanlar çerçevesinde ayrıntıya inilerek incelenecektir.

V.3.5.1. KÜTÜPHANE KULLANIMININ GENEL OLARAK İNCELENMESİ

Kütüphaneler bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında temel kaynaklardan biridir. Özellikle okul kütüphanelerinin tanımı, amaçları ve görevlerine yönelik çerçevede; öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılaması gerektiği ulusal ve uluslararası kütüphanecilik dernekleri ve kuruluşlar tarafından belirtilmektedir. Okul kütüphanelerinin yanı sıra, çeşitli kütüphane türleri de öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kullanılmaktadır.

Kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için duyulan bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, öğrenciler çok sayıda kütüphaneyi denemektedirler. Tablo 17 öğrencilerin gittikleri, bilgi bulmasalar dahi görmüş oldukları kütüphane sayısını; Tablo 18 öğrencilerin aradıkları bilgiyi buldukları kütüphane sayısı göstermektedir. Hiçbir kütüphaneye gitmeyenlerle birlikte, en fazla beş kütüphaneye gidenler olmuştur. Öğrencilerin bir kısmı kütüphaneye gitmediklerinden, bir

TABLO 17 : Öğrencilerin Gittikleri ve Görmüş Oldukları
Kütüphane Sayısı

KÜTÜPHANE SAYISI	KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN		DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN	
	KÜTÜPHANEYE GİDEN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ %	KÜTÜPHANEYE GİDEN ÖĞRENCİLERİN YÜZDELER TOPLAMI ¹ %	KÜTÜPHANEYE GİDEN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ %	KÜTÜPHANEYE GİDEN ÖĞRENCİLERİN YÜZDELER TOPLAMI ¹ %
0 Kütüphaneye Gitmeyenler	32	32	2	2
1 Kütüphane	32	64	11	13
2 Kütüphane	24	88	26	39
3 Kütüphane	9	97	34	73
4 Kütüphane	2	99	19	92
5 Kütüphane	1	100	8	100

(1) Değişik sayıda kütüphane hizmetleriyle kapsanılan öğrenci sayısının yüzdeler toplamını göstermektedir. Kütüphaneye giden öğrencilerin yüzdesi, her bir satırda kütüphaneye giden öğrencilerin yüzdeler toplamına eklenmektedir. Diğer bir deyişle; kütüphaneye giden öğrencilerin yüzdeler toplamına, alt sol çaprazda bulunan kütüphaneye giden öğrencilerin yüzdesinin eklenmesiyle elde edilmektedir. Örneğin: %32+%32= %64 gibi.

TABLO 18 : Öğrencilerin Aradıkları Bilgiyi Buldukları
Kütüphane Sayısı

KÜTÜPHANE SAYISI	KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN		DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN	
	KÜTÜPHANEDEN ARADIĞI BİLGİYİ BULAN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ %	KÜTÜPHANEDEN ARADIĞI BİLGİYİ BULAN ÖĞRENCİLERİN YÜZDELER TOPLAMI ¹ %	KÜTÜPHANEDEN ARADIĞI BİLGİYİ BULAN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ %	KÜTÜPHANEDEN ARADIĞI BİLGİYİ BULAN ÖĞRENCİLERİN YÜZDELER TOPLAMI ¹ %
Kütüphaneye gitmeyenler, Aradığını bulamayanlar	48	48	7	7
1 Kütüphane	37	85	40	47
2 Kütüphane	13	98	37	84
3 Kütüphane	2	100	13	97
4 Kütüphane	-	-	2	99
5 Kütüphane	-	-	1	100

(1) Kapsanılan öğrenci sayısının yüzdesini göstermektedir. Kütüphaneden aradığı bilgiyi bulan öğrencilerin yüzdesi; her bir satırda, kütüphaneden aradığı bilgiyi bulan öğrencilerin yüzdeler toplamına eklenmektedir. Diğer bir deyişle; yüzdeler toplamına, sol alt çaprazda bulunan kütüphaneden aradığı bilgiyi bulan öğrencilerin yüzdesinin eklenmesiyle elde edilmektedir. Örneğin: %48 + %37 = %85 ; %85 + %13 = %98 gibi.

kısmı da kütüphaneye gittikleri halde, aradıkları bilgiyi bulamamışlardır. Hiçbir kütüphaneye gitmeyenlerle birlikte, değişik sayıda kütüphane hizmetleriyle kapsanan öğrenci sayılarının yüzdeleri Tablo 17 ve Tablo 18'de yer almaktadır.

Kütüphane türlerine göre, öğrencilerin kütüphane kullanımları incelenmiştir. Kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için duyulan bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kullanılan kütüphane türleri Tablo 19'da gösterilmiştir. Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında öncelikle evde veya kişilerde bulunan kitaplar tercih edilmektedir. En çok gidilen kütüphane türleri sırasıyla: Okul kütüphanesi, halk kütüphanesi, Milli Kütüphane, kurumlardaki özel kütüphaneler ve son olarak da üniversite kütüphaneleri olmaktadır. Kütüphanelere giden öğrencilerin aradıkları bilgiyi bulma oranları da Tablo 19'da yer almaktadır. Kütüphanelerin kullanımı sonucunda, öğrencilerin aradıkları bilgiyi bulma oranları kütüphane türlerine göre farklılık göstermektedir.

Kütüphane kullanımları değişkenlere göre değerlendirildiğinde, özellikle öğrencilerin buldukları bölgelerin kütüphane kullanımını etkilediği görülmüştür. Bu nedenle, kütüphane kullanımı bölgelere göre incelenmiştir.

V.3.5.2. KÜTÜPHANE KULLANIMININ BÖLGELERE GÖRE İNCELENMESİ

Kullanılan kütüphane sayısı bölgelere göre incelendiğinde farklılık görülmektedir. Tablo 20 kişisel ilgileri karşılamak, Tablo 21 dersleri-ödevleri yapmak amacıyla kullanılan kütüphane sayısının bölgelere göre dağılımını vermektedir. Her iki amaca yönelik kütüphane kullanımında belirgin bir farklılık mevcuttur.

TABLO 19 : Kütüphane Türlerine Göre, Kütüphane Kullanımı

KÜTÜPHANE TÜRÜ	KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN		DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN	
	KÜTÜPHANEYE GİDEN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ	KÜTÜPHANEYE GİDİP ARADIĞI BİLGİYİ BULAN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ	KÜTÜPHANEYE GİDEN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ	KÜTÜPHANEYE GİDİP ARADIĞI BİLGİYİ BULAN ÖĞRENCİLERİN YÜZDESİ
	%	%	%	%
Okul Kütüphanesi	34	54	74	53
Halk Kütüphanesi	19	59	48	55
Üniversite Kütüphanesi	5	41	21	54
Milli Kütüphane	11	19	41	4
Özel Kütüphaneler	8	47	24	68
Evde veya Kişilerde Bulunan Kitaplar	45	75	78	81
Hiçbir Kütüphaneye Gitmeyenler	32	-	2	-

TABLO 20 : Kişisel İlgileri Karşılılamak İçin Kullanılan Kütüphane Sayısının Bölgelere Göre Dağılımı

KÜTÜPHANE SAYISI	B Ö L G E L E R													
	ALTINDAÇ		ÇANKAYA		ETİMESGÜT		KEÇİÖREN		MANAK		SİRCAN		YENİMAHALLE	
	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)
Kütüphaneye Gidemeyenler 0 Aradığını Bulamayanlar	87 (42.2)	105 (51)	159 (28)	254 (44.8)	39 (43.3)	58 (64.4)	56 (31.1)	90 (50)	41 (36.6)	68 (60.7)	30 (33.3)	45 (50)	69 (27)	107 (42)
1 Kütüphane	68 (33)	80 (38.8)	164 (29)	191 (33.7)	33 (36.7)	32 (35.6)	76 (42.2)	75 (41.7)	32 (28.6)	44 (39.3)	37 (41.1)	31 (34.4)	76 (29.8)	97 (38)
2 Kütüphane	34 (16.5)	21 (10.2)	146 (25.8)	95 (16.7)	18 (20)	-	34 (18.9)	15 (8.3)	29 (25.9)	-	23 (25.6)	14 (15.6)	71 (27.9)	51 (20)
3 Kütüphane	17 (8.3)	-	71 (12.5)	27 (4.8)	-	-	14 (7.8)	-	10 (8.9)	-	-	-	27 (10.6)	-
4 Kütüphane	-	-	16 (2.8)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12 (4.7)	-
5 Kütüphane	-	-	11 (1.9)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ÖRNEKLEM SAYISI	206 (100)		567 (100)		90 (100)		180 (100)		112 (100)		90 (100)		255 (100)	

(1) Değişik sayıda kütüphaneye gidenleri göstermektedir.

(2) Kütüphaneye gidenler arasından, aradığını bulanları göstermektedir. Sayılar alttan üste doğru toplanmaktadır. Örneğin; üç kütüphaneye gidilse bile, aranılan sadece bir kütüphaneden bulunabilmektedir.

TABLO 21 : Dersleri-Ödevleri Yapmak İçin Kullanılan
Kütüphane Sayısının Bölgelere Göre Dağılımı

KÜTÜPHANE SAYISI	B Ö L G E L E R													
	ALTINDAĞ		ÇANKAYA		ETİMESGÜT		KEÇİÖREN		MAMAK		SİNCAN		YENİMAHALLE	
	1 GİDENLER (%)	2 ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)
0 Kütüphaneye Girmeyenler Aradığını Bulamayanlar	10 (4.8)	15 (7.3)	10 (1.8)	33 (5.8)	-	11 (12.2)	-	13 (7.2)	-	-	-	11 (12.2)	10 (3.9)	17 (6.7)
1 Kütüphane	17 (8.3)	89 (43.2)	46 (8.1)	193 (34)	34 (37.8)	49 (54.5)	20 (11.1)	82 (45.6)	10 (8.9)	51 (45.5)	11 (12.2)	46 (51.1)	24 (9.4)	87 (34.1)
2 Kütüphane	75 (36.4)	73 (35.4)	131 (23.1)	215 (38)	20 (22.2)	30 (33.3)	59 (32.8)	75 (41.7)	33 (29.5)	46 (41.1)	26 (28.9)	33 (36.7)	56 (22)	86 (33.7)
3 Kütüphane	70 (34)	29 (14.1)	197 (34.7)	98 (17.3)	24 (26.7)	-	66 (36.7)	10 (5.5)	36 (32.1)	15 (13.4)	30 (33.3)	-	85 (33.3)	50 (19.6)
4 Kütüphane	34 (16.5)	-	117 (20.6)	18 (3.1)	12 (13.3)	-	22 (12.2)	-	21 (18.8)	-	23 (25.6)	-	53 (20.8)	15 (5.9)
5 Kütüphane	-	-	66 (11.7)	10 (1.8)	-	-	13 (7.2)	-	12 (10.7)	-	-	-	27 (10.6)	-
ÖRNEKLEM SAYISI	206 (100)		567 (100)		90 (100)		180 (100)		112 (100)		90 (100)		255 (100)	

(1) Değişik sayıda kütüphaneye gidenleri göstermektedir.

(2) Kütüphaneye gidenler arasından, aradığını bulanları göstermektedir. Sayılar alttan üste doğru toplanmaktadır. Örneğin; üç kütüphaneye gidilse bile, aranan sadece bir kütüphaneden bulunabilmektedir.

Öğrencilerin hangi kütüphane türünü ve kaç kütüphane türünü kullandıkları bölgelere göre araştırılmıştır. Kişisel ilgileri karşılamak için kullanılan kütüphane türlerinin bölgelere göre dağılımı Tablo 22'de; dersleri-ödevleri yapmak için kullanılan kütüphane türlerinin bölgelere göre dağılımı Tablo 23'de gösterilmektedir. Tüm bölgelerde, kişisel ilgileri karşılamak üzere, evde veya kişilerde bulunan kitaplar yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunu okul kütüphaneleri ve halk kütüphaneleri izlemektedir.

Dersleri-ödevleri yapmak için kullanılan kütüphane türleri bölgelere göre değişmektedir. Altındağ, Keçiören ve Mamak bölgelerinde en çok sırasıyla: Evde veya kişilerde bulunan kitaplar, okul kütüphanesi ve halk kütüphanesi kullanılmaktadır. Çankaya bölgesinde sırasıyla: Okul kütüphanesinden, evde veya kişilerde bulunan kitaplardan ve Milli Kütüphaneden yararlanılmaktadır. Etimesgut ve Sincan bölgelerinde en çok kullanım: Evde veya kişilerde bulunan kitaplar, halk kütüphanesi ve okul kütüphanesi şeklinde sıralanmaktadır. Yenimahalle bölgesinde ise en çok: Okul kütüphanesi, evde veya kişilerde bulunan kitaplar ve halk kütüphanesi kullanılmaktadır. Üniversite kütüphanesi, Milli Kütüphane ve kurumlardaki özel kütüphanelerin kullanımı daha az olmakla beraber bölgelere göre değişmektedir.

Öğrencilerin devam ettikleri okulun "okul kütüphanesi" bilgi gereksinimlerinin karşılanmasını 0.40 oranında etkilemektedir. Tablo 24 okul kütüphanelerinin bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla kullanımını göstermektedir. Okul kütüphanelerinin sahip olduğu imkanlar, verdikleri hizmetler, bilgi gereksinimleri ve diğer benzeri unsurlar kütüphanelerin kullanımını etkilemektedir.

TABLO 22 : Kişisel İlgileri Karşılılamak İçin Kullanılan Kütüphane Türlerinin Bölgelere Göre Dağılımı¹

KÜTÜPHANE TÜRÜ	B Ö L G E L E R													
	ALTINDAĞ		ÇANKAYA		ETİMESÇUT		KEÇİÖREN		MAMAK		SINCAN		YENİPAHALI	
	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)
Okul Kütüphanesi	47 (22.8)	32 (68)	236 (41.6)	148 (62.7)	25 (27.8)	11 (44)	56 (31.1)	30 (53.6)	37 (33)	16 (43.2)	16 (17.8)	11 (68.7)	95 (37.3)	50 (52.6)
İlalk Kütüphanesi	38 (18.4)	27 (71)	87 (15.3)	44 (50.6)	16 (17.8)	10 (62.5)	29 (16.1)	18 (62.1)	17 (15.2)	10 (58.8)	27 (30)	17 (63)	67 (26.3)	40 (60)
Üniversite Kütüphanesi	-	-	54 (9.5)	22 (40.7)	-	-	-	-	-	-	-	-	24 (9.4)	10 (41.7)
Milli Kütüphane	17 (8.2)	-	76 (13.4)	20 (26.3)	10 (11.1)	-	12 (6.7)	-	11 (9.8)	-	10 (11.1)	-	25 (9.8)	10 (40)
Özel Kütüphaneler	-	-	66 (11.6)	33 (50)	10 (11.1)	10 (100)	13 (7.2)	-	-	-	-	-	29 (11.4)	12 (41.4)
Evde veya Kişilerde Bulunan Kitaplar	78 (37.9)	60 (77)	285 (50.3)	214 (75)	26 (28.9)	16 (61.5)	78 (43.3)	56 (71.8)	47 (42)	29 (61.7)	38 (42.2)	32 (84.2)	122 (48)	99 (81.1)
Hiçbir Kütüphaneye Gitmeyenler	87 (42.2)		159 (28)		39 (43.3)		56 (31.1)		41 (36.6)		30 (33.3)		69 (27)	
ÖRNEKLEM SAYISI	206 (100)		567 (100)		90 (100)		180 (100)		112 (100)		90 (100)		255 (100)	

(1) Birden çok verilen yanıtlarla, birden çok kütüphane türünün kullanımını gösteren bu tablo hazırlanmıştır.

TABLO 23 : Dersleri-Ödevleri Yapmak İçin Kullanılan
Kütüphane Türlerinin Bölgelere Göre Dağılımı¹

KÜTÜPHANE Türü	B Ö L G E L E R													
	ALTINDAÇ		ÇANKAYA		ETİMESGUT		KEÇİÖREN		MANAK		SİNCAN		YENİMAHALLE	
	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)	GİDENLER (%)	ARADIĞINI BULANLAR (%)
Okul Kütüphanesi	143 (69.4)	82 (57.3)	467 (82.4)	286 (61.2)	42 (46.7)	20 (47.6)	139 (77.2)	60 (43.2)	87 (77.7)	38 (43.7)	49 (54.4)	12 (24.5)	180 (70.6)	94 (52.2)
Halk Kütüphanesi	120 (58.2)	71 (59.1)	200 (35.3)	74 (37)	45 (50)	30 (66.7)	82 (45.5)	39 (47.6)	67 (59.8)	44 (65.7)	67 (74.4)	44 (65.7)	146 (57.3)	100 (68.5)
Üniversite Kütüphanesi	20 (9.7)	10 (50)	154 (27.2)	98 (63.6)	10 (11.1)	-	21 (11.7)	10 (47.6)	20 (17.8)	10 (50)	17 (18.9)	-	66 (25.9)	39 (59)
Milli Kütüphane	57 (27.7)	14 (24.6)	290 (51.1)	104 (35.9)	30 (33.3)	11 (36.7)	64 (35.5)	15 (23.4)	43 (38.4)	13 (30.2)	24 (26.7)	-	111 (43.5)	54 (48.6)
Özel Kütüphaneler	33 (16)	17 (51.5)	178 (31.4)	125 (70.2)	12 (13.3)	10 (83.3)	35 (19.4)	20 (57.1)	19 (17)	11 (57.9)	17 (18.9)	10 (58.8)	66 (25.9)	50 (75.8)
Evde veya Kişilerde Bulunan Kitaplar	156 (75.7)	135 (86.5)	443 (78.1)	354 (80)	63 (70)	49 (77.8)	151 (83.9)	123 (81.5)	99 (88.4)	82 (82.8)	76 (84.4)	58 (76.7)	179 (70.2)	144 (80.4)
Hiçbir Kütüphaneye Gitmeyenler	10 (4.8)	-	10 (1.8)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10 (4)	-
ÖRNEKLEM SAYISI	206 (100)	-	567 (100)	-	90 (100)	-	180 (100)	-	112 (100)	-	90 (100)	-	255 (100)	-

(1) Birden çok verilen yanıtlarla, birden çok kütüphane türünün kullanımını gösteren bu tablo hazırlanmıştır.

TABLO 24 : Okullarda Okul Kütüphanelerinin Kullanımı

OKULLAR	KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN		DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN		OKUL KÜTÜPHANESİNDE SÜREKLİ YARARLANAN VEYA ÜYE OLAN ÖĞRENCİ SAYISI (%)	ÖRNEKLEM SAYISI (%)
	OKUL KÜTÜPHANESİNE GİDEN ÖĞRENCİ SAYISI (%)	OKUL KÜTÜPHANESİNDE ARADIĞI BİLGİYİ BULAN ÖĞRENCİ SAYISI (%)	OKUL KÜTÜPHANESİNE GİDEN ÖĞRENCİ SAYISI (%)	OKUL KÜTÜPHANESİNDE ARADIĞI BİLGİYİ BULAN ÖĞRENCİ SAYISI (%)		
Ankara Lisesi	10 (11.1)	10 (100)	47 (52.2)	27 (57.4)	12 (13.3)	90 (100)
Gazi Lisesi	37 (31.9)	22 (59.4)	96 (82.7)	55 (57.3)	42 (36.2)	116 (100)
Bahçelievler Cumhuriyet Lisesi	21 (21)	10 (47.6)	79 (79)	55 (69.6)	29 (29)	100 (100)
Deneme Lisesi	36 (32.7)	13 (36.1)	75 (68.1)	40 (53.3)	24 (21.8)	110 (100)
Kurtuluş Lisesi	39 (37.1)	18 (46.1)	88 (83.8)	50 (56.8)	45 (42.8)	105 (100)
Mehmetçik Lisesi	25 (27.8)	11 (44)	42 (46.7)	20 (47.6)	10 (11.1)	90 (100)
Fatih Sultan Mehmet Lisesi	21 (26.3)	10 (47.6)	59 (73.7)	31 (52.5)	20 (25)	80 (100)
Kanuni Lisesi	35 (35)	20 (57.1)	80 (80)	29 (36.2)	47 (47)	100 (100)
Başkent Lisesi	37 (33)	16 (43.2)	87 (77.7)	38 (43.7)	48 (42.8)	112 (100)
Sincan Lisesi	16 (17.8)	11 (68.7)	49 (54.4)	12 (24.5)	19 (21.1)	90 (100)
Gazi Çiftliği Lisesi	25 (37.9)	12 (48)	42 (63.6)	29 (69)	17 (25.7)	66 (100)
Mustafa Kemal Lisesi	22 (26.2)	10 (45.5)	58 (69)	33 (56.9)	18 (21.4)	84 (100)
Gazi Anadolu Lisesi	48 (45.7)	28 (58.3)	80 (76.2)	32 (40)	34 (32.4)	105 (100)
Fen Lisesi	59 (78.7)	48 (81.3)	72 (96)	54 (75)	60 (80)	75 (100)
T.E.D. Ankara Koleji Vakıf Lisesi	36 (60)	24 (66.7)	57 (95)	29 (50.9)	42 (70)	60 (100)
Özel Yükseliş Lisesi	15 (23)	10 (66.7)	48 (73.8)	20 (41.7)	16 (24.6)	65 (100)
Özel Tevfik Fikret Lisesi	30 (57.7)	25 (83.3)	48 (92.3)	38 (79.2)	41 (78.8)	52 (100)

V.3.5.3. SÜREKLİ YARARLANILAN VEYA ÜYE OLUNAN KÜTÜPHANELER

Gençlik döneminde bilgi gereksinimlerinin karşılanması, kütüphaneler de dahil, birçok toplumsal kurumun çabası ile mümkün olmaktadır. Kütüphane deneyimlerinden sonra, kütüphane kullanma alışkanlığı gelişmektedir. Sürekli yararlanılan veya üye olunan kütüphane türlerinin bölgelere göre dağılımı Tablo 25'de yer almaktadır. Kütüphanelerden sürekli yararlanmayı veya üye olmayı okulun bulunduğu bölge imkanları 0.64 oranında etkilenmektedir.

Hiçbir kütüphaneye sürekli gitmeyen veya üye olmayanlar % 32 (481 kişi) oranındadır. Öğrencilerin % 38'i (567 kişi) bir kütüphaneden; % 19'u (288 kişi) iki kütüphaneden; % 8'i (119 kişi) üç kütüphaneden; % 2'si (32 kişi) dört kütüphaneden; % 1'i (13 kişi) beş kütüphaneden sürekli yararlanmaktadır veya üye olmuştur.

Kütüphanelerde görevlilerin yardımcı olup, olmamalarının öğrencilerin kütüphane kullanımlarına etkisi 0.81 olurken; öğrencilerin "kütüphanelerden sürekli yararlanmalarına veya üye olmalarına" etkisi 0.37 olarak hesaplanmıştır. Kütüphanelerde görevliler öğrencilerin % 31'ine (468 kişi) "Aradıklarını nasıl bulacaklarını göstererek " ; % 21'ine (320 kişi) "Kitap, ansiklopedi ve benzeri bilgi kaynağı vererek" yardımcı olmuşlardır. Öğrencilerin % 7'sine (98 kişi) "Arkadaşları, ailesi" yardım etmişlerdir. Sadece % 9'u (133 kişi) yardım istememiştir. Öğrencilerin % 23'ü (346 kişi) "yardım eden olmadığı için kütüphanelere gitmediklerini"; % 9'u (135 kişi) "Kütüphanelere gitmediklerini" ifade etmişlerdir.

"Kütüphanelerde aradığınızı bulamayınca ne yaparsınız?" sorusu yöneltilerek, öğrencilerin davranışları incelenmiştir. Bu durumda öğrencilerin % 21'i (321 kişi) "Başka bir kütüphaneye gitmekte" % 41'i (615 kişi)

TABLO 25 : Sürekli Yararlanılan veya Üye Olunan
Kütüphane Türlerinin Bölgelere Göre Dağılımı

KÜTÜPHANE TÜRÜ	B Ö L G E L E R							TOPLAM (%)
	ALTINDAĞ (%)	ÇANKAYA (%)	ETİMESGUT (%)	KEÇİÖREN (%)	MAMAK (%)	SİNCAN (%)	YENİMAHALLE (%)	
Okul Kütüphanesi	54 (26.2)	257 (45.3)	10 (11.1)	67 (37.2)	48 (42.9)	19 (21.1)	69 (27)	524 (35)
Halk Kütüphanesi	81 (39.3)	81 (14.3)	17 (18.9)	43 (23.9)	43 (38.4)	46 (51.1)	77 (30.2)	388 (25.9)
Üniversite Kütüphanesi	10 (4.8)	65 (11.5)	-	12 (6.7)	-	-	21 (8.2)	108 (7.2)
Milli Kütüphane	13 (6.3)	70 (12.3)	-	-	12 (10.7)	-	16 (6.3)	111 (7.4)
Özel Kütüphane	10 (4.8)	98 (17.3)	-	-	-	-	40 (15.7)	148 (9.9)
Evde veya Kişilerde Bulunan Kitaplar	57 (27.7)	171 (30.1)	14 (15.5)	46 (25.5)	22 (19.6)	22 (24.4)	72 (28.2)	404 (27)
Hiçbir Kütüphaneye Gitmeyenler	64 (31)	164 (28.9)	45 (50)	61 (33.9)	31 (27.7)	31 (34.4)	85 (33.3)	481 (32)
ÖRNEKLEM SAYISI	206 (100)	567 (100)	90 (100)	180 (100)	112 (100)	90 (100)	255 (100)	1500 (100)

"Aradığını kütüphane görevlilerine sormakta" % 22'si (327 kişi) "Aramaktan vazgeçmekte ve kütüphanelere gitmemekte" dir. Her aradığını bulanlar, öğrencilerin % 6'sı (83 kişi); kütüphanelere gitmeyenler ise öğrencilerin % 10'u (154 kişi) olmuştur. Belirtilen davranışların tüm kütüphane türleri için geçerli olduğu % 5 güven sınırında yapılan Khi Kare Testleriyle anlaşılmıştır.

1500 öğrenciye yöneltilen tüm sorularda; kütüphanelere hiç gitmeyenlerin ve belirli bir nedenle gitmekten vazgeçenlerin toplamının en fazla 481 öğrenci olduğu görülmüştür.

V.3.5.4. KÜTÜPHANE HİZMETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kütüphanelerde karşılaşılan güçlükler ve kütüphanelere yönelik istekler, öğrencilerin yapacakları genel değerlendirmeye yol gösterecektir.

Lise öğrencisi gençler, bilgi gereksinimlerini karşılarlarken, çeşitli kütüphane türlerini kullanmaktadırlar. Kütüphane kullanımları sırasında bazı güçlüklerle de karşılaşmaktadırlar. En çok karşılaşılan güçlüğe 1 vermek üzere, önem sırasına göre 2'inci ve 3'üncü tercihlere göre Tablo 26 hazırlanmıştır. Karşılaşılan güçlükler bölge, okul türü, okullar, cinsiyet, başarı derecesi, öğrencilerin maddi olanakları ve kütüphane kullanımıyla ilgili değişkenler açısından incelenmiştir. Öğrencilerin kütüphanelerde karşılaştıkları güçlükler belirtilen değişkenlerle ilgili bulunurken, en yüksek derecede okulun bulunduğu bölge imkanlarıyla 0.43 oranında ilgili olduğu hesaplanmıştır.

Kütüphanelerde en çok istenilen hizmetlerin neler olduğunu saptamak için, öğrencilerden en çok istedikleri

TABLO 26 : Kütüphanelerden Yararlanmak İstenildiğinde Karşılaşılan En Önemli Güçlükler

ÖNEM SİRASI	KÜTÜPHANELERDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER	1. DERECE TERCİH (%)	2. DERECE TERCİH (%)	3. DERECE TERCİH (%)
1	Evimize yakın kütüphane olmaması	392 (26.2)	302 (20.2)	290 (19.4)
2	Aradığım bilgiyi , kitabı , ansiklopediyi vb. bulamamam	486 (32.4)	171 (11.4)	177 (11.8)
3	Kütüphane görevlilerinin sert davranışları	179 (12)	297 (19.8)	255 (17)
4	Sıkıcı kurallara uymamanın gerekmesi	205 (13.6)	261 (17.4)	167 (11.2)
5	Kütüphanelerin soğuk , gürültülü , karanlık olması	82 (5.5)	189 (12.6)	203 (13.5)
6	Kütüphanelerden nasıl yararlanacağımı bilememem	57 (3.8)	183 (12.2)	203 (13.5)
7	Ailemin kütüphaneye gitmeme izin vermemesi	26 (1.7)	16 (1)	30 (2)
	Şimdiye kadar kütüphanelerden yararlanmam gerekmedi	40 (2.6)	--	--
	Kütüphanelerde güçlükle karşılaşmadım	33 (2.2)	--	--
	Cevapsız	--	81 (5.4)	175 (11.6)
	TOPLAM	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)

hizmete 1 vermek üzere 5'e kadar tercihte bulunmaları istenmiştir. Tercih sırasına göre öğrencilerin istekleri Tablo 27'de yer almaktadır. Tablo 27 incelendiğinde, tüm öğrenciler tarafından beş tercihin tamamen yapıldığı görülmüştür. "Diğer" yanıtı içinde en çok tekrar edilen "Lise öğrencilerine daha geniş kapsamda kütüphane hizmetleri verilmesi" konusunda içtenlikle yazılan istekler bulunmaktadır. Tablo 27'deki hizmetlerin sıralamasıyla; bölgeler, okul türleri, okullar, şubeler, cinsiyet, başarı derecesi ve öğrencilerin maddi olanakları arasında % 5 güven sınırında yapılan Khi Kare Testleriyle anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sıralama değişmemektedir. Okulların bulunduğu bölge imkanları, öğrencilerin kütüphanelerden istedikleri hizmetleri 0.40 oranında etkilemektedir.

Öğrencilere "Okulunuzdaki kütüphaneyi ve gittiğiniz diğer kütüphaneleri nasıl değerlendirirsiniz?" sorusu yöneltilerek, kütüphane hizmetleriyle ilgili düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla kütüphane kullanan öğrenciler, Tablo 28'de gösterildiği üzere "Kütüphane hizmetlerinin değerlendirilmesini" yapmışlardır.

Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında, okulların bulunduğu bölge imkanlarına göre kütüphanelere gidilmekte ve kullanım gerçekleşmektedir. Öğrencilerin kütüphane kullanımında karşılaştıkları güçlükler ve yöneltilen istekler, kütüphane hizmetlerinin değerlendirilmesini 0.65 oranında etkilemektedir.

Kütüphanelerin kulanımı, kütüphanelerden sürekli yararlanma alışkanlığı edinme ve edinememe öğrencilerin kütüphane hizmetlerini değerlendirmelerinin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

TABLO 27 : Kütüphanelerden En Çok İstenilen Hizmetler

ÖNEM SIRASI	HİZMETLER	1. DERECE TERCİH (%)	2. DERECE TERCİH (%)	3. DERECE TERCİH (%)	4. DERECE TERCİH (%)	5. DERECE TERCİH (%)
1	Derslerimize, Ödevlerimize yardımcı bilgi verilmesini	440 (29.4)	363 (24.2)	179 (11.9)	167 (11.1)	106 (7.1)
2	Eğlendirici, dinlendirici faaliyetler düzenlenmesini	147 (9.8)	284 (19)	426 (28.4)	517 (34.5)	268 (17.9)
3	Film , kaset , bilgisayarlardan yararlanmayı	245 (16.3)	317 (21.1)	269 (17.9)	203 (13.5)	163 (10.8)
4	Hoşlanacağımız kitaplar alınmasını	326 (21.7)	213 (14.2)	217 (14.5)	208 (13.9)	174 (11.6)
5	İlgimizi çeken konularda konferansları , toplantıları	141 (9.4)	251 (16.7)	309 (20.6)	210 (14)	213 (14.2)
6	Diğer (Lise öğrencilerine daha geniş kapsamda kütüphane hizmeti verilmesi)	201 (13.4)	72 (4.8)	100 (6.7)	195 (13)	576 (38.4)
	Cevapsız	--	--	--	--	--
	TOPLAM	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)	1500 (100)

TABLO 28 : Kütüphane Hizmetlerinin Değerlendirilmesi

DEĞERLENDİRME	KÜTÜPHANE TÜRLERİ	
	OKUL KÜTÜPHANESİ (%)	DİĞER KÜTÜPHANELER (Halk, Milli, Üniversite, Özel Kütüphane) (%)
Çok İyi	27 (1.8)	158 (10.5)
İyi	234 (15.6)	649 (43.3)
Orta	640 (42.7)	358 (23.9)
Kötü	394 (26.3)	104 (6.9)
Gitmediğimden Bilmiyorum	205 (13.6)	231 (15.4)
TOPLAM	1500 (100)	1500 (100)

V.3.6. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ
KARŞILAMAYA YÖNELİK BİLGİ KULLANIMLARININ ÖLÇÜLMESİ

Bilgi gereksinimlerinin nerelerden, nasıl ve ne şekilde karşılandığını ortaya çıkarmak amacıyla kullanılan bilgi kaynakları, kütüphaneler ve bunlardan yararlanım düzeyleri incelenmiştir. Öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik bilgi kullanımlarının ölçülmesinde "Bibliyometri" yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmamızın bu bölümünde bilgi kullanımlarının ölçümü; öğrencilerin bulunduğu sınıfta, belirlenen bir konuda, öğretim yılı boyunca bir tane olmak üzere hazırladıkları ödevler incelenerek yapılmıştır. "Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik" uyarınca; öğrencilerin ödevlerinde veri toplamaları, çözümlenmeleri, yorumlamaları ve değerlendirmeleri gerekmektedir. Öğrencilerin ödevlerini hazırlarken yararlandıkları kaynakları, kendisinden bilgi alınan kişileri belirleme alışkanlığı kazanmaları istenmektedir. Her öğrencinin ayrı bir konuda, istekleri ve öğretmenlerin onayı ile yaptığı ödevde; kullanılan bilgi kaynaklarına yapılan "referanslar" öğrencilerin bilgi kullanımlarının ölçülmesini sağlamıştır.

Ödevler incelenerek; öğrencilerle anket soruları dahilinde görüşmeler yapılarak, ödevlerde kullanılan bilgi kaynakları ve onları buldukları yerler saptanmıştır. Yürürlükte olan öğretim programları (müfredat programları), Talim Terbiye Kurulunun onayladığı yayın listeleri ve kütüphane katalogları öğrencilerin referans olarak verdikleri bilgi kaynaklarının bibliyografik künyelerinin kontrol edilmesinde kullanılmıştır.

V.3.6.1. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAMAK ÜZERE BİLGİ KULLANIMLARINA GENEL BAKIŞ

Ödevlerde bilgi kaynaklarına yapılan referanslar, bilgi kullanımlarını genel olarak ortaya koymaktadırlar. Araştırmamıza katılan 1500 öğrencinin tümü ödev yapmıştır. Tablo 29 "ödevlerde yapılan referans sayısını" göstermektedir. 26 öğrenci bilgi kaynağı kullanmamış, referans yapmamıştır. En fazla beş kaynaktan alıntı yapılmıştır.

1500 öğrenci ödevlerinde toplam 3854 referansa yer vermiştir. Ödevlerde bilgi kaynağı kullanımı, yapılan referanslara göre Tablo 30'da incelenmiştir. Bilgi kaynağı kullanımı en fazla kitaplarda ve ansiklopedilerde yoğunlaşmaktadır. Bilgi kaynağı kullanan ve referans yapan 1474 öğrenci vardır. Ödevlerin % 81'inin referanslarında en az bir kitap, % 88'inin referanslarında en az bir ansiklopedi bulunmaktadır. Okullar ve ödev kanuları, bilgi kaynağı kullanımını 0.74 oranında etkilemektedir.

Öğretmenler, arkadaşlar, aile ve benzeri gibi bilgi veren kişilere ait referanslar, öğrencilerle yaptığımız görüşmeler sonucunda saptanmıştır. Dergi, gazete kullanımı; Bilim ve Teknik Dergisi, yabancı dilde dergiler ve günlük gazeteler arasında benzer şekilde dağılmaktadır.

Öğrenciler, ödevlerinde kullandıkları bilgi kaynaklarının tarihlerine dikkat etmemişlerdir. Yapılan referanslarda bilgi kaynaklarının yayın tarihi belirtilmemiştir. Genellikle yazar adı ve yayın adı referans olarak verilmiştir. Bilgi kaynaklarına ait referanslar, ödevlerin sonunda, kaynakçada yer almıştır.

TABLO 29 : Ödevlerde Yapılan Referans Sayısı

REFERANS SAYISI	ÖDEV SAYISI (%)
0 Referans yapmayanlar Bilgi kaynağı kullanmayanlar	26 (1.7)
1 Referans	280 (18.7)
2 Referans	470 (31.3)
3 Referans	410 (27.3)
4 Referans	166 (11.1)
5 Referans	148 (9.9)
TOPLAM	1500 (100)

TABLO 30 : Ödevlerde Bilgi Kaynağı Kullanımının
Yapılan Referanslara Göre İncelenmesi.

BİLGİ KAYNAKLARI	REFERANS SAYISI (%)
Kitaplar	1862 (48.3)
Ansiklopediler	1256 (32.6)
Öğretmenler, Arkadaşlar, Aile vb. gibi bilgi veren kişiler	218 (5.7)
Dergiler , Gazeteler	205 (5.3)
Görüşmeler , Geziler , Konferanslar , Toplantılar	177 (4.6)
Film , Broşür , Kaset , Bilgisayar programları	92 (2.4)
Sözlükler	44 (1.1)
TOPLAM	3854 (100)

V.3.6.1.1. KİTAP VE ANSİKLOPEDI KULLANIMI

Kitap ve ansiklopedi kullanımının daha ayrıntılı incelenmesi, birçok gözlemlerin yapılmasına olanak sağlamıştır. Ödevlerde en çok kitaplar ve ansiklopediler kullanılmış ve referans olarak verilmiştir.

"Ödevlerde kitaplara yapılan referansların dağılımını" göstermek amacıyla Tablo 31 hazırlanmıştır. Tablo 31'de referanslarda yer alan kitaplar, türlerine göre sınıflandırılmış ve sıralanmıştır. Dersleri-ödevleri yapmak için kitap seçerken en çok dikkat edilen unsurlar Tablo 16'da yer almaktadır. Bu iki tablonun birleşimi dersleri-ödevleri yapmak için "kitap kullanımını" göstermektedir.

Ansiklopediler, öğrenciler tarafından geniş kullanım alanına sahip olan bilgi kaynaklarıdır. Tablo 32 "Ödevlerde ansiklopedilere yapılan referansların dağılımını" göstermektedir. Tablo 32'de, öğrenciler tarafından kullanılan 76 ansiklopedi referans sayısına göre sıralanmıştır. En çok kullanılan 17 ansiklopedi, bibliyografik künyeleriyle birlikte, Tablo 32'de yer almaktadır.

V.3.7. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİYE ERİŞİMİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI

Bilgiyi kullanabilmek, ondan yararlanabilmek için temel şart bilgiye erişebilmektir. Çeşitli kurumlarda görevliler, öğrenci gençliğin bilgiye erişimlerinde yol gösterici olmaktadır. Örneğin; okullarda öğretmenler, okul kütüphanelerinde kütüphane görevlileri öğrencilere rehberlik ederek bilgiye erişimi sağlamakla görevlidirler. Öğrenciler bilgi gereksinimlerini karşılamak için bilgi

TABLO 31 : Ödevlerde Kitaplara Yapılan Referansların
Dağılımı

ÖNEM SIRASI	KİTAPLAR	REFERANS SAYISI	REFERANS SAYILARI TOPLAMI	REFERANS SAYILARI YÜZDELER TOPLAMI 1 %
1	Genel kültür kitapları	557	557	30
2	Lise ders kitapları	261	818	44
3	Üniversiteye hazırlık kitapları	240	1058	57
4	Üniversite kitapları	237	1295	70
5	Lise yardımcı ders kitapları	224	1519	82
6	Yabancı dilde kitaplar	210	1729	93
7	Roman, hikaye vb. edebi eserler	133	1862	100

(1) Kitap türlerine yapılan "referans sayılarının yüzdele toplamını" göstermektedir. Her satırdaki referans sayısının yüzdesi eklenmektedir. Önem sırasına göre kitap türlerine yapılan referansların kapsamını belirtmektedir.

TABLO 32 : Ödevlerde Ansiklopedilere Yapılan Referansların Dağılımı

ÖNEM SIRASI	A N S İ K L O P E D İ L E R	REFERANS SAYISI	REFERANS SAYILARI TOPLAMI	REFERANS SAYILARI YÜZDELER TOPLAMI %
1	Meydan - Larousse. İstanbul: Meydan Yayınları, 1969 - 1981. XII Cilt.	299	299	24
2	Ana Britannica . İstanbul: İletişim Yayınları, 1986 - 1990. XXII Cilt.	135	434	35
3	Yeni Hayat Ansiklopedisi . İstanbul: Doğan Kardeş Yayınları, 1961 - 1981. VI Cilt.	125	559	45
4	Görsel 20. Yüzyıl Genel Kültür Ansiklopedisi . İstanbul: Görsel Yayınları, 1986. VII Cilt.	104	663	53
5	Gelişim Hachette Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi İstanbul: Gelişim Yayınları, 1983. XII Cilt.	88	751	60
6	İslam Ansiklopedisi . İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1940 - 1986. XIII Cilt.	60	811	65
7	Yurt Ansiklopedisi . İstanbul: Anadolu Yayıncılık, 1981. XI Cilt.	49	860	69
8	Sağlık Ansiklopedisi . İstanbul: Görsel Yayınlar, 1982. V Cilt.	48	908	73
9	Gelişim Hachette Türk ve Dünya Tarihi Ansiklopedisi . İstanbul: Gelişim Yayınları, 1985. VIII Cilt.	38	946	76
10	Gelişim Alfabetik Gençlik Ansiklopedisi . İstanbul: Gelişim Yayınları, 1980. X Cilt.	34	980	79
11	Sanat Tarihi Ansiklopedisi . İstanbul: Görsel Yayınlar, 1981. IV Cilt.	27	1007	81
12	Yeni Türk Ansiklopedisi . İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1985. XII Cilt.	26	1033	83
13	Türk Ansiklopedisi . Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1943 - 1984. XXXI Cilt-	25	1058	85
14	Görsel Okul Ansiklopedisi . İstanbul: Görsel Yayınlar, 1982 - 1985. VIII Cilt.	15	1073	86
15	Yeni Cumhuriyet Ansiklopedisi . İstanbul: Arkın Kitabevi, 1983. X Cilt.	14	1087	87
16	Karacan Oxford Genel Kültür Ansiklopedisi . İstanbul: Karacan Yayınları, 1987. X Cilt.	14	1101	88
17	Görsel Dünya Ansiklopedisi . İstanbul: Görsel Yayınlar, 1985. XII Cilt.	14	1115	89
18-19	10 Kez Referans Edilen 2 Ansiklopedi	10 (2x10)	1135	90
20-27	5 Kez Referans Edilen 8(Yabancı Dilde) Ansiklopedi	5 (8x5)	1175	94
28-43	3 Kez Referans Edilen 16 Ansiklopedi	3 (16x3)	1223	97
44-76	1 Kez Referans Edilen 33 Ansiklopedi	1 (33x1)	1256	100

(1) Ansiklopedilere yapılan referans sayılarının yüzdeler toplamını göstermektedir. Her satırdaki referans sayısının yüzdesi eklenmektedir. Önem sırasına göre ansiklopedilere yapılan referansların kapsamını belirtmektedir. Örneğin; ilk beş ansiklopedi kullanımının % 60 ' ını oluşturmaktadır.

kaynaklarının bulunduğu yerlere giderek bilgiye erişmektedirler.

Ödev yapmak için gerekli bilgiye çeşitli yerlerden erişmek mümkün olmaktadır. Araştırmamızda, öğrencilerin ödevlerinde kullandıkları bilgi kaynakları ve onları nerelerden buldukları saptanmıştır. Referanslar, erişilen bilgi kaynaklarını kesin olarak ortaya koymaktadırlar. "Bilgi kaynaklarının bulunduğu yerlere göre, bilgi kaynaklarına yapılan referansların dağılımını" göstermek amacıyla Tablo 33 düzenlenmiştir. Diğer bir deyişle, Tablo 33 öğrencilerin ödev yapmak için bilgiye erişim yerlerini göstermektedir.

Bilgi kaynaklarının kullanımını etkileyen en önemli unsur, bilgi kaynaklarının bulunduğu yer olmaktadır. Bu iki değişken arasında 0.95'e varan ilişki hesaplanmıştır. Bununla bağlantılı olarak öğrencilerin devam ettikleri okulun bulunduğu bölge şartları bilgi erişimi 0.89 oranında etkilediği ortaya çıkmıştır. Bilgi kaynaklarının bulunduğu yerlerdeki görevlilerin veya kişilerin yardımları 0.47 oranında bilgi erişimi etkilemektedir. Sayılan bu değişkenlerle birlikte okul türü, şubeler, cinsiyet ve maddi durumun öğrencilerin bilgiye erişimini etkilemekte olduğu görülmüştür. % 5 Güven sınırında yapılan Khi Kare Testlerine göre tüm değişkenler Tablo 33'de önemli derecede farklılığa neden olmaktadır.

Bu bölümde elde edilen bulgular, "VI. Bölümde" değerlendirilecektir. Araştırma bulguları ve değerlendirmeler, ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğinin bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik "model" geliştirilmesine olanak sağlayacaktır.

TABLO 33 : Ödev Yapmak İçin Bilgiye Erişim : Bilgi Kaynaklarının Bulunduğu Yerlere Göre, Bilgi Kaynaklarına Yapılan Referansların Dağılımı

BİLGİ KAYNAKLARININ BULUNDUĞU YERLER	B İ L G İ K A Y N A K L A R I							TOPLAM (%)
	KİTAPLAR (%)	ANSIKLOPEDİLER (%)	ÖĞRETMEN ARKADAŞ AİLE VR. GİRİ BİLGİ VEREN KİŞİLER (%)	DERGİLER GAZETELER (%)	GÖRÜŞMELER GEZİLER KONFERANSLAR TOPLANTILAR (%)	FİLM BROŞÜR KASET BİLGİSAYAR (%)	SÖZLÜKLER (%)	
Okul Kütüphanesi	254 (13.6)	212 (16.9)	-	17 (8.3)	-	-	10 (22.7)	493 (12.8)
Halk Kütüphanesi	201 (10.9)	309 (24.6)	-	28 (13.7)	-	-	-	538 (14)
Üniversite Kütüphanesi	192 (10.3)	25 (2)	-	14 (6.8)	-	-	-	231 (6)
Millî Kütüphane	49 (2.6)	88 (7)	-	-	-	-	-	137 (3.6)
Özel Kütüphaneler	82 (4.4)	44 (3.5)	-	17 (8.3)	-	17 (18.5)	10 (22.7)	170 (4.4)
Evde veya Kişilerde Bulunan Yayınlar	953 (51.2)	565 (45)	65 (29.8)	109 (53.2)	-	12 (13)	24 (54.6)	1728 (44.8)
İşyeri ve Kurumlar	131 (7)	13 (1)	153 (70.2)	20 (9.7)	177 (100)	63 (68.5)	-	557 (14.4)
TOPLAM	1862 (100)	1256 (100)	218 (100)	205 (100)	177 (100)	92 (100)	44 (100)	3854 (100)

VI. BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE YORUM

Öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik bulgular, araştırmamızın IV. ve V. Bölümlerinde ortaya çıkarılmıştır. Araştırmamızın bu bölümünde; elde edilen bulgular değerlendirilmeye ve yorumlanmaya çalışılmıştır. İzlediğimiz yöntemler uyarınca, değerlendirmeler ve yorumlamalar aşağıdaki temel başlıklar altında yapılmıştır:

- 1- Türk Milli Eğitim Sistemi;
- 2- Okul müdürleri ve kütüphane memurlarının uygulamaları;
- 3- Öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanması.

Bu bölümde yapılan değerlendirmeler ve yorumlamalar; sorunların çözümüne ve ele alınan koşullara uygun önlemlerin alınmasına yardımcı olacaktır.

VI.1. TÜRK MİLLİ EĞİTİM SİSTEMİ

Cumhuriyetin ilk yıllarından bugüne kadar meydana gelen değişmelere paralel olarak, Türk Milli Eğitim Sistemi'nde değişmeler ve gelişmeler devam etmektedir.

Günümüzde; toplumun ve kişilerin eğitim sisteminden istekleri artmış, beklentileri değişmiş ve çeşitlenmiştir. Türk Milli Eğitim Sistemi bu istekleri karşılayabilmek için, kişileri; ilgileri, yetenekleri ve gereksinimleri doğrultusunda yönlendirmeye ve üretken vatandaşlar olarak

yetiştirmeye çalışmaktadır. Türk Milli Eğitim Sistemi'nde yetiştirilmesi amaçlanan yurttaş özellikleri; toplumsal yönden, kişisel yönden ve ekonomik hayata katkı yönünden ele alınmaktadır.

Türk Milli Eğitim Sistemi'ni geliştirmek için; Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şûraları, Öğretim Programları (Müfredat Programları) ve Mevzuat Çalışmaları yapılmaktadır. Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana gayret gösterilmesine ve uğraşılmasına rağmen, Türk Milli Eğitim Sistemi'nde özlenen ve beklenen sonuçlara halen varılamamıştır.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'yla birlikte, 1968'den bu yana hazırlanan Kalkınma Planlarında gençlik sorunları ele alınmış, hayata dönük çözümlere ağırlık vermek istenmiştir. Ancak; gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılaması için kütüphanelere açıkça yer verilmemiştir. Genel olarak gençliğe, eğitime, kültüre, boş zamanları değerlendirmeye, çeşitli kurslar düzenlemeye; sosyal, psikolojik ve kültürel alanlarda danışmanlık hizmetleri sunmaya yönelik görevler belirlenmiştir. Fakat bu görevlerde başarı sağlanamamıştır. Gençlerin ilgi ve yeteneklerini dikkate alan çeşitli programlar geliştirmeye, öğretim programları hazırlamaya, okuma alışkanlığı kazandırmaya, kütüphaneleri yaygınlaştırmaya yönelik maddeler hazırlanmasına rağmen, maddelerin büyük çoğunluğu uygulanamamıştır. Genel kapsamlı maddeler içinde neyin; nasıl ve ne şekilde yapılacağıının gösterilmemiş olması uygulamaları engellemiştir. Milli Eğitim Bakanlığı ile Kalkınma Planlarını hazırlayan Devlet Planlama Teşkilatı arasında sorunları saptamaya ve çözmeye yönelik sağlıklı iletişimin kurulamaması; önlemlerin alınamamasına neden olmuştur. Boş zamanları değerlendirme ve kütüphaneleri yaygınlaştırma gibi gerçekleştirilmesine çaba sarfedilen uygulamalar ise verimli biçimde sürdürülememiştir.

1939-1988 Yılları arasında oniki kez toplanmış olan Milli Eğitim Şûralarının Kararları incelendiğinde, genel olarak Türk Milli Eğitim Sistemini geliştirici teklif niteliğinde kararların alındığı görülmüştür. Gençlerin bilgi gereksinimlerinin karşılanarak; eğitimde okul kütüphanelerinin önem kazanmasına ve buna bağlı olarak çalışma şartlarının iyileştirilmesine hizmet edecek kararlar alınmıştır. Ancak alınan kararlar uygulanamamıştır. Gereksinimlerin saptanmaması, maddi olanaklar ve personel yetersizliği daima sorun olarak ortaya çıkmışlardır.

24-28 Ekim 1988 tarihinde ilk kez toplanan I. Gençlik Şûrası'nda da gençliğin bilgi gereksinimleri ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla ilgili alınan kararlar henüz gerçekleştirilememiştir.

Öğretim Programlarında öğrencileri ilgi, gereksinim ve eksiklik duydukları konularda araştırma yapmaya ve kütüphane kullanmaya yönelten eğilim bulunmaktadır. Bu durum; öğretim programlarının, yazılı ve görsel işitsel bilgi kaynaklarıyla hizmet veren kütüphane kurumunun eğitimsel yapısından yararlanma isteğinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Öğretim Programlarında öğrencilerin bilgi gereksinimlerine ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphanelere verilen önem, uygulamalar açısından incelendiğinde, çeşitli yönlerden yetersiz kaldığı görülmektedir. 1924 Yılından bu yana uygulanmış Öğretim Programlarında etkin bir eğitim-kütüphane ilişkisi kurulamamıştır. Her dersin programda yer almasına karşın, kütüphane kullanımına yöneltme en çok Türk Dili ve Edebiyatı, Tarih, Coğrafya ve Yabancı Dil dersleriyle sınırlı kalmıştır. Öğretim Programlarıyla okular aktif ve hayata bağlı merkezler haline getirilmeye çalışılmıştır. Öğretim programları, eğitim ve öğretimin hedefleriyle kütüphane kurumu arasında ilişki kurulmasını istemiştir. Ancak, Öğretim Programları ve kütüphaneler arasında kurul-

mak istenen bağlantı, uygulamada sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar, bilgi gereksinimlerinin henüz ortaya çıkarılmamasından ve kütüphane hizmetleriyle Öğretim Programlarının bütünleşmesi konusunda sağlıklı bir düzenlemeye gidilememesinden kaynaklanmaktadır.

Öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılayabilmeleri için, Milli Eğitim Temel Kanunu hükümlerine dayanılarak "Mevzuat Çalışmaları" yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı; Ödev Yönetmeliği (Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik), Ders Kitapları Yönetmeliği ve Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği hazırlayarak; öğrencilerin daha geniş kapsamda kişisel ilgilere ve derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimleri duymalarını sağlamaya çalışmıştır. Yine bu Yönetmelikler çerçevesinde, öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılayabilmelerini sağlayacak önlemlerin alınması yoluna gidilmiştir.

Ödev Yönetmeliği'nin öğrencilerin sorumluluk duygularını, öğrenme, merak ve isteklerini geliştirerek; çalışma, araştırma, inceleme ve düzenli iş yapma alışkanlığı kazanmalarında; yaratıcı olmalarında, eleştirel düşünmeyi öğrenmelerinde, düşüncelerini yazılı olarak ifade etmelerinde ve boş zamanların değerlendirilmesinde çok önemli yeri vardır. Ayrıca öğrenmeyi pekiştirmesi, yeni öğrenme yaşantıları kazandırması, çeşitli bilgi kaynaklarından yararlanma ve bunları ödev sonunda kaynakça vererek belirleme alışkanlığı yaratmak istemesi de Ödev Yönetmeliği'nin olumlu yönleridir. Sayılan bu özelliklere kısmen ulaşılmıştır. Ancak bilgi kaynaklarını arama yöntemleri öğretilmediğinden, okul kütüphanelerinin gereksinimlere cevap veremediği, öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılayamadığı saptanmıştır. Bu durumda özet ansiklopedik bilgiler kullanılmıştır. Çok sayıda bilgi kaynağı kullanımını gerektiren ödevler yapılamamıştır.

Kazandırılmak istenen değerlere karşın, Ödev Yönetmeliği'nin kütüphane kullanımını açıkça desteklememesi önemli bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır. Ödevlerin; derslerin özelliğine göre eser okuma, inceleme, tanıtma, görüşme, gözlem yapma, anket uygulama, proje yapma ve benzeri tekniklerle hazırlanabileceği belirtilmesine rağmen, bunların gerçekleştirilmesinde kütüphanelerden yararlanılabileceği ve özellikle okul kütüphaneleriyle bağlantı kurulabileceğine ilişkin maddeler yer almamaktadır.

Ders kitapları, yardımcı ders kitapları ve başvuru kitapları hazırlanırken; bu kitapların öğrencilerin bilgi gereksinimleri duymalarına ve bilgi gereksinimlerini karşılamalarına yol gösterici olması istenmiştir. Ders Kitapları Yönetmeliği'nde bu unsurlara dikkat edildiği belirtilmesine karşın, öğrencilerin bilgi gereksinimlerini saptayan çalışmalar henüz yapılmamıştır. Öğrencilerin ödevlerinde kullandıkları bilgi kaynakları ve onları buldukları yerler incelenmemiştir.

Türk Milli Eğitim Sistemi öğrencilerde okuma zevki, inceleme ve araştırma isteği uyandırmak istemesine rağmen; öğretim Programlarının yoğun olması, öğrencilerin yönlendirilememesi, araştırmaya ayrılan zamanın kısıtlı olması ve kütüphanelerdeki yetersiz hizmetler nedeniyle başarılı olamamaktadır. Belirtilen nedenler toplumsal özelliklerin, eğitim-öğretim faaliyetlerinin, değerlendirme yöntemlerinin kütüphane kullanımına önem vermemesinin sonucudur. Öğrencilerin bilgi gereksinimlerini temel alan araştırmaya yönelik eğitim anlayışı henüz uygulanmadığından, okul kütüphaneleri ve çeşitli kütüphane türleri kullanılsa dahi, gereksinimleri karşılar nitelikte bilgi hizmetleri verilememektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı ilk olarak Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği ile okul kütüphanelerine yer vermiştir. Adı

geçen yönetmelikle gerçekleştirilmesi istenen okul kütüphanesi hizmetleri değil, Ayniyat Talimatnamesinin maddeleri olmuştur. Bu açıdan yönetmelik uygulanmasına rağmen, hizmete ağırlık verilememiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın önce 1959 yılında, sonra 1976 yılında hazırladığı ve yayınladığı "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği" ile temel eğitim ve ortaöğretim okullarında kütüphane çalışmaları düzenlenmektedir. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği uygulanmaya başlayınca, Lise ve Ortaokullar Yönetmeliğinde okul kütüphaneleriyle ilgili çalışmalara ağırlık verilmemiştir. Bir konuda, iki ayrı uygulamaya yol açılmaması açısından bu durum olumlu olarak kabul edilmektedir. Halen 1976 Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği ve onu destekleyen genelgeler uygulanmaktadır. Bunlara rağmen, öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında aksaklıklara rastlanmaktadır. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin içeriğinden ve uygulanmasından doğan aksaklıklar şu noktalarda toplanmaktadır:

1- Eğitim-kütüphane bağlantısı kurulamamıştır. Okul kütüphanelerinin amaçları belirtilirken, genel olarak Türk Milli Eğitim Anlayışı verilmiş, bunun içinde okul kütüphanelerinin yeri belli edilmemiştir.

2- Öğrencilerin bilgi gereksinimleri saptanmadan kütüphane programı hazırlanmıştır. Bu durum, okul kütüphanelerinin kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Okul kütüphanelerinin bilgi gereksinimlerini nasıl karşılayacağı belirtilmemiştir.

3- Bütün okullarda birer okul kütüphanesi kurulması yeterliyken, her sınıfta bir sınıf kitaplığıının da istenmesi kaynak israfına yol açmaktadır.

4- Okul kütüphanelerinin hizmet vermesinde, kütüpha-

necilik eğitimi görmüş mesleki personele görev verilmesi söz konusu edilmemektedir. Öğretmenlerin ve kütüphane memurlarının okul kütüphanesi hizmetlerini verebilecekleri sanılmaktadır.

5- Bütçe sağlanamadığından, gereksinimler doğrultusunda koleksiyon oluşturulamamakta ve hizmetler verilememektedir.

6- Hizmete elverişli yerlerde çalışmak, her zaman mümkün olmamaktadır.

7- Okul kütüphanelerinin yapacakları başlıca çalışmalar belirtilmesine rağmen, bunların nasıl gerçekleştirileceğine ve öğrencilerin bu hizmetlerden ne şekilde yararlanabileceğine dair açıklamalar yapılmamıştır. Genel ifadelerle yetinilmiştir. Öğrencilere kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırmak istenilse bile, bunlar uygulamaya dönüştürülememiştir.

8- Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği ile gerçekleştirilmesi istenilenler arasında "işbirliği çalışmalarına" önem verilmemektedir. Okul kütüphaneleri arasında işbirliği sağlanamamaktadır. Her okul kendi öğrencileri için hizmet vermekte, yakın okullar arasında bile resmi işbirliği yapılamamaktadır.

9- Görsel-işitsel bilgi kaynakları okul kütüphanelerinde yaygınlaştırılamamıştır.

10- Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'ne bilgi kaynaklarının teknik hizmetleriyle ilgili kılavuz eklenmiştir. Kütüphanecilik eğitimi almamış kütüphane memurları için, bu kılavuz yardımcı olamamaktadır.

Okul kütüphaneleriyle ilgili konularda çalışmak üzere

Milli Eğitim Bakanlığı yönetiminde "Okul Kütüphaneleri Şubesi"nin kurulması yerinde bir uygulamadır. Ancak bulunduğu statü nedeniyle yetkileri sınırlı kalmaktadır. Okul kütüphanelerine işlerlik kazandıramamıştır.

VI.2. OKUL MÜDÜRLERİ VE KÜTÜPHANE MEMURLARININ UYGULAMALARI

Okul kütüphanelerinin yönetiminde sorumlu okul müdürleri ve kütüphane memurlarının çalışmaları birbirine paraleldir. Bu nedenle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular birlikte değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Değerlendirme ve yorumlarla ortaya çıkanlar şunlardır:

Okul kütüphanelerinin yeterli fiziksel düzenleri yoktur. Alan, mefruşat ve diğer araçlar yönünden "yeterli" düzenlemenin olmadığı ortaya konmuştur. Eşyalar eski ve yıpranmıştır. Bu durum kullanımı azaltan bir neden olarak görülmektedir.

Bütçe olmaması, belirli bir plan doğrultusunda harcama yapılmasını engellemektedir. Okul Koruma Derneği, Okul-Aile Birliği ve kurslardan edinilen maddi imkânlar olmakla birlikte, ele geçecek miktar bilinmemektedir. Harcamlarda düzensizlik söz konusudur.

Üniversite Kütüphanecilik Bölümü mezunlarının çalışmaması, okul kütüphanelerinin hizmet vermesini engellemektedir. Genellikle, kütüphane memurlarının okulda birden çok görevleri vardır. Kütüphaneye ilgili işlerle, tam olarak ilgilenememektedirler. Okul kütüphaneciliği konusunda, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, kütüphane memurlarına verilen eğitim yetersiz kalmaktadır.

Öğrencilerin "bilgi gereksinimlerini karşılamak" ve gençlere hayat boyu kütüphanelerden yararlanma alışkanlığı kazandırılmasında büyük önem taşıyan "okul kütüphanelerinde çalışmak" özel bir eğitimi gerektirmektedir. Hizmet verdikleri öğrenci gençliğin özelliklerini ve bilgi gereksinimlerini bilmemeleri, kütüphane işlemleri konusundaki yetersizlikleri kütüphane memurlarının çalışmalarında büyük zorluklara yol açmaktadır. Bu durum görevlerinden memnun olsalar bile, görev yapmada başarısızlığa neden olmaktadır (Tablo 3).

Koleksiyon, kütüphaneyi oluşturan en önemli öğelerden biridir. Her kütüphane türünde olduğu gibi, okul kütüphaneleri de, ancak yeterli ve güncel koleksiyon ile kullanıcılarının gereksinimlerini karşılayabilirler. Elde edilen bulgulara göre, okul kütüphanelerinin koleksiyonu yeterli ve güncel değildir. Hatta, düzensiz ve karışık olmaları nedeniyle, koleksiyon hakkında kesin belirleme yapılamamıştır. Koleksiyon seçimi, öğrencilerin ve diğer kullanıcıların bilgi gereksinimleri belirlenmeksizin yapılmamaktadır. Bu da, daha çok ansiklopedi alımına yönelik olmaktadır. Romanların, özellikle eski basımlı romanların çok olması ve kullanılmaması, kütüphanelere yük getirmektedir. Güncelliğini kaybetmiş bilgi kaynakları, koleksiyonu olduğundan fazla göstermektedir. Okul kütüphanelerinde, kişisel ilgileri karşılayacak ve derslerin ödevlerin yapılmasını sağlayacak bilgi kaynaklarına büyük ölçüde gereksinim duyulmaktadır (Tablo 4).

Okul kütüphanelerinde bilgiye erişim çok güçtür. Kurallara uygun biçimde kataloglama ve sınıflanma yapılmaması bunun temel nedenidir.

Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği her okulda kütüphane kurulmasını sağlamıştır. Ancak sayılan yetersizliklerle birlikte; gözlenen sert davranışlar ve hizmet verilen

saatlerin, ders saatleriyle karşılaşması okul kütüphanelerinin kullanımını kısıtlamaktadır. Tenefüslerde, belirli ve kısa sürelerde okul kütüphanelerinden yararlanım, okul kütüphanelerinin amaçlarının gerçekleşmesine engel olmaktadır.

Bilgisayar uygulamaları "seçmeli ders" olarak okullarda gerçekleşmesine rağmen, henüz kütüphane işlemlerinde kullanılmamaktadır. Okullarda bilgisayar uygulamalarının yaygınlaştırılacağı ifade edilmektedir. Yakın gelecekte, bilgisayarların okul kütüphaneleri çalışmalarını için önemli bir potansiyel olacağı tahmin edilmektedir.

Öğrencilere kütüphane kullanımının öğretilmemesi, kütüphanelerin kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Kütüphanelere gitseler bile; kütüphane kullanımı öğretilmeyen öğrenciler, kütüphanelerden yeterince yararlanamamaktadırlar.

Sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenli bir yapıya ulaştırılmaması, kullanıcıların okul kütüphanesi programına katılımına engel olmaktadır.

Okul müdürleri, öğretmenler, öğrenciler, kütüphane memurları, veliler ve kuruluşlar arasında okul kütüphanesi hizmetlerine yönelik işbirliği yapılmamaktadır. İşbirliği eksikliği, kütüphane kullanımını azaltmaktadır. Kütüphanelerarası işbirliği sağlanamaması nedeniyle, kaynak israfı olmaktadır.

Kişisel ilgilerin karşılanmasına ve derslerin-ödevlerin yapılmasına yönelik olarak öğrencilerin bilgi gereksinimleri saptanmamıştır. Bunun doğal sonucu olarak, bilgi gereksinimlerinin karşılanamaması başarısızlığın temel nedenidir.

Okul müdürleri ve kütüphane memurları öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, planlı ve programlı okul kütüphanesi çalışmalarına girişmemişlerdir. Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin içeriğinden ve uygulanmasından doğan aksaklıklar devam etmektedir. Sorunların çözümüne yönelik "Okul kütüphaneleri Modeli"nin geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır (Tablo 2).

Okulların genel teftişlerinde yeterli bulunsa da okul kütüphaneleri daima sorunlarla yüklüdür. Sorunların çözümü, okul müdürlерinin ve kütüphane memurlarının ortak isteğidir.

Okul kütüphanelerinin en önemli kullanıcı gruplarından biri olan öğrencilere ilişkin değerlendirme ve yorumlar ayrıntılı olarak yapılacaktır.

VI.3. ÖĞRENCİ GENÇLİĞİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI

Ortaöğretim lise kademesindeki öğrenci gençliğin genel özelliklerinden, bilgi gereksinimlerine ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına değin değerlendirmeler ve yorumlar burada yapılmaktadır.

VI.3.1. GENEL ÖZELLİKLER

Araştırma örneklemini evreni temsil etmektedir.

Örnekleme giren kız öğrencilerin fen ve edebiyat şubesini seçmeleri arasında önemli bir fark yoktur. Oysa ki, erkek öğrenciler daha çok fen şubesini tercih etmektedirler. Toplumsal yönlendirme ve gelecekteki üniversite eğitiminde başarılı olma isteği, öğrencilerin

fen şubesini tercih etmelerine sebep olmaktadır.

Örneklemin büyük çoğunluğu ilkokul ve ortaokulu Ankara'da bitirmiştir. Önceki yaşantılarının Ankara'da geçmesi, öğrenci gençliğin çevreyi tanıdıkları ve kütüphane imkanlarını kullanabilecekleri kanısını ortaya çıkartmaktadır.

Öğrenciler kendilerini derslerde başarılı olarak değerlendirme eğilimindedirler.

Annelerin eğitimi ilkokul düzeyinde, babaların eğitimi ortaöğretim ve sonrasında toplanmaktadır. Öğrenciler ailelerinin maddi durumunu yeterli olarak görmektedirler. Bu durum gençlere, eğitimlerini sürdürme imkanı vermektedir.

Öğrenci ailelerinde kütüphane kullanma alışkanlığı edinilenler azdır. Ailenin kütüphane kullanma alışkanlığı edinmesi, öğrenci gençliğin başarısını olumlu yönde etkilemektedir.

VI.3.2. BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

Bilgi gereksinimleri "Merak ettiklerimi öğrenmek ve kendimi yetiştirmek" ile "Derslerimi-ödevlerimi yapmak" seçeneklerinde toplanmaktadır. Bu durum, öğrencilerin özellikle öğrenmek ve kendilerini yetiştirmek istediklerini ortaya koymaktadır. Dersler-ödevlerle öğrenciler bilgi gereksinimleri duymakta, bilgi gereksinimlerini karşılamaya çalışmaktadırlar. Merak edilen konular, bilgi gereksinimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Sırasıyla "Boş zamanları değerlendirmek, eğlenmek ve dinlenmek için"; "Güncel haber almak için" ve "Çeşitli sorunları çözmek için" bilgi gereksinimleri duyulması, bu konulara da önem

verilmesi gerektiğini göstermektedir. Bilgi gereksinimleri duymayanların ve yanıt vermeyenlerin sayılarının çok az oluşu öğrenci gençliğin doğal olarak bilgi gereksinimleri duyduklarının kanıtıdır.

Bilgi gereksinimlerinin devam edilen okulla, fen ve edebiyat şubeleriyle, cinsiyetle, derslerdeki başarı derecesiyle ve değişik ekonomik düzeylerden gelenlerle ilgili olması; ancak, bu özelliklerden kaynaklanan bilgi gereksinimleri sıralamasının Tablo 5'den farklı olmaması, Tablo 5'in geçerliliğini ortaya koymaktadır.

VI.3.2.1. KİŞİSEL İLGİLERİ KARŞILAMAK İÇİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

İlgi duyulan konuların sıralamasını cinsiyet, devam edilen okul ve şube, önceki eğitimlerin geçtiği yerler, başarı derecesi, ailelerin öğrenimi ve maddi durumu etkilemektedir. Genel olarak ilgi duyulan konular aynı yaşlardaki gençlerin ortak özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Gençler okula kazanılmış bilgilerle gelseler bile, ilgilerinde gelişmeler olmaktadır. İlgiler kişileri davranışa iten, yön veren ve geliştiren etkenlerdir. Bütün bunların sonucu olarak, öncelikle kişisel ilgilerin bilinmesi ve bunlardan yararlanılması gerekir. Araştırmamızda Tablo 6 ve tablo 6.1. ile elde ettiğimiz sonuçlar, günümüz öğrenci gençliğinin en çok ilgisini çeken konuları ortaya çıkarmıştır. Daha çok öğrenciye, daha iyi hizmet vermeyi amaçlayan kütüphanelerin, özellikle okul kütüphanelerinin koleksiyonlarını oluştururken Tablo 6 ve Tablo 6.1. deki sıralamaya önem vermeleri gerekmektedir. Okul kütüphaneleri öğrencilerin ilgilerini göz önünde bulundurup, onların ilgilerini geliştirecek "kütüphane programı" uygulamalıdır. Çünkü, günümüz okul kütüphaneleri ilgilere cevap verememektedirler.

Fen ve edebiyat şubelerindeki öğrencilerin, şubeleriyle bağlantılı konulara ilgi duymaları, aldıkları eğitimin onları yöneltmesinden kaynaklanmaktadır. İlgilerin oluşması öğrencilerin okul, aile ve toplum içinde yetiştirilme koşullarından önemli derecede etkilenmektedir.

Günlük hayatın zorunlu kıldığı faaliyetler, okul hayatının ve derslerin dışında kalan zamanda yapılan boş zaman uğraşları kişilik gelişiminde büyük önem taşımaktadır. Boş zaman uğraşlarını; içinde bulunulan toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik yapısı önemli derecede etkilemektedir. Öğrenci gençlik boş zaman uğraşlarından kişisel ilgileri, yaşları, cinsiyetleri, okul imkanları, yaşadıkları ortam, yetenekleri, zamanları, amaçları, maddi olanakları, aile yapıları ve erişim imkanları çerçevesinde yararlanmaktadır. Öğrenci gençliğin boş zamanlarında dinlenmek, eğlenmek ve sağlıklı bir kişilik geliştirmek için en çok yaptıkları boş zaman uğraşları Tablo 7'de ve Tablo 7.1'de yer almaktadır. Boş zaman uğraşları için öğrenci gençlik bilgi gereksinimleri duymakta ve bunları karşılamaya çalışmaktadır. Boş zamanların verimli olarak değerlendirilmesinde, çeşitli uğraşların düzenlenmesi ve kişilerin uygun biçimde yönlendirilmesi önem kazanmaktadır.

Lise döneminde gençlerin boş zaman uğraşları arasında kişisel ilgilere yönelik romanları okumak da bulunmaktadır. Okuma etkinlikleri incelendiğinde, roman okumayanların ve okumak istemeyenlerin azlığı; gençlerin tercih ettikleri ve ilgi duydukları konularda bilgi edinmek istediklerini ortaya çıkarmaktadır. Kişisel özellikler, ilgiler, bulunulan çevre, devam edilen okul, eğitim, başarı derecesi, aileden alınan değerler, maddi durum gibi birçok değişken okumayı etkilemektedir. Öğrenci gençliğin okumayı tercih ettikleri roman konularını gösteren Tablo 8 ve Tablo 8.1. incelendiğinde; öğrencilerin belirtilen

konularda okumaya istekli oldukları, okul kütüphanelerinde bu konularda roman bulunmadığı ve tercih edilen konulara dayanan koleksiyon geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Günümüze değin, sadece okumaya karşı istek olmadığı kabul edilmiş, öğrenci gençliğin kişisel ilgilerini karşılamak için bilgi gereksinimleri ortaya çıkarılmamıştır. Tablo 6 ve 6.1; Tablo 7. ve 7.1; Tablo 8 ve 8.1 doğrultusunda oluşturulacak okul kütüphaneleri koleksiyonu, öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılayabilecektir.

VI.3.2.2. DERSLERİ-ÖDEVLERİ YAPMAK İÇİN BİLGİ GEREKSİNİMLERİ

Lise öğrencilerinin derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerinin karşılanması, öncelikle bilgi gereksinimlerini etkileyen unsurların bilinmesini gerektirir. İlgi duyulan konular, sevilen dersler, öğretim ve öğrenme ortamı başarıyı etkilemektedir. Tablo 9'da görüldüğü üzere; öğrencilerin ilgi duydukları, sevdikleri ve başarılı oldukları dersler arasındaki bağlantı bilgi gereksinimlerini etkilemektedir.

Genelde tüm ders konularında bilgi gereksinimleri duyulmaktadır. İlgi duyulan, sevilen derslerin başarıyla ilişkisinin yüksek oluşu, bu konularda duyulan bilgi gereksinimlerinin istekle karşılanmasından kaynaklanmaktadır. Fen ve edebiyat şubelerine göre değerlendirme yapıldığında, öğrencilerin şubeleriyle ilgili dersleri sevmeleri ve başarılı olmaları, bu konulardaki bilgi gereksinimlerini karşılamak için daha büyük çaba harcadıklarını göstermektedir.

Seçilen şube, ilgiler, sevilen dersler, başarı durumu ve cinsiyet; dersleri-ödevleri yapmak için duyulan bilgi

gereksinimlerini etkilemektedir. Bu doğrultuda oluşturulacak kütüphanelerin bilgi gereksinimlerini karşılama oranı yüksek olacaktır. Kullanıcı sayısı artacaktır. Okul kütüphanelerinin derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerini saptayarak, bu doğrultuda ve Milli Eğitim Sistemine uygun koleksiyon geliştirmesi zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır. Kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için, birbiriyle bütünleşen koleksiyon etkin ve verimli kullanıma yöneltecektir.

Eğitim ve öğretim sürecinde yer alan ödevler, 8 Kasım 1989 tarihli ve 20336 sayılı "Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik" gereği olarak tüm öğrenciler tarafından yapılmaktadır. Sevilen ve ilgi çeken konularda ödev yapılması, bu konularda bilgi gereksinimleri duyulmasına ve başarının yükselmesine neden olmaktadır.

Dersleri-ödevleri yapmak için bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik bilgi arama davranışının belirlenmesinde Tablo 10 ve Tablo 11 yardımcı olmuştur. Milli Eğitim Sistemi, okul kütüphanesi hizmetleri, okulun bulunduğu bölgenin toplumsal ve ekonomik yapısı, çevre olanakları ve yönlendirmeler bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik bilgi arama davranışını etkilemektedir. Ödev yapılan konularda bilgi gereksinimleri duyulacağı bellidir. Gereksinim duyulan konularda öğrencilerin yönlendirilmesi ödevlerin yapılmasına ve öğrenmeye yol açmaktadır. Öğrenilen konular yeni bilgi gereksinimleri oluşturmaktadır. Okul kütüphanesi hizmetlerini belirleyen "program" düzenlenirken, bilgi gereksinimlerinin büyük önem taşıdığı unutulmamalıdır.

Tablo 4'de okul kütüphanelerinin koleksiyon sayısı ve türlere göre dağılımı görülmektedir. Tablo 4 ile bilgi gereksinimlerini ortaya çıkartan Tablolar karşılaştırıldı-

ğında "bilgi gereksinimlerini karşılamayan" koleksiyonla hizmet verildiği anlaşılmaktadır. Bilgi gereksinimlerinin karşılanması için, bilgi gereksinimlerini ortaya çıkartan bu bölümdeki Tabloların yardımcı olacağı düşünülmektedir.

VI.3.3. BİLGİYE ULAŞMADA KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

Öğrenci gençliğin bilgiye ulaşmada karşılaştıkları güçlükler, sorunların bilinmediğini ve önlemler alınmadığını ortaya koymaktadır. Buna bağlı olarak bilgiye yöneltmede, kütüphane hizmetlerinde ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında güçlükler önemli boyutlara ulaşmaktadır. Tablo 12'de "Bilgiye ulaşmada karşılaşılan en önemli güçlükler" belirtilirken "Diğer" yanıtının yüksek olması ve burada "Lise öğrencilerine sunulan bilgi hizmetlerinin çok kısıtlı olduğu"nun belirtilmesi sorunları açıkça ortaya çıkartmaktadır.

Bilgiye ulaşmada karşılaşılan güçlükler: Bilgi gereksinimlerinin saptanması, bilgi arama davranışının incelenmesi, kullanılan bilgi kaynaklarının belirlenmesi ve bu duruma uygun kütüphane modelinin hazırlanmasıyla çözüme ulaştırılabilir.

VI.3.4. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAMAK İÇİN KULLANILAN BİLGİ KAYNAKLARI

Lise öğrencisi gençler; bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, buldukları ortamda ve çevrelerinde bulunan çeşitli bilgi kaynaklarıyla iletişim ve etkileşimi sürdürmektedirler. Tablo 13'de sayılan seçenekler "Kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için bilgi toplama biçimlerini" göstermektedir.

Kütüphanelere giderek kişisel ilgilerine yönelik

bilgi gereksinimlerini karşılayanların oranı düşüktür. Başta okul kütüphaneleri olmak üzere gençlerin gidebilecekleri kütüphanelerin yetersiz oluşu, kütüphanelerin ancak derslere-ödevlere yönelik hizmet vereceği anlayışının geçerli olması, bilgi gereksinimlerinin saptanmaması, gençlere hitap etmemesi ve benzeri sebeplerle kütüphanelerden yararlanma konusunda büyük potansiyelden yararlanılmamaktadır. Televizyon, radyo yayınları da ilgileri karşılamakta ve yeni ilgilerin doğmasına yol açmaktadır. Televizyon, radyo gibi bilgi kaynaklarının büyük kullanım alanına sahip olması, gençlere hizmet verecek kütüphanelerin görsel-işitsel bilgi kaynaklarına yer vermesi gerektiğini ortaya koymaktadır. "Arkadaşlardan" bilgi edinme yaygındır. Bu durum gençlik çağının özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

Dersleri-ödevleri yapmak için, Tablo 13'de olduğu gibi, kütüphanelere gidilmekte veya çeşitli yerlerden kitap ve benzeri bilgi kaynağı edinilmektedir. Bu konuda bilginin kitaplarda ve kütüphanelerde olacağı inancı yüksektir. Ancak kütüphanelerden yararlanılabileceğini söylemek güçtür. Kütüphanelere gidenler aradıklarını bulamadıklarında; kitap, dergi ve benzerini satın alarak bilgi toplamaktadırlar. Derslerin ve ödevlerin önceden belirlenen program dahilinde uygulanmasına rağmen, okul kütüphanelerinin yetersizliği öğrencileri büyük güçlüklerle karşı karşıya koymaktadır. Kişilerden, arkadaşlardan ve aileden bilgi sağlanmaktadır. Bu konuda belirli bir yönlendirme yoktur. Diğer kaynaklardan bilgi edinme gücüyle karşılaşınca, kişilerden yararlanılmaktadır. Televizyon ve radyonun dersleri-ödevleri yapmada katkısı çok azdır. Eğitim sisteminde görsel-işitsel bilgi kaynaklarından belirgin biçimde yararlanılmaması ve program düzenlenilmemesi, bu sonucu hazırlamaktadır.

Gerek kişisel ilgileri karşılamak, gerekse dersleri-

ödevleri yapmak için "Bilgi toplamak gerekmedi" yanıtını verenler çok az olmuştur. Belirtilen bu durum, bilgi gereksinimlerinin varlığını, önemini ve mutlaka karşılanması gerektiğini belirgin biçimde ortaya koymaktadır. Araştırmamızda gençler genellikle iki değişik kaynaktan bilgi toplamaktadırlar. Bu sayının artması, bilgi kaynağı kullanımında, çeşitli bilgi kaynaklarının tanınmasına neden olacaktır.

Khi Kare Testlerinin sonuçları, yukarıda yaptığımız değerlendirmelerle "genelleme" yapılmasını sağlamıştır.

Bilgi gereksinimleri duyan öğrenci gençler, gereksinimlerine uygun olarak çeşitli bilgi kaynaklarına yönelmektedirler. Tablo 14'te görüldüğü gibi çeşitli konularda en çok kullanılan ve yararlı olan bilgi kaynakları farklılık göstermektedir. Dergiler, gazeteler "güncel olaylar" da; ansiklopediler "tüm konularda"; kitaplar çeşitli konularda özellikle "edebiyat ve sanat"ta; öğretmenler, arkadaşlar, aile ve benzeri gibi bilgi veren kişiler her konuda özellikle "güncel olaylar"da; film, kaset, bilgisayar "fen bilimleri"nde; konferans ve toplantılar "güncel olaylar"da; sözlükler "edebiyat ve sanat"ta en yoğun şekilde kullanılmakta ve yararlı olmaktadır. Bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, öğrenci gençler; alışılmış olunan, çevrede bulunan, düzenli bir biçimde sunulan, duyurulan, kolaylıkla erişilen ve kullanımı özendirilen bilgi kaynaklarını tercih etmektedirler. Belirtilen bu durum, günümüzde bilgi kaynaklarının çok çeşitlenmesine rağmen, bilgi hizmetlerindeki yetersizlikler nedeniyle, alışlagelmiş ve erişimi en kolay belirli kaynaklardan yararlanıldığını göstermektedir.

Kitaplar en sık kullanılan bilgi kaynakları olduklarından öğrencilerin kitap seçerken en çok dikkat ettikleri unsurlar değerlendirilmiştir. Kişisel ilgileri karşılamak

ve dersleri-ödevleri yapmak için kitap seçerken en çok dikkat edilen unsurlar birbirlerinden farklıdır. Beliren farklılık gereksinimlerinden, çevreden, alışkanlıklardan, isteklerden ve sahip olunan imkanlardan kaynaklanmaktadır. Tablo 15'de gösterildiği gibi, kişisel ilgileri karşılamak için kütüphaneler yetersiz olduğundan ve gençler yönlendirilmediğinden ancak arkadaşlardan edinilen, ilgi geçen konularda, beğenilen yazarların kitapları tercih edilmektedir. Tablo 16'ya göre dersleri ödevleri yapmak için kitap seçerken başarılı olma isteğiyle, öğretmenlerin yöneltmesine dikkat edilmektedir. Kütüphanelerde, özellikle okul kütüphanesinde aranılan bilginin bulunabileceği sanılmaktadır. Kütüphanelere gidildiğinde, görevlilerden bilgi istenmektedir. Arkadaşların tavsiyelerine önem verilmektedir. Okul kütüphanelerinin yetersizliği öğrenci gençliği evlerdeki kitaplara ve diğer kütüphane türlerine yöneltmektedir.

VI.3.5. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASINDA KÜTÜPHANELERİN ROLÜ

Günümüzün öğrenci gençliği ekonomik, toplumsal, kültürel ve teknolojik değişme ve gelişmenin sürdüğü bilgi toplumunda yaşamaktadır. Topluma uyum sağlayabilmek için bilgi gereksinimleri duymaktadır. Bilgi gereksinimlerinin karşılanması çevredeki kişilerden, kurumlardan ve çeşitli bilgi kaynaklarından yararlanılması ve bilginin etkin biçimde kullanılması ile mümkündür.

Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphanelerin rolü yadsınamaz. Kütüphaneler bilgi birikim ve iletişim merkezi olarak hizmet vermektedirler. Bilgi hizmetleriyle toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmaktadırlar. Araştırma örneklemimize giren okulların tamamı birer kütüphaneye sahiptir. Öğrenciler kütüphanelerin mevcut

olduğunu bilmektedirler. Ancak, bilgi gereksinimleri duyduklarında ve bunu karşılamaları gerektiğinde kütüphanelere gitmektedirler. İlk kütüphane deneyimi edinmede gecikme görülmektedir. Kütüphanelere gitmeye başlanılan dönem, gidiş sıklığını etkilemektedir. İlkokul döneminde kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırılmadığından sonraki dönemlerde kütüphanelere ancak "gidilmesi gerektiğinde" gidilmektedir. Gerek okul kütüphanelerine, gerekse diğer kütüphane türlerine düzenli gitme alışkanlığı kazandırılmamıştır. Güçlüklerle karşılaşıldığında, okul kütüphanelerine ve diğer kütüphane türlerine gidiş sıklığı düşmektedir. Uygun koşullarda bilgi gereksinimleri karşılandığında, gidiş sıklığı yükselmektedir.

Kütüphaneleri kullanmaları için öğrencileri sırasıyla en çok öğretmenleri, arkadaşları ve aileleri teşvik etmektedir. Kimse önermeden kendiliğinden kütüphanelere gitme oranının yüksek olması, öğrencilerin bilgi gereksinimleri duymaları ve bilgi gereksinimlerini kütüphanelerden karşılamaları gerektiğine inanmaları sonucudur.

Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphanelerin rolü öğrencilerin bulunduğu bölge, devam ettiği okul türü, okul, şube, cinsiyet, başarı düzeyi, maddi olanaklar ve ilgili tüm değişkenler açısından incelendiğinde aynı sonuçların ortaya çıkması genelleme yapılmasına olanak sağlamaktadır.

VI.3.5.1. KÜTÜPHANE KULLANIMININ GENEL OLARAK İNCELENMESİ

Kişisel ilgilere ve derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında öğrencilere öğretmenleri, arkadaşları, ailesi yardım etmektedir. Okul, kütüphane gibi birçok toplumsal kurum bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında yardımcı olurken; özellikle kütüphaneler tanım-

ları, amaçları, görevleri bakımından bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik hizmetleri yüklenmişlerdir.

Öğrenciler bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla kütüphaneye gitmektedirler. Kişisel ilgileri karşılamak için kütüphanelere gidenlerin oranı düşüktür. öğrencilerin % 32'si kütüphanelere gitmemektedir. Genellikle:

- 1 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 64'ünün;
- 2 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 88'inin kişisel ilgilerini karşılayabilecekleri ortam yaratılmaktadır (Tablo 17).

Kütüphanelere gidenlerin aradıkları bilgiyi bulmaları her zaman mümkün olmamaktadır. Kişisel ilgileri karşılamak için öğrencilerin % 48'i kütüphanelere gitmemekte veya aradığını bulamamaktadır. Genellikle;

- 1 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 85'ini;
- 2 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 98'ini kapsayan kişisel ilgileri karşılayacak şekilde "aranılan bilginin bulunabileceği" hizmetler verilmektedir (Tablo 18). Bu amaçla sırasıyla en çok "evde veya kişilerde bulunan kitaplar", "okul kütüphaneleri" ve "halk kütüphaneleri" kullanılmaktadır. "Evde veya kişilerde bulunan kitaplar" kullananların % 75'inin, "okul kütüphaneleri" gidenlerin % 54'ünün, "halk kütüphaneleri" gidenlerin % 59'unun kişisel ilgilerine yönelik bilgi gereksinimlerini karşılamaktadır (Tablo 19). Bilgi gereksinimlerine göre, öğrenciler bilgi aramaya yönelmektedirler.

Dersleri-ödevleri yapmak için kütüphanelere gitmeyenlerin (hiç gitmemiş olanların) oranı sadece % 2'dir. Toplam olarak:

- 1 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 13'ü;
- 2 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 39'u;
- 3 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 73'ü;
- 4 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 92'si;
- 5 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 100'ü-

Tamamı kapsamaktadır (Tablo 17).

Dersleri-ödevleri yapmak için aradığını bulamayanlarla birlikte, kütüphanelere gitmeyenler, öğrencilerin % 7'sidir. Toplam olarak:

1 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 47'sini;

2 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 84'ünü;

3 Kütüphanenin hizmetleriyle öğrencilerin % 97'sini

kapsayan derslere-ödevlere yönelik "aranılan bilginin bulunabileceği" hizmetler verilmektedir (Tablo 18). Dersleri-ödevleri yapmak için en çok "evde veya kişilerde bulunan kitaplar" kullanılmakta olup, bunları kullanan öğrencilerin % 81'i aradığı bilgiyi bulabilmektedir. Sıralamayı okul kütüphanesi ve halk kütüphanesi izlemektedir. Okul kütüphanesini kullananların % 53'ü, halk kütüphanesini kullananların % 55'i "aradığı bilgiyi" bulabilmektedir (Tablo 19).

Kişisel ilgilere ve derslere-ödevlere yönelik bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında "evde veya kişilerde bulunan kitaplar" yaygın olarak kullanılmaktadır. Elde etme kolaylığı, ödev konularının bu kitaplara ve kaynaklara göre seçilmesi ile bilgi gereksinimlerini en iyi şekilde karşılayacak kaynaklar olarak kabul edilmesi "evde veya kişilerde bulunan kitaplara" kullanım üstünlüğü sağlamaktadır. Halk kütüphanelerinde koleksiyonun gereksinimleri karşılaması, hizmetlerin düzenli olması, ulaşım kolaylığı ve yönlendirmeler kullanımı arttırmaktadır. Okul kütüphaneleri öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılamayı amaç edinmekle birlikte, hizmet vermedeki eksikliklere rağmen, öğrencilerin ilk önce kullanmaya teşebbüs ettikleri kütüphanelerdir. Koleksiyon, bütçe, hizmet verilen yer ve kütüphane görevlilerindeki eksiklikler "okul kütüphanelerinin" geniş kullanıcı potansiyelini düşürmektedir.

Üniversite kütüphaneleri, Milli Kütüphane ve özel kütüphaneler de bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında öğrenciler tarafından kullanılmaktadırlar. Bu kütüphane türlerinin geniş kapsamlı koleksiyonları, öğrencilerin yabancı oldukları düzenleri ve sınıflanma sistemleri kütüphane kullanma deneyimi kazanmamış öğrencilerin aradıkları bilgiye erişmelerini engellemektedir. Zaten bu kütüphane türleri, ortaöğretim öğrencilerine hizmet etmeyi amaçlamamaktadırlar. Öğrenciler; evde veya kişilerde bulunan kitaplar; okul kütüphaneleri ve halk kütüphaneleri yetersiz olduğunda veya gereksinim duydukları bilgiye erişemediklerinde diğer kütüphane türlerine yönelmektedirler. Yukarıda sayılan nedenlerden ötürü aradıkları bilgiye ulaşmada güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Ancak Üniversite, Milli ve özel kütüphanelerde çalışan kütüphanecilik eğitimi almış personelin yönlendirmesiyle "aranılan bilgiye" erişim mümkün olmaktadır.

VI.3.5.2. KÜTÜPHANE KULLANIMININ BÖLGELERE GÖRE İNCELENMESİ

Kütüphane kullanımları; öğrencilerin buldukları bölgelerin imkanlarından etkilendiğinden, bölgelere göre ayrıntılı inceleme yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için duyulan bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla öğrencilerin en az bir, en fazla beş kütüphaneye gittikleri ortaya çıkmıştır (Tablo 20 ve 21). Kişisel ilgileri karşılamak için daha az sayıda, dersleri-ödevleri yapmak için daha çok sayıda öğrenci kütüphanelere gitmekte ve aradığı bilgiyi bulabilmektedir. Kütüphane sayısı fazla olan büyük ve gelişmiş bölgelerde (örneğin Çankaya Bölgesi'nde) gidilen ve aranılan bilginin bulunduğu kütüphane sayısı artış göstermektedir. Bunun tersi olarak, kütüphane sayısı az olan küçük ve gelişmemiş bölgelerde (örneğin Sincan Bölgesi'nde) gidilen ve aranılan bilginin

bulunduğu kütüphane sayısı azalmaktadır.

Kullanılan kütüphane türlerinin bölgelere göre dağılımı, kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için duyulan bilgi gereksinimlerine göre değişmektedir. Tablo 22 ve 23 kütüphane türlerinin bölgelerdeki kullanımını ortaya çıkarmaktadır.

Gerek kütüphane sayısı fazla olan büyük ve gelişmiş bölgelerde, gerekse kütüphane sayısı az olan küçük ve gelişmemiş bölgelerde okul kütüphaneleri öncelikle ve en fazla kullanılan kütüphane türüdür. Okullarda okul kütüphanelerinin kullanımı Tablo 24'de incelendiğinde, her okulda bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında okul kütüphanelerine gidildiği görülmektedir. Okul kütüphanelerinin sahip oldukları koleksiyon, kütüphane memurlarının davranışları, hizmet verilen yerlerin durumu okuldan okula değiştiğinden, öğrencilerin aradıkları bilgiyi bulma oranları da farklı olmaktadır. Örneğin okul kütüphanesi çok yetersiz olan Sincan Lisesi'nde aranılan bilgi bulunmasa dahi, bilgi gereksinimlerinden ötürü okul kütüphanesine gidilmektedir. Geniş olanaklarla hizmet veren, öğrencilerin aradıkları bilgiyi bulmalarına olanak sağlayan Özel Tefvik Fikret Lisesi'nde de okul kütüphanesi bilgi gereksinimlerinin karşılanması için en çok gidilen kütüphane türüdür.

Bölgelere göre öğrencilerin halk kütüphanelerini kullanımı incelendiğinde, kullanımı etkileyen en önemli unsurlar: Halk kütüphanelerinin öğrencilerin evlerine veya okullarına yakınlığı, ulaşım kolaylığı, geniş koleksiyon, yöneltmeler ve okul kütüphanelerinin yetersizliğidir.

Üniversite kütüphanelerinin, Milli Kütüphanenin ve özel kütüphanelerin kullanımı bölge imkanlarından etkilenmektedir. Fen Lisesi dışında, bu kütüphane türlerine

öğrenciler yöneltilmemektedir. Öğrenciler üniversite, Milli ve özel kütüphanelere buldukları bölgede varsa, yakınsa ve bilgi gereksinimlerini diğer kütüphane türleriyle karşılamaları mümkün değilse gitmektedirler. Çankaya bölgesinde üniversite kütüphaneleri, Milli Kütüphane ve özel kütüphaneler bulunduğundan; yukarıda sayılan şartlar da geçerli olmakta ve bu kütüphane türleri diğer bölgelere nazaran en çok kullanılmaktadırlar.

Bölgelerin sosyo-ekonomik durumu, gelişme düzeyi, büyüklüğü, bulunan kütüphane sayısı ve kütüphane türleri ne olursa olsun "evde veya kişilerde bulunan kitaplar" her bölgede yoğun olarak kullanılmaktadır. Okul kütüphanelerinin yetersiz hizmetleri sonucunda, diğer kütüphane türlerinden yararlanma imkanı bulamayan öğrenciler bilgi gereksinimlerini evde veya kişilerde bulunan kitaplardan karşılamaktadırlar.

VI.3.5.3. SÜREKLİ YARARLANILAN VEYA ÜYE OLUNAN KÜTÜPHANELER

Bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla kütüphane deneyimlerinden sonra, bazı öğrencilerde kütüphanelerden "sürekli yararlanma veya üye olma şeklinde" kütüphane kullanma alışkanlığı gelişmektedir (Tablo 25). Birden fazla kütüphaneden sürekli yararlanma veya üye olma gerçekleştiği gibi; birtakım bölgelerde bazı kütüphane türlerini kullanma alışkanlığı görülmemektedir. Kütüphanelerden sürekli yararlanmayı veya üye olmayı etkileyen başlıca sebepler: Bölgelerin büyüklüğü; bölgede bulunan kütüphane türleri ve kütüphane sayısı; koleksiyonların niteliği ve niceliği; öğrencilerin kişisel özellikleri; istekleri ve kütüphane deneyimleri; ulaşım imkanları; ailelerin sosyo-ekonomik durumu ve eğitim düzeyi; okul kütüphanelerinin durumu ve yöneltmeler olmaktadır. Bu

sebeplere bağlı olarak sürekli kullanılan veya ye olunan kütüphane sayısı değişmektedir.

Kütüphane görevlilerinin yardımlarının, kütüphane kullanımını etkilemesi, kullanıcı eğitiminin gerekliliğini ve önemini ortaya çıkarmaktadır. Kütüphane hizmetlerinden memnun kalınması, sürekli yararlanma veya üyeliğe ilk adım olmaktadır.

Öğrencilere kütüphanelerde en iyi yardım "aradıklarını nasıl bulacaklarını göstererek" yapılabilir. Oysa; elde ettiğimiz sonuçlar, kütüphanelerde program dahilinde kullanıcı eğitiminin gerçekleşmediği ve öğrencilerin yönlendirilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Kullanıcı eğitimi, sürekli yararlanma veya ye olma imkanı sağlayan aşamalardan biridir.

Araştırmamızda 1500 öğrenciye yöneltilen sorularla, en fazla 481 öğrencinin kütüphanelere gitmediği veya belirli bir nedenle gitmekten vazgeçtiği anlaşılmıştır. Kütüphanelere gitme oranı kişisel ilgileri karşılama açısından azalırken, dersleri-ödevleri yapma açısından yükselmektedir. Tüm olumsuzluklara rağmen, okul kütüphanelerinin geniş kullanıcı grubu vardır.

VI.3.5.4. KÜTÜPHANE HİZMETLERİNİN DEğERLENDİRİLMESİ

Eğitim kurumları öğrencilerin yaşadıkları toplumu tanımalarını, değişmekte olan dünya koşullarına uyum sağlamalarını ve kültürel gelişime katkıda bulunma yollarını öğretmektedirler. Bu süreç içinde öğrenciler bilgi gereksinimleri duymaktadırlar. Kütüphaneler bilgi gereksinimlerini karşılayan toplumsal kurumlar arasında önemli bir yere sahip olmaktadır.

Çeşitli kütüphane türlerini kullanan öğrenciler, kütüphanelerden yararlanırlarken veya yararlanmayı isterlerken güçlüklerle karşılaşmaktadırlar (Tablo 26). Bu güçlükler, kütüphanelerden en çok istenilen hizmetlere yol göstermektedir (Tablo 27). Temelde karşılaşılan tüm güçlükler, öğrenci gençliğe sağlanan kütüphane hizmetlerindeki yetersizlikleri ortaya koymaktadır.

Lise öğrencilerine daha geniş kapsamlı kütüphane hizmetleri verilmesi gerektiği; öğrencilerin okullarındaki kütüphaneyi ve gittikleri diğer kütüphaneleri değerlendirmeleriyle ortaya çıkarılmıştır. Okul kütüphanelerinin verdikleri hizmetler genellikle "orta"; halk, üniversite, Milli ve özel kütüphaneler genellikle "iyi" olarak değerlendirilmiştir (Tablo 28).

Kişisel ilgileri karşılamak ve dersleri-ödevleri yapmak için duyulan bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphanelerin rolü ve kütüphane kullanımları incelenmiştir. Bölgeler, okul türleri, okullar, şubeler, cinsiyet, başarı derecesi ve öğrencilerin maddi olanakları kütüphane kullanımıyla ilgili değişkenlerle bağlantılı bulunmuştur. Okulların bulunduğu bölge imkanlarına göre kütüphane kullanımının gerçekleştiği görülmüştür.

Değerlendirmeler sonucu, ortaöğretimdeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik yeni bir okul kütüphaneleri modelinin geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin bilgi gereksinimlerine uygun olacak, bilgiye erişimlerini sağlayacak ve karşılaşılan sorunlara çözüm getirecek:

- 1- "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"; ve
- 2- Bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik "Program Modeli" uygulanması gerektiği önem kazanmıştır.

VI.3.6. BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİ KARŞILAMAYA YÖNELİK BİLGİ KULLANIMLARININ ÖLÇÜLMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ortaöğretimdeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik bilgi kullanımlarının ölçülmesi, somut biçimde bilgi kullanımlarının değerlendirilmesine olanak sağlayacaktır.

Araştırmamızda öğrencilerin ödev yapmak amacıyla bilgi gereksinimlerini karşıladıkları, bilgi kullanımları bibliyometri yöntemi ile ölçülmüş ve değerlendirilmiştir. Ödev Yönetmeliği (Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumlarındaki öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik) gereği, her öğrenci bir konuda, öğretim yılı boyunca bir ödev yapmıştır. Araştırmamıza katılan 1500 öğrencinin tamamının ödev yaptığı saptanmıştır. Bu durum Ödev Yönetmeliği'nin okullarda işlerlik kazandığını ve uyguladığını göstermektedir. Ödevler incelenerek ve öğrencilere anket uygulanarak bilgi kullanımlarını değerlendirmek mümkün olmuştur. Öğrencilerin ödevlerini hazırlarken:

- 1- Sınıfta öğrendiklerinden daha geniş kapsamda bilgiye gereksinim duydukları;
- 2- Çeşitli bilgi kaynaklarını kullandıkları;
- 3- Öğrencilerin birbirlerinden farklı konuları araştırdıkları;
- 4- Ödev Yönetmeliği'ne göre kullandıkları bilgi kaynaklarına ait yazar adını ve yayın adını belirterek "referans" yaptıkları belirlenmiştir. Bu durum, daha geniş kapsamda bilgi kullanımlarının ölçülmesine ve değerlendirilmesine yol açmıştır.

Öğrenciler ödevlerine yönelik bilgi gereksinimlerini karşılarlarken çeşitli bilgi kaynaklarını kullanmaktadırlar. Araştırmamıza katılan ve ödev yapan 1500 öğrenciden sadece

26 kişi bilgi kaynağı kullanmamış ve referans yapmamıştır. rencilerin hepsinin dev yapması ve % 98'inin bilgi kaynağı kullanması, dev yapmak için duyulan bilgi gereksinimlerinin ne denli yüksek olduğunu göstermektedir. Bilgi kullanımını ortaya çıkartan referanslar incelendiğinde, rencilerin genellikle 2 veya 3 bilgi kaynağından referans yaptıkları belirlenmiştir (Tablo 29). En fazla 5 bilgi kaynağına referans yapılmıştır. Bilgi kaynağı kullanımı:

- 1- Okulların kendi içinde ve dışında araştırmaya sağladığı imkanlara;
- 2- Bilgi kaynağı sağlayan kişi ve kurumların varlığına;
- 3- Ödevlerin özelliğine;
- 4- rencilerin araştırma yapma isteğine göre gerçekleşmektedir.

Genel olarak ödevler ve kullanılan bilgi kaynaklarına yapılan referanslar incelendiğinde, araştırmaya yönelik eğitilmemelerine ve yeterince deneyimleri olmamasına karşın, renciler istekli ve meraklı bulunmuştur. Bilgi kaynakları ve onların bulunacağı yerler hakkında verilecek eğitim sonucunda, rencilerin daha verimli araştırma yapacaklarını tahmin etmek mümkündür.

Bilgiye erişimde ve onu elde etmede düzenli programların olmaması, rencileri zora sokmaktadır. renciler seğici olmaksızın, konuyla ilgili bulduklarını hemen almaktadırlar. Ayrıca kullanılan bilgi kaynaklarının güncelliğine dikkat edilmemektedir. dev konuları belirlenirken n araştırma yapılmamaktadır. Bulunan bilgi kaynakları, bibliyografik künye düzenine zen gösterilmeksizin, ödevlerin sonunda kaynakçada yer almaktadır. Bibliyografik künye olarak, sadece yazar adı ve yayın adını vermek yeterli bulunmaktadır. dev Yönetmeliği'nde önemi belirtilmesine rağmen, bibliyografik künye düzeninin

öğrencilere aktarılmamış olması, değerlendirmeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Bilimsel araştırma yöntemlerinin öğretilmemesi, düzenli ödev hazırlama ve araştırma yapma alışkanlığını kazanmayı engellemektedir.

Referans yapılan bilgi kaynakları arasında kitaplar üstünlüğe sahiptir. Bunu ansiklopediler; öğretmenler, arkadaşlar, aile ve benzeri gibi bilgi veren kişiler; dergiler, gazeteler; görüşmeler, geziler, konferanslar, toplantılar; film, broşür, kaset, bilgisayar ve sözlükler izlemektedir (Tablo 30).

VI.3.6.1. BİLGİ KAYNAKLARININ KULLANIMI VE BİLGİYE ERİŞİM

Ödev Yönetmeliği temelde öğrencilerin araştırmaya yönelik yetiştirmelerini amaçlamaktadır. Buna karşın bilgiyi nerelerden, nasıl ve ne şekilde elde edebilecekleri öğretilmeksizin; öğrencilerin araştırma ödevi yapmaları istenmektedir.

Araştırmamızın bu kısmında; Ödev Yönetmeliği uyarınca hazırlanan ödevlerde bilgi kaynaklarına yapılan referansların dağılımı değerlendirilmiştir. Bilgi kaynakları kullanım ve bilgiye erişim açılarından yorumlanmıştır (Tablo 31,32 ve 33).

VI.3.6.1.1. KİTAPLAR

Kitaplar her konuda en çok tercih edilen bilgi kaynaklarıdır. Tablo 31'e göre çeşitli türden kitaplar kullanılmaktadır. Araştırmaya yönelik temel kaynak olmaları, bilgi erişimi sağlamaları, kullanımlarının kolaylığı ve yöneltmeler kitap kullanımındaki üstünlüğü yaratmaktadır.

En çok evlerde veya kişilerde bulunan kitaplar kullanılmaktadır. Özellikle erişim kolaylığı ve ödev konularının elde edilebilecek kitaplara göre seçimi, bu üstünlüğü sağlamaktadır. Okul kütüphanelerinde kitap kullanımlarının azlığı; koleksiyonun eksikliğinden ve kataloglardaki yetersizlikler nedeniyle erişim güçlüklerinden kaynaklanmaktadır.

Kitaplar, genellikle bilgi kaynaklarının bulunduğu her yerden edilebilmektedir. Ancak, öğrencilerin bilgi gereksinimlerine uygun kitaplara kütüphanelerden erişebilmeleri güçtür.

VI.3.6.1.2. ANSIKLOPEDİLER

Ansiklopediler; çağdaş gelişmeleri yüzeysel ve kolay anlaşılır biçimde sunmaktadırlar. Makale sonlarında verilen bibliyografyalarla, okuyucuları konuyla ilgili diğer bilgi kaynaklarına yöneltmeyi amaçlamaktadırlar.

Öğrencilerin ödev hazırlamak için yaptıkları araştırmalarda "ansiklopediler" temel bilgi kaynaklarından biri olmaktadır. Geniş kapsamlı bilgiyi düzen içinde ve aslına uygun toplayarak hazır, kısa ve özet olarak iletmeleri ansiklopedilerin öğrenciler için temel danışma-müracaat kaynakları olmalarını sağlamaktadır. Ansiklopedilerden hazır bilgiyi kolaylıkla almaları, öğrencileri araştırmadan uzaklaştırmaktadır. Zira öğrenciler; ansiklopedilerden bilgi aldıktan sonra, araştırma konularını diğer bilgi kaynaklarıyla bütünleştirerek daha ileri düzeyde araştırma yapmamaktadırlar.

Öğrencilerin ansiklopedi kullanımları ölçülürken ve değerlendirilirken (Tablo 32), bazı unsurlara dikkat edilmiştir. Ansiklopedi özelliği göstermeyen açıklayıcı kitaplar ansiklopedi dışında tutulmuş, ilgili türlere göre

ayrılmıştır. Öğrencilerin kullandıkları ansiklopediler: Yayına katkıda bulunanlar; doğruluk, yansızlık, güncellik; konuların ele alınışı ve işlenişi; yazım biçimi ve düzeni; fiziksel özellikler ve bibliyografya açılarından değerlendirilmiştir. Sayılan bu özellikleri taşıyan ansiklopedilerin daha çok kullanıldığı anlaşılmıştır.

Ansiklopedi kullanımının çok yaygın olduğu ve çeşitli ansiklopedilerin kullanıldığı görülmüştür (Tablo 30 ve 32). 76 Ansiklopedi referans olarak verilmiştir. Ancak bunların 17'si kullanımın % 89'unu, ilk 5'i kullanımın % 60'ını içermektedir. En çok referans yapılan "Meydan Larousse" araştırma örneğine giren tüm okullarda bulunmakta ve kullanılmaktadır. Kullanımdaki öncelik sırasının, ansiklopedilere erişim imkanlarıyla paralellik gösterdiği anlaşılmıştır. Ayrıca çok sayıda ansiklopediye referans yapılmasına rağmen, kullanımın belirli bazı ansiklopediler çevresinde yoğunlaştığı ve büyük ölçüde bilgi gereksinimlerini karşıladıkları ortaya çıkmıştır.

En çok kullanılan ansiklopediler 1961'den günümüze ulaşan geniş bir zaman dilimini kapsamaktadır. Kullanım 1980 ve sonrası yayınlarında yoğunlaşmaktadır. Daha çok on senelik geçmişin olması; genelde, yeni ansiklopedilerin kullanıldığını ancak bunların kitap ve dergilerle güncelleştirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Öğrenciler genel konulu ve çok ciltli ansiklopedileri tercih etmektedirler. Özel konulu ansiklopedilerden daha çok coğrafya, edebiyat, gençlik, okul, sağlık, sanat, tarih ve Türkiye konulu ansiklopediler kullanılmıştır. Bu ansiklopediler içeriklerinde derslere yardımcı ve öğretim programını destekleyici kaynaklar olarak tanıtılmaktadırlar. Fakat genellikle çeviri olduklarından, bu amacı yerine getirememektedirler.

1980'den günümüze ansiklopediler içerik açısından yetersiz ve ticari amaçlı olsalar bile satın alma yoluyla birçok eve girmişlerdir. Öğrencilerin; evlerinde veya yakın kişilerde bulunan ansiklopedilerden yararlanma imkanı bulmaları, ansiklopedi kullanım oranını arttırmaktadır. Ayrıca; aileler ve kütüphanelerdeki görevliler öğrencileri ansiklopedilere yöneltmektedirler.

Okul kütüphanelerindeki ansiklopedilerin ciltlerinde eksiklikler bulunmaktadır. Bu nedenle, çeşitli kütüphanelere gidilse bile ansiklopedi kullanılmaktadır.

Sonuçta; ansiklopedilerin yüzeysel bilgi içerdiği, derin bir çalışma olmadığı ve öğrencileri hazırlığa alıştırdığı unutulmamalıdır.

Tablo 32 yardımıyla, okul kütüphaneleri için en çok kullanılacak "örnek ansiklopedi koleksiyonu" oluşturulabileceği hatırlanmalıdır.

VI.3.6.1.3. ÖĞRETMENLER, ARKADAŞLAR, AİLE VE BENZERİ GİBİ BİLGİ VEREN KİŞİLER

Öğrenciler gerekli gördüklerinde, çevrelerindeki kişilerden bilgi almaktadırlar. Ancak ödevlerini bu kişilere yaptırdıkları düşünüleceğinden, kişileri referans olarak vermemektedirler. Öğrencilere anket uygularken yaptığımız açıklamalar sonucu, öğrencilerin çevrelerinde bulunan kişilerin bilgisinden yararlandıkları ortaya çıkmıştır.

VI.3.6.1.4. DERGİLER, GAZETELER

Bu tür bilgi kaynaklarının kullanımı istenilenden azdır. Fen konularında, sosyal bilimlerde ve yabancı dil

eğitiminde dergi ve gazetelerden yararlanılmaktadır. Ger-giler ve gazetelerin az kullanılması temelde iki nedene dayanmaktadır. bunlardan ilki; bu tür kaynaklardaki bil-giden haberdar olunmamasıdır. "öğrencilere yönelik olarak" dergi ve gazetelerde yer alan makalelerin tanıtıldığı bib-liyografya ve indekslerin yokluğu buna sebep olmaktadır. İkinci neden; öğrencilerin kullandıkları kütüphanelerde, özellikle okul kütüphanelerinde gazetelerin hiç olmaması, çeşitli dergilerin de düzensiz olarak bulunmasıdır. Belir-tilen bu durum, dergi ve gazetelerden bilgi erişimi engellemektedir. ödev konusu için çok gerekliyse kullanılmaktadır.

Dergi ve gazete kullanımında, güncel bilgi alma amacı güdülmektedir.

VI.3.6.1.5. GÖRÜŞMELER, GEZİLER, KONFERANSLAR, TOPLANTILAR

ödevlerin konusuna göre, çok gerektiğinde bu tür faaliyetlerden bilgi sağlanmaktadır. Organizasyon eksikliği; bu faaliyetlerin okullara yönelik düzenlenmesi-ni engellemektedir. Erişim güçlüğü; bu faaliyetler düzenlense bile öğrecilere ulaştırılamadığını göstermektedir. Okul kütüphanelerinin bu konuda duyuru yapmaması, haber vermemesi ve yöneltmemesi "görüşmeler, geziler, konferanslar, toplantılar" yoluyla bilgi kullanımlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

VI.3.6.1.6. FİLM, BROŞÜR, KASET, BİLGİSAYAR PROGRAMLARI

Film, broşür, kaset, bilgisayar programları ile bir-likte çeşitli görsel-işitsel bilgi kaynaklarının eğitim ve öğretimde önemli bir yeri vardır. Bu gerçeğe rağmen; sayılan bilgi kaynaklarının çok az kullanıldığı, araştırma

bulgularına göre ortaya çıkarılmış ve değerlendirilmiştir.

Öğrenciler işyerlerine, kurumlara ve özel kütüphanelere giderek film, broşür, kaset, bilgisayar programları gibi görsel-işitsel bilgi kaynaklarından yararlanmaktadırlar. Okullarda ve okul kütüphanelerinde organizasyon gücünü görsel-işitsel bilgi kaynaklarının kullanımına engel olmaktadır.

VI.3.6.1.7. SÖZLÜKLER

Öğrenciler evlerde, okul kütüphanelerinde veya özel kütüphanelerde bulunan sözlükleri yabancı dil ve edebiyat ödevlerini hazırlarken kullanmaktadırlar. Temel danışma-müracaat kaynakları olmalarına karşın kullanım oranı düşüktür.

VI.3.7. BİLGİYE ERİŞİM VE BİLGİ GEREKSİNİMLERİNİN KARŞILANMASI

Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin kullandıkları bilgi kaynakları ve onları nerelerden buldukları Tablo 33'de gösterilmiştir. Tablo 33'e göre; öğrenci gençlik bilgi gereksinimleri duymakta ve bunu karşılamak amacıyla, çeşitli yerlerde bulunan bilgi kaynaklarına yönelmektedir. Ancak; öğrenci gençlik bilgiden etkin ve verimli biçimde yararlanamamaktadır.

Bilgi gereksinimlerinin saptanması ve gereksinimlere uygun bilgi kaynaklarına erişilmesi sonucunda, bilgi gereksinimlerinin karşılanması mümkün olmaktadır. Araştırma bulgularımıza göre, yaptığımız değerlendirmelerle, öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerinin saptanmadığı ve bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik önlemler alınmadığı anlaşılmıştır. Bilgi gereksinimlerinin saptanmaması

dışında, bilgi erişimi ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasını etkileyen diğer unsurlar şunlardır:

- 1- Milli Eğitim Sistemi;
- 2- Toplumsal yapı, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik durumu;
- 3- Kütüphanelerin özellikleri ve hizmet anlayışları;
- 4- Okul kütüphanelerinin sahip oldukları maddi ve manevi destek unsurları;
- 5- Gençliğin özellikleri;
- 6- Gençliğin araştırma isteği ve deneyimleri;
- 7- Bilgi kaynaklarının bulunduğu yerler;
- 8- Okul türü ve okulun bulunduğu bölge şartları;
- 9- Bilgi kaynağı kullanımı için yöneltilmeler;
- 10- Bilgi kaynaklarının bulunduğu yerlerdeki görevlilerin veya kişilerin yardımları.

Bu bölümde, araştırmamız boyunca elde edilen bulgular değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmamızda hipotez olarak belirtilen görüşler; araştırmayla ortaya çıkan bulgular, yapılan değerlendirmeler ve yorumlar sonucu doğrulanmaktadır. Bu durum; araştırma hipotezine uygun olarak, öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik önlemler alınmasını, diğer bir deyişle "model" geliştirilmesini gerekli kılmaktadır.

VII. BÖLÜM

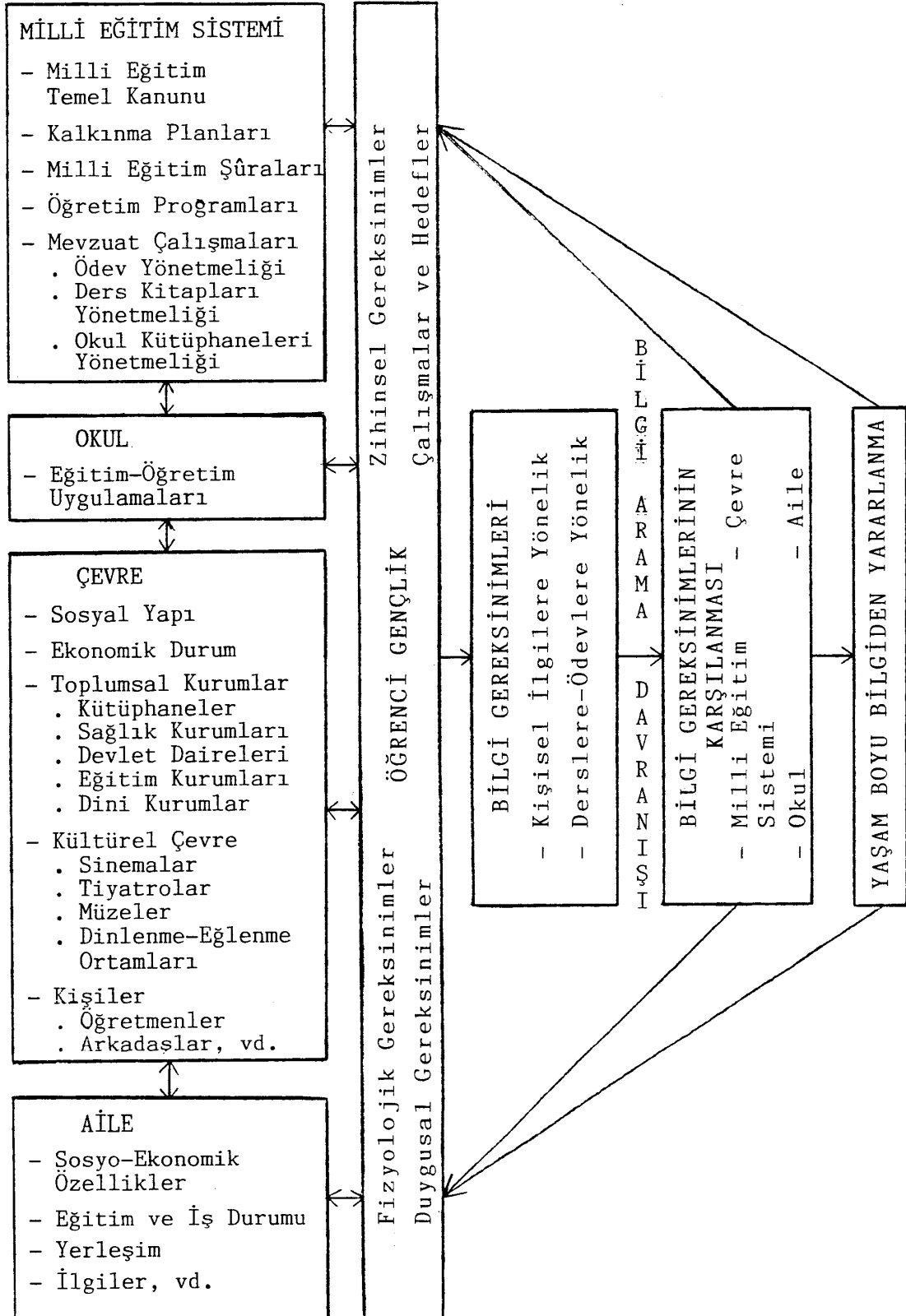
OKUL KÜTÜPHANELERİYLE İLGİLİ MODEL ÖNERİSİ

Okul kütüphanelerinin bulunduğu durum; başta kütüphane, eğitim ve öğretim ortamlarında olmak üzere yaşamın çeşitli aşamalarında yıllardan beri sürekli karşılaşılan, yakınılan ve bir türlü çözüm getirilemeyen büyük bir sorun haline gelmiştir. Türkiye'de okul kütüphaneleri kurulduğu halde, öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri saptanmamış ve buna bağlı olarak bilgi gereksinimleri karşılanamamıştır. Ortaöğretimin lise kademesinde, okul kütüphanelerinin öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılamada yetersiz kaldığı ve etkin hizmetler veremediği görülmüştür. Bu nedenle; ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin dersleriyle ve ödevleriyle ilgili olduğu kadar, kişisel ilgilerini de kapsayan bilgi gereksinimlerini ortaya çıkarmaya ve bu gereksinimlerini karşılamaya yönelik okul kütüphaneleriyle ilgili sorunları çözebilecek bu araştırma yapılmıştır.

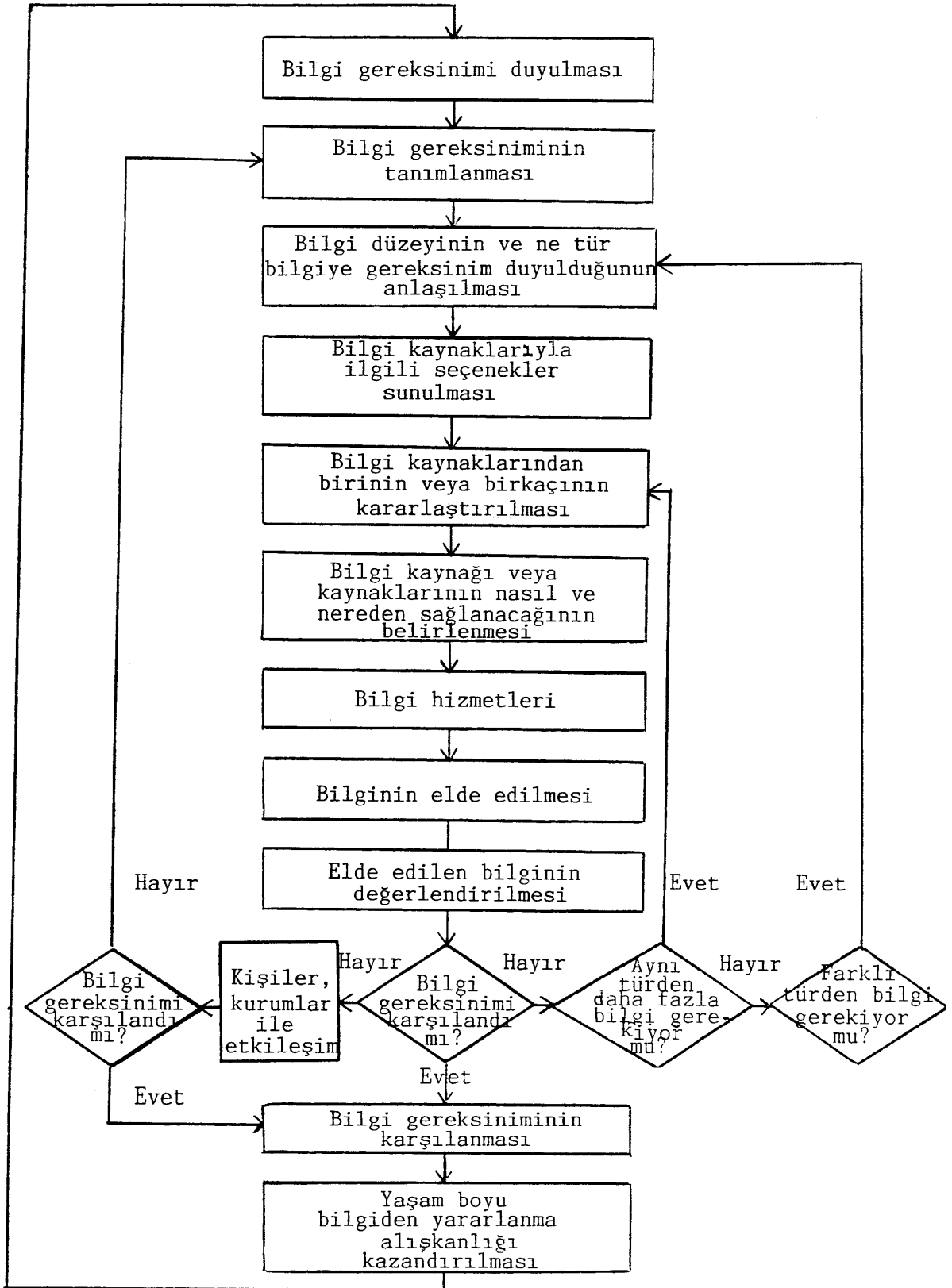
Araştırmamızda literatüre dayanan incelemelerle birlikte, öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerine ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına ilişkin bulgular ortaya çıkarılmıştır. Elde ettiğimiz bulgularla mevcut durum çeşitli boyutlarıyla değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Bütün bu sonuçlara göre, öğrenci gençliğin "Bilgi Gereksinimlerinin Oluşmasını ve Karşılanmasını Sağlayan Unsurlar" Şekil 4'de belirtilmiştir. Öğrenci gençliğin "Bilgi Arama Davranışı ve Bilgi Gereksinimlerini Karşılaması" Şekil 5'de ortaya çıkarılmıştır.

Önceden devam eden sorunları çözüme ulaştırma, günümüz koşullarında duyulan gereksinimleri karşılama, gelecekte beklenilenlere cevap verme ve genellikle alt yapının eksikliğinden kaynaklanan sorunları "model önerisiyle"

ŞEKİL 4 : Bilgi Gereksinimlerinin Oluşmasını ve Karşılanmasını Sağlayan Unsurlar

ŞEKİL 5 : Bilgi Arama Davranışı ve
Bilgi Gereksinimlerinin Karşılanması

ortadan kaldırma isteği duyulmuştur. Bu nedenlerle birlikte; çeşitli dönemlerdeki çözüm önerilerini ve özellikle yaptığımız araştırmanın sonuçlarını temel dayanaklar olarak kabul edip "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" hazırlanmıştır. Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerine rağmen, bilgi gereksinimlerinin karşılanmasında okul kütüphanelerinin yetersizliğinden doğan, geleneksel okul kütüphaneleri anlayışına karşı değişikliği öneren bu model, sistematik düzenlemeye ve program geliştirmeye yol göstermektedir. Araştırmamızda; okul kütüphanelerinin sistematik düzenlenmesine olanak sağlayacak "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" önerilirken, bu modelin yapısına uygun "Program Modeli" de geliştirilmiştir.

Bu bölümde araştırma sonuçlarına göre hazırladığımız "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" ve bu modelde uygulanacak "Program Modeli" açıklanacaktır. Modellerin uygulanmasını sağlayacak özellikler tartışılacaktır. Modellerin uygulanması sonucu sağlanacak katkıların neler olacağı belirtilecektir.

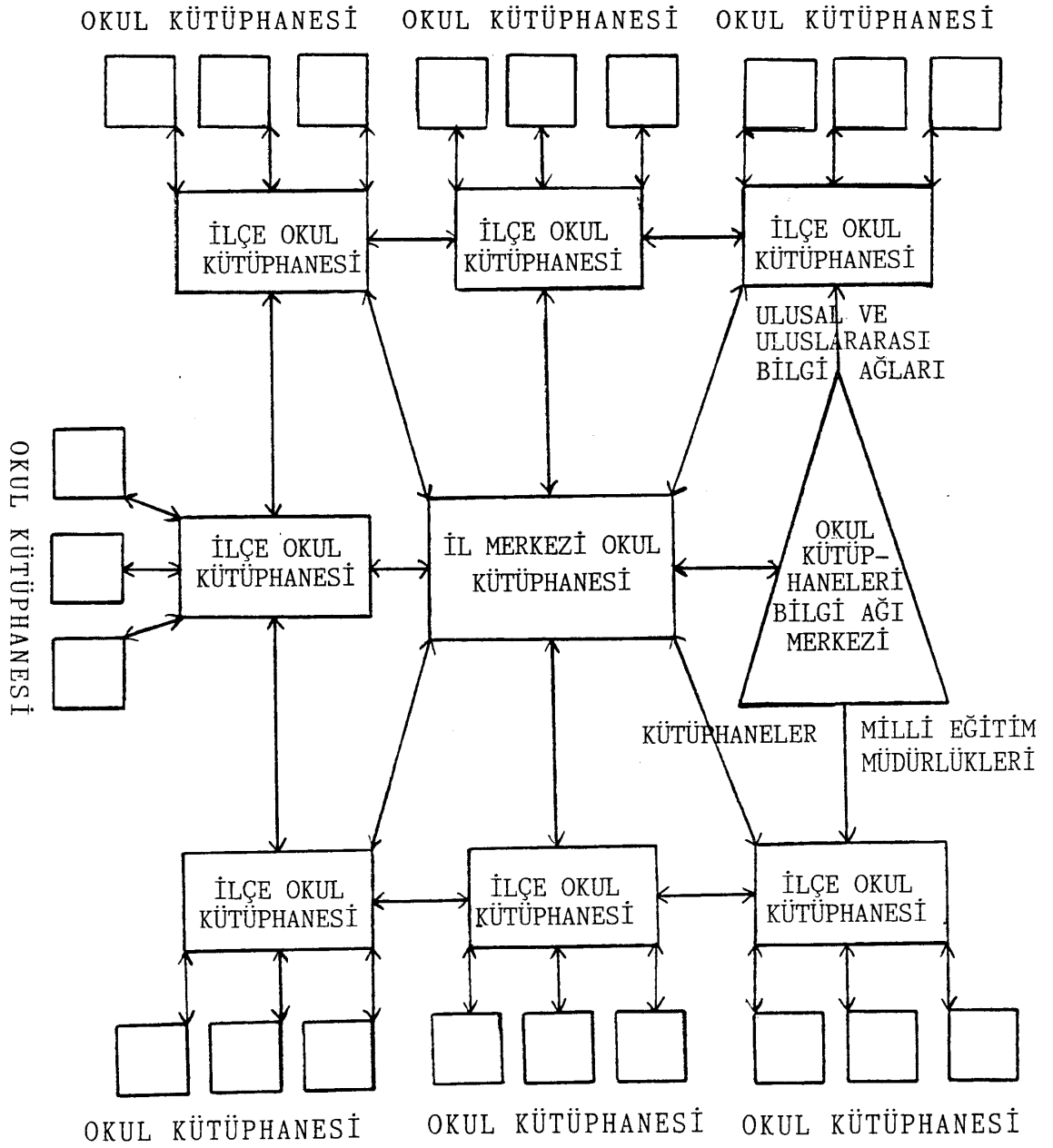
VII.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİ

Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli, Şekil 6'da görüldüğü üzere hazırlanmıştır. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli: Tanım, amaçlar, yapı ve görevler dikkate alınarak açıklanacaktır. Uygulamaya ilişkin görüşler belirtilecektir.

VII.1.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİNİN TANIMI

Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli: Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde eğitim ve öğretim programlarını destekleyen, zenginleştiren ve kişisel ilgileri karşılayan

ŞEKİL 6 : Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli

gerekli her türlü bilgi kaynağını toplayacak; onlara ulaşımı sağlamak için düzenleyecek; hizmetleriyle parçası bulunduğu orta dereceli öğretim kurumlarında aktif olarak hizmet verecek; gereksinimleri karşılar biçimde bilgiye erişimi sağlayacak bir sistemin simgesel olarak gösterilmesidir.

VII.1.2. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİNİN AMAÇLARI

Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli: Türk Milli Eğitiminin genel amaçları doğrultusunda öğrencilerin yetişmelerini sağlamayı; derslerle-ödevlerle ilgili konularda olduğu kadar, kişisel ilgi alanlarında bilgi gereksinimlerini karşılamayı; yaşam boyu sürecek okuma ve araştırma zevkini, bilincini kazandırmaya ve yerleştirmeye yönelik olarak ortaöğretim kurumlarında işbirliğine dayanan bilgi hizmetleri vermeyi amaçlamaktadır.⁽¹⁾

Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli öğrencilere ve ilgili kişilere bilgi gereksinimleri doğrultusunda hizmetler verirken:

- 1- Yaşam boyu sürecek kütüphane kullanma alışkanlığının oluşmasına;
- 2- Eleştirel düşünme yeteneğinin gelişmesine;
- 3- Bilgiyi bulma, inceleme, değerlendirme, yorumlama ve iletme becerisinin kazanılmasına;
- 4- Bilgi kaynaklarının tanınmasına;
- 5- Bilgi merkezlerinin ve kütüphane türlerinin tanınmasına ve kullanılmasına doğru başlangıç yapılmasına olanak sağlamaktadır.

(1) Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli için araştırmamızın III.3.2.2. bölümünde belirtilen amaçlar aynen kabul edilmektedir.

VII.1.3. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİNİN YAPISI VE GÖREVLERİ

Milli Eğitim Bakanlığı, eğitim ve öğretim etkinliklerini Merkez ve Taşra örgütü aracılığı ile yürütmektedir. Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli, yapı ve görevleri açısından Milli Eğitim Bakanlığı örgütüne uyum sağlayacak biçimde düzenlenmeye çalışılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü içinde "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi" bulunacaktır. Taşra Örgütü bünyesinde İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleriyle bağlantılı "İl Merkezi Okul Kütüphanesi" ve "İlçe Okul Kütüphanesi"; okulların içinde "Okul Kütüphanesi" yer alacaktır.

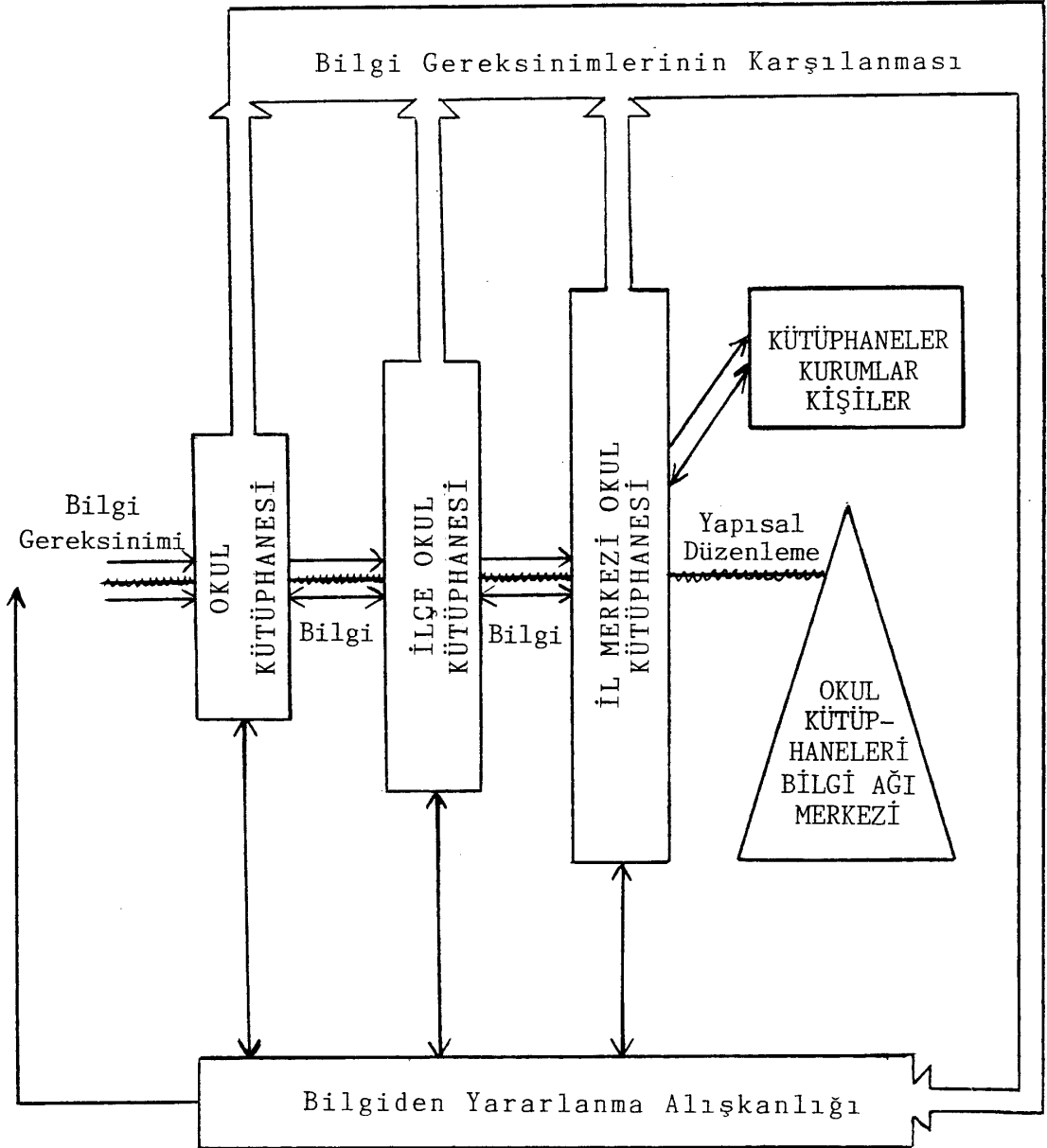
Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ne dahil okul kütüphanelerinden (İl Merkezi, İlçe ve Okul Kütüphaneleri'nden) karşılanacaktır. Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nde, kütüphane türleriyle yapılan işbirliği sonucu, bilgi gereksinimlerinin gerektiğinde çeşitli kütüphane türlerinden karşılanmasına olanak sağlayacak yapısal düzenlemeye gidilmiştir.

Milli Eğitim Sistemi'yle uyum içinde çalışarak bilgi gereksinimlerinin karşılanmasını sağlamak Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin asıl görevidir. Kütüphane türleri, ulusal ve uluslararası bilgi ağları ile kurulacak resmi bağlantılar sonucu görevler daha geniş kapsamda yerine getirilecektir.⁽¹⁾

Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ni oluşturan yapısal düzenleme içinde "Bilgi Arama Davranışı" Şekil 7'de

(1) Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli için araştırmamızın III.3.2.3. bölümünde belirtilen görevler aynen kabul edilmektedir.

ŞEKİL 7 : Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli İçinde Bilgi Arama Davranışı

gösterildiği gibi dört temel birimden oluşan çerçeve içinde meydana gelmektedir. Kütüphaneler, kurumlar ve kişiler Modele katkıda bulunmaktadır.

Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ndeki temel birimlerin yapısı ve görevleri açıklanacaktır.

VII.1.3.1. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MERKEZİ

Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar Daire Başkanlığı bünyesinde Okul Kütüphaneleri Şubesi yeniden örgütlenerek "Okul kütüphaneleri Daire Başkanlığı" haline dönüştürülecektir. Bu yapı içinde "Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi" kurulacaktır. Türkiye çapında ve Milli Eğitim Bakanlığı'na karşı Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluklarını yüklenen merkezin diğer görevleri şunlar olacaktır:

1- Milli Eğitim Bakanlığı'na; Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin kurulması ve hizmet vermesi için bütçe ve personelin sağlanmasına yönelik önerilerde bulunulması;

2- Yönetimsel düzenlemenin yapılması;

3- İl Milli Eğitim Müdürlükleri ile bilgi alışverişinin gerçekleştirilmesi;

4- İl Merkezi Okul Kütüphaneleri ile bağlantı kurulması ve onlara sorumluluklarının bildirilmesi;

5- Bilgi kaynaklarının seçimine yönelik araştırmalar yapılarak, bilgi gereksinimlerini karşılar nitelikte koleksiyonlar oluşturulması;

6- Teknik işlemlerde birliğin sağlanması;

7- Merkezi kataloglamanın uygulanması;

8- Bibliyografik bilgi kaynaklarının; indekslerin-
abstrakların, toplu katalogların; çeşitli bilgi kaynakla-
rının ve araçların yapımının ve dağıtımının gerçekleştiril-
tirilmesi;

9- Bilgi merkezleriyle, yayıncılarla ve araç yapımcı-
larıyla ortak çalışmaların yürütülmesi;

10- Hizmet içi eğitim programlarının düzenlenmesi;

11- Kullanıcı eğitimi programlarının geliştirilmesi;

12- Danışmanlık yapılması;

13- Ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi ağı çalışma-
larına katılımın sağlanmasıdır.

VII.1.3.2. İL MERKEZİ OKUL KÜTÜPHANESİ

Bilgi gereksinimlerini Okul Kütüphanesi'nden ve İlçe Okul Kütüphanesi'nden karşılayamayanlara hizmet vermekle sorumlu merkezi okul kütüphanesidir. Ulaşımı kolay olan, merkezi yerde kurulacaktır. İl çapında ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne karşı Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluklarını yük-
lenecektir. İldeki kütüphane türleriyle bağlantı kuracaktır. Bilgi gereksinimlerini İl Merkezi Okul Kütüphanesi'nden karşılayamayanları veya daha geniş kap-
samda bilgi hizmetlerine gereksinim duyanları ilgili

kütüphane türüne yöneltecektir. Bu temel sorumluluklar dışında, diğer görevleri şunlardır:

1- İl düzeyinde okul kütüphanesi hizmetlerinin verilmesi;

2- İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ildeki Okul Kütüphanelerinin ve İlçe Okul Kütüphanelerinin kurulması ve hizmet vermesi için bütçe ve personelin sağlanmasına yönelik önerilerde bulunulması;

3- Yönetimsel düzenlemenin yapılması;

4- İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ile bilgi alış verişinin gerçekleştirilmesi;

5- İlçe Okul Kütüphaneleri ile bağlantı kurulması ve onlara sorumluluklarının bildirilmesi;

6- Okul Kütüphaneleri ve İlçe Okul Kütüphanelerinden alınan bilgilerle geniş kapsamlı koleksiyon oluşturulması;

7- Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi'ne bağlı olarak; bilgi kaynaklarının teknik işlemlerinin yürütülmesi, İlçe Okul Kütüphanelerine ve Okul Kütüphanelerine değin bilgi akışının sağlanması;

8- Merkezi kataloglamanın; bibliyografik bilgi kaynaklarının, indekslerin, abstrakların, toplu katalogların; çeşitli bilgi kaynaklarının ve araçların yapımının ve dağıtımının desteklenmesi;

9- Kullanıcı eğitimi programlarının il çapında uygulanması;

10- Danışmanlık yapılması;

11- Ulusal düzeyde Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı çalışmalarının yürütülmesidir.

VII.1.3.3. İLÇE OKUL KÜTÜPHANESİ

Okul Kütüphanesinden bilgi gereksinimlerini karşılamayanlara hizmet vermekle sorumludur. İlçede ulaşımı kolay olan, merkezi yerleşime sahip okulda kurulacaktır. İlçe düzeyinde ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne karşı Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluklarını yükleneyecektir. İl Merkezi Okul Kütüphanesi'yle ve ildeki diğer İlçe Okul Kütüphaneleriyle bağlantı kuracaktır. İlçe Okul kütüphanesi'nden bilgi gereksinimlerini karşılayamayanların, İl Merkezi Okul Kütüphanesi'nden yararlanmalarını sağlayacaktır. Burada sayılanlar dışında diğer görev ve sorumlulukları şunlar olacaktır:

1- İlçe okullarına ve parçası olduğu okula kütüphane hizmetlerinin verilmesi;

2- İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne İlçe Okul Kütüphanelerinin ve Okul kütüphanelerinin kurulması ve hizmet vermesi için bütçe ve personelin sağlanmasına yönelik önerilerde bulunulması;

3- Yönetimsel düzenlemenin yapılması;

4- İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Okul Müdürleri ile bilgi alış verişinin gerçekleştirilmesi;

5- Okul kütüphaneleriyle bağlantı kurulması ve onlara sorumluluklarının bildirilmesi;

6- İl Merkezi Okul Kütüphanesi'nden ve Okul Kütüphanelerinden alınan bilgiyle koleksiyon oluşturulması;

7- Teknik işlemlerde; bilgi kaynaklarının ve araçların üretilmesinde merkeziyetçiliğin sağlanması ve Okul Kütüphaneleriyle iletişim kurulması;

8- Kütüphane hizmetleri konusunda danışmanlık yapılması;

9- Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin işleme için üzerine düşen görevlerin yerine getirilmesidir.

VII.1.3.4. OKUL KÜTÜPHANESİ

Bilgi gereksinimleri duyan öğrencilerin, okulda ilk olarak başvurdukları bilgi merkezidir. Okulda kütüphane hizmetleri vermekle ve kütüphane hizmetlerini tanıtmakla sorumludur. Okulda merkezi bir yerleşim alanına sahip olacaktır. Bulunduğu okulda, öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin saptanması ve bilgi gereksinimlerinin karşılanması için önce kendi imkanlarıyla hizmet verecektir. Yeterli olamadığı durumlarda; Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli kapsamında, İlçe Okul Kütüphanesi'ne gerekirse İl Merkezi Okul Kütüphanesi'ne yöneltecektir. Okul düzeyinde ve Okul Müdürlüğüne karşı Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması, denetlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi sorumluluklarını taşıyacaktır. Öğrencileri bilgiye özendirerek, bilgi gereksinimlerini kendinin de dahil olduğu Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli yardımıyla karşılamalarını sağlayacak ve sonuçları değerlendirecektir. Diğer görev ve sorumlulukları şöyle belirlenmiştir:

- 1- Okulda kütüphane hizmetlerinin verilmesi;
- 2- Okul Müdürlüğü'ne; Okul Kütüphanesi'nin kurulması ve hizmet vermesi için bütçe ve personelin sağlanmasına yönelik önerilerde bulunulması;
- 3- Yönetimsel düzenlemenin yapılması;
- 4- Öğrencilere, öğretmenlere, okul yöneticilerine, velilere ve topluma Okul Kütüphanesi Bilgi Ağı Modeli'nin tanıtılması ve destek sağlanması;
- 5- Öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin saptanması ve bilgi kullanımlarının ölçülmesi sonucunda koleksiyon oluşturmak için çalışmalar yapılması;
- 6- Bilgi gereksinimlerinin karşılanması amacıyla Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin işleminde aktif olarak yer alınmasıdır.

VII.1.4. OKUL KÜTÜPHANELERİ BİLGİ AĞI MODELİNİN UYGULANMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Araştırma kapsamına bağlı olarak elde ettiğimiz sonuçlara göre, Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli önce Ankara ilindeki ortaöğretim okullarında uygulanmalıdır. İlköğretim okulları ek araştırmalar yapıldıktan sonra Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ne dahil edilmelidir. Bir yıl kuruluş, bir yıl uygulama, bir yıl değerlendirme yapmaya olanak sağlayacak şekilde üç yılda verim alınması düşünülmektedir. Bu süre içinde kütüphanecilik ve eğitim anlayışındaki yenilikler ve toplumsal gelişmeler dikkate alınacaktır. Sonra, Model diğer illere Türkiye çapında yayılacaktır. Beş yılda Türkiye çapında Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı'nın gerçekleştirilebileceği tahmin edilmektedir. Her

ildeki öğrenciler bilgi gereksinimleri duydukları için, belirli illere öncelik tanınması düşünülmemektedir.

Bilgi gereksinimlerinin karşılanması için etkin ve verimli hizmetler verilmesi, büyük ölçüde, Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin çeşitli kütüphane türleriyle işbirliği yapmasına ve bilgi ağlarına katılmasına bağlıdır.

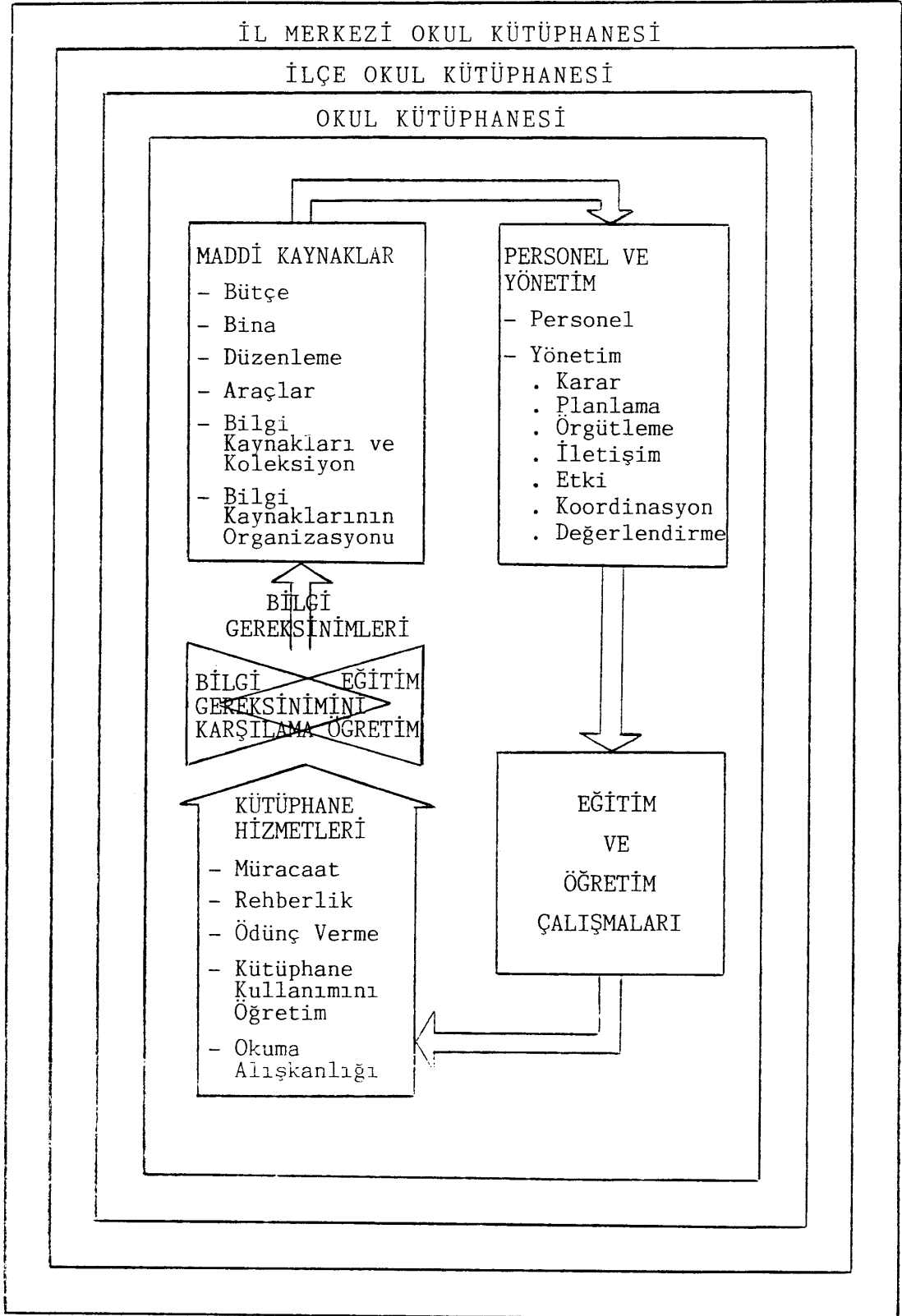
Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi yönetiminde; İl Merkezi Okul Kütüphanelerinden başlayarak, İlçe Okul Kütüphanelerine ve Okul Kütüphanelerine değin iletişim teknolojilerini uygulaması gereklidir. Telefonla başlayacak iletişim ağı, bilgisayar kullanımıyla geliştirilebilecektir.

Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nde yer alan her kütüphanenin hizmet vermesini ve bilgi gereksinimlerini karşılamasını sağlayan öğeler aynı zamanda modelin uygulama alanını oluşturmaktadır. Modelde yer alan İl, İlçe ve Okul düzeyindeki okul kütüphanelerinin uygulayacağı program, bilgi gereksinimlerinin hangi kaynaklarla ve hizmetlerle karşılanacağını belirtecektir.

VII.2. PROGRAM MODELİ

Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı modeli'nin; ortaöğretim lise kademesindeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini saptaması, kütüphane hizmetleri vermesi ve bilgi gereksinimlerini karşılaması sonucu başarıya ulaşabilmesi için Şekil 8'de gösterilen "Program Modeli"ni uygulaması gerekmektedir. "Program Modeli": Maddi kaynaklar; personel ve yönetim; eğitim ve öğretim çalışmaları; kütüphane hizmetleri konulu temel başlıklar altında açıklanacaktır.

ŞEKİL 8 : Program Modeli

VII.2.1. MADDİ KAYNAKLAR

Etkili ve verimli hizmetler vermeyi sağlayacak maddi kaynaklar: Bütçeden, binadan, düzenlemeden, araçlardan, bilgi kaynaklarından ve bilgi kaynaklarının organizasyonundan meydana gelmektedir.

VII.2.1.1. BÜTÇE

Milli Eğitim Bakanlığı'nca sağlanan, Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi'nce model kapsamında dağıtılan bütçe; eğitim ve öğretim için gerekli bilgi kaynaklarının alınabilmesine, personel giderlerinin karşılanabilmesine, hizmetlerin verilebilmesine ve geliştirilebilmesine olanak sağlamalıdır.

Bütçe şu unsurlar incelenerek düzenlenmelidir:

- 1- Bilgi gereksinimleri;
- 2- Türk Milli Eğitim Sistemi;
- 3- Öğretim programları;
- 4- Bağışlar;
- 5- Okul Aile Birliğinin ve Okul Koruma Derneği'nin maddi yardımları;
- 6- Öğrenci sayısı ve özellikleri;
- 7- Mevcut bilgi kaynaklarının durumu;
- 8- Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nde yer alan kütüphanelerden ve işbirliği yapılan kütüphane türlerinden bilgi edinebilme olanakları;
- 9- Geçmiş yıllardaki harcama miktarları, fiyat artışları, bütçe değerlendirmeleri ve planlar.

Bütçe; Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nde yer alan kütüphanelerin bilgi gereksinimlerini karşılayacak

hizmetler vermesini ve yeni hizmetlerin geliştirilmesini sağlamalıdır.

VII.2.1.2. BINA

Bina için; öğretim programları, kullanıcı sayısı, bilgi kaynakları ile araçların sayısı ve özellikleri göz önünde tutulmalıdır. Yeterli alan olmalıdır. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ndeki kütüphaneler; okul kütüphanelerinin önemini en iyi şekilde yansıtacak biçimde gürültüden uzak, genişletilebilir, kullanım kolaylığına sahip ve yönetim açısından elverişli unsurları içeren yerlerde kurulmalıdır. Kütüphane personeli görevlerini kolaylıkla yapabilecek çalışma alanına sahip olmalıdır. İç yerleşim kütüphaneye girişten başlayarak, kütüphane kullanımına ve kütüphaneden ayrılana dek uygun akışı sağlayacak biçimde planlanmalıdır. Yerleşim yerinin seçilmesinde, planlanmasında ve dekorasyonunda mimarlar, okul yöneticileri ve kütüphaneciler birlikte çalışmalıdırlar.

Ayrı bir kütüphane binasına sahip olması gereken "İl Merkezi Okul Kütüphanesi"nde; başlıca hizmet birimleri olarak okuyucu salonu, rahat çalışma ortamı sağlayan bölümler, grup çalışma odaları, kareller, ödünç verme bölümü, müracaat bölümü, görsel-işitsel materyaller bölümü, depo, personel çalışma odaları, toplantı-gösteri-sergi alanları bulunmalıdır.

"İlçe Okul Kütüphaneleri"; her ilçenin en merkezi okulunda ve okulun kapalı olduğu zamanlarda bütün okulun açılmasını gerektirmeyecek konumda bulunmalıdır. Bünyesinde okuyucu salonu, grup çalışma odaları, ödünç verme bölümü, müracaat masası, personel çalışma odası, sergi alanı ve depo yer almalıdır.

Okul kütüphanelerine okul içinde yer ayrılmalıdır. Okuyucu salonu, ödünç verme bölümü, müracaat masası, personel çalışma odası bulunmalıdır.

VII.2.1.3. DÜZENLEME

Düzenleme yapılırken aşağıdaki özelliklere uyulmalıdır:

1- Işıklandırma: Göz rahatlığını sağlayacak özellikte ışıklandırma yapılmalıdır. Işığın çalışma alanına geliş açısı; kullanıcıların özellikleri; ışık kaynağının ışıklandırılacak alanın amacına uygunluğu, ışığı azaltma, çoğaltma ve donuklaştırma olanağı olup olmaması önemlidir.

2- Isıtma: çalışma rahatlığı ve bilgi kaynakları açısından ısıtma, soğutma ve hava değişimi sağlanmalıdır.

3- Akustik: Pencerelerde çift cam, yer döşemesinde halı kullanarak ve yerleşim düzenine önem verilerek akustik sağlanmalıdır.

4- Renk: Dış ve iç yüzeylere uygulanan renkler, kütüphaneye dikkat ve ilginin çekilmesini sağlayarak; kütüphaneyi sınıf ortamından çıkartıp, rahat bir biçime sokmalıdır.

5- Mobilyalar: Hizmet verilen yerle bütünlük sağlayabilen, kolay hareket edebilen, çok amaçlı olarak kullanabilen, rahat bir ortam sağlayan, ergonomik özelliklere sahip, kullanışlı, göze hoş gelen, basit ve sağlam mobilyalar tercih edilmelidir.

Sağlıklı telefon ve elektrik sistemi kurulmalıdır.

VII.2.1.4. ARAÇLAR

Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ne dahil kütüphanelerde bilgi kaynaklarının, özellikle görsel-işitsel bilgi kaynaklarının kullanımına yönelik çeşitli araçlar yer almalıdır.

Okul Kütüphanelerinde öğretim programlarının uygulanmasına imkan sağlayan temel araçların bulunması gerekirken, İlçe ve İl Merkezi Okul Kütüphanelerinde daha çok ve çeşitli araçlar yer almalıdır. Bu araçlar film makineleri, slayt göstericileri, tepegöz, teyp, pikap, mikrofiş okuyucu ve basım aygıtı, video, projeksiyon perdesi, fotokopi makinesi, radyo, televizyon ve bilgisayar gibi araçlar olup; kullanım olanakları ölçüsünde Okul Kütüphanelerine, İlçe Okul Kütüphanelerine ve İl Merkezi Okul Kütüphanelerine sağlanmalıdır. Gereksinimler doğrultusunda, araçlar ödünç verilmelidir.

Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi, yeni araçların seçilmesi ve sağlanması konusunda planlama yapmalıdır. Özellikle bilgisayar alımı ve kullanımı konusunda birliğe gidilmelidir.

VII.2.1.5. BİLGİ KAYNAKLARI VE KOLEKSİYON

Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli içinde yer alan kütüphanelerin; Program Modeli'ne uygun olarak kitaplara, süreli yayınlara, gazetelere ve görsel-işitsel bilgi kaynaklarına sahip olmaları gerekmektedir. Kütüphaneciler mesleki görev ve sorumlulukları çerçevesinde bilgi kaynaklarını seçerken, koleksiyon oluştururken; onlara öğrenciler, öğretmenler ve okul yöneticileri yardımcı olmalıdır. Koleksiyon:

- 1- Amaçlara uygun;
- 2- Milli Eğitim Sistemi'ndeki ilkeleri kapsayan;
- 3- Eğitimin amaçlarını ve öğretim programlarını ger-
çekleştiren ve zenginleştiren;
- 4- Kişisel ilgileri uyandıran ve geliştiren;
- 5- Dinlendirici ve eğlendirici;
- 6- Düşünme yeteneği kazandıran;
- 7- Yapıcı eleştiriye ve estetik değerlere yer veren;
- 8- Güncel;
- 9- Bütçeye uygun;
- 10- Araştırma ve çalışmalarını destekleyen;
- 11- İçerik ve görünüş özellikleri birbirini tamamlayan
- 12- Karşılaşılan çeşitli sorunların çözümüne yönelik
olan özellikleri taşımalıdır.

Bilgi kaynaklarının kullanımını matematiksel ve istatistiksel yöntemlerle saptayan "bibliyometri yöntemi" uygulanarak "en çok kullanılan bilgi kaynakları" saptanmalıdır. Bilgi gereksinimleri, ilgiler, mevcut koleksiyon ve bilgi kaynakları belirlendikten sonra Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ni oluşturan kütüphaneler için ayrı ayrı koleksiyon hazırlanmalıdır. (1)

Bu koleksiyonların özellikleri açıklanacaktır.

VII.2.1.5.1. İL MERKEZİ OKUL KÜTÜPHANESİ KOLEKSİYONU

Okul Kütüphanesi'nden ve İlçe Okul Kütüphanesi'nden bilgi gereksinimlerini karşılayamayanlar İl Merkezi Okul

(1) Araştırmamızın V. ve VI. bölümlerinde "bibliyometri yöntemi" kullanılarak "bilgi kaynaklarının kullanımı" ölçülmüş, değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Bibliyometri yöntemi ve araştırmamız bu konu için örnek oluşturabilir.

Kütüphanesi'ne geleceklerdir. Bu nedenle İl Merkezi Okul Kütüphanesi'nde kitapları, süreli yayınları, müracaat eserlerini, gazeteleri, görsel-işitsel bilgi kaynaklarını (filmleri, teyp bantları, plakları, slaytları, resimleri, fotoğrafları, şemaları, grafikleri, sanatsal basım-reprodüksiyonları, haritaları, mikroformları, video kaset programları ve benzerini) bulunduran koleksiyon olmalıdır.

İl Merkezi Okul kütüphanesi'nin koleksiyonu oluşturulurken; Okul Kütüphanelerinden ve İlçe Okul Kütüphanelerinden gelen istekler, gereksinimler ve ilgili araştırma sonuçları birleştirilmelidir. Ayrıca:

1- Ders kitapları koleksiyonda bulunmalı ve ayrı bir bölüm halinde yerleştirilmelidir;

2- Özel istek duyulan ve gereksinim gösterilen bilgi kaynakları kütüphanenin amaçlarına uygun olarak edinilmelidir;

3- Kütüphane kullanımına yöneltecek bilgi kaynakları alınmalıdır;

4- Bilgi kaynaklarının seçimine yardımcı kaynaklar sağlanmalıdır.

5- İlçe Okul Kütüphaneleri'nde ve Okul Kütüphaneleri'nde yoğun gereksinim duyulan; ancak birden fazla bulundurulması mümkün olmayan bilgi kaynakları İl Merkezi Okul Kütüphanesi'nde bulunmalıdır.

İlde bulunan halk kütüphaneleri; üniversite kütüphaneleri; Milli Kütüphane; araştırma kuruluşlarında, resmi dairelerde, şirketlerde bulunan özel kütüphanelerle işbirliği gerçekleştirilmelidir. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ne dahil kütüphanelerde edinilemeyen bilgi

kaynakları, sayılan bu kütüphane türlerinden sağlanmalıdır. Belirli süreler için, ödünç verme yoluyla, öğrencilerin bilgi kaynaklarına erişimi kolaylaştırılmalıdır. Böylelikle daha geniş kapsamda kütüphane hizmetlerinin zenginliğinden; çeşitliliğinden ve verimliliğinden yararlanılacaktır. Ulusal ve uluslararası işbirliği ve bilgi ağı çalışmalarına katılmak için yol açılacaktır.

VII.2.1.5.2. İLÇE OKUL KÜTÜPHANESİ KOLEKSİYONU

İlçe Okul Kütüphanesi; İl Merkezi Okul Kütüphanesi'nden ve Okul Kütüphanelerinden aldığı bilgilerle koleksiyon oluşturulmalıdır. İl Merkezi Okul Kütüphanesi'nin koleksiyonundan daha dar kapsamlı olarak kurulacaktır. İlçe okullarının bilgi gereksinimlerini karşılayacak koleksiyonun hazırlanması temel amaçtır.

VII.2.1.5.3. OKUL KÜTÜPHANESİ KOLEKSİYONU

Kişisel ilgilere, derslere-ödevlere ve öğretim programlarına yönelik en çok kullanılacak bilgi kaynakları koleksiyonda bulunmalıdır. Ders kitaplarının yanı sıra ansiklopediler, sözlükler, el kitapları, atlaslar gibi temel müracaat eserleri yer almalıdır. Bunlara okulda sık olarak kullanabilecek kitaplar, süreli yayınlar ve görsel-işitsel bilgi kaynakları eklenebilir. Okulun türü ve bölge şartları koleksiyonu etkilemektedir.

Kütüphanelere bilgi kaynaklarının sağlanmasına satın alma, bağış ve değişim yöntemleri kullanılabilir. Bağış ve değişim isteğe bağlı olup, belirli koşulları gerektirdiğinden, bilgi kaynağı sağlamada az kullanılacaktır. Ana sağlama yöntemi satın alma olmalıdır.

VII.2.1.6. BİLGİ KAYNAKLARININ ORGANİZASYONU

Bilgi kaynaklarının organizasyonu, kataloglama ve sınıflama yaparak gerçekleştirilmelidir. Kataloglamada Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları, sınıflamada Dewey Onlu Sınıflama Sistemi kullanılmalıdır. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi tarafından, merkezi kataloglama ve sınıflama yapılarak hazırlanmış katalog kartları kütüphanelere aktarılmalıdır.

Okul Kütüphaneleri ve İlçe Okul Kütüphaneleri bölgeleriyle ilgili olarak buldukları kaynakların organizasyonunu yapmalıdırlar. Toplu katalogların ve yeni yayın listelerinin hazırlanması ve kullanıma sunulması ile Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin sağlıklı işlemesi sağlanmalıdır.

Bilgi kaynaklarının yerleştirilmesinde, kütüphane koleksiyonunu kullanıcıların yararlanmasına açık bulunduran açık raf sistemi kullanılmalıdır. Böylelikle bilgi kaynaklarıyla doğrudan ilişki, bilgi kaynaklarını görerek ve inceleyerek seçme olanağı sağlanacaktır.

Güncelliğini kaybetmiş, eskimiş, yıpranmış, kullanılmayan ve içeriği yetersiz bulunan bilgi kaynakları koleksiyondan çıkarılmalıdır.

VII.2.2. PERSONEL VE YÖNETİM

Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ni başarıya götürecek "Program Modeli" uygulanırken, "personel çalışmaları" ve "yönetim uygulamaları" önem kazanmaktadır.

VII.2.2.1. PERSONEL

Kütüphanecilik mesleğindeki ve eğitimdeki gelişmelerin sonucunda "personel" önemli bir role sahip olmuştur. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ndeki tüm kütüphanelerden en az bir tane üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitimi almış; eğitim-öğretim konusunda bilgili; öğretim programları konusunda uzman; bilgi kaynaklarının seçimi, organizasyonu, kullanımı ve içeriği konusunda derinliğine bilgi sahibi; kullanıcı eğitimi programlarında danışman; öğrenci ve gençlik psikolojisinden anlayan; iletişim yöntemlerini uygulayabilen; öğretmenlerin, öğrencilerin, yöneticilerin, velilerin ve toplumun desteğini sağlayabilen; sosyal ve kültürel etkinlikleri planlayabilen ve yönetim tekniklerine göre çalışan personelin görev yapması beklenir.⁽¹⁾ Kütüphanelerde; kütüphane müdürü olarak çalışacak kütüphanecilerin, okul müdürüne eş statüde ve sorumlulukta görev yapmaları gerekir. Diğer kütüphaneciler "Uzman Kütüphaneci" statüsünde çalışmalıdırlar.

Öğretmenler, öğrenciler ve diğer okul personeli kütüphanecilerin bağlantı kurmaları ve gerektiğinde birlikte çalışmalarını beklenen kişilerdir. "Kütüphane memurları" görevlerini yapan kütüphanecilere ve öğretmenlere yardımcı olarak yazışmaların, teknik ve okuyucu hizmetlerinin yapılması gibi görevleri yürütmekle sorumludurlar. Ayrıca; görsel-işitsel bilgi kaynaklarının kullanımına, onarımına ve üretimine yönelik hizmetlerin verilmesi için "teknisyenler" de görev almalıdırlar.

(1) Personele, özellikle üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitimi almış personele sağlanması gereken kadro, statü ve ücret sorunları sürmektedir. Bu sorunlar çözülmeye dek güçlük çekilebilir. İlk aşamada Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi'ne ve İl Merkezi Okul Kütüphanelerine bu özelliklere sahip personel sağlanmalıdır.

VII.2.2.2. YÖNETİM

Maddi kaynakları ve personeli en verimli biçimde kullanmak; güvenilir bilgi, beceri ve uygulamalardan yararlanmak; gereksinimleri karşılamak; gelişme ve yenileşmeyi sağlamak "yönetimin" sorumluluğudur. Program Modeli'nde yönetim süreci uygulanmalıdır. Böylelikle Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli sağlıklı bir biçimde gerçekleştirilecektir. Uygulanacak yönetim sürecinin aşamaları: Karar, planlama, örgütleme, iletişim, etki, koordinasyon ve değerlendirmedir.

VII.2.2.2.1. KARAR

Yönetim sürecinin ilk aşaması karardır. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi yetkilerine dayanarak karar alacak ve kararları aşağıya doğru ilgili kütüphanelere geçirecektir. Okul kütüphaneleri ise, yukarıya doğru öneri kararları iletecektir. Her alınan kararın; ilgi kütüphaneleri, birimleri, personeli ve hizmetleri genel amaçları gerçekleştirme doğrultusunda olumlu olarak etkilemesi istenmektedir. Kararlara katılım için, kararların etkileyeceği personel ve kullanıcıların da katılımı sağlanmalıdır.

VII.2.2.2.2. PLANLAMA

Amaçları gerçekleştirme yolunda uygulanacak yöntemlerin genel çizgileriyle belirlenmesidir. Planlamanın başarılı olabilmesi için, şimdiki durumun ve gereksinimlerin saptanması; hedeflerin, istenilenlerin belirlenmesi; kaynakların tanımlanması; engellerin neler olabileceğinin ortaya çıkarılması; çözüm seçeneklerinin belirlenmesi; en uygun seçenek doğrultusunda uygulama yapılması; değerlendirmelerle olumlu ve olumsuz yönlerin belirlenerek

gelişmeye yol açılması gerekmektedir.

Türk Milli Eğitim Sistemi doğrultusunda, yetki ve sorumluluklarla orantılı olarak, tüm çalışanlar planlama sürecine katılacaklardır. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi yüksek düzeyde ve genel kapsamlı planlar yaparken; modele dahil kütüphaneler planlara uyacaklar, ancak, buldukları düzeyde amaçların gerçekleşmesine yönelik planlar da yapacaklardır.

VII.2.2.2.3. ÖRGÜTLEME

Planların etkin ve ekonomik bir biçimde uygulanması, gerekli koşulların sağlanması ve devam ettirilmesi için yapılan çalışmalar örgütleme sürecini oluşturmaktadır. Bu süreçle ilgili olarak, okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nde önce amaçlar doğrultusunda öğrencilerin ve hizmet verilen kullanıcı grubunun gereksinimleri saptanmalıdır. Sonra personel, bütçe, bina, düzenleme, araçlar, bilgi kaynakları ve bilgi kaynaklarının organizasyonu ile ilgili çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

VII.2.2.2.4. İLETİŞİM

İletişim Süreci: Bilgi alma ve yayma yoluyla haberleşmek; öğrenme ve öğretmeyle davranışları değiştirmek, amaçların gerçekleştirilmesini sağlamak; kişiler ve gruplar arası ilişkileri geliştirmek için kullanılmaktadır. Kütüphaneciler, kütüphane görevlileri, yöneticiler, öğrenciler, öğretmenler, veliler ve ilgili olabilecek kişilerle iletişim sağlanmalıdır. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ndeki kütüphanelerde "İletişim" in sağlanması için aşağıdaki faaliyetler düzenlenmelidir:

- 1- Kitap sergileri, fuarlar, kampanyalar;
- 2- Konferanslar, toplantılar;
- 3- Kütüphane ve kitap haftaları;
- 4- Okul gazeteleri, dergileri ve benzeri yayınların hazırlanması;
- 5- Kütüphanelere yönelik gereksinimleri belirleyecek araştırmalar;
- 6- Makale ve kompozisyon yarışmaları;
- 7- Kütüphane hizmetleriyle ilgili afişler, panolar;
- 8- Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı'nın tanıtımı;
- 9- Kullanıcı eğitimi programlarıyla kütüphane kullanımını öğretim;
- 10- Hizmet içi eğitim programları.

VII.2.2.2.5. ETKİ

Alınan kararların birbirlerini etkilemesidir. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nde:

- 1- Gereksinim duyulan bilgi kaynakları;
- 2- Bilgi kaynaklarının kullanımı;
- 3- İşbirliği çalışmaları;
- 4- İstenilen kütüphane hizmetleri;
- 5- Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için nele-
rin yapılabileceği konuları incelenerek etki süreci gerçekleştirilmelidir.

Etki süreciyle, Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Mode-
li'ndeki kütüphaneler Milli Eğitim Sistemi'nden etkilene-
ceklerdir. Her aşamada gerçekleştirilen hizmetler de Milli
Eğitim Sistemi'ni etkileyeceklerdir.

VII.2.2.2.6. KOORDİNASYON

Koordinasyon Süreci: Maddi kaynakların sağlanarak; kanunlar, yönetmelikler, bilgi ve deneyimler çerçevesinde; sayısı ve özellikleri yeterli görev ve sorumluluklarını bilerek uygulayan personelin uyum içinde çalışmasını sağlayan süreçtir.

Maddi kaynaklar ve personel Milli Eğitim Bakanlığı'ndan sağlanacaktır. Milli Eğitim Temel Kanunu doğrultusunda yönetmelikler geliştirerek, görevler yerine getirilecektir. Koordinasyonun sağlanması ile kişiler birbirlerinin çalışmalarından haberdar olacaklar, amaçların yerine getirilmesi kolaylaşacak, uygulamaları görme olanağı bulunacaktır.

VII.2.2.2.7. DEĞERLENDİRME

Değerlendirme sürecinde: Amaçların gerçekleştirilme derecesi saptanarak, gelişmeye yol açacak gerekli önlemler alınmalıdır. Anketler, görüşmeler ve gözlemler yapılarak değerlendirme sürecine gereken saptamalarla, bulgular elde edilmeli ve değerlendirilmelidir. Haftalık, aylık, üç aylık, yıllık olarak yapılan değerlendirmeler toplanıp rapor haline getirilmelidir. Raporlar, yöneticiler tarafından incelenmelidir. Gereken raporlar Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı dahilindeki diğer kütüphanelere de iletilmelidir. Sonunda Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi'nde toplanan raporların gösterdiği sorunlar analiz edilmelidir. Amaçlardan sapmalar ölçülmelidir. Gerekli değişimlere karar verilmeli, düzenlemeler yapılmalıdır. Böylelikle; gelişmelerden etkilenme derecesi, bilgi gereksinimlerinin karşılanma düzeyi ve Milli Eğitim Sistemi'yle sağlanan uyum saptanmalıdır.

Yönetim süreci bir bütün olarak uygulanmalıdır. Yönetim süreci değerlendirme ile sona erdiğinde yeniden başa dönülmelidir. Sürekli gelişme hedeflenmelidir.

VII.2.3. EĞİTİM VE ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI

Eğitim ve öğretim çalışmalarına hizmet veren Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı'na dahil kütüphaneler, kendilerinde var olan bilgi kaynaklarından ve çevredeki bilgi hizmetlerinden yararlanılmasına olanak sağlamalıdır. Program Modeli'nin her aşamasında gençlik çağının özellikleri göz önünde tutulmalıdır. Eğitim ve öğretim çalışmalarında üzerine düşen görev ve sorumlulukları yerine getirmesi gereken toplumsal kurum ve kuruluşlara ek olarak; okul kütüphanecileri, müdürler, öğretmenler, kütüphane memurları, rehberlik uzmanları ve öğrencilerle ortak çalışmalar yapılmalıdır.

Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nde kütüphaneler ders saatleri öncesinde, sonrasında ve tatil günlerinde hizmete açık bulundurulmalıdır. Okul öncesi ve sonrasında 1-2 saat açık oluş ve tatil günlerinde hizmet verme kullanıcıların daha çok yararlanmalarına sebep olacaktır.

VII.2.4. KÜTÜPHANE HİZMETLERİ

Program Modeli: Maddi kaynakların sağlanması, personel ve yönetim uygulamaları, eğitim ve öğretim çalışmaları sonucunda kütüphane hizmetlerinin verilmesiyle gerçekleşir. Geniş kapsamlı olarak düşünülebilen kütüphane hizmetlerinin en temel unsurları burada incelenmektedir.

VII.2.4.1. MÜRACAAT HİZMETLERİ

Çeşitli sorunların araştırılması, bilgi kaynaklarının tanıtılması, bilgi iletişiminin sağlanması ve benzeri nedenlerle müracaat hizmetleri düzenlenmelidir. Okul Kütüphanelerinde var olan müracaat eserleriyle hizmet verilirken, daha geniş kapsamlı sorunlar için İlçe Okul Kütüphanelerine ve İl Merkezi Okul Kütüphanelerine yönlendirme yapılmalıdır. Yeterli müracaat hizmetleri vermek için; ansiklopediler, sözlükler, bibliyografyalar, indeksler, yıllıklar, el kitapları ve müracaat eseri olarak kabul edilen bilgi kaynakları kütüphanelerin yapısına uygun olarak bulundurulmalıdır. Hizmetlerle bilgi gereksinimlerinin karşılanması sağlanmalıdır.

VII.2.4.2. REHBERLİK HİZMETLERİ

Karşılaşılan sorunların tanımlanmasına, çözümlenmesine ve bilgi alışverişinin öğretilmesine rehberlik hizmetleriyle yardımcı olunmalıdır. Derslere-ödevlere yönelik olan ve kişisel ilgilerden doğan bilgi gereksinimlerini karşılama konusunda, "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı"na dahil kütüphanelerde yol gösterici, sorunları çözümleyici ve bilgi kaynaklarını kullanmaya yöneltici "rehberlik hizmetleri" verilmelidir. Kütüphaneleri kullanmayan ve az okuyan öğrencilere rehberlik yapılmalı, kütüphane kullanımına yöneltilmelidir.

VII.2.4.3. ÖDÜNÇ VERME HİZMETLERİ

Bilgi kaynakları daha geniş olanaklarla kullanılmak için ödünç verilmelidir. Hizmetlerin etkinliğini ve verimliliğini artırmak amacıyla, ödünç vermede esnek kurallar uygulanmalıdır. Koleksiyonun niteliği ve niceliği, öğren-

cilerin sayısı ve düzeyi (sınıfı) ile Eğitim Sistemi doğrultusunda ödünç verme süresi belirlenmelidir.

VII.2.4.4. KÜTÜPHANE KULLANIMINI ÖĞRETİM

Öğrencilere bilgiyi bulma, kullanma ve paylaşmayı öğretmek temel amaçtır. Bunu başarmak için kütüphane kullanma deneyim ve bilgisinin kazandırılacağı, araştırma yöntemlerinin öğretileceği, kütüphane türlerinin tanıtılacağı ve yaşam boyu sürecek kütüphane kullanma alışkanlığının yaratılacağı kütüphane kullanımı öğretilmelidir. Böylelikle öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılayabilmeleri, kendi başlarına araştırma yapabilmeleri, çalışabilmeleri ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazanabilmeleri sağlanacaktır.

Öğretmenlerin ve kütüphanecilerin ortaklaşa geliştirdikleri programda kütüphane kullanımı öğretilmelidir. Öğretim programları çerçevesinde kütüphane kullanımına yer verilmesi gerektiği gibi, kütüphane kullanımını öğreten öğretim programlarının geliştirilmesine öncülük edilmelidir. Bu programlarda:

- 1- Kütüphanelerin kuruluş yapısı, amaçları, görevleri
- 2- Ödünç verme yöntem ve koşulları;
- 3- Sınıflama sistemi ve katalogların tanıtımı, kullanımı, özellikleri;
- 4- Alfabetik dizin yapısı ve uygulamaları;
- 5- Bilgi kaynaklarının çeşitleri ve özellikleri;
- 6- Bilgi kaynaklarının kapsamlarının: Başlık, önsöz,

içindekiler, bibliyografya, indeks gibi bölümleriyle tanıtımı;

7- Bibliyografik künye hazırlama biçimi;

8- Bilgi gereksinimlerini kütüphane kullanarak karşılama yöntemleri öğretilmelidir.

Kütüphane kullanımının öğretildiği "kullanıcı eğitim programları" yüz yüze gerçekleştirilebileceği gibi; slayt, film, video kaset programı, afiş, maket gibi çeşitli biçimlerde de üretilebilecektir.

VII.2.4.5. OKUMA ALIŞKANLIĞI

Okuma zevk ve alışkanlığının kazandırılmasında ve geliştirilmesinde Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli önemli görevler yüklenmektedir. Okuma alışkanlığı kazanan öğrenciler düşünen, araştıran ve üreten kişiler olarak yetişeceklerdir. Kelime bilgisi, konuşma yeteneği artarak kişilerle sağlıklı iletişim kuracaklar ve topluma uyum sağlayacaklardır. Okul döneminde edinilen "okuma alışkanlığı" belki de yaşam boyu sürecektir. Böylelikle kendi kendini geliştirme, gereksinimleri karşılama fırsatları elde edilecektir.

Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli sayılan özelliklere sahip Program Modeli'ni uygulamalıdır.

VII.3. MODELLERİN UYGULANMASINI SAĞLAYACAK ÖZELLİKLER

"Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"nin ve bu modelde uygulanacak "Program Modeli"nin "sorunlara çözüm getirebilmesi ve uygulanabilmesi" hedeflenmektedir. Bu

nedenlerle; geliştirilen Modellerin aşağıdaki özelliklere sahip olmalarına önem verilmiştir.

1- Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak, Milli Eğitim Sistemi'yle bütünleşmesine ve Milli Eğitim Sistemi'nin gelişmesine katkıda bulunmasına;

2- Türkiye çapında uyum sağlayarak benimsenilir ve uygulanabilir olmasına;

3- En fazla yarar sağlayacak biçimde düzenlenmesine;

4- Modelleri oluşturan öğelerin tanımlanmasına ve amaçlara uygun olarak uyum içinde çalışmalarına;

5- Bilgi kaynaklarından ve bilgi merkezlerinden olabildiğince yararlanılmasına;

6- Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal özelliklerine uygun olmasına;

7- Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılamasında ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla bilgiden yararlanma alışkanlığının kazandırılmasına;

8- Bilgi erişim yöntemleriyle uyum sağlamasına;

9- Bütçe, personel ve yönetim açısından tasarruf sağlayacak biçimde ekonomik olmasına;

10- Yerleşim düzenine uygun hizmet verilmesine;

11- Satın alma, kataloglama, sınıflama ve ciltleme işlerini tek ve belirli yerlerden yürütecek şekilde teknik

hizmetlerin merkezileştirilmesine;

12- Kütüphane türleriyle işbirliği yapılmasına;

13- Okul kütüphanecilerinin kütüphanecilik mesleğini maddi ve manevi açılardan doyum elde ederek yapmalarına;

14- Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğu altında kurulmasına;

15- Kütüphanecilikte, eğitim-öğretim çalışmalarında ve toplumsal yapıda meydana gelen gelişmelerin izlenmesine;

16- Model uygulamalarının sürekli değerlendirilmesine;

17- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından modellerin uygulanmasına dayanak olacak döküman hazırlanmasına temel sağlayacak yapısal düzenlemeye sahip olmasına önem verilmiştir.

VII.1. ile VII.2.'de ve bunların alt bölümlerinde açıklanan modellerin özellikleri yardımıyla sorunlara çözüm getirilebileceği ve uygulanabileceği tahmin edilmektedir.

VII.4. MODELLERİN SAĞLAYACAĞI KATKILAR

Türkiye'de okul kütüphanelerinde karşılaşılan çok yönlü sorunlar bir bütün oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarımıza göre, Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'nin ve Program Modeli'nin uygulanmasına büyük gereksinim duyulmaktadır. Gereksinimler, istekler ve bu konuda henüz hiçbir şey yapılmamış olması, modellerin uygulanma şansını arttırmaktadır. Milli Eğitim Sistemi'nin yapısal düzenlemesi özellikle yönetim, kültür, gençlik,

eğitim-öğretim, araştırma, yaygın eğitim, rehberlik, özel eğitim, eğitim araçları ve donatım hizmetleri açısından modellere önem vermektedir. Önerdiğimiz modellerin uygulanmasıyla mesleki ve toplumsal gelişime şu katkıların sağlanması mümkün olacaktır:

- 1- Ortaöğretimdeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri karşılanacaktır;
- 2- Modern kütüphaneciliğe uygun hizmetler verilecektir;
- 3- Okul kütüphaneleri amaçlarını gerçekleştirecektir;
- 4- Milli Eğitim Sistemi'nin amaçları gerçekleştirilecektir;
- 5- Kütüphaneciler, eğitimciler ve kullanıcılarla birlikte ortak değerler paylaşılacak ve toplumla kütüphaneler bütünleşecektir.

Uygulamalardan elde edilen başarılar:

- 1- Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla, okul kütüphanelerinin önem kazanmasına;
- 2- Milli Eğitim Sistemimizin işlevleriyle, ulusal amaçlar ve çağdaş beklentiler yönünde etkin kılınmasına;
- 3- Yeni araştırmaların yapılmasına;
- 4- Gençliğe yönelik bilgi kaynaklarının hazırlanmasına;
- 5- Okul kütüphanelerine ilişkin yönetimsel kuralların geliştirilmesine;

6- Okul kütüphaneleri standartlarının hazırlanmasına;

7- Kütüphanecilik dernekleri içinde "Okul Kütüphaneciliğinin" aktif olarak yer almasına;

8- Çalışma isteği duyulmasına ve başarıların sürdürülmesine yol açacaktır.

VIII. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hızla gelişen ve değişen dünyada bilgi artışıyla birlikte ekonomik, demografik, teknik, sosyal, siyasal ve kültürel karakterli çeşitli faktörler çağımızın en önemli özellikleri olarak ortaya çıkmaktadırlar. Bu faktörler birçok kurumlar gibi, eğitim kurumlarını da değiştirmeye zorlayarak; insanlığın bilgi ve bilime dayalı modern toplum düzeni içinde yetiştirilmesini, yaşam sürmesini, kalkınmasını ve sürekliliğini güvence altına almaya çalışmaktadırlar. Bölgesel ve ulusal nitelikte olmayıp, çağımızın evrensel özelliklerini taşıyan bu süreçte, kişilerin bilgi ve bilime dayalı eğitim sisteminden geçmeleri gerekmektedir.

Eğitim sistemleri başarılı olmak için:

- 1- Günümüz yaşam koşullarına uygun olacak;
- 2- Geleceğe dönük ve ortaya çıkabilecek yeni yaşam biçimlerine uyum sağlayacak;
- 3- Bilimsel araştırmalar sonucunda yarının insanını ve toplumunu tanımlayacak ve gerekli önlemleri alacak özellikleri taşımalarıdır.

Bilgi birikimi ve kullanımı sonucunda, eğitim sistemleriyle de amaçlandığı gibi, kişilerin bilgi gereksinimleri çeşitlenmiştir. Günümüzde bilgi üretiminin hızı, bilginin dağıtım ve kullanım hızını geride bırakmış, bilgi patlaması gerçekleşmiştir. Kişilerin bilgi gereksinimlerine, buldukları ortama ve kişisel özelliklerine uygun bilgi arama davranışı biçimlenmiştir. Bilgi gereksinimlerinin karşılanmasıyla sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknik gelişim meydana gelmiştir. Üretilen bilgiye ulaşmada karşılaşılan sorunlar; bilgi açığına, duraklamaya

ve gerilemeye neden olmaktadır. Bu sebeple; eğitim sistemleri kişilerin, özellikle geleceğin temeli olan öğrenci gençliğin, kişisel ilgilerine ve derslerine-ödevlerine yönelik bilgi gereksinimlerine önem vermişlerdir. Kazandırılmak istenilen bilginin sadece okuldan ve ders kitaplarından edinilemeyeceği, öğrencilerin bilgi ufkunun gelişmesi için çeşitli konularda ve biçimlerde bilgi kaynaklarına gereksinim duyulacağı kabul edilmiştir. Gerçek öğrenmeyi sağlayacak ortamlara duyulan gereksinim, okulu yaşamla birleştirme isteği, eğitime verilen önem, eğitim ve öğretimin sınıfta öğrenilenlerle sınırlı olmaması, yeni bilgi kaynaklarının ortaya çıkması ve teknolojilerin uygulanması sonucunda ülkeler Milli Eğitim Sistemlerini oluştururken okul kütüphanelerine yer vermişlerdir.

Okul kütüphaneleri; eğitim ve öğretim için gerekli her türlü bilgi kaynağını toplayan, düzenleyen, hizmetleri ile parçası bulunduğu öğretim kademesinin amaçlarının gerçekleştirilmesine dinamik bir şekilde katılan ve çağın gereksinimlerine uygun olarak gelişen toplumsal kurumlardır. Okul kütüphaneleri diğer toplumsal kurumlar gibi, hizmet vermekle yükümlü oldukları toplumun gereksinimlerini karşılamak zorundadırlar. Gereksinimleri karşıladıkları sürece yaşamakta; gereksinimlere cevap veremedikleri zaman değişikliğe uğramaları zorunlu hale gelmektedir.

Günümüzde geniş kullanıcı grubuna sahip olan okul kütüphaneleri her bölgede, okulda ve tüm sosyo-ekonomik şartlarda öğrencilerin ilk olarak yöneldikleri kütüphane türü haline gelmişlerdir. Personeli, ödeneği, bilgi kaynakları, kütüphane hizmetleri için ayrılan yeri, kullanıcıları olduğu görülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak yönetilmekte ve hizmet vermeye devam etmektedirler. Ancak bu hizmetler yeterli değildir. Verilen hizmetlerle amaçlara ulaşılamamakta, öğrencilerin bilgi gereksinimleri

karşılanamamaktadır. "Türkiye'de ortaöğretimin lise kademesinde öğrenci gençliğin bilgi gereksinimleri nedir, nerelerden, nasıl ve ne şekilde karşılanmaktadır? sorularına yanıt arayan araştırmamızın sonucunda öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin saptanmasında ve karşılanmasında okul kütüphanelerinin aktif rolü ortaya çıkmıştır. Okul kütüphaneleri öğrencilerin bilgi gereksinimlerini saptamadığından bilgi gereksinimlerini karşılayamamakta ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik hizmetler veremediklerinden kullanıcı grubunu kaybetmektedirler. Öğrenciler okul kütüphaneleri dışında diğer kütüphane türlerine yönelmektedirler. Diğer kütüphane türlerinde aradıkları bilgiyi bulma ve kullanma oranları düşük olmaktadır. Kütüphanelere karşı olumsuz düşünceler gelişmektedir. Bu nedenlerle okul kütüphaneleri; kütüphanecilik, eğitim-öğretim alanlarında acil çözüm bekleyen sorun haline gelmişlerdir. Sorunlara çözüm bulma düşüncesiyle: "Ortaöğretimin lise kademesindeki okul kütüphaneleri eğitim sistemi içinde neden etkinlik kazanamamaktadırlar?" biçiminde ifade edilebilen temel problemi ele alan bu araştırma yapılmıştır. Öğrencilere yönelik kütüphane hizmetlerindeki yetersizliklerin nedeni ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Araştırmamızın temel hipotezi olarak: "Okul kütüphanelerinin gerek yapı ve gerekse fonksiyon itibariyle eğitim sistemi içinde etkinlik kazanabilmeleri için, hizmet ettikleri öğrenci kitlesinin ne tür bilgiye gereksinimleri olduğunun saptanması ve buna bağlı olarak, bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik önlem alınması gerekir" görüşü sınınmıştır. Hipotezin sınınmasında betimleme ve bibliyometri yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemlere uygun veri toplama tekniklerinden literatür incelemesi yapılmıştır. Ayrıca örneklem olarak seçilen 17 Genel Lise'den 1500 öğrenciye anket uygulanmıştır. Örneklemdeki genel liselerden 17 okul müdürüyle ve 17 kütüphane

memuruyla görüşmeler yapılmıştır. Okul kütüphanesi hizmetleri gözlem yapılarak incelenmiştir. Yaptığımız bu araştırmayla, gerçekleşen değerlendirmeler sonucu hipotezimizin geçerli olduğu anlaşılmıştır. Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençlik temelde; kişisel ilgilerini karşılamak ve derslerini-ödevlerini yapmak için bilgi gereksinimleri duymaktadır. Bilgi gereksinimleri konulara göre V. Bölüm'de ortaya çıkarılmış; VI. Bölüm'de değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Genel olarak elde ettiğimiz sonuçlara göre bilgi gereksinimlerini:

- 1- Devam edilen okul;
- 2- Okulun bulunduğu bölge;
- 3- Okul türü;
- 4- Şube;
- 5- Cinsiyet;
- 6- Önceki öğretimlerin geçtiği yer;
- 7- Derslerdeki başarı derecesi;
- 8- Ailenin öğrenimi ve maddi durumu;
- 9- Bilgi kaynaklarının kullanımı;
- 10- Bilgiye ulaşmada karşılaşılan güçlükler;
- 11- Kütüphane kullanımına yöneltmeler;
- 12- Boş zaman uğraşmaları, en çok ilgi çeken konular;
- 13- Bilgi kaynağının bulunduğu yer;
- 14- Kütüphane kullanımı;
- 15- Kütüphane görevlilerinin yardımları etkilemektedir.

Araştırmamızdan elde ettiğimiz bulgular, yaptığımız değerlendirmeler, yorumlar ve hipotezimizin geçerli olduğunun kanıtlanması sonucunda "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" ve uygulanacak "Program Modeli" geliştirilmiştir. Modellerle açık ve yalın şekilde, gerçeğin olabildiğince temsil edilmesine ve sorunların çözümlenmesine çalışılmıştır. Modelleri oluşturan öğeler, aynı zamanda modellerin uygulama alanlarını da göstermektedirler. Bu nedenlerle geliştirdiğimiz modeller, gözlenebilir gerçeklere

dayanmakta ve gerçekleri yansıtmaktadırlar. Kuramsal olarak hazırlanan modellerimiz henüz uygulanmamıştır. Modellerin uygulanmasıyla, okul kütüphaneleri ile Türk Milli Eğitim Sistemi arasında dinamik ilişkinin sağlanması beklenmektedir. Türk Milli Eğitim Sistemi'nde gerçekleştirilmesi önerilen bu modellerle, ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin derslerine-ödevlerine ve kişisel ilgilerine yönelik bilgi gereksinimlerinin karşılanması mümkün olacaktır. Modellerin gereksinimlere ve ortama uygun şekilde gelişmesi sağlanacaktır.

Türkiye'de okul kütüphaneleri arasında "Bilgi Ağı" kurulurken ve bu yapı içinde ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini karşılayacak "Program Modeli" uygulanırken bazı sorunlar ortaya çıkabilecektir. Araştırmamızın sonuçlarına göre temelde alt yapı sorunlarının çözümlenememesinden kaynaklanan, geliştirilen modelleri etkileyecek unsurlar ve sorunlar şunlardır:

1- Öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılayan, araştırmalara dayanan, güncel bilgi kaynaklarından oluşan, düzenli bütçe sağlanmasıyla geliştirilen ve dengeli bir koleksiyonun hazırlanmasına imkan tanıyan bilgi kaynaklarını seçim politikası yoktur. Okul kütüphanelerinin koleksiyonu eskiden kalma, yıpranmış, güncelliğini kaybetmiş kitaplardan ve ansiklopedilerden oluşmaktadır. Derslerini-ödevlerini yapmak ve kişisel ilgilerini karşılamak için öğrenciler okul kütüphanelerine gitmektedirler. Ancak bilgi kaynaklarındaki eksiklikler, gereksinimlerin karşılanmasını olumsuz yönde etkilemektedir. Süreli yayınlar, gazeteler, görsel işitsel bilgi kaynakları, özellikle kitaplar gereksinim duyulan; ancak, eski olduklarından kullanılmayan bilgi kaynakları olmuştur. Bu kaynakların yerine ansiklopediler kullanılmaktadır. Dengeli koleksiyon oluşturulamamıştır.

2- Kütüphane için okul bütçesinden belirli bir pay ayrılmaması ve Milli Eğitim Bakanlığı'ndan kütüphane hizmetleri için ödenek verilmemesi sonucunda okul kütüphanelerinin bütçesi bulunmamaktadır. Okullardaki Okul Aile Birliği'nden, Okul Koruma Derneği'nden ve bağışlardan elde edilen gelirler sınırlı kalmaktadır. Acil durumlara ve en fazla gereksinim duyulan müracaat kaynaklarının alımına ayrılan bütçe, kütüphane hizmetlerinin verilmesine imkan tanımamaktadır. Özel okullarda kütüphaneye ayrılan mali olanakların daha fazla oluşu, verilen hizmetleri olumlu yönde etkilemektedir.

3- Her okulda kütüphane hizmetleri için belirli bir yer ayrılmıştır. Kütüphane olarak hazırlanmayan, sonradan düzenlenen yerlerde hizmetler verilmektedir. Bu yerlerin hizmete elverişsiz niteliklerde bulunduğu; masa, sandalye, raf ve genel düzenleme açısından yetersiz olduğu görülmektedir. Özel okullarda daha az olmakla birlikte, tüm okul kütüphaneleri bina, düzenleme ve diğer fiziksel olanaklar sorunu ile karşı karşıyadır.

4- Personel sorunu önemini korumaktadır. Üniversite düzeyinde kütüphanecilik eğitimi almamış, okul kütüphaneciliği konusunda bilgi sahibi olmayan kişilerin sorumluluğunda hizmet vermeye çalışılmaktadır. Yardımcı personel olarak görev yapması gereken kütüphane memurları ile hizmetler verilmektedir. Mesleki bilgi olmaksızın, kişisel çabaların gösterilmesi yetersiz kalmaktadır. Okul kütüphanecilerine sağlanacak kadrolarla; statü ve ücret sorunlarının da çözülmesiyle; sağlıklı kütüphane hizmetlerine ulaşmak mümkün olacaktır.

5- Öğrencilerin derslerini-ödevlerini yapmak ve kişisel ilgilerini karşılamak için bilgi gereksinimleri duydukları saptanmıştır. Bilgi gereksinimlerini karşılamak amacıyla, okul kütüphanesini kullanma isteği duyulmaktadır.

Ancak kütüphane hizmetlerindeki yetersizlikler sonucunda; kullanıcı ile kütüphane ilişkisi yeterince sağlanamamıştır.

6- Öğrenciler; bilgi gereksinimlerini karşılayan, rahatlıkla kullanılan, düzenli, öğretim programlarına yönelik, çevredeki kütüphanelerle bağlantılı, sosyal-kültürel faaliyetler düzenleyen ve öğrencilere değer verdiğini belli eden okul kütüphanelerini kullanmak istemektedirler. Okul kütüphaneleri bilgi gereksinimlerini karşılamada yetersiz kaldıklarından; öğrenciler çeşitli kütüphane türlerine yönelmektedirler. Halk kütüphaneleri, üniversite kütüphaneleri, Milli Kütüphane ve özel kütüphaneler en çok yararlanılan kütüphane türleridir. Evde veya kişilerde bulunan bilgi kaynakları da gereksinimlerin karşılanmasında önemli bir yere sahiptir. İlk aşamada evde veya kişilerde bulunan bilgi kaynakları kullanılmaktadır. Daha ayrıntılı bilgi için kütüphanelere başvurulmaktadır. Kütüphane türleri öğrencilerin kullanabileceği bilgi kaynaklarına sahip olsalar bile, bilgi erişimdeki eksiklikler ve uyumsuzluklar, öğrencilerin bilgi gereksinimlerinin karşılanmasına engel olmaktadır.

7- Öğretmenler, arkadaşlar, aile ve yakın çevre kütüphanelerin kullanımını etkilemektedir. Ancak, istenmeden okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığının kazanılamadığı ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmaları; bilgi gereksinimleri duymaları; gereksinimlerini kütüphanelerden bizzat araştırma yaparak karşılamaları; zamanında, tam ve kolaylıkla bilgiye erişmeleri ile mümkün olmaktadır. Araştırma yöntemlerini öğreten, bilgi kaynaklarını tanıtan, bilgi merkezlerinin hizmetlerini açıklayan ve bibliyografik eğitim veren "kütüphane kullanımının öğretimi", öğrencilerin kütüphanelerde bağımsız olarak

araştırma yapmalarını ve kütüphane kullanma alışkanlığı edinmelerini sağlayacaktır.

8- Kataloglama ve sınıflamada okul kütüphaneleri daima sorunlarla karşılaşmışlardır. Kataloglamada: Kitap Kataloglama Kuralları ve Anglo Amerikan Katologlama Kuralları; sınıflamada: Dewey Onlu Sınıflama Sistemi kullanılmıştır. Ancak; mesleki eğitim görmemiş personelin bu görevleri yüklenmesi, başarısızlığa ve kuralların gelişigüzel biçimde uygulanmasına neden olmuştur. Yapılan yanlışlıklar kataloglama ve sınıflamada yarar sağlamayı engellemiştir.

9- Benimsenmiş hiçbir standart bulunmamaktadır. Okul kütüphanelerine ayrılan kaynaklar, okul yönetiminin tutumuna bağlıdır. Bu da yönetimin kurallara bağlı olarak değil, isteğe ve kişisel tercihlere göre kaynak ayırdığı görüşünü desteklemiştir.

10- Kendini yeterli gören kütüphanelerden olduğu kadar, kendini yetersiz gören kütüphanelerden de; bulunulan okula hizmet verildiği gibi, çevre okullardan gelenlere de yardımcı olunduğu ifade edilmiştir. Ancak, şimdiye kadar kütüphanelerarası işbirliğini gerçekleştiren okul kütüphanesi olmamıştır. Türkiye'de kütüphanecilik alanında işbirliğine ilişkin sorunlarla daima karşılaşmış olması, doğal olarak bilgi ağı çalışmalarını olumsuz yönde etkilemektedir. Örnek bir uygulamanın henüz gerçekleştirilememiş olması, başarı sağlamada kuşkulara sebep olmaktadır.

11- Eğitimde bilgisayar uygulamalarıyla, bilgisayarlar okullara girmişlerdir. Kütüphane işlemlerinde bilgisayar kullanımı hedeflenmektedir. "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"yle yapısal düzenlemeye gidildikten sonra, yazılım ve donanım birliği ile bilgisayar kullanımı geniş olanaklar sağlayacaktır.

12- Türk Milli Eğitim Sistemi bilgi gereksinimlerini, bilgi kaynaklarının kullanımını ve bilgi gereksinimlerinin karşılanmasını etkilemekle birlikte, yeterince önem vermemektedir. Ezbere dayanan öğretim yöntemlerinin ve uygulamaların temeli olan Türk Milli Eğitim Sistemi geçerliliğini korumaktadır. Eğitimin sonuçlarına bakılmaksızın; sınavlara ve diplomaya önem verilmesi, kütüphane kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Türk Milli Eğitim Sistemi yıllardır geliştirilmektedir. Genel olarak ilkeler değişse de, bilgi kullanımına yer veren uygulamalar yapılmamaktadır. Okul kütüphaneleri ve hizmetleri eğitim-öğretim faaliyetlerinin temel unsuru olarak düşünülmemektedir. Bu durumda; öğrenciler bilgi gereksinimleri duymalarına rağmen, okul kütüphanelerinden yararlanamamaktadırlar.

13- Okul Kütüphaneleri Milli Eğitim Bakanlığı'nda okul kütüphanelerinden sorumlu bir şubeye ve okullarda okul müdürlüğüne bağlı olarak yönetilmektedir. Yönetim sürecinin ilgili aşamalarına yöneticilerin, öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin etkin katılımı sağlanamamaktadır. Milli Eğitim Temel Kanunu, Kalkınma Planları, Milli Eğitim Şûraları, Öğretim Programları ve Mevzuat Çalışmaları sonucunda alınan kararlar okul kütüphanelerini etkilemektedir. Ancak; çalışmalarda, hizmetlerde bütünlük ve süreklilik yoktur. Bu durum, yapının kurulmasının önemli olduğu kadar, işletilmesinde yönetim sürecinin önemini ortaya koymaktadır.

14- Çalışmalar "Okul kütüphaneleri Yönetmeliği"ne göre yapılmaktadır. Yönetmeliğin personel, bütçe, hizmet verilen yer-bina, koleksiyon ve kullanıcılar açısından yeterli niteliklere sahip olarak hazırlanmaması; kütüphanelerin işlerlik kazanmasını engellemektedir. Yapılacak düzenlemelerle eksikliklerin giderilmesi, bilgi gereksinimlerini karşılayacak okul kütüphanesi hizmetlerine yol açacaktır.

15- Gereksinimlerle uygulamalar arasında bağlantı sağlanamamaktadır. Temelde nüfus artış hızı ve toplumsal şartlar Türk Milli Eğitim Sistemi'ne özgü sorunlar yaratmaktadır. Bu durum sorunları çözücü ve gereksinimleri karşılayıcı programların yaratılmasını ve araştırmalara dayanan modellerin uygulanmasını gerekli kılmaktadır.

16- Eğitim sisteminin politik temellere dayanması, sistem farklılıklarına neden olmaktadır. Sık sık yapılan değişiklikler, eğitim sisteminde verim alınmasını engellemektedir.

17- Kütüphaneciliğe yönelik ulusal politikaların saptanmamış olması ve bilgi akışını sağlayacak belirli bir kuruluşun bulunmaması; toplumun kütüphanelerle ve kütüphane türlerinin birbirleriyle bütünleşmesini engellemektedir. Bu duruma bağlı olarak, toplumda okul kütüphaneleri de önemli sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Büyük ölçüde öğrencilerin bilgi gereksinimlerinden kaynaklanan sorunların çözümü için acil önlemlerin alınması gerekmektedir. Okul kütüphaneciliğine ilişkin sorunların çözümü kütüphanecilik ve eğitim alanlarına önemli katkılar sağlayacaktır.

Genelde Türk kütüphaneciliğini, özelde okul kütüphanelerini etkileyen nedenler çok ve çeşitlidir. Toplumda kütüphanelerin önemine ilişkin yeni bir eğilimin oluşması, kütüphanecilik politikasının hazırlanması ve eğitim-öğretim sisteminde anlayışın gelişmesi gerekmektedir. Çok yönlü ve karmaşık sorunların çözümüne yönelik hazırlanmış "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"nin ve "Program Modeli"nin uygulanmasıyla beklenen gelişime götüreceği ilk adımlar atılabilecektir.

Dünyada kütüphanecilik alanındaki güncel gelişmeler izlendiğinde; bilgi kaynaklarındaki artışın sürdüğü,

kütüphanelerin bilgi kaynaklarına sahip olma yerine, onlara erişme isteğinin ön plana çıktığı görülmüştür. Hiçbir kütüphane türü kendi başına yeterli olmadığından, kaynak paylaşımına gitmek kaçınılmaz zorunluluk haline gelmiştir. Bilgiyi sağlama, depolama, erişim ve dağıtım sorumluluğunu taşıyan okul kütüphaneleri; Türkiye'de, günümüze değin bilgi erişimden çok depolamaya önem vermişlerdir. Oysa ki başarılı hizmetler için; kullanıcıların geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki bilgi gereksinimlerinin saptanarak ve tahmin edilerek karşılanması gerekmektedir. Eğitim-öğretim yöntemlerindeki değişim ve gelişim ile birlikte, araştırmaya yönelik öğretim programlarının çeşitli bilgi kaynaklarına dayandırılmak istenmesi, okul kütüphanesi koleksiyonlarını nitelik ve nicelik yönünden etkilemiş ve etkilemektedir. Okul kütüphaneleri koleksiyon oluştururlarken, belirtilen bu durumların göz önünde tutulması gerektiği ortaya çıkmıştır. Araştırmamızda da uyguladığımız biçimiyle "Bibliyometri Yöntemi" gereksinim duyulan, kullanıldığı saptanmış ve kullanılacağı tahmin edilen koleksiyonu oluşturmada yararlı olacaktır. Ortaöğretimin lise kademesindeki öğrenci gençlik, öncelikle, geliştirdiğimiz "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"yle kurulmuş Okul Kütüphanelerini kullanacaklardır. Gereksinimler karşılanmadığında, daha geniş koleksiyona sahip İlçe Okul Kütüphanelerini ve gerekirse İl Merkezi Okul Kütüphanesini kullanacaklardır. Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Merkezi diğer kütüphane türleriyle bağlantı kurulmasını ve gelişmelerin uyum içinde gerçekleşmesini sağlayacaktır.

ÖNERİLER:

Okul kütüphanelerinin gerek yapı ve gerekse fonksiyon itibarıyla Milli Eğitim Sistemi içinde etkinlik kazanabilmeleri için; hizmet ettikleri öğrenci kitlesinin ne tür bilgiye gereksinimleri olduğunu saptamaları ve buna bağlı

olarak bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik:

1- "Okul kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"ni ve

2- Bu modelde uygulanacak "Program Modeli"ni uygulamaları asıl önerimizdir.

Türkiye'de ve dünyada Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli'ne karşı çıkan sorun veya nedenler ortaya konmamıştır. Okul kütüphaneleri gibi, diğer kütüphane türleri de, öncelikle kullanıcılarının bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik önlem almaya çalışmaktadırlar. Araştırmamızla elde ettiğimiz sonuçlar, önerimizi desteklemektedir.

Kütüphanecilik hizmetlerinde olduğu kadar, eğitim-öğretim konusunda yüklenilen görev ve sorumluluklar, günümüz şartlarında henüz etkinlik kazanamayan okul kütüphaneleri için büyük sorunlar yaratmaktadır. Tüm insanlar gibi, öğrenciler de bilgidен yararlanma hakkına sahiptirler. Gereksinim duyulduğu, kullanılmak istendiği, hatta kullanıldığı halde; sorunların çözümü için önlem alınmaz ise, okul kütüphaneleri eğitim bürokrasisine batacak ve etkinliği ortadan kalkacaktır. Geç kalınırsa, okul kütüphaneleri kullanıcılarını diğer kütüphane türlerine kaptıracak ve öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlığı edinmeleri önlenecektir. Eğitimsel niteliği olmayan göstermelik yerler olarak kalacaklardır. Milli Eğitim Sistemi'yle bütünleşmiş; gençliğin bilgi gereksinimlerinin ortaya çıkarılmasına ve karşılanmasına yönelik araştırmamız sonucunda önerilmiş "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli" ve bu modelde uygulanacak "Program Modeli"; sorunların ortadan kaldırılmasını, gereksinimlerin karşılanmasını, bilgidен yararlanma alışkanlığının kazandırılmasını ve çağa uygun kişilerin yetiştirilmesini sağlayacaktır. Bu önerimizi destekleyen diğer önerilerimiz şunlardır:

1- Okul kütüphanelerinde; kütüphane kullanmayı teşvik edecek, bilgi kaynaklarını sağlayacak, hizmet vermeye elverişli yere sahip olacak, bütçesi ayrılabacak, personeli olacak şekilde düzenlemeler yapılmalıdır. Böylelikle; gereksinimler karşılanmalı ve okul kütüphaneleri benimsenmelidir.

2- Türk Milli Eğitim Sistemi içinde okul kütüphaneleri etkin olarak yer almalı, gelişimle ilgili önlemler benimsenmeli, uygulamaya yönelik kararlar verilmeli ve gerçekleştirilmelidir. Her dersin Öğretim Programı içinde kütüphane kullanma saatleri olmalıdır. Derslerde ortaya çıkan sorunlara, güncel olaylara, kişisel ilgilere yönelik olarak öğrenciler hemen okul kütüphanesine başvurabilmelidirler. Okul kütüphanelerine ilgili her konuda bilgi kaynakları sağlanarak özellikleri anlatılmalı, gösterilmeli ve kullanılmalıdır.

3- Yönetimsel düzenlemeler yapılarak, resmi politika oluşturulmalıdır. Milli Eğitim Temel Kanunu içinde okul kütüphanelerine yer verilmelidir. Gereksinimleri karşılar nitelikte, Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde, güncel amaçlara uygun ve araştırmamızın bulgularına dayalı olarak hazırlanacak "Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği"nin sorunlara çözüm getireceği tahmin edilmektedir. Modern okul kütüphaneciliğine uygun olacak bu politikaya ters düşen eğilimlere karşı konmalıdır.

4- Uygulamalar yönetim sürecine uygun bir şekilde işlemelidir.

5- Okul kütüphaneleriyle ilgili çalışmalara kütüphaneciler kadar; öğrencilerin, öğretmenlerin, velilerin, kurumların ve derneklerin aktif olarak katılmalarıyla toplumsal destek sağlanmalıdır.

6- Okullarda; Okul Aile Birliği toplantılarında, kütüphanelerin öneminden bahsedilmelidir. Öğrenci velileri kitap seçimi konusunda eğitilmelidir. Evdeki kitapların yüksek oranda kullanılması, bu konuya önem verilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Kitap listeleri hazırlanarak, evlerde kitaplık oluşturulmasında ve öğrencilere hediye seçiminde bu kitapların alınması önerilmelidir.

7- Basın-yayın kurumları; yayın politikalarını belirlerken, öğrencilerin bilgi gereksinimlerini karşılamaya yönelik, elde ettiğimiz sonuçlardan yararlanmalıdırlar. Yayınlayacakları bilgi kaynaklarının gereksinimlere uygun olması kullanımı artıracaktır. Bu da basın-yayın kurumlarının kâr oranlarını olumlu yönde etkilerken, öğrencilerin bilgidен yararlanma alışkanlığını geliştirmelerini sağlayacaktır.

8- Milli Eğitim Bakanlığı okul kütüphanesi hizmetlerini çeşitli yönleriyle inceleyecek araştırmaların yapılmasını ve yayınlanmasını desteklemelidir.

9- Okul kütüphanelerinde "bibliyometri yöntemi"yle yaptığımız araştırmamızda Tablo 32 ile oluşturduğumuz ansiklopedi listesi kullanılmalıdır. Koleksiyon, kitaplar ve süreli yayınlarla desteklenmelidir. İlçe Okul Kütüphanelerinde ve İl Merkezi Okul Kütüphanelerinde daha geniş kapsamlı koleksiyon düzenlenmelidir. İl Merkezi Okul Kütüphanesinin diğer kütüphane türleriyle kuracağı bağlantı sonucu, ulusal ve uluslararası bilgi kaynaklarından yararlanılmalıdır.

10- Çağın gerektirdiği zihinsel, duygusal, sosyal ve fiziksel yönleriyle dengeli kişilerin yetiştirilmek istenmesi okul kütüphanelerine sorumluluklar yüklemektedir. Sadece bilgi kaynaklarının sağlanması değil; sosyal ve kültürel gelişmelerin (tiyatro, sinema, spor ve benzeri)

okul kütüphanelerinin katkılarıyla düzenlenmesi gerekmektedir.

11- Kütüphane işlemlerine ve okuyucu hizmetlerine özen gösterilmelidir. Kurallara uyulmalıdır. İtici davranışların kullanımı olumsuz yönde etkilediği unutulmamalıdır. Bu yönde eğitim verilerek; gerek okul kütüphanesi personeline, gerekse okuyuculara "bilgi gereksinimlerini karşılama ve kütüphanelerden yararlanma bilinci" kazandırılmalıdır.

12- Okul kütüphanelerinde çalışacak ve çalışmakta olan personelin yetiştirilmesi için "Özel Öğretim Programları" uygulanmalıdır. Konuyla ilgili olarak Üniversite Kütüphanecilik Bölümleri ve Milli Eğitim Bakanlığı birlikte çalışarak iki düzeyde program düzenlemelidirler. Birinci düzeyde; Kütüphanecilik Bölümlerindeki öğrencilere okul kütüphaneciliği ile ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırılmalıdır. Konuyla ilgili yüksek lisans eğitimi teşvik edilmelidir. Okul kütüphaneciliği konusunda yetişen uzman personelin okul kütüphanelerinde çalışmalarını için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından önlemler alınmalıdır. İkinci düzeyde; okul kütüphanelerinde çalışan personel, hizmet içi eğitim programlarıyla yetiştirilmelidir. Halen uygulanmakta olan Okul Kütüphaneciliği Öğretim Programları, Üniversite Kütüphanecilik Bölümlerinin katkılarıyla daha verimli hale getirilmelidir. Böylelikle; Kütüphanecilik eğitimi almış mesleki personel ve yardımcı personel arasında uyum sağlanmalıdır.

13- Geliştirdiğimiz modellerin uygulanmasına ve değerlendirilmesine Kütüphanecilik Dernekleri ile kütüphane türleri destek olmalıdır. Onların destekleri öğrencilere modern okul kütüphaneciliği hizmetlerinin verilmesini sağlayacağı gibi, kendi görevlerini de başarıyla sürdürmelerine katkıda bulunacaktır.

14- Modern okul kütüphanelerinin ilkelerini, hizmetlerini, katkılarını ve sorunlarını ortaya koyacak çalışmalar, toplantılar, seminerler ve konferanslar düzenlenmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı yetkililerinin, okul yöneticilerinin, okul kütüphanesi personelinin ve kütüphanecilik bilimi uzmanlarının katılacağı bu tür çalışmaların ortak bir yaklaşımın kabul edilmesinde ve uygulanmasında büyük yararlar sağlayacağı unutulmamalıdır.

Önerilerin yerine getirilmesiyle sorunların çözümü mümkün olabilir. Böylelikle okul kütüphaneleri kendilerinden beklenen hizmetleri etkin, verimli ve doyurucu olarak vermeye başlayabilirler. Türkiye'deki gereksinimler, ulaşılmak istenilen amaçlar ve dünyadaki gelişmeler incelendiğinde "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"nin ve "Program Modeli"nin uygulanması zorunlu hale gelmektedir. Bilgi Ağı kurulduktan, Program Modeli uygulandıktan sonra işlemler bilgisayarla yapılabılır duruma getirilebilir. Okullardaki bilgisayarlar kütüphanelerin kullanımına açılabilir. Bilgisayarlar arasında iletişimi sağlayacak telekomünikasyon araçları işletime konulabilir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetsel düzenlemeleri, yasal dayanakları oluşturması ve koordinasyonu sağlaması ile beklenen gelişime ulaşmak mümkün olacaktır.

Okul kütüphaneleri arasında kurulacak bilgi ağı, çeşitli kütüphane türlerinin de yararlanabileceği bir örneği ortaya çıkaracaktır. Ulusal düzeyde kurulacak bilgi ağları içine okul kütüphaneleri de katılacaklardır.

Milli Eğitim Bakanlığı, desteği gerekebilecek kurumlar ve Üniversite Kütüphanecilik Bölümleri bulunması nedeniyle, araştırmamız Ankara'da gerçekleştiğinden; önce Ankara'daki okullarda uygulamalar yapılacaktır. Uygulamalar, diğer illere de yayılacaktır. Gereksinimlerin ve isteklerin karşılanması sonucu; bilginin önemi, eğitim-

öğretimden beklentiler, ortak çıkarlar ve mesleki gelişim için bu tür çalışmaların destekleneceği beklenmektedir. Zaman içinde ortaya çıkabilecek aksaklıklar ve istekler göz önüne alınarak değişiklikler yapılacaktır. Yatırımlar geliştirilecek, bütün illere ulaşılacaktır. Bir yandan gelişim sağlanırken, diğer taraftan günün koşullarına göre uygulanmalar yapılacaktır.

"Bilgi gereksinimlerini ortaya çıkarmak" ve "bilgi ağı modeli geliştirmek" gibi geniş boyutlu bu konuyu tez kapsamında olsa da, her yönüyle araştırmak ve tartışmak mümkün değildir. İmkanların sınırlı olması nedeniyle Ankara ili dahilinde ve merkez ilçelerde ortaöğretimdeki öğrenci gençliğin bilgi gereksinimlerini ele alarak yaptığımız bu araştırmanın bir benzeri Türkiye çapında gerçekleştirilebilir. Kütüphanecilik, eğitim, yayıncılık ve gençlik konularıyla ilgili kurumların destekleyebileceği projelerle; daha geniş kapsamlı sonuçlar elde edilebilir. Benzer araştırmalar; öğretmenlerin, yöneticilerin ve okul kütüphanecilerin bilgi gereksinimlerinin saptanması ve karşılanması konularında da yapılabilir. İlköğretim kademesinde de aynı çalışmalar gerçekleştirilebilir. Araştırmamızda-tezimizde kullandığımız yöntemler uygulanabilir. Bu araştırmalarla önerilerimizin daha da sağlanacağı beklenmektedir.

Önemli görülen diğer çalışma ve araştırma alanları şunlar olabilir:

- 1- Toplumsal ortamın okul kütüphanelerine etkisi;
- 2- Türkiye'deki telekomünikasyon alt yapısı içinde okul kütüphaneleri bilgi ağı modeli'nin gerçekleşmesi;
- 3- Okul kütüphanecilerinin yetiştirilmesi;

4- Okul kütüphanesi kullanıcılarının davranışları, ilgileri, tutum ve becerileri araştırılarak, kütüphane kullanımını öğreten "Kullanıcı Eğitimi Programlarının" hazırlanması;

5- Bilgi gereksinimlerini karşılar nitelikte yayıncılığın özelliklerinin saptanması;

6- "Okul Kütüphaneleri Bilgi Ağı Modeli"nin ve "Program Modeli"nin uygulanması sonucunda elde edilecek verilerle, okul kütüphaneleri standartlarının gerçekleştirilmesi;

7- Anket ve görüşmeler sırasında bazı okul yöneticileri izin alındığı halde, çeşitli zorluklar ve bürokratik engeller ileri sürmüşlerdir. Bunlar göz önüne alınarak; okul yöneticilerinin bilimsel araştırmalara karşı tutum ve davranışlarının belirlenmesi;

8- Bibliyometri yöntemi kullanarak; kütüphane türlerine ve meslek gruplarına yönelik bilgi gereksinimlerini karşılayacak, en yoğun kullanıma sahip olacak, koleksiyonların düzenlenmesi ve veri tabanı oluşturulması.

Sayılan bu ayrıntılı araştırma konuları, kütüphanecilik bilimine yeni boyutlar kazandıracaktır. İlgili olabilecek diğer bilim dalları da sonuçlardan yararlanabileceklerdir.

KAYNAKÇA

A.A.S.L. ve A.E.C.T. (American Association of School Librarians and Association for Educational Communications and Technology).

1988 Information Power.
Chicago: American Library Association.

A.L.A. Glossary of Library and Information Science.

1980 Chicago: American Library Association.

AARON, Shirley L.

1980 "School-Public Library Cooperation: A State of the Art Review." (Microfiche).
Syracuse: ERIC Clearinghouse on Information Resources. (ERIC ED, No:192 810).

AKYOL, Avni

1990 "TÜSİAD'ın Hazırlattığı Türkiye'de Eğitim Raporu Üzerine."
Milli Eğitim 102:4-15.

1991 Amerikan Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme.
Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

ARMAĞAN, İbrahim

1974 Bilgi ve Toplum I: Bilgi Sosyolojisine Giriş.
İstanbul: Otağ Matbaası.

1977 "Toplumsal Bilimlerde Matematiksel Yaklaşım."
S.KARABAŞ ve Y.YEŞİLÇAY (Derl.). Türkiye'de Toplumsal Bilim Araştırmalarında Yaklaşımlar Yöntemler Semineri.
Ankara: Baylan Matbaası, 65-84.

BAYRAKTAR, N. ve H. DUMAN

- 1982 "Yeni Türk Milli Eğitim Sistemi İçinde
Kütüphane ve Özellikle Okul Kütüphanesinin
Yeri." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni.
XXXI, 3:110-114.

BENDER, David R.

- 1979 "Networking and School Library Media Programs."
School Library Journal, XXVI, 3:29-32.

BLOOM, Benjamin S.

- 1979 İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme.
(1976) (Çev. Durmuş Ali Özçelik),
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

BOAZ, M.

- 1981 "The Third Revolution: The Information
Explosion-Information Access in the Year
2000." M.BOAZ (Ed.).Strategies for Meeting the
Information Needs of Society in the Year 2000.
Littleton: Libraries Unlimited Inc., 9-29.

BREWER, Joan

- 1981 "The Educational Role of the School Library."
J.COOK (Ed.). School Librarianship.
Sydney: Pergamon Press, 37-50.

BROADBENT, Marianne

- 1980 "School Libraries and Networks."
The Australian Library Journal,
XXIX, 2:73-78.

BROADBENT, Marianne

1981 "Networking: An Effective Response to Change."
M.BROADBENT ve D.SCHMIDMAIER (Ed.).
School Libraries and Technology: A Sourcebook.
(Microfiche). Lindfield: Centre for Library
Systems, 60-76.
(ERIC ED, No:221-178).

1983 "Networking, School Libraries and Curriculum.
Information: Current Issues and Concerns."
The Australian Library Journal, XXXII,2:3-10.

BROADUS, R.N.

1987 "Toward A Definition of Bibliometrics."
Scientometrics, XII, 5-6:373-379.

BROOKES, B.C.

1975 "The Fundamental Problems of Information
Science." V.HORSNELL (Ed.). Informatics.
London:Aslib.

BUCKLAND, Michael Keeble

1983 Library Services in Theory and Context.
New York: Pergamon Press.

C.A.B.L.I.S. (Current Awareness Bulletin for Library
and Information Staff).

1974- London: British Library.

CASTRILLON DE MIRANDA, Silvia

1981 "The Educational Documentation and Information
Subsystem in Colombia."
Unesco Journal of Information Science,
Librarianship and Archives Administration,
III, 2:110-116.

CHECKLAND, Peter

- 1988 Systems Thinking, Systems Practice.
New York: John Wiley and Sons.

CİCİOĞLU, Hasan

- 1983 Türkiye Cumhuriyetinde İlk ve Ortaöğretim.
Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

COLES, M.H., C.A. SHEPHERD ve C. WHITE

- 1982 "The Science of Library and Book Skills."
School Librarian, XXX,3:200-207.

COOK, John

- 1981 "The School Library's Place in the Community's
Information Network." J.COOK (Ed.).
School Librarianship. Sydney: Pergamon Press,
167-179.

CORNFORTH, Maurice

- 1975 Bilgi Teorisi.
(Çev. H.Selman),
Istanbul: Maya Yayınları.

ÇAKIN, İrfan

- 1982 "Okul Kütüphaneleri Açıkoturumu."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,
XXXI, 2:55-66.
- 1986 "Kütüphanenin Toplumsal Konumu ve İşlevleri."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,
XXXV, 1:8-16.

DEBONS, A., E.HORNE ve S.CRONENWETH

- 1988 Information Science: An Integrated View.
Boston: G.K. Hall Co.

DEMİREL, Ö. ve K. ÜN

1987 Eğitim Terimleri.
Ankara: Şafak Matbaası.

DERR, Richard L.

1983 "A Conceptual Analysis of Information Need."
Information Processing and Management,
XIX, 5:273-278.

Devlet Planlama Teşkilatı

1963 Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl : 1963-1967).
Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası.

1967 Kalkınma Planı (İkinci Beş Yıl: 1968-1972).
Ankara: Başbakanlık Devlet Matbaası.

1973 Yeni Strateji ve Kalkınma Planı:Üçüncü Beş Yıl
(1973-1977).
Ankara: Başbakanlık Basımevi.

1979 Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983)
Ankara: DPT.

1985 Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989).
Ankara: Başbakanlık Basımevi.

1989 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994).
Ankara: Başbakanlık Basımevi.

1990 Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı Öncesinde
Gelişmeler (1984-1988).
Ankara: Başbakanlık Basımevi.

DOAN, Janice K.

- 1985 "School Library Media Centers in Networks."
School Library Media Quarterly,
XIII, 3-4: 191-199.

Dokuzuncu Milli Eğitim Şûrası 24 Haziran-4 Temmuz 1974.

- 1975 Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

DRIVER, R. ve M.A. DRIVER

- 1982 "Automation in School Library Media Centers."
School Library Journal, XXVIII, 5: 21-25.

DURUÖZ, I. ve O. DOĞAN

- 1985 Türkiye Gençlik Sorunları Açıklamalı
Bibliyografyası.
Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Education Index

- 1929- New York: H.W. Wilson Company.

EGGHE, L.

- 1988 "Methodological Aspects of Bibliometrics."
Library Science, XXV, 3:179-191.

EISENBERG, M.B. ve R.E.BERKOWITZ

- 1990a Curriculum Initiative: An Agenda and Strategy
For Library Media Programs.
Norwood: Ablex Publishing Corporation.

- 1990b Resource Companion for Curriculum Initiative.
Norwood: Ablex Publishing Corporation.

ELLIOTT, A., F.KARAS ve L.MAC RAE

- 1981 "Similar Futures: School Libraries and
Networks." School Libraries in Canada,
I, 3:9-13.

Encyclopedia of Library and Information Science.

1987 New York: Marcel Dekker Inc.

ERGİL, Gül

1983 Gençlik Sorunları Sektör Raporu.
Ankara: DPT.

1986 "Kalkınma Planlarında Gençlik ve Gençlik Merkezlerinin Durumu."
Gençlik Merkezi Yöneticileri Semineri.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

FAIBISOFF, S.G. ve D.P. ELY

1976 "Information and Information Needs."
Information Reports and Bibliographies,
V, 5:2-16.

FLUM, Judith G.

1983 "The Young Adult and Personal Crisis Information Needs: How Can Libraries Help?"
Catholic Library World, LIV, 7:275-277.

1988 "The Path to Empowerment for Young Adult Library Services." Library Trends,
XXXVII, 1:4-18.

FORD, G (Ed.) ve C. HARRIS (Ed.)

1981 "Guidelines on Studies of Information Users."
(Microfiche). Paris: UNESCO.
(ERIC ED, No: 217-832).

FOX, C.J.

1983 Information and Misinformation: An Investigation of the Notion of Information, Misinformation, Informing and Misinforming.
London: Greenwood Press.

FRANTS, V.I. ve C.B. BRUSH

- 1988 "The Need for Information and Some Aspects of Information Retrieval Systems Construction." Journal of the American Society for Information Science, XXXIX, 2:86-91.

GALLER, Anne M.

- 1986 "The School Library and The World of The Community: Other Libraries and Institutions." (Microfiche). Kalamazoo: International Association of School Librarianship. (ERIC ED, No: 285-606).

GIVENS, Patsy B.

- 1985 "School Library Media Centers and Networking." Catholic Library World, LVI, 10:427-428.

GOFFMAN, William

- 1970 "Information Science: Discipline or Disappearance." Aslib Proceedings, XXII, 12:589-596.

GÖKÇE, Birsen

- 1983 Cumhuriyet Döneminde Çocuk ve Gençlere Ait Yasal Düzenlemeler ve Yayınlar. Ankara: Gençlik ve Spor Bakanlığı.

GÖNDEM, R. ve R. ALAYLIOĞLU

- 1954 Öğretimde Okul Kütüphanesi ve Öğretmen Kütüphaneci. İstanbul: Maarif Basımevi.

GRIFFITHS, J.M. ve D.W.KING

- 1984 "Multitype Library Networking: A Framework for Decision Making." The Electronic Library, II, 1: 31-39.

GRÜNBERG, Teo

1966 Bilgi Öğretisine Giriş.
İstanbul.

GUINCHAT, C. ve M. MENOU

1990 Bilgi ve Dokümantasyon Çalışma Tekniklerine
(1981) Genel Giriş. (Çev. Sönmez Taner),
Ankara: Kültür Bakanlığı.

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

1989 Yüksek Lisans ve Doktora-Sanatta Yeterlilik
Tezleri Yazım ve Basım Yönergesi.
Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü.

HANÇERLIOĞLU, Orhan

1977 Felsefe Ansiklopedisi; Kavramlar ve Akımlar.
İstanbul: Remzi Kitabevi.

HARMON, C. ve F.B. BRADBURN

1988 "Realizing the Reading and Information Needs
of Youth." Library Trends, XXXVII, 1:19-27.

HAYES, Robert M.

1969 "Information Science in Librarianship."
Libri, XIX, 3:216-236.

HAZELL, Anne

1988 "The National Information Policy and Schools."
The Australian Library Journal, XXXVII,
1:26-33.

HERRING, James E.

1988 School Librarianship.
London: Clive Bingley.

HIZAL, Alişan

- 1982 "Bilgisayarlar ve Eğitim."
Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,
 XV, 1:395-406.

HORNE, Esther E.

- 1983 "Question Generation and Formulation: An
 Indication of Information Need."
Journal of the American Society for
 Information Science, XXXIV, 1:5-15.

HUGHES, Carolyn S.

- 1986 "Teaching Strategies for Developing Student
 Thinking." School Library Media Quarterly,
 XV, 1:33-36.

I.A.S.L. (International Association of School
 Librarianship) Newsletter.

- 1971- Kalamazoo: International Association of School
 Librarianship.

IMMROTH, Barbara Froling

- 1980 "The Role of the School Library Media Program
 in a Multitype Library Network." (Microfiche).
 Ann Arbor, Michigan: University Microfilms
 International.

IMMROTH, Barbara

- 1984 "Technology and Network Participation."
Drexel Library Quarterly, XX, 1:27-38.

Information Science Abstracts

- 1965- New York: American Society for Information
 Science.

İmlâ Klavuzu.

1988 Ankara: Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu
Basımevi.

İNAN, M. Rauf

1983 Anayasalarımızda ve Anayasalarda Eğitim.
Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

KAPTAN, Saim

1985 Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik
Yöntemleri. Ankara: Bilim Yayınları.

KARPISEK, Marian

1989 Policymaking for School Library Media
Programs. Chicago: American Library
Association.

KEMP, D. Alasdair

1976 The Nature of Knowledge.
London: Clive Bingley.

KING, D.W. ve V.E. PALMOUR

1981 "How Needs Are Generated; What We Have Found
Out About Them."
The Nationwide Provision and Use of
Information.
London: The Library Association, 68-79.

KIRSCHENMANN, Peter Paul

1970 Information and Reflection.
(1969) (Çev. T.J. Blakeley),
Dardrecht: D.Reidel.

KORUM, Uğur

1981 İstatistiğe Giriş.
Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

KÖKNEL, Özcan

- 1981 Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları.
Istanbul: Cem Yayınevi.

KRAPP, JoAnn Vergona

- 1988 "Teaching Research Skills: A Critical-Thinking Approach." School Library Journal,
XXXIV, 5:32-35.

KRIKELAS, J.

- 1983 "Information-Seeking Behaviour: Patterns and Concepts." Drexel Library Quarterly,
XIX, Spring: 5-20.

KRIMMELBEIN, Cindy J.

- 1989 The Choice To Change.
Englewood: Libraries Unlimited Inc.

KUHLTHAU, Carol Collier

- 1985 "A Process Approach to Library Skills Instruction." School Library Media Quarterly,
XIII, 1:35-40.

KULLESEID, Eleanor R.

- 1986 "Extending the Research Base: Schema Theory, Cognitive Styles, and Types of Intelligence." School Library Media Quarterly, XV,1:41-48.

Kütüphaneler Komitesi Raporu.

- 1961 Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

L.I.S.C. (Library and Information Services Council).

- 1985 School Libraries: the Foundations of the Curriculum; Report of the Working Party on School Library Services.
London: Her Majesty's Stationery Office.

LAWANI, S.M.

- 1981 "Bibliometrics: Its Theoretical Foundations, Methods and Applications." Libri, XXXI, 4:294-315.

Library and Information Science Abstracts.

- 1969- London: Library Association Publishing.

Library Literature.

- 1921- New York: H.W. Wilson Company.

Library Science Abstracts.

- 1950 London: The Library Association.
1968

Library Trends.

- 1952- Champaign: University of Illinois.

LINE, Maurice B.

- 1974 "Draft Definitions: Information and Library Needs, Wants, Demands and Uses." Aslib Proceedings, XXVI, 2:87.
- 1981 "Ignoring the User: How, When, and Why." The Nationwide Provision and Use of Information. London: The Library Association, 80-88.

LIPPMANN, E. ve S. ARBUSS

- 1983 "Youth Participation in School and Public Libraries." (Microfiche). Boston: National Commission on Resources for Youth, Inc. (ERIC ED, No:238 443).

LUKENBILL, W. Bernard

- 1983 "The Reading Interests of Young Adults."
N.B. PILLON (Ed.). Reaching Young People
Through Media. Littleton: Libraries Unlimited
Inc., 15-34.
- 1985 "The Good, the Bad and the Ugly: Popular
Culture as Sources of Behavior Information for
Youth." Catholic Library World, LVI, 9:
382-386.

LUSKAY, Jack R.

- 1983 "Current Trends in School Library Media
Centers." Library Trends, XXXI, 3:429-446.

M.S.D.E. (Mississippi State Department of Education)

- 1984 "Primer for Mississippi School Librarians."
(Microfiche) Mississippi: M.S.D.E.
(ERIC ED, No: 249 992).

Maarif Vekâleti

- 1927 Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi.
İstanbul: Devlet Matbaası.
- 1930 Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi.
İstanbul: Devlet Matbaası.
- 1934 Liselerin İkinci Devre Müfredat Programı.
İstanbul: Devlet Matbaası.
- 1956 Lise Müfredat Programı.
Ankara: Maarif Basımevi.
- 1959 Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği.
Ankara: Maarif Basımevi.

- 1960 Lise Müfredat Programı.
Ankara: Maarif Basımevi.
- Maarif Vekâleti Milli Talim ve Terbiye Dairesi
- 1927 1340 Tarihli Orta Mektep ve Lise Müfredat Programlarına Zeyl.
İstanbul: Devlet Matbaası.
- MACHLUP, F. (Ed.) ve U. MANSFIELD (Ed.)
- 1983 The Study of Information: Interdisciplinary Messages.
New York: John Wiley and Sons.
- MANCALL, J.C. ve M.C. DROTT
- 1983 Measuring Student Information Use.
Littleton: Libraries Unlimited Inc.
- MANCALL, J.C., S.L. AARON ve S.A. WALKER
- 1986 "Educating Students to Think: The Role of The School Library Media Program." School Library Media Quarterly, XV, 1:18-27.
- MARTYN, J. ve F.W. LANCASTER
- 1981 Investigative Methods in Library and Information Science. Arlington: Information Resources Press.
- MATHEWS, V.H., J.G. FLUM ve K.A. WHITNEY
- 1990 "Kids Need Libraries: School and Public Libraries Preparing the Youth of Today For the World of Tomorrow." School Library Media Quarterly, XVIII, 3:167-172.
- Milli Eğitim Bakanlığı
- 1964 Lise ve Ortaokullar Yönetmeliği.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

- 1970 "Lise Müfredat Programı." T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, 17 Ağustos 1970, Sayı: 23.
- 1972 Ortaöğretim Programındaki Yönelmeler (1924-1970).
İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- 1973 Cumhuriyetin 50. Yılında Milli Eğitimimiz.
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- 1974 "Lise Müfredat Programı." T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, 16 Eylül 1974, Sayı: 37.
- 1977 Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- 1989 T.B.M.M. 1990 Yılı Bütçe Konuşması.
Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- 1990 T.B.M.M. 1991 Yılı Bütçe Raporu.
Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- 1992 T.B.M.M. 1992 Yılı Bütçe Konuşması.
Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- "Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği."
1991 T.C. Resmi Gazete, 16 Şubat 1991, Sayı:20788.
- Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı
1985 Anayasamızda Milli Eğitim Gençlik ve Sporla İlgili Hükümler.
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- 1987 Lise Müfredat Programı.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- 1988 Ortaöğretimle İlgili Mevzuat.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- 1989 Birinci Gençlik Şûrası; 24-28 Ekim 1988.
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

- 1987 Haftalık Ders Programları.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

"Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname."

- 1983 T.C. Resmi Gazete, 14 Aralık 1983, Sayı:18251.
1. Mükerrer.

"Milli Eğitim Temel Kanunu"

- 1973 T.C. Resmi Gazete, 24 Haziran 1973, Sayı:14574

NORRIS, W. ve DİĞERLERİ

- 1972 The Information Service in Guidance.
Chicago: Rand McNally and Company.

"Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği'nin 1.,2. ve 17. Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Yönetmelik."

- 1977 T.C. Resmi Gazete, 8 Mayıs 1977, Sayı: 15931.

Onbirinci Milli Eğitim Şûrası 8-11 Haziran 1982.

- 1982 Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

"14.6.1973 Tarih ve 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun."

- 1983 T.C. Resmi Gazete, 18 Haziran 1983, Sayı:18081.

Onikinci Milli Eğitim Şûrası Kararları.

1988 T.C. Resmi Gazete, 28 Kasım 1988, Sayı: 2274.

"Ortaokul ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik."

1989 T.C. Resmi Gazete, 8 Kasım 1989, Sayı: 20336.

Oxford Ansiklopedik Sözlük.

1990 İstanbul: Yılmaz Yayınları.

PACKWOOD, T. ve T. WHITAKER

1988 Needs Assessment in Post-16 Education.
London: The Falmer Press.

PRITCHARD, Alan

1969 "Statistical Bibliography or Bibliometrics?"
Journal of Documentation, XXV, 4:348-349.

RADDON, Rosemary

1984 Planning Learning Resource Centres in Schools and Colleges.
Aldershot: Gower Publishing.

RANKIN, Virginia

1988 "One Route to Critical Thinking."
School Library Journal,
XXXIV, 5:28-31.

RAZON, Norma

1985 "Genci Tanıma ve Yönlendirme."
Aile ve Çocuk: Gençlik Yılı Konferansları.
İstanbul: Akbank.

Redhouse Sözlüğü. İngilizce-Türkçe.

1988 İstanbul: Redhouse.

ROGERS, Joann V.

- 1981 "Networking and School Media Centers."
M.H. HARRIS (Ed.). Advances in Librarianship.
New York: Academic Press, 77-107.

ROHDE, Nancy Freeman

- 1986 "Information Needs."
W. SIMONTON (Ed.). Advances in Librarianship.
Orlando: Academic Press, 49-73.

School Librarian.

- 1937- Swindon: School Library Association.

School Library Journal.

- 1954- New York: Bowker Magazine Group.

School Library Media Quarterly.

- 1952- Chicago: American Association of School Librarians.

Sekizinci Milli Eğitim Şûrası 28 Eylül-3 Ekim 1970.

- 1971 Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

SMITH, Jane Bandy

- 1989 Library Media Center Programs for Middle Schools; A Curriculum Based Approach.
Chicago: American Library Association.

SORENSEN, Richard

- 1980 "The Role of School Media Programs in Library Networks." B.E. MARKUSON ve B. WOOLLS (Ed.).
Networks for Networkers.
New York: Neal Schuman Publishers, 309-319.

SOYSAL, Özer

- 1967 "Yeni Eğitim Anlayışında Kütüphane."
Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,
XVI, 4:231-239.
- 1969 Çağdaş Eğitim ve Türkiye'de Okul Kütüphanesi.
Ankara: Güven Matbaası.

STIBIC, V.

- 1980 Personal Documentation for Professionals:
Means and Methods.
Amsterdam: North-Holland Publishing Company.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi.

- 1967- Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınlar
Dairesi Başkanlığı.

T.C. Resmi Gazete.

- 1920- Ankara: Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve
Yayın Genel Müdürlüğü.

TAYLOR, Robert S.

- 1968 "Question-Negotiation and Information Seeking
in Libraries."
College and Research Libraries,
XXIX, May : 178-194.

TRAUTH, Eileen More

- 1978 A Study of Some of the Terms Relevant to the
Field of Information Science.
Pittsburgh: University of Pittsburgh.

TREHAN, G.L. ve I.V. MALHAN

- 1980 School Library Management.
New Delhi: Sterling Publishers PVT.LTD.

TREZZA, Alphonse F.

- 1981 "How Information Networks May Develop and Accommodate to Future Trends." M. BOAZ (Ed.). Strategies for Meeting the Information Needs of Society in the Year 2000. Littleton: Libraries Unlimited Inc., 101-116.

TURABIAN, Kate L.

- 1987 A Manual for Writers for Term Papers, Theses and Dissertations. (5th.ed.). Chicago: Chicago University Press.

Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni.

- 1952 Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.
1986

Türk Kütüphaneciliği.

- 1987- Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Türkçe Sözlük.

- 1988 Ankara: Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Türkiye Bibliyografyası.

- 1935- Ankara: Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü.

"Türkiye Cumhuriyeti Anayasası."

- 1982 T.C. Resmi Gazete, 9 Kasım 1982; Sayı:17863.

Türkiye Makaleler Bibliyografyası.

- 1952- Ankara: Milli Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü.

UĞUREL-ŞEMİN, Refia

1984 Gençlik Psikolojisi.
İstanbul: Acar Matbaacılık.

URAL, Kenan

1983 İstatistik Yöntemleri ve Uygulamaları.
İstanbul: Güryay Matbaacılık.

VAN ORDEN, P.J. ve A.W. WILKES

1989 "Networks and School Library Media Centers."
Library Resources and Technical Services,
XXXIII, 2: 123-133.

VAN VLIET, Lucille W.

1984 "The Middle School Student."
P.K.MONTGOMERY (Ed.) Media Skills for
Middle Schools. Littleton: Libraries Unlimited
Inc., 10-13.

WELLISCH, Hans

1972 "From Information Science to Informatics:
A Terminological Investigation."
Journal of Librarianship, IV, 3:157-187.

WHITE, Brenda

1980 "Cooperatives and Networks: A Preliminary
Survey and Suggested Sources of Information."
B.E. MARKUSON ve B. WOOLLS (Ed.).
Networks for Networkers. New York: Neal
Schuman Publishers, 320-334.

WHITENACK, Carolyn I.

1964 "School Libraries." Wilson Library Bulletin,
XXXIX, 1: 75,81.

WHITTEMORE, B.J. ve M.C. YOVITS

- 1973 "A Generalized Conceptual Development for the Analysis and Flow of Information."
Journal of the American Society for Information Science, XXIV, 3:221-231.

WILSON, T.D.

- 1981 "On User Studies and Information Needs."
Journal of Documentation, XXXVII, 1:3-15.

WOOLLS, Blanche

- 1980 "Cooperative Library Services Between Public Libraries and School Libraries."
D.V. LOERTSCHER (Ed.). School Library Media Centers: Research Studies and the State of the Art. (Microfiche). Syracuse: ERIC Clearinghouse on Information Resources, 41-54.
(ERIC ED, No: 195 287).

Yedinci Milli Eğitim Şûrası 5-15 Şubat 1962.

- 1962 Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

YUEXIAD, Zhang

- 1988 "Definitions and Sciences of Information."
Information Processing and Management, XXIV, 4:479-491.

YÜCEL, Hasan Ali

- 1938 Türkiye'de Ortaöğretim.
İstanbul: Devlet Basımevi.

ZEISEL, Hans

- 1974 Sosyal Araştırmada Sayısal Anlatım.
(1957) (Çev. I.Wukovits ve O. Kumbaracıbaşı),
Ankara: San Matbaası.

YARDIMCI KAYNAKÇA

AARON, Shirley L.

- 1988 "The Role of Professional Development Activities in Promoting Improved Instructional Services in the Library Media Program."
School Library Media Quarterly, XVI, 2:84-87.

AYDIN, Gül

- 1992 "Ergenlik Çağı: Gelişim Özellikleri ve Sağlıklı Gelişim İçin Alınabilecek Önlemler."
Çağdaş Eğitim, XVII, Haziran:27-32.

BASKIN, B.,B. CARTER ve K.HARRIS

- 1988 "The Search for Values:Young Adults and the Literary Experience."
Library Trends, XXXVII, 1:63-79.

BAYSAL, Jale

- 1982 Kütüphanecilik Alanında Yeni Kavramlar, Araçlar ve Yöntemler.
İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.

BERKELEY, Virginia A.

- 1983 "National Planning for School Library Development: Some Considerations."
J.S. PARKER (Ed.).Aspects of Library Development Planning
London: Mansell, 144-157.

BILLMAN, B.V. ve P.OWENS

- 1986 "School and Public Library Cooperation."
B.H. WHITE (Ed.).Collection Management for School Library Media Centers. New York:
The Haworth Press, 183-195.

BOOKSTEIN, A. ve A.LINDSAY

- 1989 "Questionnaire Ambiguity: A Rasch Scaling Model Analysis." Library Trends, XXXVIII, 2:215-236.

British Library Research and Development Department

- 1980 The Need to Know: Teaching the Importance of Information.
London: British Library.

BROOKS, Terrence A.

- 1989 "The Model of Science and Scientific Models in Librarianship."
Library Trends, XXXVIII, 2:237-249.

BROWN, D.W. ve N.A. NEWMAN

- 1986 "Regional Networking and Collection Management in School Library Media Centers." B.H. WHITE (Ed.), Collection Management for School Library Media Centers. New York: The Haworth Press, 147-153.

BROWN, Gerald

- 1978 "Schools: A Link in the Community Resources Network." Canadian Library Journal, XXXVI, 5:365-369.

CALLISON, D. ve C. KITTLESON

- 1985 "Due Process Principles Applied to the Development of Reconsideration Policies." Collection Building, VI, 4:3-9.

CAPON, A.

- 1971 "Book Selection in School Libraries." The Rhodesian Librarian, III, 4:22-23.

CARTER, Carolyn J.

- 1986 "Young People and Books."
Journal of Librarianship, XVIII, 1:1-22.

CHILDERS, Thomas

- 1989 "Evaluative Research in the Library and
Information Field." Library Trends,
XXXVIII, 2:250-267.

COOKE, Michael J.

- 1979 "An International View of School
Librarianship." School Librarian,
XXVII, 4:322-325.

CRAWFORD, Lura E.

- 1969 "The Changing Nature of School Library
Collections." Library Trends, XVII, 4:383-400.

ÇAKIN, İrfan

- 1973 "Kütüphane ve Enformasyon Hizmetlerinin
Planlanması." Türk Kütüphaneciler Derneği
Bülteni, XXII, 1-2:64-75.

DAVIS, P. ve DİĞERLERİ

- 1986 "Criteria for Excellence for School Library
Programs." (Microfiche).
Juneau: Alaska State Department of Education.
(ERIC ED, No:286-504).

DERVIN, B. ve M. NILAN

- 1986 "Information Needs and Uses."
Annual Review of Information Science and
Technology, XXI:3-33.

DUMAN, T. ve N. AVCI

- 1990 Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Okullarındaki Eğitim ve Öğretim Faaliyetlerine İlişkin Görüşleri.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

DURRANCE, Joan C.

- 1989 "Information Needs: Old Song, New Tune."
School Library Media Quarterly,
XVII, 3:126-129.

EGGHE, L. ve R. ROUSSEAU

- 1990 Introduction to Informetrics.
Amsterdam: Elsevier Science Publishers.

Eğitimde Nitelik Geliştirme: Eğitimde Arayışlar

- 1991 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri.
İstanbul: Kültür Hizmetleri A.Ş.

EPLER, Doris M.

- 1988 "Networking in Pennsylvania: Technology and the School Library Media Center."
Library Trends, XXXVII, 1:43-55.

EVRİMER, Rifat N.

- 1955 "Gençliğin Temel İhtiyaçları."
Dünya ve Türkiye, VI, 64:20-21.

GASSOL DE HOROWITZ, Rosario

- 1979 "The School Library and NATIS in Developing Countries: The Need for Integration."
IFLA Journal, V, 1:22-29.
- 1988 Librarianship: A Third World Perspective.
New York: Greenwood Press.

GIVENS, Patsy B.

- 1985 "School Library Media Centers and Networking."
Catholic Library World, LVI, 10:427-428.

GÖKÇE, Birsen

- 1984 Ortaöğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları.
Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı.

HALL, Noelene

- 1986 Teachers, Information and School Libraries.
Paris: UNESCO.

HALLEIN, Joe

- 1982 "School and Public Library Co-Operation."
Orana, XVIII, 2:43-48.

HANRI, S. James

- 1985 The Social Library Program: A Marketing
Approach." International Library Movement,
VII, 1:34-45.
- 1986 "School Curricula : The Kinship Model of
Curriculum Development." International Library
Movement, VII, 1-2:47-53.

HERRING, James E.

- 1987 "The Future." J.E. HERRING (Ed.).
The Microcomputer the School Librarian and the
Teacher. London: Clive Bingley, 133-143.

HILAND, Leah F.

- 1988 "Information and Thinking Skills and Processes
to Prepare Young Adults for the Information
Age." Library Trends, XXXVII, 1:56-62.

HODGES, Gerald G.

- 1987 "The Future of Youth Services."
Top of the News, XLIII, 2:167-175.

IRVING, Ann

- 1986 The School Librarian's Day,
Leicestershire: British Library.

JOHNSON, Kerry A.

- 1981 "Instructional Development in Schools."
School Media Quarterly, IX, :256-271.

KAYA, Yahya K.

- 1981 İnsan Yetiştirme Düzenimiz.
Ankara: Erk Basımevi.

- 1989 İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış:
Eğitimde Model Arayışı.
Ankara: Bilim Yayınları.

KIMZEY, A.C., P. WILSON ve L. GARNER

- 1984 "School Library Programming With Community
Resources." Top of the News, XLI, Fall:89-92.

KUHLTHAU, Carol C.

- 1988 "Meeting the Information Needs of Children and
Young Adults." Journal of Youth Services in
Libraries, II, 1:51-57.

KUTSAL, A. ve Z. MÜLÜK

- 1972 Uygulamalı Temel İstatistik.
Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.

Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standartlaşma.

- 1988 Komite Toplantıları; 23-25 Şubat 1988.
Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

LANCASTER, F.W.

- 1988 If You Want To Evaluate Your Library.
London: The Library Association.

LEVITAN, Karen

- 1975 "The School Library as an Instructional
Information System."
School Media Quarterly, III, 3:194-203.

M.S.D.E. (Maryland State Department of Education).

- 1987 "Building Library Media Collections."
(Microfiche). Baltimore: M.S.D.E.
(ERIC ED, No: 291-381).

MAC DONALD, Frances M.

- 1988 "Information Access for Youth."
Library Trends, XXXVII, 1:28-42.

MANCALL, J.C. ve M.C. DROTT

- 1980 "Tomorrow's Scholars."
School Library Journal, XXVI, 7:99-103.

MARTIN, Nina N.

- 1982 "State Education Agency Responsibilities and
Services for School Library Media Programs."
(Microfiche). Washington, DC: Office of
Libraries and Learning Technologies.
(ERIC ED, No:217-889).

MARTYN, John

- 1974 "Information Needs and Uses."
Annual Review of Information Science and
Technology, IX:3-23.

Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı

1988 Cumhuriyet Döneminde Türk Milli Eğitim Sistemi'ndeki Gelişmeler (1923-1988).
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

NICHOLAS, D. ve M. RITCHIE

1978 Literature and Bibliometrics.
London: Clive Bingley.

O'CONNOR, D.O. ve H. VOOS

1981 "Empirical Laws, Theory Construction and Bibliometrics." Library Trends, XXX, 1:9-20.

OGAN, V. ve T.TOMRU

1990 Kütüphaneciliğe Giriş.
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

PENDER, Kevin

1983 "The Role of the School Library Resource Centre in the School's Reading Programme." School Librarian, XXXI, 3:211-218.

REHLINGER, Linda

1988 "The Teacher-Librarian and Planned Change." Emergency Librarian, XV, 5:9-16.

RUDDUCK, J. ve D. HOPKINS

1984 The Sixth Form and Libraries: Problems of Access to Knowledge.
London: British Library.

RUFI, John

1953 Türkiye'de Ortaöğretim; Müşahedeler, Problemler ve Tavsiyeler.
Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

SAMUELS, Alan R.

- 1989 "Information Clustering and Problem Solving."
Library Trends, XXXVIII, 2:157-170.

SCHMIDMAIER, Dagmar

- 1979 "School Libraries and Information Needs: A
Systems Approach "
Australian School Librarian, XVI, 2:43-47.

SHOHAM, S. ve I. GETZ

- 1988 "Patterns of Bibliographic Searching Among
Israeli High School Students."
Library and Information Science Research,
X, 2:57-75.

SHORES, J. Harlan

- 1964 "Reading Interests and Informational Needs of
High School Students."
The Reading Teacher, XVII, April: 536-544.

SICHEL, H.S.

- 1985 "A Bibliometric Distribution Which Really
Works." Journal of the American Society for
Information Science, XXXVI, 5:314-321.

SMITH, G. Stevenson

- 1989 "Managerial Accounting and Changing Models of
Administrative Behavior: New Methods for New
Models." Library Trends, XXXVIII, 2:189-203.

SOYSAL, Özer

- 1969 Türkiye'de Okul Kütüphanesi.
Ankara: Güven Matbaası.

- 1988 "Türkiye'de Gençlere Özgü Okuma Davranışları."
Türk Kütüphaneciliği, II, 4:151-158.

Standards for School Library Programs.

1960 Chicago: American Library Association.

STRIPLING, Barbara K.

1985 "Teenagers and Reading: The Library Connection." Catholic Library World, LVI, 9: 375-378.

1989 "Rethinking the School Library." School Library Media Quarterly, XVII, 3:136-139.

STROUD, J.G. ve D.V. LOERTSCHER

1977 "User Needs and School Library Service." Catholic Library World, IL, 4:162-165.

TAMEEM, Jamal A.

1988 "School/Public Library Co-Operation." Aslib Proceedings, XL, 3:87-99.

TESKEY, F.N.

1989 "User Models and World Models for Data, Information and Knowledge." Information Processing and Management, XXV, 1:7-14.

ÜNVER, Özkan ve DİĞERLERİ

1986 12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları.
Ankara: Gazi Üniversitesi Basın-Yayın
Yüksekokulu Matbaası.

Van House, Nancy A.

1989 "Output Measures in Libraries." Library Trends, XXXVIII, 2:268-279.

VAN ORDEN, Phyllis J.

- 1985 The Collection Program in High Schools.
Littleton: Libraries Unlimited, Inc.

VARIŞ, Fatma

- 1968 Ergenin Gelişimine Etki Yapan Kültürel
Faktörler.
Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

WALSTER, Dian

- 1990 "Promoting Appropriate Behavior in the Media
Center." School Library Journal.
XXXVI, 8:26-29.

WOOLLS, Blanche

- 1986 "The Use of School Libraries and Public
Libraries and the Relationship to Collection
Development." B.H. WHITE (Ed.).
Collection Management for School Library Media
Centers. New York: The Haworth Press, 173-181.

YATES, B.

- 1984 "Information Needs of Human Beings."
International Forum on Information and
Documentation, IX, 1:24-28.

OKUL MÜDÜRÜ İLE YAPILACAK GÖRÜŞME SORULARI

Araştırmamız ortaöğretim gençliğinin kişisel ilgilerini karşılamak ve derslerini-ödevlerini yapmak için "bilgi gereksinimlerini" ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bulduğunuz okula ve kütüphaneye yönelik vereceğiniz bilgiler, gençliğe yönelik planlama yapılmasına imkan sağlayacaktır.İçtenlikle vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederiz.

- 1 -- Okul öğretime hangi yıl başlamıştır ?
- 2 -- Okulda kütüphane ne zaman kurulmuş ve çalışmaya başlamıştır?
- 3 -- Kütüphaneye yönelik çalışmalar nasıl gerçekleşmektedir?
 - Kütüphanede görevli personel sayısı nedir ?
 - Kütüphaneye ayrılan bütçe var mıdır?
 - Varsa miktarı nedir?
 - Harcamalar nasıl yapılmaktadır?
 - Kütüphane hizmetleri için ayrılan yer yeterli midir?
 - Geliştirilmesi düşünülüyor mu?
 - Yayın sağlama nasıl yapılmaktadır?
 - Kütüphanenin hizmet verdiği okuyucu grubu kimlerdir?
 - Okuyucuların ihtiyaçları karşılanıyor mu?
- 4 -- Kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi için; kişilerle, kuruluşlarla ve kütüphanelerle işbirliği yaptınız mı ?
- 5 -- Okulun yayını (dergisi,gazetesi vb.) var mı?
Bunda kütüphaneye yer veriliyor mu?
- 6 -- Okulunuzdaki kütüphanenin verdiği hizmetleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Hizmetleri yeterli buluyor musunuz ?
- 7 -- Kütüphaneye yönelik, gelecek için planlarınız nelerdir ?

Anket Kodu
Bölge Kodu
Okul Türü
Okul Kodu
Okul Adı

298

EK - 2

KÜTÜPHANE MEMURU İLE YAPILACAK GÖRÜŞME SORULARI

Araştırmamız ortaöğretim gençliğinin kişisel ilgilerini karşılamak ve derslerini-ödevlerini yapmak için "bilgi gereksinimlerini" ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Bulduğunuz okula ve kütüphaneye yönelik vereceğiniz bilgiler, konuyla ilgili planlama yapılmasına imkan sağlayacaktır. İçtenlikle vereceğiniz cevaplar için teşekkür ederiz.

- 1 -- Okul Kütüphanesinde ne zamandan bu yana çalışıyorsunuz ?
- 2 -- Kütüphanede görevli personelin ;
 - Sayısı nedir ?
 - Eğitim düzeyi nedir ?
 - Kadrosu nedir ?
 - Okulda başka görevleri var mı ?
 - Mesleki toplantılara ve okul kütüphaneciliği kursuna katılmış mı
 - Kütüphanede çalışmaktan memnun mu ?
 - Kütüphanede çalışan gönüllü kişiler, kitaplık kolu üyeleri var mı
- 3 -- Kütüphaneye üye olan-yararlanan öğrenci ve öğretmen sayısı nedir
Haftalık:
Aylık :
- 4 -- Öğrenciler okul kütüphanesine hangi amaçlarla geliyorlar ?
Önceliğine göre sıralayınız.
- 5 -- Kütüphanenin çalışma saatleri nedir ?
- 6 -- Hizmet verilen yer kaç M² dir?
 - Masa ve sandalye sayısı nedir?
- 7 -- Kütüphaneye ayrılan bütçe var mı?
 - Varsa nasıl sağlanıyor?
 - Miktarı nedir?
 - Harcamalar nasıl yapılıyor? Miktar-yüzde olarak veriniz ?

- 8 -- Koleksiyon ile ilgili bilgi veriniz:
- Kitap sayısı nedir?
 - Miracaat kaynaklarının sayısı nedir?
 - Süreli yayın sayısı ve sürekli gelenlerin adları nedir?
 - Görsel işitsel materyallerin sayısı nedir?
 - Bibliyografya, indeks, toplu katalog ve diğer kütüphanelerle ilgili broşür, haber vb. var mı?
 - Konu ayrımına göre kitap-yayın sayısı nedir?
 - Edebiyat ve sanat:
 - Sosyal Bilimler :
 - Fen Bilimleri :
 - Güncel Olaylar :
 - Yayın seçimi kimler tarafından, nasıl yapılıyor?
- 9 -- Hangi kataloglama kuralları kullanılıyor?
- Hangi sınıflama sistemi kullanılıyor?
- 10 -- Kütüphanede kaç senelik kitap ve dergiler bulunuyor?
- 11 -- Ödünç verme hizmeti yapılıyor mu?
- Bunlar ne zaman ve hangi konularda yoğunlaşmaktadır?
- Kişisel ilgilere yönelik olarak:

- Derslere-ödevlere yönelik olarak:
- Ne tür yayınlar ödünç verilmektedir?
- Ödünç alan öğrenci sayısı ne kadardır?
- 12 -- Öğrencilere kütüphaneden nasıl yararlanabilecekleri öğretiliyor mu? Öğrencilere kütüphanede nasıl yardım ediliyor?

- 13 -- Kütüphanede öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirecek çalışmalar ve sosyal-kültürel faaliyetler düzenleniyor mu?
- 14 -- Ödev konuları verilirken öğretmen ve öğrencilerle görüşmeleriniz oluyor mu? Oluyorsa nerede ve nasıl gerçekleşiyor?
- 15 -- Okulun yakınında kütüphane var mı?
- Varsa hangileri bulunuyor?
- Okuyucular çeşitli kütüphanelere yönlendiriliyor mu?
- Nasıl ve hangilerine yönlendiriliyor?
- 16 -- Okul dışından bu kütüphaneyi kullananlar oluyor mu?
- Daha iyi hizmet vermek için; kişilerle, kuruluşlarla ve kütüphanelerle işbirliği yapılıyor mu?
- 17 -- Okul kütüphaneleri yönetmeliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 18 -- Okul kütüphanesinin kullanımını arttırmak ve bilgiye ulaşımı kolaylaştırmak için planlarınız var mı?
- 19 -- Kütüphanenin verdiği hizmetleri nasıl değerlendiriyorsunuz?
Açıklayınız.

1	2	3	4
5	1		
6			
7			
8			
9			
10			

EK - 3

Anket Kodu
Kart Kodu
Bölge Kodu
Okul Türü
Okul Kodu
Şube Kodu

HANGİ KONULARDA "BİLGİ GEREKSİNİMİ" DUYUYORSUNUZ ?

Tüm insanlar yaşamak için çeşitli konularda bilgiye gereksinim duyarlar. Aşağıdaki anket "bilgi gereksiniminizi" ortaya çıkartarak gelecekte tüm gençliğe yönelik planlama yapmak için hazırlanmıştır. Soruları ilgili yöneltmeleri ve seçenekleri okuyarak size en uygun cevapları işaretleyiniz. Cevaplarınız için teşekkür ederiz.

H. İnci Onal
Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fak. Kütüphanecilik Bölümü

- 11 1 - CİNSİYETİNİZ ? 1 () Kız 2 () Erkek
- 12 2 - İLKOKULU.ORTAKULU NEREDE BİTİRDİNİZ? (Ayrı ayrı işaretleyiniz)
İlkokul Ortaokul
- 13 1 ().....()....Köyde
2 ().....()....Kasabada
3 ().....()....Şehirde
- 14 3 - DERSLERDEKİ GENEL BAŞARI DERECEİNİZ NEDİR ?
1 () Çok iyi 2 () İyi 3 () Orta 4 () Kötü
- 15 4 - ANNE VE BABANIZIN ÖĞRENİMİ NEDİR? (Ayrı ayrı işaretleyiniz.)
Anne Baba
- 16 1 ().....()....Okur-yazar değil
2 ().....()....Okur-yazar
3 ().....()....İlkokul mezunu
4 ().....()....Ortaokul.lise veya dengi okul mezunu
5 ().....()....Üniversite veya yüksek okul mezunu
- 17 5 - SİZE GÖRE AİLENİZİN MADDİ DURUMU NASILDIR ?
1 () Çok iyi 2 () İyi 3 () Orta 4 () Kötü
- 18-19 6 - AİLENİZDE KÜTÜPHANELERE GİDEN VEYA ÜYE OLAN KİM VARDIR ?
(Birden çok işaretleyebilirsiniz.)
- 20-21 1 () Annem 2 () Babam 3 () Kardeşlerim 4 () Hiçbiri
- 22-23 7 - BOŞ ZAMANLARINIZDA DAHA ÇOK NE YAPARSINIZ ?
(En çok yaptığınız beş uğraşmayı 1.2.3.4.5 şeklinde sıralayınız)
- 24-25 01 () Kitap, dergi, gazete okurum
02 () Müzik dinlerim
03 () Şiir, öykü yazarım
26-27 04 () Arkadaşlarla toplanır sohbet eder.sokakta dolaşırım
05 () Sinemaya, tiyatroya konsere giderim
28-29 06 () Spor yaparım. spor faaliyetlerini izlerim
07 () El ve EV işleri ile uğraşırım
30-31 08 () Televizyon izlerim. radyo dinlerim
09 () Derslerimle ilgili kurslara giderim,ders çalışırım
10 () Dans.resim gibi ilgi alanlarıma yönelik kurslara giderim
11 () Belirli birşey yapmam
12 () Diğer (Belirtiniz:.....)

- 8 - EN ÇOK İLGİNİZİ ÇEKEN KONULAR NELERDİR ? (En çok ilginizi çeken beş konuyu 1,2,3,4,5 şeklinde sıralayınız.)
- 32-33
- 34-35
- 36-37
- 38-39
- 40-41
- 01() Edebiyat (Şiir, roman vb. okuma ve yazma)
 02() Sanat (Müzik, resim, sinema, tiyatro ile ilgilenme)
 03() Sosyal konular, çalışma hayatı, ekonomi
 04() Gençlik sorunları
 05() Psikoloji, felsefe, tarih
 06() Din
 07() Spor
 08() Ülkeler, coğrafya, turizm
 09() Askerlik, havacılık, denizcilik
 10() Güncel olaylar
 11() Araştırmalar, yenilikler, buluşlar
 12() Fen bilim, teknoloji, bilgisayarlar, uzay çalışmaları
 13() Doğa, bitkiler, hayvanlar alemi
 14() Ev işleri, el işleri, moda
 15() Cinsel bilgiler
 16() Eğlence
 17() Derslerle ilgili konular
 18() Diğer (Belirtiniz:.....)

- 9 - HANGİ KONULARDA ROMAN OKUMAYI TERCİH EDERSİNİZ ? (En çok ilginizi çeken beş konuyu 1,2,3,4,5 şeklinde sıralayınız.)
- 42-43
- 44-45
- 46-47
- 48-49
- 50-51
- 01() Duygusal aşk romanları
 02() Bilim kurgu
 03() Esrarengiz konular, macera
 04() Güldürü, mizah
 05() Çizgi Roman
 06() Tarih, kahramanlık, halk hikayeleri
 07() Dini konular
 08() Doğa ve hayvanlar alemi
 09() Gençlik sorunları
 10() Ünlü kişilerin hayatını anlatan biyografiler
 11() Roman okumuyorum
 12() Diğer (Belirtiniz:.....)

- 10 - KİŞİSEL İLGİLERİNİZİ KARŞILAMAK VE DERSLERİNİZİ-ÖDEVLERİNİZİ YAPMAK İÇİN KİTAP SEÇERKEN EN ÇOK NELERE DİKKAT EDERSİNİZ ? (Her iki amaç için ayrı ayrı olarak, en çok dikkat ettiğiniz beş cevabı 1,2,3,4,5 şeklinde sıralayınız.)
- 52-53
- 54-55
- 56-57
- 58-59
- 60-61
- 62-63
- 64-65
- 66-67
- 68-69
- 70-71
- Kişisel ilgilerimi karşılamak Derslerimi ödevlerimi yapmak
- 01() () Öğretmenlerimin tavsiye etmesine
 02() () Arkadaşlarımın tavsiye etmesine
 03() () Ailemin tavsiye etmesine
 04() () Gazete ve dergilerde tanıtılmasına
 05() () Kütüphane görevlilerinin tavsiye etmesine
 06() () Beğendiğim yazarların kitapları olmasına
 07() () Kitabın görünümüne, yazısına, resmine
 08() () Kitabın konusuna
 09() () Kitabın adına
 10() () Sadece ne bulursam onu okurum
 11() () Kitap okumam

72

73

74

75

76

77

78

11 - AŞAĞIDAKİ BİLGİ KAYNAKLARI, SIZE EN ÇOK HANGİ KONUDA YARARLI OLUYOR? (Her bilgi kaynağı için tek bir şıkka işaretleyiniz.)

Edebiyat Sosyal Fen Güncel
ve Sanat Bilimler Bilimleri Olavlar

- 1 () 2 () 3 () 4 () Kitaplar
() () () () Dergiler, gazeteler
() () () () Ansiklopediler
() () () () Sözlükler
() () () () Film, kaset, bilgisayar
() () () () Konferans, toplantılar
() () () () Öğretmenler, arkadaşlar,
aile vb. gibi
bilgi veren kişiler

1 -2 -3 -4 -5

2

12 - EN ÇOK HANGİ AMAÇLARLA "BİLGİ GEREKSİNİMİ" DUYARSINIZ ?
(En önemli üç amacınızı 1,2,3 şeklinde sıralayınız.)

6

7

8

- 1 () Derslerimi-ödevlerimi yapmak için
2 () Boş zamanlarımı değerlendirmek, eğlenmek ve dinlenmek için
3 () Merak ettiklerimi öğrenmek ve kendimi yetiştirmek için
4 () Çeşitli sorunlarımı çözmek için
5 () Güncel haber almak için
6 () Bilgi gereksinimi duymuyorum
7 () Diğer (Belirtiniz:.....)

13 - BİLGİYE ULASMADA KARŞILAŞTIĞINIZ EN ÖNEMLİ GÜÇLÜKLER NELERDİR?
(En çok karşılaştığınız üç güçlüğü 1,2,3 şeklinde sıralayınız.)

9

10

11

- 1 () Bilgiyi nereden ve nasıl bulacağımı bilmiyorum
2 () Hangi kitabı, ansiklopediyi vb. kullanacağımı bilmiyorum
3 () Hangi kütüphaneden, nasıl yararlanacağımı bilmiyorum
4 () Bilgi arayacak zamanımın olmaması
5 () Güçlülle karşılaşmıyorum
6 () Şimdiye kadar bilgiye ulaşmam gerekmedi
7 () Diğer (Belirtiniz:.....)

14 - EN BAŞARILI OLDUĞUNUZ, EN BAŞARISIZ OLDUĞUNUZ VE ÖDEVİNİZİ
YAPTIĞINIZ BİRER DERS GRUBUNU AYRI AYRI İŞARETLEYİNİZ .

12

13

14

En Başarılı En Başarısız Ödev Yaptığım
Olduğum Ders Olduğum Ders Ders

- 1 () () () Fen dersleri (Fizik, kimya vd.)
2 () () () Sosyal bilgiler (Tarih vd.)
3 () () () Edebiyat, Türkçe, kompozisyon
4 () () () Yabancı dil
5 () () () Din ve Ahlak dersleri
6 () () () Beden eğitimi, müzik, resim

15 - ÖDEV KONUNUZU SEÇERKEN EN ÇOK NEYE DİKKAT ETTİNİZ ?

15

- 1 () Konunun ilgimi çekmesine
2 () Bilgimin artmasına ve öğrenmeye katkıda bulunmasına
3 () Yüksek not almamı sağlamasına
4 () Kolay olmasına
5 () Hiçbir şeye dikkat etmedim

- 16
- 17
- 18
- 19
- 20
- 21
- 22
- 23-24
- 25-26
- 27-28
- 29-30
- 31-32
- 33-34
- 35-36
- 37-38
- 39-40
- 41-42
- 43-44
- 45
- 46-47
- 48-49
- 50-51
- 52
- 16 - ÖDEV YAPMAK İÇİN KÜTÜPHANELERE GİTMENİZİ ÖNEREN OLDU MU ?
(Birden çok işaretleyebilirsiniz.)
- 1 () Öğretmenlerim önerdi
2 () Arkadaşlarım önerdi
3 () Ailem önerdi
4 () Kimse önermedi, Kendiliğimden kütüphaneye gittim
5 () Kütüphaneye gitmedim
- 17 - SİZ GİTMEDEN, SİZİN YERİNİZE KÜTÜPHANELERDEN BİLGİ ALAN OLDU MU?
1 () Evet, ailem benim yerime kütüphanelerden bilgi aldı
2 () Evet, arkadaşım benim yerime kütüphanelerden bilgi aldı
3 () Hayır, kütüphanelere ben giderim
4 () Kütüphanelerden bilgi almak gerekmedi
- 18 - YAPTIĞINIZ DERSLER-ÖDEVLER SONUCUNDA YENİ İLGİ ALANLARINIZ VE DAHA AYRINTILI ÖĞRENMEK İSTEDİĞİNİZ KONULAR OLUR MU ?
1 () Evet
2 () Bazen
3 () Hayır
- 19 - KİŞİSEL İLGİLERİNİZİ KARŞILAMAK VE DERSLERİNİZİ-ÖDEVLERİNİZİ YAPMAK İÇİN NERELERDEN BİLGİ TOPLARSINIZ? (Her iki amaç için ayrı ayrı olarak, birden çok işaretleyebilirsiniz.)
Kişisel	Derslerimi
İlgilerimi	Ödevlerimi
<u>Karşılılamak</u>	<u>Yapmak</u>
1 ()	()
2 ()	()
3 ()	()
4 ()	()
5 ()	()
6 ()	()
7 ()	()
8 ()	()
- 20 - KİŞİSEL İLGİLERİNİZİ KARŞILAMAK VE DERSLERİNİZİ-ÖDEVLERİNİZİ YAPMAK İÇİN AŞAĞIDAKİ KÜTÜPHANELERE BİLGİ BULMASANIZ DAHI HIÇ GİTTİNİZ Mİ? (Her iki amaç için ayrı ayrı olarak, birden çok işaretleyebilirsiniz.)
Kişisel	Derslerimi
İlgilerimi	Ödevlerimi
<u>Karşılılamak</u>	<u>Yapmak</u>
1 ()	()
2 ()	()
3 ()	()
4 ()	()
5 ()	()
6 ()	()
7 ()	()

- 53-54 21 - KİŞİSEL İLGİLERİNİZİ KARŞILAMAK VE DERSLERİNİZİ-ÖDEVLERİNİZİ YAPMAK İÇİN, ARADIĞINIZ BİLGİYİ HANGİ KÜTÜPHANELERDE BULDUNUZ? (Her iki amaç için ayrı olarak, birden çok işaretleyebilirsiniz)
- 55-56
- 57-58 Kişisel Derslerimi
İlgilerimi Ödevlerimi
Karşılama Yapmak
- 59-60
- 61-62
- 63-64
- 65-66
- 67-68
- 69-70 22 - SÜREKLİ YARARLANDIĞINIZ VEYA ÜYE OLDUĞUNUZ KÜTÜPHANELER VAR MI? (Eğer kütüphaneleri işaretleyip, yanına adını yazınız.)
- 71
- 72
- 73
- 74
- 75
- 76
- 77
- 78 23 - OKULUNUZDAKİ KÜTÜPHANEYE VE DİĞER KÜTÜPHANELERE HANGİ SIKLIKLA GİDERSİNİZ? (Ayrı ayrı işaretleyiniz.)
- 79
- 1 -2 -3 -4 -5
- 1 () () Her hafta
2 () () Her ay
3 () () Ancak gitmem gerektiğinde
4 () () Hiç gitmem
- 6 24 - KÜTÜPHANELERE NE ZAMANDAN BU YANA GİDİYORSUNUZ ?
- 1 () İlkokuldan itibaren 3 () Liseye başlamamla
2 () Ortaokuldan itibaren 4 () Kütüphanelere gitmiyorum
- 7 25 - GİTTİĞİNİZ KÜTÜPHANELERDE GÖREVLİLER SİZE YARDIMCI OLDULAR MI?
- 1 () Evet, aradığımı nasıl bulacağımı gösterdiler
2 () Evet, kitap, ansiklopedi vb. verdiler
3 () Hayır, yardım eden olmadı
4 () Hayır, ben yardım istemedim
5 () Hayır, arkadaşlarım, ailem yardım etti
6 () Kütüphanelere gitmiyorum
- 8 26 - KÜTÜPHANELERDE ARADIĞINIZI BULAMAYINCA NE YAPARSINIZ ?
- 1 () Başka kütüphaneye giderim
2 () Aramaktan vazgeçerim
3 () Aradığımı kütüphane görevlilerine sorarım
4 () Her aradığımı buldum
5 () Kütüphanelere gitmiyorum

- 9 27 - KÜTÜPHANELERİN HANGİ HİZMETLERİ VERMESİNİ İSTERSİNİZ ?
(En çok isteğinize göre 1,2,3,4,5 şeklinde sıralayınız.)
- 10
- 11 1 () Hoşlanacağımız kitaplar alınmasını
2 () Derslerimize-ödevlerimize yardımcı bilgi verilmesini
3 () İlginizi çeken konularda konferansları, toplantıları
12 4 () Film,kaset,bilgisayarlardan yararlanmayı
5 () Eğlendirici,dinlendirici faaliyetler düzenlenmesini
13 6 () Fikrim yok
7 () Diğer (Belirtiniz:.....)
- 14 28 - ÇEŞİTLİ KÜTÜPHANELERDEN YARARLANMAK İSTEDİĞİNİZDE
KARŞILAŞTIĞINIZ EN ÖNEMLİ GÜÇLÜKLER NELERDİR ?
(En çok karşılaştığınız üç güçlüğü 1,2,3 şeklinde sıralayınız.)
- 15 1 () Aradığım bilgiyi,kitabı,ansiklopediyi vb. bulamamam
2 () Kütüphanelerin soğuk,gürültülü,karanlık olması
16 3 () Sıkıcı kurallara uymamın gerekmesi
4 () Kütüphane görevlilerinin sert davranışları
5 () Kütüphanelerden nasıl yararlanacağımı bilememem
6 () Evimize yakın kütüphane olmaması
7 () Ailemin kütüphaneye gitme izin vermemesi
8 () Şimdiye kadar kütüphanelerden yararlanmam gerekmedi
9 () Kütüphanelerde güçlükle karşılaşmadım
- 17 29 - OKULUNUZDAKİ KÜTÜPHANEYİ VE GİTTİĞİNİZ DİĞER KÜTÜPHANELERİ
NASIL DEĞERLENDİRİRSİNİZ? (Ayrı ayrı işaretleyiniz.)
- 18
Okul	Diğer
<u>Kütüphanesi</u>	<u>Kütüphaneler</u>
- 1 () ()Çok iyi
2 () ()iyi
3 () ()Orta
4 () ()Kötü
5 () ()Gitmediğimden bilmiyorum
- 19-20 30 - ADINIZ-SOYADINIZ:.....
- 21-22 31 - EN SEVDİĞİNİZ DERS:.....
- 23-24 32 - HANGİ DERS İÇİN ÖDEV YAPTINIZ:.....
- 25 33 - ÖDEV KONUNUZUN ADI:.....
- 26-27 34 - ÖDEVİNİZİ NE KADAR SÜREDE YAPTINIZ:.....
- 28-29 35 - ÖDEVİNİZDE KULLANDIĞINIZ BİLGİ KAYNAKLARINI (KİTAP-DERGİ-
ANSİKLOPEDI-SÖZLÜK-KİŞİ VE KURULUŞLAR VB.)VE ONLARI
NEREDEN BULDUĞUNUZU AŞAĞIYA YAZINIZ.
<u>Bilgi Kaynakları</u>	<u>Bilgi Kaynaklarını Bulduğum Yer</u>
30-31 ☐	
32-33 ☐	
34-35 ☐	
36-37 ☐	
38-39 ☐	
40-41 ☐	
42-43 ☐	
44-45 ☐	

